

MISSAE, LIB. I.

cem: ita quod, si etiam alias non esse peccatum, ex hoc
 iam peccatum esset, quod ad fornicationem ordinatum
 Sic ergo sacrificium est quidam peccatus laudabilis
 bens ex hoc, quod in diuinam reuerentiam fit, & propter
 quod ad determinatam virtutem referretur, scilicet ad
 fr. Cotingit autem & ea, quae secundum alias virtutes sunt,
 in diuinam reuerentiam ordinantur: puta, cum aliquis elec-
 mosynam facit de rebus propriis propter Deum: vel, cum
 aliquis proprium corpus alicui afflicto subiicit propter
 diuinam reuerentiam. Et secundum hoc etiam actus a-
 liorum virtutum, scilicet a diuinitate. Sunt tamen qui-
 dam actus, qui fitiuntur ex laudabilibus, quia sunt
 propter reuerentiam laudabilis. Et isti actus proprie sacri-
 ficia dicuntur, & pertinent ad virtutem religionis, hoc ille
 Ecce generaliter loquendo, quoniam actus humanus laudabilis
 bilis ordinatus in diuinam reuerentiam, dicitur & est (la-
 tiore modo loquendo) sacrificium, & ex ista ordinatione
 iam pertinent tales actus ad virtutem dictam, religionem
 licet alias pertineant ad aliam virtutem. Proprie autem lo-
 quendo, & vt magis oportet nos loqui, quoties de rebus
 distinctius, aut formalius loquimur, voluntas, sacrificium est
 diuinis & solus actus humanus laudabilis, ordinatus in
 diuinam reuerentiam, & in se habens laudem.
 Addit his S. Thomas, quod sacrificia proprie dicuntur
 quando circa res Deo oblatae aliquid fit: sicut quod anima
 malitia occidebantur, & comilantur: quod panis frangitur,
 gitur, & comeditur, & benedicitur, & quod hoc ipsum no-
 men sonat. Nam (vt etiam dicitur) sacrificium dicitur ex
 hoc, quod homo facit aliquid offerri. Oblatio autem
 recte dicitur, cum Deo aliquid offeratur, etiam si nihil cir-
 ca ipsum fiat: sicut dicuntur terrae enarij, vel panes in
 altari, circa quos nihil fit. Vnde dicitur sacrificium est ob-
 latio, sed non conueritur. Similiter autem oblationes
 sunt, quia Deo offerbantur, vt legitur Deuteron. 26.
 Non autem sunt sacrificia: nihil sacrum circa ear-
 nebat. Decimae autem, proprie loquendo, non sunt sacri-
 ficia, neque oblationes, quia non immediate Deo, sed in-
 ministris diuini cultus exhibentur. De ille.

Ita hi Doctores sancti differunt de sacrificio, & ita etiam

C
 53
 98
 sacrificium
 large
 Sacrificiū
 proprie
 ibidem ad
 tertium ar-
 gumetum

cem: ita quod, si etiam alias non esset peccatum, ex hoc
nam peccatum esset, quod ad fornicationem ordinatus.

Sic ergo sacrificium est quidam specialis actus laudabilis
bens ex hoc, quod in diuinam reuerentiam fit, propter
quod ad determinatam virtutem pertinet, scilicet ad religio-
nem. Cotingit autem & ea, quae secundum alias virtutes fiunt,
in diuinam reuerentiam ordinari: puta cum aliquis elec-
mosinam facit de rebus proprijs propter Deum: vel cum
aliquis proprium corpus alicui afflictioni subijcit propter
diuinam reuerentiam. Et secundum hoc etiam actus a-
liarum virtutum, si ad diuinam reuerentiam referantur, dici possunt. Sunt tamen qui-
dam actus, qui non habent ex alio laudem, nisi quia fiunt
propter reuerentiam diuinam. Et isti actus proprie sacri-
ficia dicuntur, & pertinent ad virtutem religionis. haec ille.

Haec generaliter loquendo, Omnis actus humanus lauda-
bilis ordinatus in diuinam reuerentiam, dicitur & est (la-

giore modo loquendo) sacrificium: & ex ista ordinatione
tam pertinent tales actus ad virtutem dictam, religionem,
licet alias pertineant ad alias virtutes. Proprie autem lo-
quendo, & ut magis oportet nos loqui, quoties de rebus
distinctius, aut formalius loqui volumus, sacrificium est
omnis & solus actus humanus laudabilis, ordinatus in
diuinam reuerentiam, & inde solum habens laudem.

Addit his S. Thomas, quod sacrificia proprie dicuntur,
quando circa res Deo oblatas, aliquid fit: sicut quod ani-
malia occidebantur, & comburebantur: quod panis fran-
gitur, & comeditur, & benedicitur, & quod hoc ipsum no-
men sonat. Nam (ut etiam inquit) sacrificium dicitur ex
hoc, quod homo facit aliquid sacrum. Oblatio autem di-
recte dicitur, cum Deo aliquid offertur, etiam si nihil cir-
ca ipsum fiat: sicut dicuntur offerri denarii, vel panes in
altari, circa quos nihil fit. Vnde omne sacrificium est ob-
latio, sed non conuerteritur. Primitiae autem oblationes
sunt, quia Deo offerebantur, ut legitur Deuteron. 29.
Non autem sunt sacrificia: quia nihil sacrum circa eas
rebat. Decimae autem, proprie loquendo, non sunt sacri-
ficia, neque oblationes, quia non immediate Deo, sed mi-
nistris diuini cultus exhibentur. Haec ille.

Ita hi Doctores sancti differunt de sacrificio, & ita etiam

omnes alij: omnesque ex diuinis scripturis, ratione naturali, ac longa rerum experientia edocti, consentunt eam doctrinam esse verissimam, quæ docet diuersa esse, fuisseque semper sacrificiorum genera: quia videlicet alia latiore modo accipiendi vocabulum, alia si accipiamus strictè, aut propriè: alia spiritalia, siue interna, quæ fiunt in nobis: alia externa, quæ per res exteriores exercemus.

Semper enim fuit cognitum hominibus, hominem debere ordinari ad Deum per debitum patriæ cultum, tenentique reddere illi hanc patriæ seruitutem, in Dei reuerentiam, & in recognitionem supremi dominij. Nec vnquam fuit minus cognitum hominibus, debere istum cultum Dei fieri aut exerceri ab homine, tum primùm per actus internos ipsius hominis, prout dicit Augustinus in Enchiridio: Fide, spe, charitate colitur Deus. Tum secundariò per actus externos, qui essent quoddam præstationes interioris cultus. Secundùm hos duos Deum colendi modos, vbique locorum & omnibus temporibus notissimos, fuerunt semper duo genera sacrificiorum: alterum pertinens ad cultum internum (quod dicitur) & est sacrificij interni, seu spiritalis, alterum pertinens ad cultum externum (quod dicitur) & est sacrificij externi, seu corporalis, aut sensibilis. Non est dubium de interno sacrificio, aut sacrificiorum genere, quin semper fuerit: & similiter neque potest esse dubium, quin fuerit semper sacrificium externum. Constat enim de hoc externo sacrificio, in sacrificijs externis Cain, Abel, Abraham, Iob, & aliorum multo rum penè infinitorum, quos memorat scriptura diuina: constatque idem ex multis sacrificiorum exteriorum generibus, quibus Deus Optimus Maximus populû illum Hebræorum, filios Israël oneravit, ob rationes multas, & optimas. Fuerunt autem multa huius modi sacrificia externa in veteri lege, holocaustorum hostiæ pacificæ, hostiæ pro peccato nigis sacrificij, &c. Tum, quia fuerant instituta ad reuocandum Iudæos ab idolatria, ad quam proclues erant: ob quam rationem fuerunt multitudine sacrificiorum onerati, vt eis ocij ad immolandum idolis nihil superesset: vtque magis ab idololatria abducerentur, iuerit eis iniuncta sacrificia alia à sacrificijs idolorû, & fre-

August. in
Enchirid.

Leuit. 1. 2.
2. 4. & 6.

& frequenter contraria. Tum, quia fuerunt instituta, vt Iudæi in cultu vnus Dei exercerentur, & per tale frequens exercitium, habitus in eis generaretur, quo ad Dei cultû delectabiliter adducerentur. Ad hæc, quia sacrificia veteris legis fuerunt figura vnus veri, perfectissimi que sacrificij nostri nouæ legis, videlicet Christi Saluatoris nostri, in ara Crucis immolati. Illud autem, quod est perfectû, per vnum, vel pauca imperfecta non potest satis representari. Ideò sicut perfectio diuina, vnica existens in perfectionibus creaturarum variè & multipliciter representatur: sic decens fuit, vt sacrificium nostrum perfectissimum, per multa & varia sacrificia in veteri lege figuraretur: quia illa erant imperfecta, & non poterant exactè representare perfectum. Fuerunt igitur in veteri testamento illa duo genera sacrificiorum pertinentia ad prædictos duos modos colendi Deum.

Sunt etiam profectò in nouo testamento ij duo modi colendi Deum, & sunt similiter duo genera sacrificiorû. Quia est sacrificium spirituale internum, quod exercemus in nobis ipsis, aut de rebus nostris: & est sacrificium externum, à Saluatore nostro, mirabiliter & misericorditer institutum, in quo sub speciebus panis & vini, secundum ordinem Melchisedech, offerimus Deo eterno Patri eandem crucis hostiam, id est, ipsum eundem Saluatorem nostrum, modo cruento, qui in cruce obrulit semetipsum modo cruento. Ambos istos modos offerendi, & ambo ista duo genera sacrificiorum recognoscimus in Ecclesia Christiana: ambos istos nobis exprimit & commendat diuina eloquia, & ambos semper confessi sunt omnes patres, & sanctissimi & antiquissimi: & quidem non aliunde, quàm ex diuinis scripturis noui ac veteris testamenti. In hac beata satis, & quodam modo gloriosa possessione sumus: dabit Dominus, vt in sinem vsque, illam cum magna laude, honore, ac merito conferuemus.

De pernicioso eorum errore, qui Christum in
Eucharistiæ sacrificio negant.

CAP. V.

A
40
556

Post declarationem horum terminorum, nōminū, aut vocabulorum, Missa & Sacrificium, tempus est, vt ad probationes predictarum conclusionum accedamus, si tamen prius ostenderit, quā grauius errent, qui hoc sacrificium nostrum Christianum, externum corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, sub speciebus panis & vini, secundū ordinem Melchisedech, impie negant. Sunt enim, qui nostra hac infelicissima tempestate audent negare hoc & diuinum & manifestum sacrificiū: loquentes contra totam diuinam scripturam veteris testamenti, quæ ante aduentum Saluatoris nostri, iam nobis hoc sacrificium pollicebatur futurū: & contra ipsum nostrum Saluatorem, qui hoc ipsum sacrificium instituit, atque celebrandum & obseruandum præcepit. Insuper loquentes contra vniuersum statū totius religionis Christianæ, à qua conantur auferre hoc, quod habet vnicum & viuificum sacrificium externum, illius vnici & viuifici sacrificij in cruce peracti (ita dixerim) memoratiuū, quodq; omnes virtutes cunctorum aliorum sacrificiorū præcedentium continet. Vt sit hic nouorum aduersariorum error maximè admirandus, & vituperandus, velisq; (vt dicitur) remisq; fugiendus: quippe qui cum Christi institutione, atq; cum tota scripturā noui & veteris testamenti pugnet, vniuersum statum religionis Christianæ euertat, & à nobis Christianis nostrum hoc solamen auferre meliatur. Non parū enim hoc nos cōsolatur, quod sacram Eucharistiam nō solum per modum sacramenti: quin potius sacramenti, & sacrificij habemus, vt nobis sacramentum, & simul sacrificium existat. Vtroque enim modo habet effectus mirabiles, & vtroque modo nobis prodest. Nec est aliud consistēri sacram Eucharistiam esse sacramentum, & negare illam esse sacrificium, quā institutionem eius ac virtutem ignorare, & illam minoris virtutis, mitiorisq; efficaciz reddere, quantum est ex parte ipsorum aduersariorū, qui ita eam diducunt. Quod quidem ea in se semper est, quæ, quanta, & qualis est: altissima, excellentissima, diuina, sacramentum, sacrificiū, sacrificij in cruce peracti nos admonens: sed etiam in se sacrificium verum, ac proprium. Aduersarij nostri Iudæi

negant

negant Christum in sacrificio crucis, & aduersarij nostri Neochristiani negant Christum in sacrificio Eucharistie: atque sic positus est eis Christus in signum, cui contradicunt, & factus est eis ob eorum culpam, lapis offensionis. Nos autem Christiani antiqui, & catholici, vtrobiq; constemur Christum, Dei virtutem, & Dei sapientiam: vt sit ipse nobis in resurrectionem, salutē, iustificationē, & gloriam. Et vt quemadmodū ipse Christus Dominus noster factus est nobis sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio, quantum satis sit: ita fiat nobis quotidie magis atque magis sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio, quantum ad efficaciam, siue efficientiam, & in particulari. Negant igitur aduersarij nostri Iudæi sacrificium Christi in cruce: & negant aduersarij nostri Neochristiani sacrificium Christi in Eucharistia. Sed nos vtrunq; recognoscimus, & vtrobiq; vnum & idem esse sacrificium, quantum ad hostiam & victimam, corde credimus ad iustitiam, ore autem confitemur a d salutē. Eadem hostia est, eademq; victima vtrobiq; Christus Dominus noster, sed modus offerendi est diuersus, vt neminem laet, sicutque semper veris Christianis perspicuum. Quia in cruce obrulit se Dominus noster per seipsum solum, modo cruento, sanguinem effundens, ita vt trucidaretur: nunc autem in sacra Eucharistia offert se idem Dominus noster primario, & maximè, sed etiam simul per suos ministros sacerdotes, modo incremento, citra sanguinis effusionem, citraque mortem. Quæ certè nimis magna est Saluatoris nostri gratia, contra quam errant grauissimè, qui sacrificium Christi è sacra Eucharistia remouere, atque amoliri impie conantur. Vnam enim è maximis Christi gratijs erga nos negant: eamq; dum inficiantur, ingratitude profrequuntur. Altera gratia Christi est, quod scriptum nobis reliquit in sacra Eucharistia manducandum: Alia verò, quod seipsum nobis reliquit in sacra Eucharistia offerendum. Quidam aduersarij nostri vtramque de medio tollere nituntur, negantes Christi, quam nostri dicunt existentiam realem, in sacra Eucharistia, vt negauit Oecolampadius, negatq; Caluinus: contra quos nos iam multa diximus, cum de vsu calicis

1. Corint. 1.

Roman 8.

Dominici ageremus, circa determinanda in quinta Sessio-
 ne. Alij aduersarij nostri concedunt primam gratiam i-
 starum duarum, negantq; secundam: vt Lutherus, eiusq;
 affecte: contra quos, atque etiam contra eos, qui ipsi
 non sine magno errore assentientur, eamq; negationem
 amplexantur, nos modò manum conferere præcipue de-
 creuimus. Sumus enim, diuino cœptis aspirante numi-
 ne, ex sacris literis, sanctisq; & probata fidei Doctori-
 bus ostensuri, nostram Missam verè ac propriè esse sacri-
 ficium: Saluatoremq; nostrum seipsum nobis in sacra
 Eucharistia manducandum reliquisse quidem, & pariter
 offerendum, vt cognoscamus, nos debere illi vni ambas
 has gratias, illisq; e vtamur cum gratiarum actione, in
 salutem animarum nostrarum.

Genus quoddam est errandi cõtra Christi gratias, eas
 ignorare: sed genus aliud est errandi contra Christi gra-
 tias grauius atque fœdius, eas cunctis sæculis cogitas &
 à sanctis Patribus predicatas atque commendatas, nega-
 re. An non est magna gratia Christi, quòd seipsum no-
 bis in sacra Eucharistia reliquit offerendum, sub specie-
 bus panis & vini? Profecò magna eius est gratia. Sicut
 magna gratia Christi est absque dubio, quòd seipsum no-
 bis reliquit in sacra Eucharistia sub speciebus panis & vi-
 ni manducandũ. Vtunq; enim nobis cedit, & est in ma-
 gnum bonum, & magnum lucrum: quia vtroque modo
 sacra Eucharistia habet effectus spirituales magnos, quos
 in nostris animabus operatur, vel potius ipsemet Chri-
 stus in ea oblatu, & in ea manducatus. Ergo contra hu-
 iusmodi gratiam errant, qui eam ignorat: magisq; contra
 illã errat, qui eam negat. Profecò tempus est, vt sciamus
 que à Deo donata sunt nobis. Dicunt aduersarij: Christus
 non fecit nobis hoc, vt se sub speciebus panis & vini reli-
 quit offerendũ. Dicimus nos illis: Quid, si Christus hoc
 nobis fecit? An non est hæc magna gratia eius, si id fecit
 nobis? Est quidẽ. Nec potest esse, vt aliquis Christianus
 intellectus hoc neget, aut de hoc dubitet, saltẽ si quouis
 modo sciat, quid sit gratia. Statuamus ergo firmiter, quòd
 si Christus hoc nobis fecit, hæc gratia est magna ipsius
 erga nos: & quòd, qui hoc negant, negant hanc magnam
 Christi

Christi gratiam, contraque illam agunt. Namque quòd
 Christus dominus noster hoc fecerit nobis, est quod nos
 probandum, ostendendum, demonstrandumque suscepi-
 mus. Fecit enim hoc nobis sine dubio, vt tum sacre lite-
 ra, tum sancti Doctores satis manifestè tradunt.

Errant igitur aduersarij, & cõtra sacram Eucharistiam,
 & contra Christi gratiam, dum negant sacram Eucharis-
 tiam esse sacrificium. Nec solùm ita grauius errant, id
 negantes, quin potius hos suos errores alio errore locu-
 pterant, in eo, quòd simul diuinum cultum eleuant, mi-
 nuuntq;e. Sacrificiunt enim ad cultum Dei pertinere per
 se. Quòd si dixerint aduersarij, nos colere Deum in Sa-
 cramentis, & sic etiam in sacra Eucharistia, prout est Sa-
 cramentum. Respondemus: Nemo dubitat, nos colere
 Deum in sacramentis: sed neque dubitare potest, quin
 alio modo colamus Deum in sacrificijs. Sacrificia enim
 pertinent ad Dei cultum tanq̃ immediatè, vt pote quòd
 ea offeramus Deo in suum honorem, atque agnitionem
 sup̃remi dominij. Sacramenta verò videntur pertinere
 ad Dei cultum quasi mediatè: videlicet, quia disponunt
 & aprant personas ad Dei cultum perficiendum ritò, re-
 ctè, iustè, sanctè, atq; in gratia. Minuit ergo Dei cultum,
 qui à sacra Eucharistia tollit, vel in ea negat rationem sa-
 crificij. Si autem dixerint aduersarij, nos colere Deum in
 nobis ipsis, & in nobis ipsis Deo sacrificare, offerentes ei
 in sacrificio spiritali nosmetipsos, ac nostra bona opera
 virtutum, interna atque externa. Respondemus: Omni-
 bus temporibus, id est, tam sub lege naturali, quàm sub
 lege Moysi fuit hoc genus colendi Deum, & sacrificandi
 ei spiritaliter, vt constat ex sacris omnibus scripturis: &
 nihilominus etiam illis temporibus fuerunt alia sacrificia
 specialia, fuitque specialis cultus Dei in illis specialibus
 sacrificijs. Vnde profecò minuit cultum Dei in Ecclesia
 Christiana, qui in ea ponit illud solum sacrificium spirita-
 le, illumq; solum spiritalem cultum, quo homines in sei-
 psis Deum colunt, & ei tantum interius seipsos, aut sua
 opera virtutum offerunt.

Certum est, omnino debere esse in Ecclesia Christiana
 istum Dei cultum spiritalem, atq; istud spiritale sacri-
 ficium

ficiam, bonorum operum, bonarum virtutum: quod sancti Apostoli, Petrus & Paulus, tantopere commendant. Sed profecto ita etiam certum est ex diuinis scripturis, & sanctis Doctoribus, debere esse in Ecclesia Christiana illum cultum Dei, & sacrificium Eucharistiæ in speciebus panis & vini, secundum ordinem Melchisedech: namque hæc res etiam à sanctis Prophetis prædicta fuit, & in sancto Dei Evangelio ex Christi institutione probe delineatur. Vnde nobis Christianis catholicis notum est hoc sacrificium, & notum est illud: vtrunque credimus, vtrunque volumus: vtroque vti-mur, & gaudemus. Qui autem aduersarij negant hoc posterius, simili facilitate, imò eadem temeritate possunt negare illud prius: quod quidem eis vel omnino, vel ex parte iam vsu venit, dum hominem iustificari dicunt ea sola fide, aut confidentia, qua quis fortiter credit, se de facto & in particulari iustificari à Deo per Christum: quicquid sit de omnibus alijs: quasi ea sola fides satis sit ad iustitiam, seu iustificationem formalem inherentem, tanquam nihil aliud sit ad hoc necessarium, nihil requisitum; non fides Evangelij, non spes, non charitas, non penitentia, non obedientia erga Deum. Profecto qui ita dicunt, iam & illud primum sacrificium, seu genus sacrificandi spiritualiter, dicunt non necessarium, iam illud negant, iam illud ex Ecclesia Christiana eliminare expellereque nituntur. Contra horum errorem iam multa diximus in nostra Quadripertita Iustitia, & contra illam superbam eorundem atque impiam confidentiam, quæ omnia alia excludit tanquam non necessaria: ideo de eo plura nunc dicere non est consilium. De errore enim in errorem progrediuntur, proficientes in peius: omnia vera negant, omnia bona abiiciunt, comminiscuntur quæ amplectantur, mundi atque carnis gratiam venantur: cæci sunt, & duces cæcorum. Qui utinam tandem respiciant, & nobiscum exerceantur.

*Asruitur probaturque Conclusio prima
ad Articulum primum,
CAP. VI.*

Secd

Sed iam nunc ad propositum redeamus, & specialiter aduersus eos, qui dicunt nostram sacræ Eucharistiæ non esse sacrificium, nostras conclusiones supra positas, veras quidem & catholicas probemus. Quibus probatis, constabit satis omnibus, & nostram Missam vere esse sacrificium proprie dictum, vereque esse sacrificium memoratiuum sacrificij in cruce peracti: & nomen Missa, non esse nomen recens, nec patribus incognitum: quin potius esse nomen vetustum, patribus maxime notum, atque à diuinis scripturis secundum Hebraicam veritatem, & Chaldaicam translationem erutum, vt palam est videre in Deuteronomio.

Prima conclusio, qua respondetur ad primum articulum, asserens quòd Missa est sacrificium, probatur primum ex consueti testimonio sanctorum Doctorum, sanctorum Conciliorum, totius scholæ Theologicæ Christianæ, communi sententia vniuersarum Theologicarum, & catholico seu vniuersali consensu, vsu, atque prædicatione omnium Ecclesiarum Christi: in Occidente, & in Oriente: in Europa, Africa, Asia. Placet igitur ex his omnibus adducere nonnulla, quibus hæc sacræ veritas astruatur. Sed quia doctores multi sunt, qui ita dicunt, & multi etiam in multis locis suorum operum ita repetunt, quamobrem nimis operosum & longum esset eorum dicta referre, fieretque id fortasse non citra lectoris tedium, satius esse visum est in presentia, nomina doctorum explicare, ac tantum loca, in quibus hæc de re agunt, proponere: arbitror namque hoc satis fore, ijs, qui mihi fidem adhibere noluerint, & sententias doctorum sanctorum è fontibus ipsis haurire voluerint. Ruseram tamen ex ipsis nonnulla, abundantiore relationem in probatione secundæ conclusionis asseruando, vbi illa magis erit necessaria, magisque oportune collocabitur.

Iacobus Frater Domini.

Quòd igitur Missa sit sacrificium, oblatio, aut hostia, & cultus Deo gratus, manifestè ostendit Diuus Iacobus frater Domini, in Liturgia sua: cuius Liturgiæ meminerunt sexta Synodus, canone. 32. Sanctus Proclus Episcopus

*Deuter. 16.
cap. 15.*

*De Consecrat. dist. 10.
cap. Iacob.*

B 5 pus

*Parte. 1.
lib. 1. Per
multa.*

pus, Nicolaus Methonenſis Epiſcopus, & Marcus Ephelinus, cum Boſſarione in Liturgia ſua.

Andreas Apoſtolus.

Andreas Apoſtolus in Epiſtola ad Eccleſiam Achaia, ubi dicit: Omnipotenti Deo (qui viuus & verus eſt) ego omni die ſacrifico: non thuris fumum, nec taurerum mugientium carnes, ſed agnum immaculatum quotidie in altari crucis ſacrifico: cuius carnes poſtea quam omnis populus credentium manducauerit, & eius ſanguinem biberit, agnus, qui ſacrificatus eſt, integer perfeuerat, & viuus. Hanc epiſtolam ante annos quadringentos citarunt ſauctus VVolphelmus, Abbas Bernardus ſive Rabanus, & Algerus. Sed & auctor libelli de duplici martyrio eius meminit.

Martialis diſcipulus Domini.

Sanctus Martialis diſcipulus Domini, qui Saluatorem noſtrum in humanis vidit, in epiſtola ad Burdegalenſes, capite tertio ait: Sacrificium Deo Creatori offertur in ara, non homini, neque Angelo: nec ſolum in ara ſanctificata, ſed vbique offertur Deo oblatio munda, ſicut teſtatur eſt, cuius corpus & ſanguinem in vitam aeternam offerimus.

Clemens martyr.

Clemens Martyr, diſcipulus Apoſtoli Petri, & eius ſucceſſor in Sede Apoſtolica, idem ſateatur docetque in Epiſtola tertia, quae eſt de Officio Sacerdotis, & libro octavo Apoſtolicarum traditionum ſeu institutionum, & in ſua Liturgia. Sanctum enim Clementem Liturgiam ſcripiſſe affirmat beatus Proclus Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus: ſimiliter & Nicolaus Methonenſis Epiſcopus, cum Marco Ephelino Epiſcopo in Liturgia ſua. Non ſecus multi Patres grauiſſimae auctoritatis, meminerunt illius operis eiufdem Clementis de Apoſtolicis traditionibus, in octo libris diuiſi: inter quos non parui momenti ſunt Athanaſius, & Epiphanius, qui non ſolum illius operis meminerunt, ſed & illud calculis ſuis probat.

Alexander martyr.

Alexander Martyr in Epiſtola prima ſic inquit: Nihil in ſacrificijs maius eſſe poteſt, quam corpus, & ſanguis Chriſti

Chriſti. Nec vlla oblatio hac potior eſt, ſed haec omnes praecellit. Idem in epiſtola ad omnes Orthodoxos habet Alexander Quintus ad beato Petro, aſſerens quod criminua atque peccata oblatiſ his Domino ſacrificijs delentur, quodque talibus hoſtijs delectabitur & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia.

Iulius Primus.

Iulius Primus ſcribit idem in Epiſtola ad Epiſcopos per Aegyptum.

Ignatius martyr.

Ignatius Martyr conſtanter etiam dicit in epiſtola ad Smirnenſes: Non licet ſine Epiſcopo, neque offerre, neque ſacrificium immolare. Recte quidem, venia ab Epiſcopo impetrata, id licere ſine dubio arbitratur.

Dionysius Arcopagita.

Dionysius Arcopagita, Chriſti martyr glorioſus, in De Eccleſiaſtica Hierarchia de hoc diuino agens myſterio, id eſt, de ſacra Euchariſtiae celebratione, hoſtiam memorat, & altare, Antiſtitem, ſacerdotes, ſacrificium, oblationem. Dicit enim inter alia; ex interprete: Oportet igitur nos (vt reor) nudata primi & praecipui intelligentia ſigni, intra ſacroſancta tranſire, diuinamque principalis huius ſigni ſpeciem intueri, ac Pontificem auguſtius cernere ad diuino altari uſque ad phani nouiſſima cum odoris ſuauiſſime pergentem, ac ruruſ ad altare ipſum conſummandi ſacrificij cauſa remeantem. Haec ille. Inſra: Porro Catechumenos, & Energumenos, & eos qui in poenitentia ſunt, ſacroſancta ſacerdotalis inſtitutio Pſalmodiam quidem piam, & dininam ſanctarum ſcripturarum lectione audire permittit: ad ea vero, quae deinceps in hoſtia ſalutaris oblatione geruntur contineuda, non hos plane, ſed perfectos, & tanta rei dignorum admittit obtutus. Haec ille. Qui plane poſtea, in eodem opere ponit & explicat ordinem Epiſcopalem, ordinem ſacerdotalem, & ordinem aliorum miniſtrorum eccleſiaſticorum, vt Diaconorum: eorumque ordinum declarat officia, ſunctiones, & munia. Idem in epiſtola ad Demophilum: Quum eſſem aliquando ſecus Cretam, hoſpitiu me ſuſcepit Sanctus Carpus, vir (ſi aliquis alius) per multam mentis mundici-

De Conſe-
crat. diſt. 2.
cap. Nihil.

Capite 3o
part. 3o.

Ibidem part.
lo poſt.

Ca. 15o
part. 1o.

Epiſt. 8.

ciem

ciem ad Dei visiones diuinissimus. Qui non inchoabat sanctas mysteriorum consecrationes, nisi ei prius ostenderetur de supernis propitia visio, oranti ante oblationem sanctissimi sacrificij.

Anacletus Martyr.

Epist. 1.

Anacletus Martyr, Episcopus inquit: Deo sacrificans, testes secum habeat, & plures quam alius sacerdos. Sicut enim maioris honoris gradu fruitur, sic maioris testimonij incremento indiget. Presbyteri dextra leuaque, contrito corde, & humiliato spiritu, ac prono stent vultu, custodientes eum à maleuolis hominibus, & consensura eius præbeant sacrificio.

Optatus Afer.

Libro. 6.

Optatus contra Donatistas: Quid est, inquit, tam sacrilegum, quam altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtulistis, frangere, radere, remouere? Quid enim est altare, nisi sedes & corporis & sanguinis Christi? Hoc tamè immane facinus geminatum est, dum fregistis etiam calices Christi sanguinis portatores, quorum species reuocastis in massas. O scelus nefarium, o facinus inauditum, auferre Deo, quod idolis præstes: subducere Christo, quod proficiat sacrilegio.

Theodoretus Episcopus.

*Capite. 20.
Historia
religiosa.*

Theodoretus Episcopus Cyri: Cùm autem (Matis videlicet Eremita) longo tempore desiderasset videre offerri spiritale & mysticum sacrificium, rogauit ut diuini doni illic fieret oblatio. Ego verò labenter parui, & iussi sacra vasa afferri (pagus enim haud longè aberat) & præ altari vsus Diaconorum manibus mysticum, diuinum, & salutare obtuli sacrificium. Ille autem omni spiritali implebatur voluptate, & existimabat se ipsam cælum videre, dicebatque se nunquam tantam cœpisse voluptatem.

Ireneus Martyr.

Ireneus Martyr contra Valentinum, & alios sui temporis hæreticos idem confitetur & docet, lib. 4. cap. 32. 33. 34. Dicit enim inter alia: Sed & suis discipulis (Christus) dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis (non quasi indigenti, sed ut ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint) eum, qui ex creatura panis est, accepit, & gra-
tias

tas egit, dicens: Hoc est corpus meum. Et calicem similiter (qui est ea creatura, quæ est secundum nos) suum sanguinem confessus est: & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo. ei, qui alimenta nobis præstat. De quo in duodecim Prophetis Malachias sic ait: *Malach. 2.* Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens, & sacrificium non accipiam de manibus vestris. Quoniam ab ortu Solis vsque ad occasum, nomen meum glorificatur inter gentes, & in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificium purum. Quoniam magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus omnipotens. Hæc ille dixit olim gloriosus martyr, satis manifestè.

Iustinus Martyr.

Iustinus Martyr in Colloquio, quod habuit cum Triphone Iudæo, ita interpretatur illam oblationem mundam, de sacrificio Eucharistiæ, quod offertur in omni loco à nobis gentibus, tum pane, tum poculo, quod docet nos clarificare nomen Dei, quod à Iudæis prophanatur.

Hippolytus Martyr

Hippolytus Martyr in Oratione sua de Antichristo dicit: Lugebunt Ecclesie luctum magnum, quia nec oblatio, nec iustus fiat, nec cultus Deo gratus: sed Ecclesiarum ædes sacræ rugurij instar erunt, preciosumque corpus & sanguis Christi non erit in diebus illis. Liturgia extinguetur, Psalmorum decanatio cessabit, Scripturarum recitatio non audietur. Tunc dicet his, qui erunt à dextris eius: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi: Venite Prophete, propter nomen meum expulsi, & cæci. Venite Pontifices, qui pure mihi sacrificium die noctuque obtulistis, ac preciosum corpus & sanguinem meum immo-
latis quotidie.

Tertullianus.

Tertullianus in libro de Cultu foeminarum, demonstrans nos Christianos habere sacrificium, inquit: Vobis nulla procedendi causa non tetrica, aut imbecillis aliquis ex fratribus visitandus, aut sacrificium offertur, aut Dei
ver-

Libro 4.

Eusebius,
S. Thomas
part. 7.
quest. 81.
artic. 1. ad
tertium ar-
gumentū.

verbū administratur. Qui auctor aduersus Marcionem diligenter notauit illud verbum Domini, Desiderio desiderauit hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar, non tantum de agno illo typico, quam de nostro agno vero, qui tollit peccata mundi, fore intelligendum. Quod & post ipsum annotauit Eusebius: & post Eusebium sanctus Thomas.

Cyprianus Martyr.

Cyprianus Martyr idem habet lib. 1. epist. 4. & 9. Et libro 2. epist. 3. Et in Sermon. de cena Domini. Dicit enim: Nam quis magis sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum: suum scilicet corpus & sanguinem. Infra. Vt ergo in Genesi per Melchisedech sacerdotem benedicta circa Abraham possit rite celebrari, præcedit antequam imago sacrificij, in pane & vino scilicet instituta: quam rem perficiens & adimplens Dominus, panem, & calicem mistum vino obtulit, & qui est plenitudo, veritatem præfigurata imaginis adimpleuit. Infra. Quod si & Domino præcipitur, & ab Apostolo eius idem confirmatur, & traditur, ut quotiescumque biberimus, in memoriam eius faciamus, quod fecit & Dominus: inuenimus non seruari à nobis quod mandatum est, nisi eadem quæ Dominus fecit, nos quoque faciamus. Et si in sacrificio, quod Christus est, non nisi Christus sequendus est, utique id nos obaudire & fecere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandauit. Et si Iesus Christus dominus & Deus noster, ipse summus sacerdos Dei Patris, & sacrificium Deo patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit: utique ille sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur. Et sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videt obtulisse.

Laurentius Martyr.

Laurentius Martyr secundum hanc veritatem catholicam (ut refert Ambrosius De Officijs, lib. 1. cap. 41. & sancta Mater Ecclesia) dixit Sixto Papæ eunti ad

mar-

martyrium: Quò progredieris sine filio pater? quò sacerdos sancte sine Diacono properas? nunquam sine ministro offerre consueueras. Quid ergo in me displicuit pater, siue aliàs, paternitati tuæ?

Marcellinus Martyr.

Marcellinus Martyr in epistola ad Salomonem Episcopum: Quidam, inquit, errore decepti, dicunt ideò Patrem maiorem Filio esse, quia illi soli sacrificium immolatur. Quibus competens & congruum reddatur responsum: Quia sicut Patri, ita etiam Filio, non solum Christianis temporibus, verum etiam præcis temporibus, à sacerdotibus, varijs multisq; modis probamus, sacrificium fuisse oblatum.

Eusebius Casariensis.

Eusebius Casariensis Episcopus idem habet libro 1. de Demonstratione Euangelica, capite 10. & capite ultimo. Atque lib. 5. cap. 3. Et lib. 8. cap. 2. dicit inter alia: Para-

Libro 1.
cap. 0.

Pingue fecisti in oleo caput meum, & calix tuus inebrians quam præstantissimus est. Palam in his mysticam significat vnctionem, & horrorem assentia mensæ Christi sacrificia, quibus operantes, incruentas, & rationales, eiq; suaues victimas, in tota vita supremo Deo offerre per eminentissimum omnium ipsius Pontificem, edocti sumus. Idem: Ab ortu Solis vsque ad Occasum nomen meum glorificatum est in gentibus: & in omni loco incensum offertur nomini meo, & hostia munda. Sacrificamus igitur Deo altissimo sacrificij laudis: sacrificamus Deo plenum, & horrorem afferens, & sacrosanctum sacrificium: sacrificamus nouo more, secundum nouum testamentum, hostiam mundam. Idem: Post omnia quasi mirabilem quandam victimam, sacrificiumque eximium Patri suo operatus, pro nostra omnium salute obtulit: eiusq; rei memoriam ut nos ipsi Deo pro sacrificio offerremus, instituit. Idem: Et sanè oraculi exitus admirabilis ei, qui contempletur, quemadmodum Saluator noster Iesus, qui est Christus Dei, ipsius Melchisedech ritu ea, quæ ad sacerdotium in hominibus gerendum spectant, per suos ministros perficiat. Nam quemadmodum ille, qui sacerdos gentium erat,

Eodē lib.
cap. vltimo.

Libro
cap. 19.

Libro 5.
cap. 3.

nusquam

numquam videtur sacrificijs corporalibus functus, sed vino solo & pane, dum ipsi Abraham benedicit: ita sanè primus ipse Saluator ac Dominus noster, deinde qui ab ipso profecti sunt Sacerdotes in omnibus gentibus, spirituale secundum Ecclesiasticas functiones sacerdotij munus obeuntes, vino ac pane, & corporis illius, & salutaris sanguinis mysteria representat. Quæ sanè mysteria Melchisedech tanto ante spiritu diuino cognouerat, & rerum futurarum imaginibus vsus fuerat: sicut etiam Moïsis Scriptura testificatur, ubi ait: Et Melchisedech Rex Salem prorulit panem, & vinum. Erat autem sacerdos Dei altissimi.

Gregorius Nazianzenus.

Gregorius Nazianzenus, oratione prima in Iulianum apostatam inquit: Mox incruenti sacrificij oblatione manus commaculat, per quod nos Christo unimur, nec non passionis ac diuinitatis eius participes reddimur, sectionibus & victimis res stabiliens regias, malis conciliarijs in malo vtens principatu.

Epiphanius.

Epiphanius libro secundo contra hæreses, hæresi quinquagesima quinta: Visum est, vt in veteri sacerdotio sacerdotalis dignitas non constitueretur: verum ad id, quod ante Leui, & ante Aaron fuit, secundum ordinem Melchisedech, sacerdotium transferatur: quod sanè nunc in Ecclesia viget, à Christo & hucusque. Idem auctor memorat, & probat, atque recipit octo libros Clementis De Apostolicis traditionibus, in quibus manifestè habetur de nostro sacerdotio, ac sacrificio Missæ, & insuper quod Saluator noster obrulit in cæna.

Ambrosius.

Eandem rem probat Ambrosius in Psalmum. 38. & in prima præcatione preparante ad Missam. Et lib. 4. de Sacramentis, cap. 5. & 6. Et libro primo Officiorum, cap. 10. 41. 48. Et in sua Missa. Et super Apostolum ad Corinth. & ad Hebræos, cap. 10. Dicit enim Inter alia multa: Vidimus principem sacerdotum ad nos venientem, vidimus & audiimus offerentem pro nobis sanguinem suum, sequamur vt possimus sacerdotes, vt offeramus pro populo

Super psal-
uum. 38.

lo sacrificium: & si infirmi merito, tamen honorabiles sacrificio: quia & si nunc Christus non videatur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando corpus Christi offertur: imò ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat sacrificium, quod offertur. Idem: In Christo semel oblata est hostia ad salutem potens. Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Et si quotidie offeramus, ad recordationem eius mortis fit: & vna est hostia, non multæ. Quomodo vna, & non multæ? Quia semel immolatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius, id ipsum, & semper id ipsum offertur: proinde hoc idem est sacrificium. Alioquin diceretur, quoniam in multis locis offertur, multi sunt Christi: nõ, sed vnus vbique est Christus, & hic plenus existens, & illic plenus. Sicut quod vbique offertur, vnum est corpus, ita & vnum sacrificium.

Ad Heb.
capit. 10.

Basilius.

Basilius dixit: Attende Domine Iesu Christe Deus noster de sancto tabernaculo tuo, & de throno gloriæ regni tui, & veni ad nos sanctificandos, qui supra cum Patre sedes, & hic inuisibiliter versaris: & dignare potenti manu tua impartiri nobis impollutum corpus tuum, & preciosum sanguinem, & per nos toti populo. Fac panem quidem istum, ipsum honorificum corpus domini Dei, & Seruatoris nostri Iesu Christi: quod autem in calice isto ipsum sanguinem domini Dei Iesu Christi, qui effusus est pro mundi vita. Potest etiam videri eiusdem Basilij Liturgia, & potest legi sanctus Amphilochius de vita B. Basilij, canone 32. Sexti Synodi, tomo 3. actiõne. 6. Nicenæ Synodi. 2. Et nos ita legimus in De Consecratione: Iacobus frater Domini secundum carnem, cui primum tradita est Hierosolymitana Ecclesia, & Basilij Cæsariensis Episcopus, cuius claritas per totum orbem refulset, in scripturis addiderunt nobis Missæ celebrationem, id est, ordinem celebrandæ Missæ.

Distinct. 1.
cap. Iacob.

Ioannes Chrysoströmus.

Ioannes Chrysoströmus ad idem Homilia. 21. & 26. in Martham. Homil. 77. super Ioannem. Homil. 5. in epistolam. 2. ad Timoth. Et in De Sacerdotio lib. 3. Et in

Et super
psal. 115.
& hom. 21
in Actib.
Ho. Apostol.

Homil. de prodicione Iudæ. Et homil. 17. ad Hebræos. Et psalm. 115. Et oratione. 4. contra Iudæos. Super Apostolum ad Hebræos, Propter hoc imperauit, inquit, semper offerri propter infirmitatem, vt & memoria peccatorum fieret. Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Quidem, sed ad recordationem facientes mortis eius. Et vna est hæc hostia, non multæ. Quomodo vna, & non multæ? Quia semel oblata est. Oblata est in sancta sanctorum. Hoc autem sacrificium, exemplum est illius, id ipsum semper offerimus. Nec nunc quidem alium agnum, crastina alium: sed semper eundem ipsum. Proinde vnum est hoc sacrificium hac ratione. Idem: Sacerdos altari assistens, pro vniuerso orbe terrarum, pro absentibus atque presentibus, pro his qui ante nos fuerunt, sacrificio illo proposito, Deo nos gratias iubet offerre. Idem: Ideo in mysterijs inuicem salutamus, vt multi vnus efficiamur, & communes pro non initiatis preces effundimus, & pro infirmis, & terræ, & maris, & vniuersi orbis fructibus sacrificamus. Idem: Nostis profecto qui initiati estis, id quod dicimus, siue sexta feria, siue sabbato, siue dominica die, siue in celebritate martyrum, eadem litatur hostia, idem sacrificium consummatur.

Sulpitius Seuerus.

Sulpitius Seuerus libro. 2. Dialogorum, capite secundo, dixit: Cum hac igitur (Martinus) oblaturus sacrificium Deo, veste procedit. Quo quidem die (mira dictu rus sum) cum iam altare, sicut est solenne, benediceret, globum ignis de capite illius vidimus emicare: ita vt in sublimi contadens, longius collum crinemque flamma produceret.

Augustinus.

Augustinus ad idem, lib. 2. questionum Evangelicarum: & in De ciuitate Dei, lib. 8. cap. 27. & lib. 16. cap. 22. & lib. 17. cap. 20. & lib. 18. cap. 35. Et contra Faustum libro. 20. cap. 18. atque cap. 21. Et contra aduersarium legis & Prophetarum, lib. 1. cap. 18. & 20. Super Psalmum. 21. Et frequenissimè, vt tractatu. 84. in Ioannem. Sermone. 17. de verbis Apost. Lib. 22. de Ciuitate Dei, cap. 10. & c. Nos Martyribus nostris non templa sicut dijs, sed memo-

rias

tias sicut hominibus mortuis, quorū apud Deum viuunt spiritus, fabricamus: nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus martyribus, sed vni Deo & martyrum & nostro sacrificium immolamus: ad quod sacrificium, sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur. Ipsum verò sacrificium corpus est Christi. Idem: Quod Dominus dicit leproso mundato, Vade, ostende te sacerdoti, & offer munus, & car. videtur approbare sacrificium, quod per Moysen præceptum est, cum id non receperit Ecclesia. Quod ideo iussisse intelligi potest, quia nondum esse coeperat sacrificium sanctum sanctorum, quod corpus eius est. Idem: Honoramus memorias eorum (martyrum) tantquam sanctorum hominum Dei, qui vsque ad mortem suorum corporum, pro veritate certarunt, vt innotesceret vera religio, falsis religionibus fictisque conuictis. Quis autem audiuit aliquando fidelium, tantem Sacerdotem ad altare, etiam super sanctum corpus Martyris, ad Dei honorem cultumque constructum, dicere in precibus: Offero tibi sacrificium Petre, vel Pauli, vel Cypriane? quum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos, & homines, & martyres fecit, & sanctis suis Angelis cœlesti honore sociauit. Idem: Quum Melchisedech Abraham benediceret, ibi primum apparuit sacrificium, quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum. Impleturque illud, quod longè post hoc factum, per Prophetam dicitur ad Christum, qui fuerat venturus in carnem: Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Non scilicet secundum ordinem Aaron: qui ordo fuerat auferendus, illucenibus rebus, quæ illis vmbri prænotabantur. Idem: Malachias propheta Ecclesiam, quam per Christum iam certinus propagatam, Iudæis aperitissimè dixit ex persona Dei: Nō est mihi voluntas in vobis, & munus non suscipiam de manu vestra: ab ortu enim Solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificabitur, & offeretur nomini meo oblacio munda, dicit Dominus. Hoc sacrificium per sacerdotium Christi secundū ordinem Melchisedech, cum in omni loco, à Solis

C 2 ortu

Capite. 10.

Homil. 17.

Homil. 26.

in Matth.

Hom. 77.

in Ioan.

Hom. 5. in

epist. 2. ad

Timoth.

Libro. 2.
questioni
Euangeli-
carum.De ciuitate,
libro. 8.
cap. 27.Ibid. lib. 16
cap. 22.

Psal. 109.

Ibidem, li-
bro. 18. ca-
p. 35.
Malach. 1.

ortu vsque ad occasum, Deo iam videamus offerri: sacrificium autem Iudæorum cessasse, negare non possunt. Idem: Hebræi in victimis pecorum, quas offerebant Deo, multis & varijs modis, sicut re tanta dignum erat, prophetiam celebrabāt futurę victime, quā Christus obtulit. Unde iam Christiani peracti eiusdem sacrificij memoriam celebrant, sacrosanctā oblatione, & participatione corporis & sanguinis Christi. Idem: Populus Christianus memorias martyrum religiosā solēnitatē cōcelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum confocietur, atque orationibus adiuuetur: ita tamen, vt nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum, quamuis in memorias martyrum constituamus altaria. Quis enim antistitium in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit: Offero tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo, qui martyres coronauit, apud memorias eorum quos coronauit, vt ex ipsorum locorum adnotatione maior affectus exurgat ad acuendam charitatē: & in illos, quos imitari possumus: & in illum, quo adiuuante possumus. Idem contra aduersarium legis & Prophetarum: Nouerunt qui legerunt, quid protulerit Melchisedech, quando benedixit Abraham: & si iam sunt participes eius, vident tale sacrificium nunc offerri Deo toto orbe terrarum.

Hieronymus.

Hieronymus etiam vbique confitetur sacerdotes noui testamenti, ac sacerdotium Christi secundum ordinē Melchisedech. Manifestē enim asserit sacerdotium Melchisedech fuisse in pane & vino, & de Salvatore nostro ait: Postquam typicum Pascha fuerat impletum, & agni carnes cum Apostolis comederat, assumit panem, qui confortat cor hominis, & ad verum Paschæ transgreditur sacramentum: vt quo modo in præfiguratione eius Melchisedech summi Dei sacerdos panem & vinum offerēs, fecerat, ipse quoque veritatem sui corporis & sanguinis repræsentaret. Potest insuper videri super Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Et item in epistola ad Hedibiam: Qui super Leuitic. ait: De hac quidem hostia, quæ in Christi commemora-

memoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa verò, quam Christus in ara crucis obrulit, secundum se nulli edere licet.

Cyillus.

Cyillus contra Nestorium fateetur, quod sanctum, ac viuificum, & incruentum in Ecclesijs operamur sacrificium. Et super Ioannem dicit multa mirabilia de corpore & sanguine Domini, sub speciebus panis & vini. Considerauit nanque sacratissimam Eucharistiam, & prout sacramentum, & prout sacrificium. Idem: Et de hoc sacrificio altissimo, prout est cultus incruentus.

Leo Papa.

Leo Papa multa de hoc dixit in suis sermonibus ad populum, Sermon. 6. vel. 7. de Paschate: & Sermon. 7. de Passione: atque Epistola octaua, vbi ait: Volumus illud quoque custodiri, vt cum solemnior festiuitas conuentū populi numerosioris induerit, & ad eam tanta multitudo conuenit, quam recipere Basilica simul vna nō possit, sacrificij oblatio indubitanter iteretur: ne his tantū admissis ad hanc deuotionē, qui primi aduenerint, videantur hi, qui postmodum confluxerint, non recepti: cum plenum pietatis atque rationis sit, vt quoties Basilicam, in qua agitur, præsentia nouæ plebis impleuerit, toties sacrificium subsequens offeratur.

Fulgentius.

Fulgentius etiam de hoc diuino sacrificio multa dixit, scribens ad Monimum: & latè satis in De Fide ad Petrum. Ad Monimū enim scribens Fulgentius, grauitè eorum hæreticorum confutauit sententiam, qui sacrificium corporis & sanguinis Christi, quod in Ecclesia celebratur, soli Patri immolandum existimarunt. In De Fide autem ad Petrum inquit: Firmissimè tene, & nullatenus dubites, ipsum vnigenitum Deum, Verbum carnem factum, se pro nobis obtulisse sacrificium, & hostiam Deo, in odorem suauitatis: cui cum Patre, & Spiritu sancto à Patriarchis, Prophetis, & Sacerdotibus tempore veteris testamenti animalia sacrificabantur: & cui nunc, id est, tempore noui testamenti, cum Patre & Spiritu sancto, cum quibus illi est una diuinitas, sacrificium panis & vini, in

Contra Fau
stū, lib. 20.
cap. 18.

Eodē lib.
cap. 21.

Libro. 1.
cap. 20.

Super Mat
thæum, ca-
pit. 27.

Et refert
sancti. Iho.

mes par. 3.
quest. 82.
artic. 4. ad
tertium ar
gumētum.

Ioan. 6.

Epist. 10.

Ad Moni-
mū lib. 2.
& de fide
ad Petrum
cap 19.

fide & charitate, sancta Ecclesia catholica per vniuersum orbem terræ offerre non cessat. In illis enim carnalibus victimis, figuratio fuit carnis Christi, quam pro peccatis nostris ipse sine peccato fuerat oblaturus, & sanguinis, quem erat effusus in remissionem peccatorum nostrorum. In isto autem sacrificio, gratiarum actio, atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, & sanguinis, quem pro nobis idem Deus effudit. In illis ergo sacrificijs quid nobis esset donandum, figuratè significabatur: in hoc autem sacrificio, quid nobis iam donatum sit, euidenter ostenditur. In illis sacrificijs prænuntiabatur filius Dei pro impijs occidendus, in hoc autem pro impijs annuntiat occisus.

Damascenus.

Lib. 4.
cap. 4. Damascenus etiam non obscure dixit: Pane & vino suscepit Melchisedech Abraham ex cæde alienigenarum reuertentem, qui erat sacerdos Dei altissimi: illa mensa hanc mysticam præfiguravit mensam: Sacerdos ille, Christi veri sacerdotis figuram præ se ferebat, & imaginem.

Psal. 109. Tu es, inquit, sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Idem auctor in historia duorum militum Christi tradit manifestè, quòd obtulit Deo sacrificium sanctissimus Barlaam, & quòd communicans ipse, tradidit & Iosaphat incontaminata Christi mysteria, & exultauit spiritu.

Theophilactus.

Theophilactus etiam in multis admodum locis, eiusdem rei testimonium assert non obscurum: vt in Epistola ad Hebræos, capite quinto, & capite decimo: super Marcum capite decimoquarto: & super Matthæum capite. 28. Testatur enim, quòd Christus tunc immolauerit seipsum, ex quo tradidit discipulis corpus suum. Tunc enim functus est sacerdotio secundum ordinem Melchisedech. Iterum: Quomodo accumbebant, quum lex præciperet, à stantibus comedendum Pascha? Verisimile igitur, primùm perfecta ea quæ sunt legis, deinde recubuisse proprium Pascha traditurum. Et paulò post: Cum benedixisset, hoc est, gratias egisset, fregit panem: id quod etiam nos facimus, preces adiungendo. Hoc est

cor-

corpus meum: hoc, inquam, quod sumitis. Non enim figura tantum & exemplar quoddam Dominici corporis panis est: sed in illum conuertitur corpus Christi. Dominus enim dicit: Panis, quem ego dabo, caro mea est. Non dixit, figura est carnis meæ: sed caro mea est. *Hebræ. 10.* Alibi: Suboritur hic quæstio, num & nos victimas exanguis & incruentus offeramus? Cui respondemus: Omnino. Cæterum memoriam facimus mortis Domini: estque vnum sacrificium, non multa: quandoquidem semel oblatus est: Ipsum quidem semper offerimus, imò potius memoriam illius oblationis facimus, quæ se ipse obtulit, ceu iam nunc facta sit: proinde vnum est sacrificium. Nam quod ad quæstionem attinet, Postquam multis in locis offertur, multi igitur Christi erunt? Non bene colligitur. Nequaquam enim multi sunt, sed vnus est vbiq; & hic plenus, & isthic plenus, & perfectus, vnumque corpus. Quemadmodum enim in multis locis oblatus Christus vnum corpus est, & non multa corpora: sic & vnum sacrificium. Nam illam hostiam offerimus, quæ tunc est oblata.

Photius.

Photius apud Oecumenium dicit de Salvatore nostro: Quia sine sanguine hostiam obtulit, deinde postmodum suum ipsius etiam corpus: propterea ergo aptè dictum est, Christum esse sacerdotem secundum ordinem Melchisedech.

Oecumenius.

Oecumenius autem ipse, explicans locum Apostoli, Secundum ordinem Melchisedech, ait: Hic primus hostiam sine sanguine Deo obtulit, nempe panem & vinum. Et licet CHRISTVS non obtulerit carentem sanguine hostiam (siquidem suum ipsius corpus obtulit) atamen qui ab ipso fungentur sacerdotio, quorum Deus Pontifex esse dignatus est, sine sanguine offerent. Nam hoc significat, In æternum: neque enim de ea, quæ à Deo semel oblata est, oblatione & hostia, dixisset, In æternū. Sed respiciens ad presentes sacrificios, per quos medios Christus sacrificat, & sacrificatur: qui etiam in mystica cæna, modum illis tradidit huiusmodi sacrificij.

C 4

Bcr-

Ambrosius.

Psal. 109. Ambrosius etiam ante mille trecentos annos, exponens illum locum, Tu es sacerdos in æternum, & cæ. ita dicit de Salvatore nostro: Hic, qui per mysterium panis ac vini, sacerdos factus est in æternum secundum ordinem Melchisedech: qui panem & vinum solus obtulit in sacerdotibus, dum Abraham victor reuerteretur de prælio.

*Gen. 14.**Gregorius.**Libro. 4.
cap. 58.
tom. 2.*

Gregorius etiam præter ea multa, quibus sacerdotum ordinem officiumque declarat, specialiter agens de virtute ac mysterio victimæ Saluatoris in Missa, dicit manifestè in suis Dialogis: Debemus itaque præsens seculum, vel quia iam conspicimus defluxisse, tota mente contemnerè, quotidiana Deo lachrymarum sacrificia, quotidianas carnis eius & sanguinis hostias immolare. Hęc namque singulariter victima ab æterno interitu animam saluat, quæ illam nobis mortem vnigeniti per mysterium reparat. Qui licet resurgens iam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur: tamen in semetipso immortaliter atque incorruptibiliter viuens, pro nobis iterum in hoc mysterio sacræ oblationis immolatur. Eius quippe ibi corpus sumitur, eius caro in populi salutem partitur, eius sanguis non iam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pensemus, quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra passionis vnigeniti filij semper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora, ad sacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Iesu Christi mysterio angelorû chorus adesse, summis ima sociari, terrena cœlestibus iungi, vnumquodque ex visibilibus atque inuisibilibus fieri? Idem auctor scribens Ioanni Episcopo Syracusano, contra aliquos detractores, Missæ ordinationis rationem adducit: & faretur, nos oblationis hostiam in Missa consecrare, sicut Apostoli consecrabant. Multa de fructibus huius diuini sacrificij afferit quidem: sed hac de re inferius affatim suo priuati loco loquimur.

Rabanus, & alij.

Rabanus etiam in De Sacramentis altaris, capite. 22. Paschasius de Sacrificio altaris, cap. 9. Al gerus libro. 1. capite

pite. 16. Remigius Antiochodorenfis, & alij penè infiniti, tum ex antiquis, tum ex recentioribus, consona loquentes, tenent opiniones, credunt, & commendant hanc veritatem catholicam. Similiter & Ioannes Capnio dicit hoc nomen, Missa, nec Græcum esse, nec Latinum: sed Hebraicum, & significare oblationem spontaneam: vt Rossensis refert.

Testimonijs Canonum, Decretorumque Apostolicorum, & Conciliorum scitis ac sanctionibus veritatem eandem elucescere atque obfirmari,

C. APVY VII.

Astruunt hanc eandem veritatem etiam Canones Apostolorum, pariter & Concilia, tam particularia, quàm œcumenica sèu vniuersalia vel plenaria, vt olim sermo erat Augustini. In Canonibus Apostolorum ita habetur, Si quis Episcopus, aut presbyter præter ordinationem Domini, quam de sacrificio instituit, alia quædam, puta aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, aut confecta quædam, aut aues, aut aliquid, aut legumina super altare obtulerit, vt qui contra ordinationem Domini faciat, deponitor, excepto nouo frumento, & vna opportuno tempore, &c. Alibi: Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet ex sacerdotali Cathalogo; facta oblatione non cõmunicauerit, aut causam dicat, vt si rationabilis fuerit, veniam consequatur: aut si non dixerit, communionem pruietur, tanquam qui populo causa læsionis extiterit, dans suspensionem de eo, qui sacrificauit, quod rectè non obtulerit.

*Can. 3.**Ibidem,
can. 9.**Nicænum Concilium.*

Nicænum Concilium ita habet: Iterum etiam hic in diuina mensa, ne humiliter intenti simus ad propositum panem, & poculum: sed attollentes mentem, fide intelligamus situm in sacra illa mensa Agnum illum Dei, tollent rem peccata mundi, in cruentis à sacerdotibus immolatum: & preciosum ipsius corpus & sanguinem nos verè sumetes, credere hæc esse nostræ resurrectionis symbola.

Idem

Can. 24. Idem sacrum Concilium: Peruenit ad sanctū magnumq;
vel secundum alios Concilium, quod in locis quibusdam & ciuitatibus, Pres-
Can. 18. byteris gratiam sacræ communionis Diaconi porrigant.
 Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut hi, qui
 offerendi sacrificij non habent potestatem, his, qui offe-
 runt, corpus Christi porrigant.

Concilium Alexandrinum.

Alexandrinum Concilium habet: Dum vnigeniti Filij
 Dei Iesu Christi mortem secundum carnem, & resurre-
 ctionem ex mortuis annuntiamus, assumptionemq; in
Epist. 10. cælos confitemur, incruentum in Ecclesijs perficimus
 cultum. Potest videri de hoc apud beatum Cyrillum. Et
 non est nec potest esse dubium, quin per incruentum cul-
 tum in eo loco, intelligatur, & intelligi debeat, incruentū
 sacrificium.

Concilium Ephesinum.

Ephesinum Concilium vniuersale dicit: Necessario i-
 gitur & hoc adjicimus. Annuntiantes enim, sicut secun-
 dum carnem, mortem vnigeniti filij Dei, id est, Iesu Chri-
 sti, & resurrectionē eius, & in cælos ascensionem pariter
 confitentes, iuerentā celebramus in Ecclesijs seruitutē.

Concilium Toletanum.

Toletanum Concilium duodecimum inquit: Relatū
 nobis est, quosdam de sacerdotibus, non tot vicibus com-
 munionis sanctæ gratiam sumere, quod sacrificia in vna
 die videntur offerre: sed in vno die si plura per se Deo
 offerunt sacrificia, in omnibus se oblationibus à commu-
 nione suspendūt, & in sola tantum extrema sacrificij ob-
 latione communionis sanctæ gratiam sumunt: quasi nō
 sit toties illis vero & singulari sacrificio participandum,
 quoties corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi
 immolatio facta constitit.

Concilium Nicænum, 2. vniuersale. 7.

Nicænum Concilium secundum, vniuersale septimum
 ita habet: Nemo vnquam sanctorum Apostolorum, qui
 tuba sunt Spiritus sancti, aut gloriosorum Patrum nostro-
 rum, incruentum nostrum sacrificium in memoriam pas-
 sionis Christi domini Dei nostri, & totius suæ dispensa-
 tionis factum, imaginem corporis illius duxerit. Omnes

ver-

verses scripturas, patrumq; piorum monumenta, nunq;
 inuenies Dominum, Apostolos, aut patres, incruentum il-
 lud sacrificium, quod à sacerdote offertur, imaginem di-
 xisse: verum, ipsum corpus & ipsum sanguinem. Idemq;
 quod infani homines patiuntur, iam hoc, iam illud imagi-
 nantes: & nunc quidem sanctum & notabile nostrum sa-
 crificium, imaginem sacri corporis Christi, nunc autē sa-
 crum & diuinum corpus asserunt.

Concilium Lateranense.

Lateranense Concilium generale, etiam ita habet: Sex-
 ta Synodus recipit Missam Apostoli Iacobi, & in hoc sa-
 cris declarauit, sese istam veritatem tenere, confiteri, &
 commendare.

*Epitome Octo librorum Apostolicarum
 constitutionum.*

Epitome etiam Apostolicarum constitutionum, quas
 octo libris constare certum est, nunc in Creta insula re-
 pertis, inuentore & interprete Carolo Capellio Veneto,
 atque alijs in Sicilia etiam iam inuentis, sic habet: Itaq;
 pius est natura Princeps sacerdotum, Dei vnigenitus
 Christus: qui non sibi ipse dignitatem arripuit, sed à Pa-
 tre constitutus est. Qui factus homo propter nos, & spi-
 ritalem hostiam offerens Deo & Patri suo, antequam pa-
 teretur, nobis cōstituit solis hoc facere, quanquam essent
 nobiscum & alij, qui in ipsum crediderant. Hæc verba
 habentur in Tomo primo Conciliorum, pagina. 28. co-
 lonna prima.

Concilium Senonense.

Senonense Concilium prouinciale ita habet omnino
 in ea parte, in qua agit de vinitate, sanctitate, & infallibi-
 litate Ecclesiæ. Determinatio in forma ponitur inferius. *Decret. 11.*

*Liturgie Missæque sacrum ab vniuerso eorum, quos
 Scholasticos nuncupamus, ordine
 approbati.*

C APVT VIII.

Ad istam veritatem est etiam tota Schola Christiana
 simul omnium doctorum scholasticorum.

Magi-

Magister
libro. 4.
distin. 12.

Magister enim sententiarum ita quæsiuit, dicens: Possit hæc quæritur, si quod gerit sacerdos, propriè dicatur sacrificium vel immolatio? Et si Christus quotidie immoletur, vel semel tantum immolatus sit? Respondendo autè inquit: Ad hoc breuiter dici potest illud, quod offertur & consecratur à sacerdote, vocari sacrificium & oblatione; quia memoria est & representatio veri sacrificij, & sanctæ immolationis facta in ara crucis. Et semel Christus mortuus in cruce est, ibique immolatus est in semetipso: quotidie autem immolatur in sacramento, quia in sacramento recordatio fit illius, quod factum est semel. Unde Augustinus: Certum habemus, quia Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, & cætera. Tamen ne obliuiscamur quod semel factum est, in memoria nostra omni anno fit: scilicet quoties Pascha celebratur. Nunquid toties Christus occiditur? Sed tantum anniuersaria recordatio representat, quod olim factum est: & sic nos facit moueri, tanquam videamus Dominum in Cruce.

August. in
lib. sententiarum.
Prosperi.

Habetur
de consecr.
distin. 2.
capit. Semel immolatus.

Amb. super
epistolam.
ad Hebr. 10.
Habetur
de consecr.
distin. 2.
cap. In
Christo.

Item: Semel immolatus est Christus in semetipso, & tamen quotidie immolatur in Sacramento. Quod sic intelligendum est: Quia in manifestatione corporis, & distinctione membrorum, semel tantum in Cruce pependit, offerens se Deo Patri hostiam redemptionis efficacem, eorum scilicet, quos prædestinauit. Item Ambrosius: In Christo semel oblata est hostia ad salutem potens. Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Et si quotidie offeramus, ad recordationem eius mortis fit: & vna est hostia, non multæ. Quomodo vna, & non multæ? Quia semel immolatus est Christus. Hoc autem sacrificium, exemplum est illius idipsum, & semper idipsum offertur: proinde hoc idem est sacrificium. Alioquin diceretur: Quoniam in multis locis offertur, multi sunt Christi. Non: sed vnus vbiq; est Christus: & hic plenus existens, & illic plenus: sicut quod vbiq; offertur, vnus est corpus; ita & vnus sacrificium. Christus hostiam obtulit, ipsam offerimus & nunc: sed quod nos agimus, recordatio est sacrificij. Nec causa suæ infirmitatis repetitur, quia perficit hominem: sed nostræ, quia quotidie peccamus. Ex his colligitur esse

sacri-

sacrificium & dici, quod agitur in altari: & Christum semel oblatum, & quotidie offerri: sed aliter tunc, aliter nunc. Hæc magister sententiarum.

Schola Christiana, & Alexander de Ales.

Schola tota Christiana tenet, credit, & docet idem prorsus, quod Magister, quoad hanc manifestam veritatem. Alexander de Ales in suis partibus, & in multis locis earum.

Sanctus Thomas.

S. Thomas etiam in suis partibus, vbi quærit, Vtrum conuenienter hoc sacramentum pluribus nominibus nominetur? & vbi quærit, Vtrum institutio huius Sacramenti fuerit conueniens? & vbi quærit, Vtrum materia huius sacramenti sit panis & vinum? Ibi enim fatetur, quod corpus Christi sub specie panis, & sanguis Christi sub specie vini offertur. Et vbi quærit, Vtrum hoc sacramentum proficit alijs, quam sumentibus? & vbi quærit, Vtrum Christus sumperit suum corpus & sanguinem? Et vbi quærit, Vtrum sacerdos consecrans teneatur sumere hoc sacramentum? Ibi enim multa dicit, tum in corpore articuli, tum ad primum & tertium argumentum. Et vbi quærit, Vtrum in hoc sacramento Christus immoletur? Fatetur enim ibi, quod sic, & probat satis.

Scotus.

Scotus de sacra Eucharistia, prout est sacramentum, Lib. 4. di. multa dixit in suo quarto libro Sententiarum: inter quæ nonnulla sunt valde notabilia. De diuina autem Eucharistia, prout est sacrificium, siue de Missa eiusque virtute, valore, &que efficacia, multa tradidit in illo suo Quolibet. quod appellatur aureum. Ibi enim videri potest aperte, quod Missa est sacrificium, & prodest illis, pro quibus offertur, viuis aut defunctis. Quæstio erat, quâ ipse proposuit, Vtrum sacerdos obligatus ad dicendam Missam pro vno, obligatus etiam ad dicendam Missam pro alio, sufficienter soluat debitum, dicendo vnâ Missam pro ambobus? Determinat autem, quod Missa est sacrificium, sacrificium verò infinitum, & infinitis sufficiens, in quo CHRISTVS offertur. Pertractat tria circa istam quæstionem. Primum, si Missa dicta pro duobus, tantum valet

Part. 3.
quæst. 73.
artic. 4.
Quæst. 74.
artic. 1.
Quæst. 79.
artic. 7.
Quæst. 81.
artic. 1. ad
tertium ar
gumentum.
Quæst. 82.
artic. 4.
Quæst. 83.
artic. 1.

Lib. 4. di.
distin. 8.
& infra.

Quolib. 10.

valet isti, sicut si pro eo solo diceretur: & hoc merito personali celebrantis. Secundum, si tantum valet merito generalis Ecclesie offerentis. Tertium, si iste simpliciter soluit debitum vtrique, cui obligatur. Sed instituti nostri ratio non patitur, vt de his modo latius agamus.

Durandus.

Lib. 4. distinct. 8. quest. 1. Distinctione. 13. questione. 1. Durandus à sancto Portiano, mouet quaestionem, Vtrum Eucharistia sit Sacramentum? Determinat autem latius iuxta veritatem atque proprietatem rei, quod est & sacramentum, & sacrificium. Idem docet postea, vbi quaerit, Vtrum consecratio huius sacramenti, proprie conueniat sacerdotibus? Ibi enim probat partem affirmatiuam ex multis. Specialiter etiam ex eo, quod sicut olim in veteri lege proprium fuit Sacerdotibus offerre illa sacrificia imperfecta, sic fortiori ratione offerre sacrificium nouae legis, quod est perfectissimum & dignissimum, conuenit debetque conuenire solis sacerdotibus. Idem ibi ad primum argumentum.

Ioannes Gerson.

Ioannes Gerson Cancellarius Parisiensis, de Sacrificio agit, Alphabeta. 85. & 89. Praecipue autem de sacrificio crucis, & sacrificio altaris, ita loquitur super Mattheum: Sacrificium sicut & verbum abbreviatum fecit Dominus super terram. Hostiam vnam, vnicam, mundam, plenam bonis, plenam effectibus omnibus illis, pro quibus hostia legalis solebat offerri. Si deletionem peccatorum petis, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Si gratiarum actionem, gratias agit Christus Patri. Si malorum euitationem, sanat ipse nos & liberat: quia verè languores nostros ipse tulit. Si bonorum consecutionem celebrem, interrogatus latro docebit, qui tempore huius sacrificij vespertini audire meruit cum iuramento, Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Et sequitur: In sacrificio corporis & sanguinis sui, noua fecit omnia. Paschalem agnum, manna deserti, panem caeli, tauros, vitulos immolationis, hircum emissarium, passerem, turtures & columbas, vinum & libamina, sal in omni sacrificio, caudam cum capite, neque mel, neque fermentum. Denique quotidianum bis sacrificium, cum matutino vesperti-

spertinum. Quicquid in his figuraliter significatur & mysticè, per hoc vnum sacrificium impletum est, & nobis per ipsum confertur in veritate.

Gabriel Biel.

Gabriel Biel eadem de hoc mirabili dignissimo & augustissimo sacrificio docet, tum in quarto libro Sententiarum, quasi generaliter cum alijs Doctoribus catholicis, tum super canonem Missae specialiter. In hoc enim opere specialiter tradit, quod sacerdos super corpus Christi verum habet potestatem consecrandi, offerendi, fidelibus dispensandi: quam potestatem Dominus in vltima cena contulit Apostolis, pro se, & suis successoribus, dicens: Hoc facite in meam commemorationem. Successoribus, inquam, saltem in sacerdotio. Deinde agit de impedimentis remouendis à ministro, sacram oblaturo hostiam: Posterius, de conuenientibus ipsi ministro apponendis. Et sic terminat partem proemiale eius operis, notando tempus & horas diei, quibus Missam celebrare congruit. Postea agit de illis, quae canonè præcedunt, & ad illuminationem populi pertinet: atque de illis quae canonè præcedunt, & pertinet ad consecrandorum oblationem. Tandem supposito, quod Missa sit verum sacrificium, omnes sequentes mouet & determinat quaestiones. Prima est: Vtrum applicatio fructus & virtutis sacrificij, subest celebrantis potestati? Secunda est: Vtrum applicatio eam virtutis sacrificij impediatur malitia vel suspensio celebrantis ministri? Tertia est: Quomodo fidelis liceat pro se, vel aliquibus celebrare Missam specialiter ordinare, cum teneatur omnes fideles aequaliter sibi diligere? Quarta est: Quomodo dantes & recipientes temporalia, vt spiritalia rependantur, à prauitate simoniaca excusentur? Quinta est, de seruando ordine in virtutis sacrificij applicatione. Ibi notat, quod Missa potest intelligi valere & efficaciam habere dupliciter: Vno modo ex opere operante: Alio modo ex opere operato. & late profequitur intentum, atque notabiliter. Post multa autem, quae pulchrè atque scienter adducit circa Missae canonem, iuxta propositum nostrum, & materiam, de qua agimus, post illa verba Ioannis Gersonis paulò antè relata, quae ipse adducit,

Lib. 4. distinct. 8. infra per multa. Lect. 1. li. tera. B. Ibidem, li. tera. D. & li. tera. E. vsque ad lect. 10. inclusiue.

Lect. 11. 12. & 13.

Lect. 14. Lect. 16.

Lect. 26.

Ibidem, G.

Lect. 85. li. tera. F.

cit, loquitur in hæc verba: Quamuis autem semel oblatus est Christus in aperta carnis effigie, offertur nihilominus quotidie in altari, velatus in panis viniq; specie. Nō quidem quantum ad ea, quæ pœnam important. Nō Christus quotidie vulneratur, patitur, & moritur: sed ex alijs duabus causis Eucharistiæ consecratio & sumptio, sacrificium dicitur & oblatio. Tum, quia illius sacrificij veri & immolationis sanctæ, factæ in cruce, repræsentatiua est, & memoriale. Tum, quia similitum effectuum operatiua, & principium causale. Solent autem (ait beatus Augustinus ad Simplicium) imagines illarum rerum nominibus appellari, quarum sunt imagines. Sicut, cum intuentibus tabulam, aut parietem pictū, dicimus: Ille Cicero est, ille Sallustius. Celebratio autem huius sacrificij, imago quædam est passionis Christi repræsentatiua, quæ est vera immolatio: idē & ipsa immolatio nominatur. hæc ille.

Simili modo, imō & eodem sentiunt atq; docēt omnes alij Doctores scholastici, quotquot hæctenus in Ecclesia Dei fuerunt viri catholici, vt non sit opus eo s modō vlterius referre. Omnes enim quasi vno ore eadem loquuntur, atque in eandem veritatem consentiunt.

Vniuersitates omnes Catholicas, recentioresque pios Theologos, eandem de Sacrificio Missæ veritatem fateri, & amplecti.

CAP. IX.

Adistam veritatem sunt etiam omnes vniuersitates catholicae, atque Ecclesiæ Christianæ, quæ istis temporibus suam fidem explicauerunt iuxta temporum instantium necessitatem.

Facultas Theologica Parisiensis.

Artic. 6. Facultas Theologica Parisiensis in suis Articulis. 26. declarantibus fidem & religionem Christianam, dixit: Sacrificium Missæ est ex Christi institutione, valens pro viuis & defunctis.

Facultas Theologica Louaniensis.

Artic. 16. Facultas Theologica Louaniensis in suis Articulis. 32. Orthodoxam religionem, sacramque fidem nostram respici-

respicientibus, dixit: Sacrificium Missæ ex institutione Christi, tam viuis prodest, quam defunctis.

Confessio Ecclesiæ regni Poloniae.

Confessio Catholicæ fidei Christiana, vel potius explicatio quædam confessionis, in Synodo Petricouienſi à patribus prouinciarum Girensis, & Lepolienſis in Regno Poloniae, manifestè habet, quòd hoc sacramentū sanctissimum Eucharistiæ, rectè dicatur sacrificium. Secundum quam veritatem multa explicat digna scitu, de quibus in sequentibus dicenda sunt non pauca: aut potius, non solum dicenda, sed & noranda.

Confessio recentiorum Doctorum catholicorum.

Eandem veritatem confessi sunt etiam omnes Doctores catholici, qui post hæresim contra illam temporibus hisce ortam scripserunt, vt gloriosus Christi martyr Ioannes Episcopus Rossensis, in Axiomate. 10. secundū Congressus: & in defensione Asser Regis cōtra captiuitatem Babylonicā. Caietanus in suo tractatu speciali de Sacrificio Missæ, quem edidit probando ex institutione Christi Eucharistiam immolari: & habetur tractatus ille tom. 3.

Rossensis.

Caietanus cap. 3.

opusculorum ipsius. Ioannes Eckius in suo opere Homiliarū de Septē Ecclesiæ sacramentis, agens de sacrificio Missæ, & ostendens quomodo sacramentū in hoc Missæ officio offertur. Alfonso à Castro, Archiepiscopus Compostellanus, circa primā hæresim de Missa. Ioannes Driedonius in suo opere de dogmatib. vbi fatetur sanctos patres iam inde ab ipsis Apōstolorū temporibus, appellasse sacrosanctā Eucharistiam sacrificium. Ruardus Tapper ab Enchusis, in explicatione articulorum venerandæ Facultatis sacræ Theologiæ generalis Academiæ Louaniensis. Stanislauus Hofius Varmienſis Episcopus, S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, nunc ad hoc sacrum & Occumenicum concilium Tridentinū Legatus Tertius, omnimè merito venerandus, in sua explicatione confessionis, factæ in Synodo Petricouienſi à patribus prouinciarum Gueſnenſis & Leopoliensis in Regno Poloniae: eo loco, quo prudenter, latè, exactissimèque diuinis scripturis & sanctis patribus inuictissimè atque irrefragabiliter demonstrat, quòd hoc sacramentum, id est, sacra Eucharistia,

Eckius tom. 4. ha. mil. 27.

Alfonſus de Castro. Driedon.

lib. 4. capite. 5. par. 4. it. 1.

cap. tom. 1. Ruardus Tapper tom. 2. articulo. 16.

Stanislauus Hofius. Cap. 4. 1.

Albert. P. ghius li. 2. cap. 5. irectè dicatur sacrificium. Idem etiam confitetur Albertus Pighius in sua Hierarchia, in qua non solum pro cõperto habet, in Missa esse sacrificium corporis & sanguinis Domini: verum etiam ad veritatem hanc fulciendã, Catholicorum scriptorum numerosã citat adducitque multitudinem.

Ita igitur hæc veritas est notissima, vt semper à temporibus Apostolorum, ad hanc vsque diem fuerit generaliter omnibus sanctis & catholicis Doctoribus cognita, assensu recepta atque commendata: qui omnes, si accipiuntur vt testes, nullum factum non probabunt cum omni exceptione maiores, & spectatæ fidei citra dubium existant. Si autem accipiantur vt iudices, qui de rebus religionis nostræ iudicaturi sint, nullus profecto est, qui possit rationabiliter eorum tot tantorumque declinare sententiã, vel ab ea prouocandi facultatem habeat.

Quo pacto prænotati Doctores eandem de sacrificio Missæ veritatem asserant, probentque. Hebræorum Rabinos hoc idem sacrum olim agnouisse demonstratur.

CAPVT X.

Psal. 109. Gen. 14. **E**St etiam maximè attendendus modus, quem obseruant prænominati doctores sancti, dum ad probationem huius veritatis procedunt: quam vtique (vt constat) non solum credunt, confitentur, & commendant: sed & probant. Probant autem, non quasi solum per traditionem (quod absit) sed potissimum per diuinas Noui atque veteris Testamenti scripturas. Modus verò eorum in procedendo est, vt ex scripturis sacris deducant, & secundum illas concludant eandem prædictam veritatem. De Salvatore enim nostro dictum erat diuinitus seu prophetatum: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. De Melchisedech verè etiam scriptum est: At verò Melchisedech Rex Salem, proferes panem & vinum, (erat enim sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelsò, qui creauit cælum & terram: & benedictus Deus excelsus, quo pro-

protegente hostes in manibus tuis sunt. & dedit ei decimas ex omnibus. Circa locum hunc fatentur omnes catholici, Melchisedech consueuisse sacrificare in pane ac vino: & cum Saluator noster prædictus esset sacerdos futurus secundum ordinem Melchisedech, manifestum est, cum debuisset in pane & vino sacrificare. Similiter prædictum erat, quòd & sacerdotium, & sacrificium Aaronicum Iudæorum cessare debebat, & adueniente Messia Salvatore nostro, futura erat noua lex, aliud sacrificium, & aliud sacerdotium. Ecce, dies veniens (dicit Dominus) & consummabo super domum Iuda testamentum nouum, non secundum testamentum, quod feci patribus eorum in die, quo apprehendi manum eorum, vt educerem illos de terra Ægypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus, &c. *Hiem. 31 Hebr. 8. Ubidem.* Dicendo autem nouum, veterauit prius. Quod autem antiquatur & senescit, propè in interitu est. Ideò ingrediens in mundum, dicit: Hostiam & oblationem nolui, corpus autem aptasti mihi: Holocaustomata & pro peccato, nõ tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciam Deus voluntatem tuam. Superius dicens, Quia hostias, & oblationes, & holocaustomata, & pro peccato nolui, nec placita sunt tibi que secundum legem offeruntur: tunc dixi, Ecce venio; vt faciam Deus voluntatem tuam. Aufert primum, vt sequens statuat. Ita declarat Apostolus translatum esse iam antiquum illud sacerdotium, & cum illo per consequens, antiquam illam legem: vt & nunc legem nouam habeamus tempore gratiæ, nouum sacerdotium, nouum sacrificium. De qua re multa manifestè dixerunt Prophetæ. Sic enim legitur: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam ne manu vestra. Ab ortu enim Solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum. Alibi: Et à tempore, cum ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille, ducenti, nonaginta, &c. Alibi: Et ponam in eis signum, *Malach. 1. Danie. 12. Esaiæ. 66.*

& mittam ex eis , qui saluati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam, tenentes sagittam: in Italiam, & Græciam, ad insulas longè, ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus, & adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem sanctum meum Hierusalem, (dicit Dominus) quo modo si inferant filij Israël munus in vase mundo in domo Domini: & assumam ex eis in Sacerdotes, & Leuitas, dicit Dominus. Quia sicut coeli noui, & terra noua, qua ego facio stare coram me, dicit Dominus Deus, & cetera. Parasti in conspectu meo mensam, aduersus eos qui tribulant me. Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus inebrians, quam præclarus est. Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, & oblationes, & holocausta, & cetera. His, multisque alijs locis diuinarum scripturarum ostendunt sancti Patres, olim prædictum esse, quòd tempore Messie Saluatoris nostri futurum erat sacerdotium in pane & vino, iuxta ordinem & ritum Melchisedech. In quo transferendum tunc erat sacerdotium Aaronis, animalium, auium, & rerum aliarum diuersi generis: quantum ad id, quod in Ecclesia Christiana permanere debebat, visibiliter, & vbique terrarum orbis Christiani. Quam rem etiam fatentur completam per Saluatorem nostrum, dum in Cœna vltima, ipse pridie quam in Cruce pateretur, cœnans ipse adhuc cum duodecim discipulis suis, accepit panem sanctis ac venerabilibus manibus suis, & eleuatis oculis in cœlum ad Deum Patrem suum omnipotentem, ei gratias agens, benedixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite, & manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnauit, dicens: Hic est calix sanguinis mei, &c. Sic enim habent Euangeliste. Matthæus inquit: Vespere autem factò, discumbebat cum duodecim discipulis suis: & edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia vnus vestrum me traditurus est. Infra. Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque disci-

Psal. 118.

Psal. 50.

Matth. 26.

Ibidem.

pulis suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effunderetur in remissionem peccatorum. Marcus dicit: Vespere autem factò, venit cum duodecim: & discumbentibus eis & manducantibus, ait Iesus: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. Infra. Et manducantibus illis, accepit Iesus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait illis: Sumite, hoc est corpus meum. Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effunderetur. Lucas ait: Et quum facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostolicum eo, & ait illis: Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Infra: Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, postquam cœnauit, dicens: Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Hæc autem omnia considerando, fatentur prædicti patres, Saluatorem nostrum illo die instituisse hoc diuinum sacrificium corporis & sanguinis sui, sub speciebus panis & vini, perpetuo mansurum, & obseruandum, vrendumque ad nostram salutem, in sui commemorationem, in sua Christiana Ecclesia. Hæc autem omnia considerando, inquam, id est, factum ipsum Domini, verba eius, cæremonias, benedictiones, fractiones, tempus, & horam, atque congruentiam figurarum rei ad figuras suas: Quod insuper faciunt, credunt, consentunt, & docent etiam ex verbis Apostoli, qui (vt notum est apud ipsum, de hoc sacro pane, quem frangimus, ac de sacro calice, cui benedicimus, loquens ad Corinthios, pariter & de nostro altari) ea sub eisdem verbis aut nominibus comparat hostijs, altarique Israël ac Gentilium, ceterò significans nostrum verum esse altare, & hanc nostram veram esse Hostiam, oblationem mundam olim prædictam vbique fore offerendam, & nobis iam exhibitam. Vnde igitur valde notandum est modus, quo Patres

Marci. 14.

Ibidem.

Lucæ. 22.

Ibidem.

procedunt, istam sacram veritatem ostendentes: quia nō solum ex traditione, sed etiam & potius ex diuinis scripturis. An non sufficeret traditio Ecclesiæ, si sola esset? Imō sufficeret sine dubio, sicut optimè dicit diuus Chrysostomus: Traditio est, nihil querās ampliùs. Cui doctori sancto concordat omnes alij doctores sancti. Sed patres ex scripturis deducunt, quia illæ satis manifestæ sunt: & vt abundantiorē nos haberemus probatiōē rei istius, quam & per traditionem, & per satis notas scripturas habemus.

Certum est autem, mihi quē indubitatum, prædictos sanctos patres optimè intellexisse, cognitasque habuisse diuinas scripturas, aut noui, aut veteris testamenti, ex quibus procedunt. Si enim Euangelium est opertum, ijs qui pereunt est opertum. Aliās electos viros vinctio docet: & illi verè edocti, docent nos. Et non est dubium, quin fuerint illi viri sanctissimi, qui iam superius commemorati sunt, Clemēs Martyr, Dionysius Martyr, Ireneus Martyr, Cyprianus Martyr, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, & alij penè infiniti. Sancti enim inter mortales fuerunt, atque adeo sancti, vt etiam electi filij Dei, adoptiui secundum æternam hæreditatem: hæres quidem Dei, cohæredes autem Christi: quos & ipse Dominus suis approbavit miraculis, nō solum inter nos viuentes, sed etiam hac vita functos. Ergo illis non fuit opertum Euangelium salutis, iustificatiōis, & pacis. Præterea quod sancti patres nostri noui Testamenti, rectè intellexerint prædictas diuinas scripturas veteris Testamenti, confirmatur non parum ex communi explicatiōe, & sententia Rabinorum antiquorum: nanque ipsi quoque prædictas scripturas sacras intellexerunt eodem modo, de futuro tunc sacerdotio, non solum spiritali, sed & sensibili, obseruando per orbem, secundum ordinem Melchisedech. Ita nanque ipsi confessi sunt. Est enim testimoniū Rabi Samuelis, qui nostrum sacrificium videns, & sanctitatem illius agnoscent, scripsit ad Isaac Rabinum in libro veri Messias Parast. Vnde est nobis Domine mi, quod nos detestamur in gentibus sacrificium panis & vini: quod statuit Deus, & in nullo reprobatur, sicut

Rabi Samuel, cap. 20.

re-

reprobat sacrificium carniū, cum Salomon describit illud Aaron, dicens: Iste (scilicet Aaron) extendit manus suas super altare, & obtulit sanguinem vuar, & incensum Deo viuo, & obtulit sacrificium nostrum de granis terre, sicut Melchisedech obtulit pro Abraham. Declarat Deus sacrificium gentium per Moysen: Offeretis Deo sacrificium de leuatis de area, & de expressione vuar, & benedicat vobis Deus, & cunctis operibus manuum vestrarū. Infra: Abominatio de sacrificijs apud Deum nihil aliud significat, nisi mutatiōē sacrificij nostri carnalis & grossi, in sacrificium istius iusti Domini spirituale & subtile: qui instituit offerre panem loco carniū, & aquam mundam loco pinguedinis carniū, & vinū purum loco sanguinis, & cæter. Rabi Samuel etiam ad Isaac: Ante annos quingentos quinquaginta, prout scriptum reliquit Dauid de eo, (Christum intelligit, de quo erat sermo) ipse est ille, cuius sacerdotium in æternum erit secundum ordinem Melchisedech, qui fuit Rex & Sacerdos Dei altissimi, ante Aaron. Et attende Domine mi, quanta sit differentia inter sacerdotium Aaron, & Domini iusti illius. Dixit Dominus domino meo, Tu es sacerdos in æternum. Sacrificium Aaron fuerunt carnes: & sacrificium istius iusti Domini fuit panis & vinum, quod est secundum ordinem Melchisedech. In quibus verbis Deus per Prophetā manifestè ostendit, quod sacrificium finiretur, quando inciperet istud sacrificium in æternum: & ordinatio sacrificandi secundum ordinem Aaron ex toto cessaret, quādo inciperet sacrificium in pane & vino æternaliter duraturum. Rabi Samuel item ad Isaac: Timeo Domine mi, quod Deus elongauit nos à se, & sacrificiū nostrum: sed & acceptauit sacrificium gentium, sicut ipse dicit per os Malachias Prophetæ: Non est mihi voluntas in vobis (dicit Deus) neque recipiam sacrificium vestrum: quoniam ab ortu Solis vsque ad occasum eius, magnum est nomen meum in gentibus, quæ offerunt nomini meo sacrificium mundū. Ergo apud Deum sacrificium gentium est mundius, quā sacrificium nostrum. Et insuper, quia Deus priuauit nos omni sacrificio, & mundo sacrificio, vt alios doceret Christianos, vt ipsi vitarent nos, vt non contami-

Eccle. 50.

Leuit. 23.

Cap. 21.

Cap. 20.

parentur, sicut nos vitauimus gentes omni tempore, quo sacrificium nostrum fuit mundum apud Deum, & acceptum. Hæc ille.

Eodem pertinent aliorum multorum Rabinorum scripta, qui ita intellexerunt scripturas sacras diuinorum Prophetarum, vt firmiter crederent, aliquando fore sacrificium mundum, & incruentum, secundum ordinem Melchisedech: quod, reprobo sacrificio cruento Aaronis, placeret Deo Optimo Maximo. Et certum est omnino, quòd quemadmodum sacris vaticinijs prædictum fuit olim de noua Lege, nouo Fœdere, nouoque Testamento tunc futuro, & nobis tradito: sic de hoc nostro sanctissimo atque viuifico sacrificio, per orbem celebrando, prædictum fuit.

Quo passo Ioannes Eckius, Antonium Monchiacenus, & Thomas Caietanus, viri doctissimi, catholiciq; Missæ sacrificium probent, & tueantur.

CAPVT XI.

IOANNES ECKIUS.

Tom. 4. Homil. 2. 7. & infra. **I**Oannes Eckius, vir quidem eruditissimus, Christianus, Catholicus, & valde religiosus, beneque meritis de tota Christiana religione, postquam multa dixit optime de sacrosancta Eucharistia, ostendens iam quomodo hoc sacramentum in Missæ officio offertur, probauit satis & diuinis scripturis & sanctis doctoribus, nostram Missam esse sacrificium. Dicit enim: Huius equidem sacramenti usum putarim longè præclarissimum esse in officio Missæ. Ibi enim consecratus, ibi offertur, ibi à sacerdote etiam sumitur. Atque in ea re non est aliquid controuersum annis iam inde mille quadringentis, vnde aliquid erroris fuisset exortum, donec nunc tandem ijs periculosis temporibus à Christo & Apostolis prædictis, nescio qui ab heri aut nudiustertius nati Neochristiani, sanctum illud atque ad eò vnicum Ecclesiæ sacrificium impugnare tentarint, aduersus vniuersalem catholicæ Ecclesiæ usum, aduersus manifestissima vtriusque Testamenti scripta, aduersus constantissima sanctorum Patrum ab Ecclesia

clesiæ receptorum testimonia, aduersus sancta & à Sancto Spiritu adiuuata Concilia. Vt ergo vos quoque in hac fidei parte confirmemini, nec aliquam etiam leuissimam erroris suspensionem hic apud vos habeatis, ecce nunc diuina fauente clementia, ipsis sacrarum literarum testimonijs docebimus, in officio Missæ sacrosanctum illud corporis Christi sacramentum pro viuus & defunctis offerri. Hæc ille. Qui in sequentibus ita prosecutus est, atque effecit, vt proposuit.

Antonius Monchiacenus.

Antonius Monchiacenus, Doctor Sorbonicus, in sua Catholica & historica propugnatione Religionis institutionisque Domini nostri Iesu Christi. Istam eandem tenet & probat veritatem. Primum enim argumentis com munibus, & ex veteri potissimum testamento petitus, in nouo Christianos probauit Deum debere sacrificio venire rari ac colere, quod cõmuni & passim recepto apud omnes nomine, Missam dicimus. Deinde ostendit, quòd nomine Missæ, & veteri ac longa eius acceptione, Missa cõprobatur sacrificium. Tertio demonstrat, quòd Missæ sacrificium à Christo Domino Iesu est institutum.

Thomas Caietanus.

Bene theologizauit Thomas Caietanus in suo tractatu de Sacrificio Missæ, probando ex institutione Christi, Eucharistiam immolari. Considerat in eo opere multa consideranda: & quæ considerata, satis probant intentum. Sed maxime atque præcipue id probat ille Doctor valde notabilis, & optime ex illo verbo Domini, Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur & frangitur. Quia (vt notat) illud verbum, Quod pro vobis traditur, & frangitur, non fuit additum, vt explicaret ipsius corporis veritatem aut proprietatem, quia hoc potuit alijs modis explicari: sed fuit additum, vt faceret sermonem formalem. Tanquam illud verbũ Domini, Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur & frangitur, tantundem valeat, ac si diceret Dominus, Hoc est corpus meum pro vobis traditum, & fractum. Quare hoc? Vt in ipsa consecratione intelligamus immolationem, id est, corpus immolarum. Et rursus, vt quum postea Dominus dixerit,

Hoc

Tom. 1. permulta.

Tom. 2. cap. 1.

Ibidem cap. 2.

Capite. 3. tom. 3. Opus scul.

Lucæ. 22.

1. Cor. 11.

Hoc facite in meam commemorationem, intelligamus, debere nos in nostra consecratione, aut celebratione, intelligere corpus Christi immolatum, traditum, & fractum. Verba illius doctoris sunt hæc: Catholici autem agnoscimus in sacris literis scriptam esse institutionem immolationis Eucharistiæ. Euangelistæ enim, specialiter Lucas, specialiusq; Paulus tradunt post multas actiones Domini Iesu in Cœna, eum mandasse: Hoc facite in mei commemorationem. Quæ, quia verba sunt Iesu Christi, librandæ valde sunt: tum pronomen Hoc, tum verbum Facite, tum In mei commemorationem. Ad intelligendum itaq; demonstratum per pronomen Hoc, inspicienda sunt, quæ præmittuntur. Præmittitur autem, quod Iesus accepit panem, gratias egit, fregit, dedit, dixit: Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur, vel (secundum Lucam) datur: Staturque subiunxit, Hoc facite in mei commemorationem. Pronomen itaq; Hoc, cum non arctetur ad demonstrandum aliquod præmissorum, & ad aliquod præmissorum non demonstrandum, consequens est, vt demonstrat vniuersitatem præmissorum. Verbum Facite, multa fert mysteria. Nam non dicit, Hoc dicite, sed hoc facite: vt significaretur, quod id, quod mandat, non consistit in dicere, sed in facere: quodque dicere hic interueniens, non propter dicere, sed propter facere est: vt intelligeremus, quod verba consecrationis, sunt verba efficiencia illud, quod significant. Et adiungendo, In mei commemorationem distinguit facere à commemorare: vt significantius non dixerit, Hoc commemorate, sed, hoc facite in commemorationem mei. Mandat itaque Dominus Iesus hoc, id est, vniuersa præmissa facere in memoriam sui. Actus ergo faciendo hoc, mandatur relatus ad recordationem Domini Iesu. Ex eo autem, quod sub facere hoc comprehenditur non solum facere corpus Christi, sed etiam facere corpus Christi, quod frangitur seu datur pro nobis, manifestum est, Dominum Iesum mandasse, Facite corpus meum, quod pro vobis frangitur, & datur. Perinde autem est, Quod pro vobis frangitur & datur, ac si diceretur, Quod pro vobis immolatur. Neque enim aliter frangitur aut datur, nisi pro quanto in

cruce

cruce frangitur aut datur, hoc est, immolatur pro vobis. Facere autem corpus meum, quod pro vobis immolatur vt fit, perinde est, ac facere corpus meum, quatenus pro vobis immolatur. Vt autem hæc, quæ dicimus, penetres, aduerte: Quod si Dominus Iesus ob veritatem duntaxat corporis sui significandâ adiunxisset, quod pro vobis frangitur seu datur: sat fuisset dicere, quod in persona mea videtis, seu quodcunque aliud huiusmodi. Sed absit à Domini Iesu Christi nomine, sermo non formalis, quodammodo pro omni fallitur certitudo sermonis: vagaretur enim per infinita accidentia. Dicendo itaque, Quod pro vobis frangitur seu datur, formali sermone significat, Facite corpus meum, quatenus pro vobis offerretur, & hoc ipsum facite in mei commemorationem. Porrò ex eo, quod facere hoc in Christi memoriam, plus est, quam consecrando facere corpus Christi: quia est etiam facere corpus Christi, quod datur & frangitur pro nobis: & plus est, quam recordari Christi, quia est facere Christi corpus, quod datur ac frangitur pro nobis in Christi recordationem: dari ac frangi pro nobis, est immolari pro nobis. (Nam dari significat in genere offerri: frangi verò significat in specie modum offerendi, per fractionem scilicet: dedit enim semetipsum Deo in cruce fractione manuum, pedum, ac lateris pro nobis) consequens est, quod mandante Domino Iesu, Hoc facite in rei commemorationem, mandatur, Hoc facite immolatio modo in mei commemorationem. Facere enim corpus Christi quod immolatur, est facere illud immolando, seu per modum immolationis: nam sic duntaxat fit à nobis corpus Christi, quatenus immolatur. Nâ factio non fit à nobis corpus Christi, quatenus immolatur, nisi vtrunque factio impleatur: videlicet & consecrando facere corpus Christi, & immolando facere quod datur & frangitur pro nobis: adiuncto tertio, videlicet in Iesu Christi memoriam. Hæc ille.

Ita igitur intelligit ille auctor catholicus ea verba Saluatoris, Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, traditur aut frangitur. Hoc facite in mei commemorationem, Vt credat teneri nos celebrâtes ex illo præcepto, facere, conficere, aut consecrare corpus Christi, vt immolatum:

latum: quod certè nos nullo modo facere possumus, nisi ipsa consecratio sit immolatio: ut per ipsam consecrationem corpus Christi ibi faciamus esse, & simul illud immolemus, seu offeramus. Animaduertenda sunt omnia illa Christi verba, & maximè consideranda.

Eadem veritas magis fulcitur, illustratur, lectorisque oculis subiicitur, & catalogus Apostolorum, Martyrum, Sanctorumque Patrum, qui de augustissimo Misse sacrificio locuti sunt, apponitur.

CAP. XII.

Possumus obfirmare, illustrare, aut magis magisque hanc veritatem explicare, considerando nonnulla, quæ in Christi passione fuerunt: & notando, quid ibi fuerit magis excellens ac præstans, & quod illorum magis erat fuitque conueniens suæ Christi dignitati, excellentiæ, charitati, suoque officio. Fuerunt enim in Passione Christi multa: sed quantum nobis sat est ad propositum, fuerunt quatuor notanda. Primum: Ipsa passio Saluatoris, considerata ut passio. Secundum, voluntaria acceptatio, seu voluntaria tolerantia ipsius passionis. Tertium, oblatio ipsius passionis ad Deum pro nobis. Quartum, ipsa oblatio, seu ipsa sacra volitio, qua Saluator noster, antequam esset in passione positus, voluit semetipsum offerre Deo Patri suo in morem pro nobis, per manus hominum, & permittere ea ratione, ut inimici facerent in eum quæ voluissent: ut sic optimo iure nos à morte liberaret, pro quibus volens vitam suam corporalem ad tempus in morte offerrebat, ac ponebat. Primum horum, id est, passio considerata ut passio, vincula, flagella, crux, clauis, mors, & quæ nata sunt inde sequi, cruciatus, dolor, tristitia, aut huiusmodi, alterius sunt considerationis: quia ut sic erant, ab extrinseco, habebant rationem disconuenientis, & erant quædam mala non culpæ, sed pænæ: quia malum culpæ est, quod facimus: malum autem pænæ est, quod patimur. Secundum: Iam habet vel habere potest rationem virtutis, propter animi ad ferendum propensionem & libertatem, quam habet: sed quantum est de se, non statim est virtus: quia multi voluntariè sustinent pœnam,

aut

aut passionem aliquam absque eo quod vbi sit virtus, ut notat Augustinus contra Iulianum Pelagianum de patientia, seu voluntaria tolerantia auarorum, & aliorum. Tum, quia ipsa voluntaria tolerantia, prout sic, quando est virtus, prodest tantum habenti: & non protrahitur, extenditurque ad alios quantum ad meritum, nec quantum ad fructum. Tertium habet iam rationem altioiorem, ut constat: pertinet enim ad charitatem, pertinet aut pertinere potest ad religionem, & multum conuenit Saluatori nostro, qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis. Quartum autem videtur etiam habere excellentiam quandam distinctam: sicut aliud est, quod aliquis pro me voluntariè sustineat pœnam ab alio inflictam sibi, vel quod aliquis pro me voluntariè sese pœnis offerat, & sese offerendo, pœnas illas volens præueniat. Quod autem horum quatuor, quæso, videtur magis conuenire Christo secundum suum officium, tum Saluatoris, tum Sacerdotis? Ego non dubito, quin quartum, non secluso tamen tertio, nec secundo: Quia Saluator noster se pro nobis ad pœnas sustinendas immolauit Patri, ipsas pœnas illatas voluntariè sustinuit, illasque pro nobis Patri suo obtulit. Sed quod ipse se primus obtulit, & se pro nobis in manus iniquorum tradidit, magis videtur ad officium Saluatoris & Sacerdotis pertinere, saltem primum: ut Saluator intelligatur saluasse, eligendo saluare hoc modo, tanquam conuenientiori: & sacerdos intelligatur ex deliberatione semetipsum obtulisse, & semetipsum tradens, & tanquam aduersarios in sua eius voluntate atque permissione præueniendo. Pertinet enim hoc ad maiorem honorem Saluatoris & sacerdotis, & gloriosior modus est saluandi atque offerendi. Vnde Saluator noster, nosterque sacerdos primus, & maximus, ac Princeps, & sacerdos sacerdotum, quod hæc veritatem ostenderet, & gloriosum hunc modum saluandi atque offerendi declararet commendaretque, dixit: Animam meam nemo tollit à me, sed ego pono eam. Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam. Ecce ascendimus Hierosolymam, & Filius hominis tradetur, & cetera. Sicut Paulus de ipso ait: Tradidit semetipsum pro

*Aug. lib. 4
cap. 3. 10-
mo. 7.*

*Ephe. 5.
nobis*

1. *Tim.* 2. nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Vnus enim Deus, vnus & Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Esaias etiam de eodem: Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se, obmutescet, & non appetiet os suum. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur. Venit enim Saluator noster, querere, & saluum facere quod perierat. Saluauit autem hoc modo, semetipsum pro nobis sua sponte offerendo, ac dando in redemptionem, hostiam, oblationem, sacrificium. Ergo, quia Saluator nos liberauit, saluauit atque redemit, modo hoc speciali, mirabili, & magis glorioso, id est, voluntarie semetipsum pro nobis offerendo, voluntarie existens ipse sacerdos, & hostia: & quia hæc ratio magis pertinet ad suum honorem, & nostram in amorem eius excitationem: voluit ac statuit, ut nos in sui memoriam hoc mysterium perageremus. Non in memoriam sui absolute, sed in memoriam sui pro nobis oblatis: sub ista ratione sibi magis honorifica, & quæ nos ad eius amorem magis excitaret alliceretque. In memoriam, inquam, sui pro nobis oblatis, & sui seipsum offerentis: quia reuera eo tempore, & ea hora, qua Saluator noster hoc instituit, & à nobis sui memoriam postulauit vel expetiuit, ipse iam sese pro nobis offerebat, quia iam venerat hora eius, ut transfret ex hoc mundo ad Patrem, sicut ipse declarauit: iam de passione eius agebatur, iam incipiebant passionis mysteria, & iam ea hora currebat Paschale tempus, in quo occidendus erat. Nos autem non possumus hoc mysterium peragere in memoriam sui pro nobis oblatis, & seipsum pro nobis offerentis, nisi hoc mysterium peragamus modo immolatio. Alias enim, id est, si hoc mysterium peragatur modo non immolatio, non erit imago, figura, aut representatio Christi immolati, aut se offerentis in mortem: licet sit imago, figura, aut representatio Christi iam mortui. Mysterium nanque non immolatio, non potest representare rem immolatam, vt talis est: & per consequens nec Christum immolatam,

sed

nec Christum se immolantem, aut se offerentem: sed vt mysterium aliquod representet rem immolatam, vt talis, aut ipsam immolationem, Christum oblatum, aut se offerentem, oportet vt ipsum mysterium sit, aut peragatur modo immolatio, vel sit immolatio, id est immolatio, vel cum immolatione. Norunt vim atque energiam huius demonstrationis, qui sciunt naturas imaginum, & imaginatum: figurarum, & figuratum: representantium rerum, & representatorum. Qui etiam hæc scientes, & formaliter loquentes, sciunt & dicunt imaginem Christi in Cruce patientis, non esse imaginem Christi in sepulchro iacentis: & imaginem Christi in sepulchro iacentis, non esse imaginem Christi resuscitati è sepulchro exeuntis. Quia imago debet habere similitudinem imaginati, siue eius rei: talis est imago: non vtunque, sed quasi formaliter, scilicet est, secundum illum modum, in quo representat rem ipsam. Eodem modo sacra Eucharistia in duabus speciebus, panis videlicet & vini, vt sic, representat quidem Christum mortuum: quia, vt sic tantum, representat ex vi consecrationis corpus & sanguinem, tanquam separatim sub duabus speciebus prædictis. Vt autem representet Christum non solum vt mortuum, sed vt pro nobis immolatam, & à semetipso pro nobis oblatam, oportet vt ipsa sacra Eucharistia fiat aut peragatur, consecratur aut conficiatur modo immolatio.

Ergo vera est prima conclusio huius primi articuli, que assertit Missam esse verum sacrificium. Est quoniam sacrificium, vt monstratum est: per consequens verum est verum sacrificium. Sicut generaliter, quicquid est homo, est verus homo: quicquid est lapis, est verus lapis. & sic de singulis sine instantia. Nanque verum aut falsum, seu verè aut falsè, non faciunt modum distinctum, neque variant. Si obijciatur de eo, quod aliquando imagines aliquas eisdem nominibus appellamus, quæ sunt rerum ipsarum, quarum illæ sunt imagines. Respondemus, illud longè esse diuersum, & nihil facere ad propositum. Modus ille loquendi est improprius, qui hic nullum potest habere locum. Quandoquidem sacrificium Missæ, id est, ipsa sacra Eucharistia, non solum habet similitudinem

E

sacrifici-

sacrificij in cruce peracti, sed continet realiter eandem hostiam, & verum atque proprium habet effectum in virtute illius: de quo effectu infra dicuntur multa.

Est igitur verum sacrificium. Neque solum verè est sacrificium, sed & propriè: ob quod specialiter in prima conclusione ambas has particulas posuimus, vt dicemus, Missam esse sacrificium verè, atque propriè. Vt sacrificium quidem dicatur, & sit, non solum secundum veritatem, quin etiam & secundum proprietatem. Aliquando enim aliquid dicitur verè tale, quod non dicitur propriè tale: in quo tunc sine dubio reperitur veritas, sed non reperitur proprietatem. Videamus exemplum in sancto Evangelio. Saluator noster dicit de seipso: Ego sum vitis vera, & cæt. Quo loco se appellat vitem veram, Patrem suum agricolam, & discipulos suos palmites. Non est dubium, quin illa enunatio sit vera, qua dicit: Ego sum vitis vera. Sed nunquid ideo est propria? Absit. Non enim proprietatem, sed similitudinem vitis habet Saluator noster. Quod bene notauit Diuus Ambrosius, dicens: Sic enim dicitur vitis per similitudinem, non per proprietatem: quemadmodum dicitur ovis, agnus, leo, petra, lapis angularis, & cæt. Ita & Logici distinguentes bene tradunt, aliquas nominum esse suppositiones proprias, alias metaphoricas: in quibus tamen omnibus concedunt esse veritatem, licet modis differentibus, aut differens: quia in suppositionibus propriis est veritas secundum proprietatem: & in suppositionibus metaphoricis est veritas secundum similitudinem.

Sunt cum omni diligentia in memoriam retinenda verba Concilij Nicæni secundi, vniuersalis septimi: Nemo vnquam sanctorum Apostolorum, qui tubæ sunt Spiritus sancti, aut gloriosorum Patrum nostrorum, in cruentum nostrum sacrificium in memoriam passionis Christi Domini Dei nostri, & totius sue dispensationis factum, imaginem corporis illius duxerit. Legas quousque volens, nunquam inuenies, neque Dominum, neque Apostolos, neque Patres, in cruentum illud sacrificium, quod à sacerdote offertur, imaginem dixisse: verum, ipsum corpus, & ipsum sanguinem.

1047. 15.

Ambro.

Concil. Nicæni secundi, tom. 3. actioni. 6

Cata-

CATALOGVS APOSTOLORVM, MARTYRVM, CONFESSORVM, & DENIQUE SANCTORVM CA-
SIBOLICORVM, ANTIQVORVMQVE PATRVM, QUI EX-
PRESE LOCUSI SUNT DE AVGVSTISSIMO MIS-
SE SACRIFICIO: CONCILIORVM E-
TIA, ATQVE VNIERSI-
TATVM.

Iacobus Apostolus, frater Domini.
Andreas Apostolus Domini.
Martialis discipulus Domini.
Clemens Martyr, discipulus Petri Apostoli.
Alexander Martyr.
Ignacius Martyr.
Dionysius Arcopagita, discipulus Apostoli Pauli.
Ireneus Martyr.
Iustinus Martyr.
Hippolicus Martyr.
Tertullianus.
Cyprianus Martyr.
Laurentius Martyr.
Marcellinus Martyr.
Eusebius Cæsariensis.
Gregorius Mazianzenus.
Epiphanius.
Ambrosius Mediolanensis.
Basilius Magnus.
Ioannes Chrysothomus.
Sulpitius Severus.
Augustinus Hipponensis.
Hieronymus Magnus.
Cyrillus.
Leo Papa.
Fulgentius.
Damascenus.
Theophilactus.
Photius.
Occumenius.

Bernardus Clarauallensis.
 Rupertus Abbas.
 Petrus abbas Cluniacensis.
 Arnobius.
 Gregorius Magnus.
 Rabanus.
 Canones Apostolorum.
 Concilium Nicænum.
 Concilium Alexandrinum.
 Concilium Ephesinum.
 Concilium Toletanum duodecimum.
 Concilium Nicænum secundum, Vniuersale se-
 ptimum.
 Concilium Lateranense generale.
 Sexta Synodus, quæ recipit Missam Apostoli
 Iacobi.
 Epitome Apostolicarum constitutionum.
 Senonense Concilium prouinciale.
 Magister sententiarum.
 Tota schola doctorum catholicorum.
 Alexander de Ales.
 Sanctus Thomas.
 Scotus Doctor subtilis.
 Durandus à Sancto Portiano.
 Ioannes Gerson Cancellarius Parisiensis.
 Gabriel Biel.
 Facultas Theologica Parisiensis Sorbona.
 Facultas Theologica Louanienſis.
 Confessio Catholicæ fidei Christiana, in Syno-
 do Petri Couienſis, id regno Poloniæ.
 Ioannes Roffensis Martyr.
 Thomas de Vio Caiet.
 Ioannes Eckius.
 Alfonso à Castro.
 Ioannes Driedonius.
 Ruardus Tapper ab Enchusia.
 Stanislaus Hofius, Varmienſis Episcopus.

Vo.

*Vocem hanc Missa, neuiquam recentem esse, quod Flaneticus
 non sine temeritatis nota opinatur: sed vetustam
 ex antiquorum, & spectata fidei Patrum
 monumentis magis magisque
 demonstratur.*

CAPVT XIII.

ADuersus fatuitatem aut insipientiam eorum, qui di-
 cunt hoc nomen, Missa, esse nomen nouum, & patri-
 bus antiquis incognitum, iam quidem (vt arbitror)
 quid dicendum sit, satis constat ex præcedentibus. Vt au-
 tem magis appareat, atque in lucem protrahatur eius in-
 sipientiæ error, liber hîc nonnulla antiquorum Patrum
 dicta referet, in quibus hoc nomen ita apertè visitur. vt
 nullus omnino sit negandi, atque hac de re altercandi
 locus.

Augustinus.

Augustinus in Sermonem de corpore Christi, dicit: Re-
 colite nomen, & aduertite veritatem. Missa enim dicitur,
 eò quòd cælestis nuntius dictum consecrandum viuifi-
 cum corpus adueniat, iuxta dictum sacerdotis dicentis:
 Omnipotens Deus, inbe hæc perferri per manus sancti
 Angeli tui in sublime altare tuum, & cetera. Idem auctor *Concio-*
 alibi: Ecce post sermonem fit Missa Catechumenis, ma-
 ne. 337.

Abdias.

Abdias discipulus Apostolorum Simonis & Iudæ, pri-
 musque Babyloniorum Episcopus, in lib. 7. Apostolicæ
 historie, interprete Africano de sancto Mattheo, docet
 disertè, non solum ab Apostolis nomen Missæ receptum
 fuisse, sed & ipsos Missam celebrasse.

Ambrosius.

Ambrosius fecit duas Precationes præparantes ad
 Missam: in quibus, Missam celebraturus, multa precaba-
 tur. Inter aliâ verò sic dicebat, orans Deum altissimum:
 Propter magnam clementiam tuam, concede mihi hodie
 & semper Missarum solennia puro corde, & pura mente
 celebrare. Hæc ille. Idem alibi: Ego tamè mansi in mu-
 nere: Missam facere cœpi. Dum offero, raptum cognoui

*Precat. 1.
 Habentur
 post, lib. de
 Sacramet.
 & post li-
 bro de di-
 gnitate sa-
 cerdotis.*

DE SACRIFICIO

Epistolary
epist. 33. à populo Castulum quendam, quem presbyterum dice-
rent Arriani. Hunc autè in platea offenderant transeun-
tem. Amarissimè flere, & orare in ipsa oblatione Deum
cepi. Hæc ille.

Gregorius.

Libro. 7.
cap. 63. Gregorius in Registro, Ioanni Episcopo Syracusano,
contra aliquos detractores, rationem reddit Missæ ordi-
nationis, id est, nonnullorum, quæ in Missa, seu in Mis-
sæ celebratione videbatur immutasse. Obloqui autem
illi cœperant (vt refert eo loci Diuus Gregorius) quòd
Alleluya dici ad Missas extra Penthecostes tempora, fe-
cerit: quòd Subdiaconos spoliatos procedere iusserit:
quòd item Kyrie eleison dici, quòd Orationem Domi-
nicam mox post Canonem dici statuerit. Quibus omni-
bus ibidem respondet idem summus Pontifex & Doctor
gloriosus. In eodem opere scripsit idem Ioanni Episco-
po de Vibe veteri, vt inmitteret Agapito Abbati mona-
sterij sancti Gregorij, in suo monasterio Missas celebra-
re, atque mortuos sepelire.

Libro. 1.
cap. 12. 16.
quæst. 1.
Agapitus.

Ignatius Martyr

In quadã
epist. Ignatius Martyr in epistola ad Smirnenfes. Non licet
(inquit) sine Episcopo, neque offerre, neque sacrificium
immolare, neque Missas celebrare.

Clemens Martyr.

Epist. 3. Clemens Martyr, Summopere, ait, omnibus Presbyte-
ris, & Diaconis, ac reliquis Clericis attendendum est, vt
nihil absque Episcopi licentia agant. Non vtiq; Missas
sine eius iussu quiscquam presbyterorum agat,

Alexander Martyr.

Epist. 1. ad
omnes or-
thodoxos. Alexander Martyr: In Sacramentorum oblationi-
bus, quæ inter Missarum solennia Domino offeruntur,
passio Domini miscenda est: vt eius, cuius corpus & san-
guis conficitur, passio celebretur.

Higinus Martyr.

Hæc Iuo
libro. 2. Higinus Martyr: Omnes Basilicæ cum Missa debent
semper consecrari,

Pius Martyr.

In Decret.
suis. Pius Martyr: Vt de oblationibus, quæ offeruntur à
populo, vel de panibus, quos deferunt fideles ad Eccle-
siam

siam, Presbyter partes concisas habeat, vt post Missarum
solennia, qui communicari non fuerint parati, eulogias
omni die Dominico exinde accipiant.

Soter Martyr.

Soter Martyr: Hoc quoque statutum est, vt nullus *In Decretis*
presbyterorum Missarum solennia celebrare præsumat, *suis.*
nisi duobus præsentibus, & ipse tertius habeatur.

Fabianus Martyr.

Fabianus Papa & Martyr: Sacrificium non est acci-
piendum de manu sacerdotis, qui orationes vel actiones,
& reliquas obseruationes in Missa, secundum ritum im-
plere non potest.

Macharius Episcopus.

Macharius Episcopus: Cum ingressus fuerit Episco- *De conse-*
pus aut Presbyter ad Missarum solennia celebranda, nisi *crat,*
passio aliqua interuenerit, nullo modo audeat data ora-
tione recedere, vt ab altero Episcopo vel presbytero
Missarum solennia suppleantur.

Damasus Papa.

Damasus Alexander, natione Romanus, sedit annos *In Ponti-*
decem, menses septem, dies duos. Hic passionem *fic. Vitis.*
Domini miscuit in precatione Sacerdotum quando Mis-
sæ celebrantur. Hic constituit aquam asperfusionis cuius
salse benedici.

Thelesphorus Papa.

Thelesphorus natione Græcus, sedit annos: 21. mē-
ses. 3. dies. 21. Hic fecit, vt in natali Domini nostri Iesu
Christi, noctu Missæ celebrarentur, cum omni alio tēpo-
re ante horæ tertie cursum, nullus præsumeret missas ce-
lebrare: quia ea hora Dominus noster ascendit in crucē.

Verba Thelesphori: Nocte Sancta Natiuitatis Domi- *Epist. 1.*
ni, Missas celebrent: Reliquis enim temporibus, Mis-
sarum celebrationes ante horam diei tertiam minime
sunt celebrandæ.

Iulius Papa.

Iulius Papa: Si qua sanctorum Basilicæ à fundamen- *Iulius in*
tis fuerit innouata, sine altaris motione, sine aliqua du- *decret. suis*
bitatione, quum in ea fuerit Missarum solennitas ce-
lebrata, totius consecratio sanctificationis implebitur.

Si verò sanctuaria, quæ habebat, ablata sunt, rursus eorum depositione, & Missarum solemnitate reuerentiam sanctificationis accipiat.

Leo Pontifex.

Epist. 8.

Leo Pontifex: Necessè est autem, vt quædam pars populi sua deuotione priuetur, si vnius tantum missæ (more seruato) sacrificium offerre nõ possint, nisi qui prima diei parte conuenerint, & car.

Felix Papa.

*Epist. 1.
cap. 1.*

Felix Papa: Non in alijs locis, quàm in Domino sacris ab Episcopis, Missas celebrare, nec sacrificia offerre Domino debemus, & car. Infra: Et sicut non alij, quàm sacri Domino Sacerdotes, debent Missas cantare, & sacrificia super altare offerre: sic nec in alijs, quàm in præfatis locis Missas cantare, aut sacrificia offerre licebit.

Vigilius Papa.

*Epistol. ad
Eleuther.
cap. 5.*

Vigilius Pontifex: Pascha verò futurum secundo Calendarum Maiarum die, celebraturos nos esse cognoscite. Ordinem quoq; precum in celebritate Missarum nulla festiuitate significamus habere diuersum, sed eodem semper tenore oblata Deo munera.

Epiphanius Scholasticus.

*Lib. 3. 4.
6. 9. Eccle-
siast. histo-
ria.*

Epiphanius Scholasticus: Propterea facillè inter se conuenientes, Missas celebrant. Permittens ergo eum Missas facere in Ecclesia, in qua fuerat ordinatus.

Eusebius Vercellensis Episcopus, repente postmodum ab Alexandria venit Antiochiam, & inueniens Paulinum à Lucifero consecratum, plebemque diuisam, Metetijque sequaces, Missas facientes seorsum, valde commotus est.

Ego audiui quosdam veriloquos referentes, cum populus illic congregaretur ad Missas, mulierem prægnantem de superiori porticu cadentem, defunctam fuisse.

Concilium Aurelianense.

Capite. 2.

Concilium Aurelianense tertium, celebratum tempore Childeberti Regis: De Missarum celebritate, in præcipuis duntaxat sollemnitatibus, id obseruare debemus,

mus, vt hora tertia Missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, & cætera.

Concilium Maguntinense.

Concilium Maguntinense secundum: Missarum solennia non vbique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus. Concedimus etiam, vt sicubi Ecclesiæ fuerint incensæ, in Cellis Missas interim liceat celebrare.

Capite. 9.

Concilium Carthaginense.

Concilium Carthaginense secundum: Aurelius Episcopus dixit, Audiuit dignatio vestra suggestionem fratris & Coepiscopi nostri Fortunati. Quid ad hæc dicitis? Ab vniuersis Episcopis dictum est: Chriſtinatis confectio & puellarum consecratio à Presbyteris non fiant. Vel reconciliare quenquam in publica Missa non licere, hoc omnibus placet.

Capite. 3.

Ad idè est

Concilium

Cartag. 4.

cap. 84.

Concilium Mileuitanum.

Concilium Mileuitanum: Placuit etiam illud, vt preces, vel orationes, seu Missæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, siue præfationes, siue commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omnino dicantur in Ecclesia, nisi quæ à prudentioribus tractatæ, vel comprobatæ in Synodo fuerint.

Capite. 12.

Concilium Agrippinense.

Concilium Agrippinense: Si Ecclesia consecrata fuerit prius, Missas in ea celebrare licet.

*De consecrat. dist. 1.
cap. Eccle-
siam.*

Concilium Agathense.

Concilium Agathense: Si quis extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conuentus, oratorium in agro habere voluerit, reliquis, vt vbi Missas teneat, propter fatigationem familiæ, iusta ordinatione permitimus. Clerici verò, si qui in festiuitatibus, quas supra diximus, in oratorijs (nisi iubente aut permitte Episcopo) Missas facere voluerint, à communione pellantur.

Capite. 21.

Vocis huius, Missa, antiquitas ostenditur ex Chronologia, seu supputatione temporum, quibus prædicti patres in hmanis erant, & Concilia celebrata fuerunt: Eandem vocem in diuinis scripturis, secundum Hebraici codicis, & Chaldaice versionis fidem, reperiri.

CAP. XIII.

ECce, iam satis constar, hoc nomen, Missa, antiquum quidem esse, & cognitum patribus antiquis fuisse: Utque palam est, habuit olim communem valde sui notitiam apud multos, id est, fuit cognitum multis, qui de illo habuerunt distinctam cognitionem: prout nomina communia distinctè cognosci possunt, & cognoscuntur. Habet autem nunc antiquitatem, ut facile est videre, rectè computando tempora, in quibus prædicti patres vixerunt, & prædicta concilia celebrata fuere.

Augustinus enim natus est Anno Domini tricesimo, sexagesimo: migravit ex hoc seculo Anno Domini quadringentesimo trigésimo sexto. Ambrosius vixit & floruit anno Domini tricesimo nonagesimo. Gregorius anno Domini sexcentesimo quinto. Ignatius fuit contemporaneus Apostolorum, & sanctissimæ Domini nostræ adhuc in hoc seculo viuentis deuotissimus. Clemens fuit discipulus & successor Petri Apostoli: & (ut in scripturis reperitur authenticis) martyrium suscepit anno Domini. 111. Alexander martyr vixit anno Domini. 121. Quintus summus Pontifex à beato Petro Apostolo. Higinus martyr vixit anno. 144. Pius martyr vixit anno 147. Sother martyr vixit anno. 172. Fabianus Papa & martyr vixit anno. 242. Macharius Episcopus creditur vixisse circa annum. 319. Damasus vixit anno. 365. Thelephorus martyr fuit ante ipsum Damasum, ex quo Damasus de ipso scripsit. Iulius Papa vixit anno. 332. Leo Pontifex vixit anno. 452. Fœlix Quartus Pontifex vixit anno. 524. Vigilus Pontifex vixit anno. 544. Epiphanius Scholasticus vixit ante annum. 570. Concilium Aurelianense fuit celebratū tempore Childeberti Regis. Concilium Carthaginense secundum, circa annum. 412. Concilium Mileuitanum, circa annum. 415. Concilium

Aga-

Agathense, circa annum. 418. Ergo hoc nomen, Missa, & olim cognitum fuit multis, & nunc iam est antiquissimum: utpote quod fuit in Ecclesia Dei, atque in vfu Patrum & sanctorum Doctorum, à temporibus & discipulis Apostolorum, vsque ad nos. Vñ enim sunt illo, Ignatius & Clemens: & deinde alij, quos memorauimus.

Catalogus S. Patrum, & sanctorum Conciliorum, in quorum scriptis, actis, aut decretis, ab antiquissimis temporibus reperitur nomen, Missa.

Augustinus.
Ambrosius.
Gregorius.
Ignatius martyr.
Clemens martyr.
Alexander martyr.
Heginus martyr.
Pius martyr.
Soter martyr.
Fabianus Papa & martyr.
Macharius Episcopus.
Damasus Papa.
Telephorus.
Iulius Papa.
Leo Pontifex.
Fœlix Papa.
Vigilus Pontifex.
Epiphanius Scholasticus.
Concilium Aurelianense.
Concilium Maguntinense secundum.
Concilium Carthaginense secundum.
Concilium Mileuitanum.
Concilium Agathense.

Sufficiunt profectò hi testes, & horum testimonia manifesta, ad probandam huius vocabuli, Missa, antiquitatem, palam diffusam notitiam & vsum apud multos, imò etiam (ut ita dicam) apud omnes. Quò fit, ut qui dicunt nomen, Missa, nusquam in scripturis sacris reperiri, patribus fuisse incognitum, nouissimisq; hisce temporibus

poribus ab hominibus inuentum, grauissimè errent, & si-
ne vlla ratione loquantur temerè, vel potius nõ sine frau-
de, vt fucum semidoctis quibusdam, aut verius literarum
sacrarum ignaris fucum faciant.

*Ant. Mon-
chiænus.*

Antonius Monchiænus, Doctor Sorbonicus, quem
iam superius memorauimus, in sua Catholica & histori-
ca propagatione Religionis & institutionis Domini,
aduersus Misoliturgorum blasphemias, ac nouorum hu-
ius temporis hæreticorum imposturas, præcipuè Ioan-
nis Caluini, eiusque affectarum, satis manifestè probat,
nomen Missa in diuinis scripturis, secundam Hebraicam
veritatem, & Chaldaicam translationem reperiri, atque
illud patribus antiquissimis fuisse cognitum, & vsu rece-
ptum pro sacrificio nostro Christiano sacræ Eucharistiæ.

*Tomo. 2.
cap. 1.*

*Ibidem.
Deut. 16.*

Ostendit in diuinis scripturis reperiri, secundum veri-
tatem Hebraicâ, & translationem Chaldaicam, ex Deute-
ronomio. In quo libro pro his verbis nostræ translationis
Latina, Oblatione spontaneam, Hebraica habet veritas
מִסָּחָה & translatio Chaldaica מִסָּחָה
ita vt מִסָּחָה seu מִסָּחָה Missa, ex interprete sit oblatio
illa, quam offerrebant olim illi patres Domino in gratia-
rum actionem de fructibus terræ, qua & vescebantur in
templo cum recordatione præteritæ seruitutis, & ab e-
dem liberationis: Et in eodem libro, vbi legimus, Ape-
ries manû pauperi, & dabis mutuum, quo eum indigere
perspexeris: interpretatio Chaldaica pro his postremis
verbis, quo eum indigere perspexeris, habet מִסָּחָה.
Quibus verbis, Missa, sufficientiam & beneficium, quo
alterius subleuatur necessitas, significat. Ecce, in illis
duobus locis reperitur nomen Missa, apud diuinis scri-
pturas, & in illis duabus significationibus, secundum quas,
& in quibus oprimo iure potuit illud nomen Missa vsur-
pari, pro nostro diuinissimo sacrificio Eucharistiæ, spon-
taneo ac sufficientissimo, quo nostram liberationem me-
moramus, & nostra maxime subleuatur necessitas, indi-
gentia, aut miseria.

Deut. 15.

Ostendit igitur in primis ille Doctor catholicus, hoc
nomen, Missa, olim reuelatum fuisse à Deo, & in diuinis
scripturis reperiri, sic aptum & accommodatum, & in ta-
li si-

li significatione, vt eo aptissimè declaremus nostrum
nouæ legis sacrificium.

Deinde verò ostendit ea in significatione illud nomē, *Ibidem.*

Missæ, vsurpatum fuisse ab antiquis, vt Apostolus, & ho-
rum successoribus, ac discipulis. Adducit autem mul-
ta Patrum & Conciliorum testimonia: Incipiensque à
Canonibus Apostolorum, ita refert: Omnes fideles, qui
conueniunt in solennitatibus sacris ad Ecclesiam, & scri-
pturas Apostolorum, & Euangelium audiunt: qui autem
non perseverant in oratione vsq; dum Missa peragatur,
nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietu-
dines Ecclesiæ commouentes, conuenit communionem
priuari. Refert etiam Clementem Martyrem, & Petri
Apostoli discipulum, in epistola tertia de Officio sacer-
dotis, ad omnes Christianos, vbi ait: Cunctis fidelibus,
& summopere omnibus Presbyteris, & Diaconibus, ac
reliquis clericis attendendum est, vt nihil absque Episco-
pi proprii licentia agant. Non utique Missas sine eius
iussu quisquam presbyterorum in sua parochia agat. Idē
in eadem epistola subiungit: In presentī vita positos o-
portet nos agnoscere voluntatem Dei, vbi & agendi &
sacrificandi est locus. Quoniam in alijs locis sacrificare,
& Missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus Epi-
scopus proprius iusserit. Aliter enim non sunt hæc agen-
da, nec ritè celebranda, docente nos nouo & veteri Te-
stamento. Hæc Apostoli à Domino acceperunt, & no-
bis tradiderunt: hæc nos docemus, vobisque & omni-
bus absq; reprehensione tenere & docere, quibus agen-
dum est, mandamus. Hæc ille. Refert etiam Abdiam
atque Ignatium, refert & multos summos Pontifices
Martyres, multosque sanctos Confessores, vt Alexan-
dram, Thelephorum, Higinum, Pium, Anicetum, So-
therem, Fabianum, Felicem, Eurichianum, Syluestrum,
Damasum: Refert etiam & multa Concilia, vt Agrippi-
nense, cap. 3. Carthaginen. 4. cap. 84. Cablonen. cap. 5.
Tolanum quartum, cap. 12. Agaren. cap. 21. Aurelianen.
cap. 3. vt habetur de Consecrat. distinct. 1. cap. Ecclesiam.
Refert & multa alia, quæ missa facimus, cum quæ dicta
sunt hæcenus, lectori sufficere possint.

*Ex contini-
bus Apost.
canon. 10.
De cōsecra.
distinct. 1.
Omnes.*

*Clemen-
s Martyr
epist. 3.*

Consonis Patrum & catholicorum Theologorum Testimonijs probatur secunda Conclusio ad Articulum primum, quæ habet, quòd Seruator noster in Cœna nouissima, seipsum sub speciebus panis & vini, in sacrificium verum propriumque Patri suo obtulit.

CAPVT XV.

Secunda conclusio ad primum Articulum est: Saluator noster obtulit seipsum in sacrificium verum & proprium patri suo in vltima cœna, sub speciebus panis & vini. Probatur autem conclusio, primum ex conformi testimonio Patrum: secundo, ex verbis factisque Saluatoris nostri, atque vnâ ex proprietate rei. Quantum enim ad priorem ex his duabus viam attingit, veritatem huiusmodi fulciunt omnes Patres iam dicti, quotquot de illa locuti sunt: non quòd omnes illam dixerint expressè, sed quia eam confessi sunt, quotquot de ea habuerunt sermonem. Audiamus igitur illos, quia profectò multi sunt, & digni qui audiantur.

Clemens Martyr.

Libro.8.

Clemens gloriosus Christi Martyr, in libro Apostolicarum Constitutionum docet, Saluatorem nostrum in vltima cœna, ante crucem, seipsum sub speciebus panis & vini obtulisse. Vnde, vt iam superius memorauimus, Epitome ipsius operis sic habet: Itaq; primum est natura princeps sacerdotum, Dei vnigenitus Christus, qui non sibi ipse dignitatem arripuit, sed à Patre constitutus est. Qui factus homo propter nos, & spiritalem hostiam offerens Deo, & Patri suo antequàm pateretur, nobis constituit solis hoc facere, quanquam essent nobiscum & alij, qui in ipsum crediderant.

*Ireneus.*Libro.4.
cap.32.

Ireneus contra Valentinum, & alios sui temporis hæreticos dicit: Sed & suis discipulis (Christus) dans consilium primitias Deo offerre ex suis creaturis (non quasi indignis, sed vt ipsi nec instructi, nec ingrati sint) eum, qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens:

Hoc

Hoc est corpus meum. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniuerso mundo offert Deo, ei, qui alimenta nobis præstat. De quo in duodecim Prophetis Malachias sic ait: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens, & sacrificium non accipiam de manibus vestris. Quoniam ab ortu Solis vsque ad occasum, nomé meum glorificatur inter gentes, & in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificium purum. Quoniam magnus est nomen meum in gentibus, dicit Dominus omnipotens. Manifestissimè significans per hæc, quoniam prior quidè populus cessauit offerre Deo: omni autè loco sacrificium offertur ei, & hoc purum. Hæc ille. Nota, quòd Saluator noster dans discipulis suis consilium offerre Deo ex suis creaturis, accepit panem, & gratias egit, dicens: Hoc est corpus meum, &c. Et sic nouam docuit oblationem, quam hæcenus obseruat, semperque obseruabit Ecclesia, corporis & sanguinis Christi, sub speciebus panis & vini.

Cyprianus.

Cyprianus dicit: Si Iesus Christus Dominus & Deus noster, ipse est summus sacerdos Dei patris, & sacrificium Deo patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit: vtique ille sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur. Et sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quòd ipsum Christum videat obtulisse.

Eusebius.

Eusebius Cæsariensis in De demonstratione Evangelica dicit: Post omnia quasi mirabilem quandam victimam sacrificiumque eximium patri suo operatus, pro nostra omnium salute obtulit: eiusque rei memoriam, vt nos ipsi Deo pro sacrificio offerremus, instituit. Ecce de sacrificio in cruce peracto. De sacrificio autem, quod nos quotidie offerimus ab ipso Salvatore nostro edocti, dicit: Parasti in conspectu meo mensam, contra eos qui affligunt me. Pingue fecisti in oleo caput meum, &

calix

*Habentur
verba hæc
tom.1. Con-
ciliorū, pa-
gina.28.
colum.1.*

Libro 2.
epistol.3.Libro.1.
capite.10.

Ibidē.22.

*Eodē opere
lib. 5. cap. 3*

calix tuus inebrians quàm præstantissimus est. Palàm in his mysticam significat vnctionem, & horrorem afferentia mensæ Christi sacrificia, quibus operantes, incurtas & rationales, eique suaves victimas, in tota vita suopremo Deo offerre per eminentissimum omnium ipsius Pontificem, edocui sumus. Hæc ille. Quod autem Saluator noster prius in pane & vino obtulerit corpus suum & sanguinem sacratissimum iuxta Melchisedech ritum, ipse Eusebius declarat, dicens: Et sanè oraculi exitus admirabilis ei, qui contempletur, quemadmodum Saluator noster Iesus, qui est Christus Dei, ipsius Melchisedech ritu, ea, quæ ad sacerdotium in hominibus gerendum spectant, per suos ministros perficiat. Mam quemadmodū ille, qui sacerdos gentium erat, nusquam videtur sacrificijs corporalibus functus: sed vino solo & pane, dum ipsi Abraham benedicit: ita sanè primus ipse Saluator noster, deinde qui ab ipso profecti sunt sacerdotes in omnibus gentibus, spirituale secundum Ecclesiasticas sanctiones sacerdotij munus obeunt, vino ac pane, & corporis illius & salutaris sanguinis mysteria representant: quæ sanè mysteria Melchisedech tanto antè Spiritu diuino cognouerat, & rerum futurarū imaginib⁹ vsus fuerat, sicut etiam Mosis scriptura testificatur, vbi ait: Et Melchisedech Rex Salem protulit panem & vinum. Erat autem Sacerdos Dei altissimi. Ecce, secundum Eusebium, Saluator noster primus obtulit in ritu Melchisedech, deinde post ipsum, & ab ipso in eodem ritu offerimus sui.

Ioannes Chrysostomus.

Hebr. 10. Ioannes Chrysostomus in suis Commentarijs super *Homil. 17.* Apostolum ad Hebræos, postquam multa dixit de illa vna Hostia sacratissima, quā Saluator noster semel obtulit in cruce dignissimam & sufficientissimam, ita mouit questionem: Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Respondit autem dicens: Quidem. Sed ad recordationē faciēis mortis eius. Et vna est hæc hostia, non multe. Quomodo vna est, & non multe? Quia semel oblata est: oblata est in sancta sanctorum. Hoc autem sacrificium exemplar est illius, id ipsum semper offerimus: Nec nunc quidem alium agnum, crastina alium, sed semper

per eundem ipsum. Proinde vnum est hoc sacrificium hac ratione, & cæt. Porro autem, quod Saluator noster eandem hanc hostiam seu oblationem obtulerit in cœna vltima, in illa sacratissima Missa sua, confitetur idem auctor in suis Commentarijs super Epistolam Apostoli ad Timotheum, dicens expressè: Sacra ipsa oblatio; siue illam Paulus, siue illum Petrus, siue cuiusvis meriti Sacerdos offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse discipulis, quamque sacerdotes modò quoque conficiunt: nihil habet ista, quàm illa minus. Cur id? Quia non hanc sanctificant homines, sed Christus, qui illum antè sacraverat. Quemadmodū enim verba, quæ locutus est Christus, eadem sunt quæ sacerdotes nunc quoque pronuntiant: ita & oblatio eadem est.

*2. Tim. 1.
Homil. 2.*

Leo Papa.

Leo Papa dicit: Quod, vt vmbra cederent corpori, antiqua obseruatiā nouo excluditur sacramento: hostia in hostiam transit, sanguine sanguis aufertur, & legalis festiuitas, dum mutatur, implètur. Quæ verba refert sanctus Thomas, agens de institutione huius sacramenti sacratissime Eucharistiæ: quasi de illa, pro eo tēpore intelligantur dicta. Alibi idē auctor Leo dicit: Iesus discubentibus secum discipulis, ad edendam mysticam cœnā corporis & sanguinis sui, ordinans sacramentum, docebat quali s hostia debebat offerri Deo. Ecce, Saluator noster ordinans sacramentum corporis & sanguinis sui, docebat quale in hostiam nos offerre debemus: quia videlicet, ipsa sacramenti illius ordinatio; quædam fuit illius sacræ hostiæ oblatio, seu saltē cum ipsius sacræ hostiæ oblatione.

*Parte. 3.
quæst. 73.
artic. 5.*

*Serm. 7. de
passione.*

Photius.

Photius dixit: Quia sine sanguine hostiam obtulit, deinde postmodum suum ipsius etiam corpus: propterea ergo aptè dictum est, Christum esse Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech.

*Præ refert
Occumen.
ibi statim.*

Occumenius.

Occumenius explicans locum Apostoli, secundum ordinem Melchisedech, dicit: Hic primus hostiam sine sanguine Deo obtulit, nempe panem & vinum. Et licet

Hebr. 5.

Christus non obtulerit carentem sanguine hostiam, siquidem suum ipsius corpus obtulit: atamē qui ab ipso fungentur sacerdotio, quorum Deus Pontifex esse dignatus est, sine sanguine offerent. Nam hoc significat, In æternum. Neq; enim de ea, quæ à Deo semel facta est oblatio & hostia dixisset, In æternū. Sed respiciens ad presentes sacrificios, per quos mediis Christus sacrificat, & sacrificatur. Qui etiam in mystica cœna modum illis tradidit huiusmodi sacrificij. Hæc ille. Qui in eodem loco allegat sententiam & verba Phocij: & eum minimè reijcit, sed potius (tanquàm idem sentiat) silentio se illi assēclam præber. Sed de sententia Ocuemenij inferius dicuntur nonnulla in confirmationem prædictorum.

Hieronymus.

Matth. 2.7. Hieronymus super Matthaum dicit: Postquàm typicum pascha fuerat impletum, & agni carnes cum Apostolis comederat, assumit panem, qui confortat cor hominis, & ad verum paschæ transgreditur sacramentū: ut quomodo in præfiguratione eius Melchisedech summi Dei sacerdos, panem & vinū offerens fecerat, ipse quoq; veritatem sui corporis & sanguinis repræsentaret. Ecce, postquàm Saluator comedit cum Apostolis typicum pascha, assumpsit panem, & transgressus est ad verum sacramentum paschæ: unde profectō iam tunc in cœna hoc sacramentum fuit verum sacramentū paschæ: & per consequēs, ibi iam tunc fuit immolatio. Pascha enim immolationem seu oblationem habet annexam, & sacrificium aut hostiam. Et rectè docet idem auctor in prædictis verbis, quòd Saluator noster hoc mysterium peregit in cœna; ut quoque veritatem sui corporis & sanguinis repræsentaret: quomodo in præfiguratione eius Melchisedech summi Dei sacerdos, panem & vinum offerens, fecerat. Fecit autem Melchisedech præfigurationem eius per sacrificium: Ergo & Saluator noster per sacrificium repræsentavit veritatem sui corporis & sanguinis, in pane & vino: quomodo Melchisedech in pane & vino fecit præfigurationem eius per sacrificium. Optimè etiam D. Hieronymus, sicut hoc loco Eucharistiam illam Christi in cœna appellavit sacramentum paschæ, corporis & sangu-

guinis Christi repræsentatiuum: ita & super Leviticū, fa-
retur, quòd de hac quidem hostia, quæ in Christi commemo-
rationē mirabiliter fit, edere licet: de illa verò, quam
Christus in ara crucis obtulit, secundum se nulli edere
licet. Ut quidem (sicut ad Lesbiadem siue Heldibiam di-
cit) Dominus Iesus Christus ipse conuiuia, & conuiuium:
ipse comedens, & qui comeditur: ita intelligatur dicere,
ipse offerens, & oblatus. Idem auctor circa illud Psal-
mi. 109. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem
Melchisedech, dicit: Quomodo enim Melchisedech
Rex Salem, obtulit panem & vinum: sic & tu offeres cor-
pus tuum & sanguinem, verum panem & verum vinum.
Iste Melchisedech ista mysteria, quæ habemus, dedit
nobis: Ipse est, qui dixit: Qui manducauerit carnem
meam, & biberit sanguinem meum, & cætera. secun-
dum ordinem Melchisedech tradidit nobis sacramen-
tum suum. Hæc ille.

Bernardus.

Dinus Bernardus in quodam Sermone de cœna Do-
mini, qui habetur statim post sermones in die Purificati-
onis, dicit: Christus enim pridie quàm pateretur, discipu-
lis suis huius sacramenti formam præscripsit, efficaciam
exhibuit, id est, fieri præcepit. Formæ præscriptio in pa-
ne & in vino. Nota ordinem. Cùm adhuc cœnaretur, à
cœna surrexit, discipulorum pedes Dominus vniuersorū
lauit, dehinc ad mensam regressus, ordinat sacrificium
corporis & sanguinis sui, seorsum panem, seorsum tradēs
& vinum. De pane ita dicens: Accipite, & comedite,
Hoc est corpus meum. De vino etiam sic: Bibite ex hoc
omnes, Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur
in remissionem peccatorum. Effundetur dictum est, quæ-
si passim & viliter, quem vtrique puncturæ veprium, folio
manuum & pedum cum clavis, lateris apertio cum lan-
cea militari fortius experimentes, ad modum torrentis
fuderunt extrinsecus. Eratque ille sanguis preciosior,
cariorūque Balsamo, per quem sordium nostrarum fa-
cta est munditio. Nota, Christus in cœna illa munerans,
& munus: cibans, & cibus: conuiuia, & conuiuium: of-
ferens, & oblatio. Ecce, Saluator noster in illo conuiui-
o

diuino obtulit. Et adnotandus est valde sermo D. Bernardi, maximeque obseruandus, tum quia præ se fert diui Bernardi spiritum, affectum, & eruditionem: tum, quia & illum refert Gabriel Biel super Canonem Missæ, & magni merito facit.

*Gabr. Biel
super cano
nē, lect. 85.*

Theophilactus.

Marci. 14. Theophilactus circa illud (Et quum accumberent, e-derentque, dixit Iesus : Amen dico vobis, vnus ex vobis proditurus est me, & cæt.) dicit : Quomodo accumberant, cum lex præciperet, à stantibus comedendum Pascha? Verisimile igitur, Primum perfecta ea, quæ sunt legis, deinde recubuisse proprium Pascha traditurum. Ecce, in vltima cœna Dominus tradidit proprium Pascha.

Matth. 28. Pleuius etiam super Matthæum, manifestum esse scribit, quòd Christus tunc immolauerit seipsum, ex quo tradidit discipulis suis corpus suum. Tunc enim functus est sacerdotio secundum ordinem Melchisedech.

Rupertus Abbas.

*Libro. 5.
cap. 12.* Rupertus Abbas in De Trinitate dicit : At verò Christus Rex Salem, id est, pacis. Rex, inquam, idemque Pontifex magnus, illorum talium hominum diebus natus. sacerdotio suo functus est secundum ordinem Melchisedech: protulit enim panem & vinum, dicens : Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. Et sic obtulit semetipsum pro fidei Abraham, verum sacrificium.

Rupertus insuper Tuicensis, super Exodum, declarans ritus & ceremonias Agni Paschalis, dicit de Salvatore nostro : Tandem .14. die ad vespèram, vbi illum Paschæ veteris Agnum comedit cum discipulis suis, tunc ipse notii sacrificij Agnus continuò capiendus, & ducendus ad immolandum, iam iam in angustia passionis agonizans, prius proprijs manibus Deo Patri semetipsum immolauit, accipiens panem & vinum, & cæt.

Petrus Abbas Cluniacensis.

Petrus Abbas Cluniacensis cõtra Henricianos, & Petrobrianos, multa dixit de sacrificio Christi in cruce, multaque de sacrificio nostro, & magis Christi in missa: Vnde & de sacrificio ipso in cœna dicit: In cœna vltima, quam cum discipulis tuis, vetus Pascha nouo commu-

tans

tans, celebraſti: accepisti panem, gratias egisti, fregisti, dedisti discipulis tuis. Sed quid dixisti? Accipite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et quid addidisti? Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnasti, & cæt. Ecce, Saluator noster celebrauit vltimam cœnam cum discipulis suis, commutando vetus pascha nouo paschate: dando illis videhæet corpus & sanguinem suum, sub speciebus panis & vini, vt sacrificium continuò obseruandum, loco agni illius antiqui & typici. Pascha igitur est hoc diuinum sacramentum, sed nouum, quo Saluator noster illud vetus commutauit. Pascha, inquam, modò est, & pascha tunc fuit, quando eo nouo mutatum est pascha vetus.

Epiphanius.

Epiphanius dicit: Visum est, vt in veteri sacerdotio sacerdotalis dignitas ne cõstituat: verum ad id, quod ante Leui, & ante Aaron fuit secundum ordinem Melchisedech, sacerdotium transferatur: quod sanè nunc in Ecclesia viget à Christo, & huc vsque. Ecce, istud nostrum sacerdotium secundum ordinem Melchisedech (in pane videlicet & vino) viget in Ecclesia à Christo huc vsque. A Christo dicit, non ab Apostõlis, neque ab alijs: sed ab ipso vtique inclusiue. Et constat magis mens Epiphaniij, eò quòd ipse vidit (vt refert) & non impugnauit illum librum Clementis martyris Apoliticarum Constitutionum, in quo expressè docetur, quòd CHRISTVS in cœna obtulit.

*Lib. 2. con
tra hære-
ses, bur. 55*

Ambrosius.

Ambrosius dicit: Quanta enim Domine Iesu Christe cordis contritione, & lachrymarum fonte, quanta reuerentia, & tremore, quanta corporis castitate, & animi puritate illud diuinum & cœleste sacrificium est celebraudum, vbi caro tua in veritate sumitur, vbi sanguis tuus in veritate bibitur, vbi summa imis iunguntur. Infrà. Ego enim Domine, memor venerandæ passionis tuæ, accedo ad altare tuum, licet peccator, vt offeram tibi sacrificium quod tu instituisti, & offerri præcepisti in commemorationem tui pro salute nostra. Ecce, Christus hoc sacrificium instituit, & offerri præcepit: vt prius de illo intelli-

*In prima
precat. præ
parante ad
Missam.*

gatur institutio secundum ordinem literæ, posterius præceptum. Sed quomodo instituit hoc sacrificium; ante præceptum de illo offerendo? Vtique sacrificando.

Idem auctor declarat hoc factis in Missa de cœna Domini, in Oratione Præfationis, dicens: Aut quid sperare de tua misericordia possumus, qui tantum munus accepimus; vt talem tibi hostiam offerre mereremur, corpus scilicet, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, qui se pro mundi redemptione, piæ illi & venerandæ tradidit passioni: qui formam sacrificij salutis perennis instituens, hostiam se primus obtulit, & primus docuit offerri.

Glossa ordinaria.

Glossa ordinaria, circa illud, Prima autem die azimorum, & cæt. dicit, Id est, quarradecima die prima mensis, quando ab iſteo fermento, agnum immolant ad vesperam, quod exponit Apost. Etenim pascha nostrum immolatus est CHRISVS. Qui licet die sequenti, id est, decima quinta luna sit crucifixus, tamen ea nocte passionis suæ tentus à Iudæis, celebrauit exordium. Ecce, factis innuit, quod in ipsa cœna vltima iam Saluator noster cœperat immolari: quasi ibi fuerit immolationis primordium, & in cruce fuerit immolationis absolutio & consummatio.

Concilium Senonense.

Concilium provinciale Senonense ita habet in verbis manifestis: Porro etsi Christus assiduus pro nobis Pontifex, non per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta: negari tamen non potest, Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: Ac proinde huius exemplo; sacrificium aliquod obtulisse, quod exteriori panis & vini forma, veteri illi Melchisedech oblationi responderet: Erat enim sacerdos Dei altissimi. Quod vtiq; fecit in suprema cœna illa. Nam accepto pane, gratias egit, & fregit, deditq; discipulis suis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Et ab Euangelicis sacerdotibus iugi semper obseruantia præcepti iterari: Hoc facite, inquit, in meam commem-

morationem. Hoc enim holocaustum, hæc victima pro peccato, hæc hostia pacifica, hoc iuge sacrificium, hæc munda (iuxta Missæ nominis Herbaici rationem) oblatio, quam in omni loco Malachias prædixit offerendam, cum repudiatis legis antiquæ caeremonijs, ab ortu Solis vsque ad occasum, magnum esset nomen Domini in gentibus. Nihil igitur in sacrificijs maius esse potest, quam corpus & sanguis Christi: nulla potior oblatio. Qua in re, cum vniuersalis Ecclesiæ ritu, tam apertè consensuunt Ignatius, Ireneus, Cyprianus, Athanasius, Chrysostomus, ac reliqui posteriores, & concilia propè innumera: vt qui contrarium sensisse præsumperit, manifestam hæreseos labem incurrat.

Origenes, & Tertullianus.

Antiquissimi etiam Origines & Tertullianus, idem aut docent, aut magis docere videntur, Christum (videlicet) in cœna obtulisse corpus & sanguinem suum, sub speciebus panis & vini. Tertullianus enim aduersus Marcionem ita intellexit illud verbum Domini (Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar) vt dixerit, quasi exponens Christus, qui desiderauit desiderio edere pascha, acceptum panem, & distributum discipulis, corpus suum fecit illum, dicendo: Hoc est corpus meum. Ecce, illud Sacramentum iudicauit dictum fuisse Pascha à Saluatore nostro: & per consequens, sacrificium, hostiam, aut victimam. Qui idem auctor de diuino Sacramento Eucharistiæ loquitur, tum in libro quod ad vxorem, tum in libro de Corona militis. Origines etiam su per Exodum, agens de Sacramento Eucharistiæ, atque de reuerentia ei debita, dicit: Volo vos admonere religionis vestræ exemplis: Nostis, qui in diuinis mysterijs interesse cõsueuistis, quo modo, cum suscipitis corpus Domini, cum omni cautela & veneratione seruatis, ne ex eorum quid decidat, ne consecrati muneris aliquid dilabatur: reos enim vos creditis, & rectè creditis, si quid inde per negligentiam decidat, & cæt. Super Leuiticum autè, agens de S. Eucharistia, fateatur in cœna fuisse sacrificium, oblationem, aut immolationem, quæ vim haberet expiandi peccata non paruam.

Malach. 1.

Tertullian. libro. 4.

Libro. 2.

Origines homil. 13.

Homil. 15.

Libro. 4.
cap. 1. par-
te. 4. ipsius
cap.

Ibidē, ar-
gument. 3.

Ibidem ad
tertium ar-
gumentū.

Ioannes Driedonius, cum sciretur ingenuē, Missam esse sacrificium (vt ex eius opere de Ecclesiasticis scripturis & dogmatibus, iam superius retulimus) obiecit contra ipsam doctrinam & confessionem tuam, quod Christus in cœna vltima neque sacrificium vllum fecit, neque sacrificare docuit, neque obtulit panem & vinum: neque eleuauit, quod est propria oblationis indicium: neque in templo super altare posuit: sed panem & vinum duntaxat consecrauit, gratias egit, & distribuit discipulis ad manducandum, & cæt. Responder autem dupliciter. Primum, quod etsi Christus in cœna sacrificauerit; aut nō, sed solum consecrauerit, sed sacrificare docuerit, impertinens est. Et verē quidem dicit in hoc sensu. Quia etsi Christus in cœna non sacrificasset, sed solum consecraasset: nobis sufficit, quod ipse nos non solum consecrare, sed & sacrificare docuisset, atque præcepisset. Secundō respondet, (quod probabilius tamen est) Christum in cœna secundum ordinem Melchisedech, seipsum sacramentaliter obtulisse in pane & vino: quamuis in illa oblatione non sic, vt in cruce satisfecit pro peccatis totius mundi exoluens sui sanguinis precium. Et istam responsionē secundam prosequitur, illamque confirmat ex Diuo Cypriano ad Cœcilium. Hoc igitur dicit probabilius. Eo non est dubium, nisi quod si oculatiùs perspiceret rem hanc atque penitiùs, non solum dixisset hoc esse probabilius: sed potius dixisset, hoc esse credibile, & oppositū eius esse damnabile. Verum ita dixit (quantum arbitror) quia tunc ei solus Cyprianus occurrit, quem solum refert in hanc partem: & non respexit tot sanctos patres conformiter loquentes, & ita intelligentes secundum diuinas scripturas, & continūam Ecclesiæ per ipsos prædicationem.

Ruardus Tapper.

Artic. 16.
vomo. 2.

Ruardus Tapper, doctor etiam insignis, etsi ex recentioribus, antiquioribus tamen meritiō comparandus, agens de sacrificio Missæ, ita dicit ad propositum: Manifestum est etiam, quod Christus in cœna non solum sacrificium, vt offeratur, instituit: sed & ipse sacrificauit, &

obtu-

obtulit corpus & sanguinem suum, sub panis & vini speciebus. In id fieri nequit, quod verterit panem & vinum in corpus & sanguinem suum, nisi etiam sacrificauerit: quamuis fieri possit, vt sacrificium consecratum non offeratur. Nam ex consecratione Eucharistiæ necessariō sequitur sacrificatio & sacrificium. Sacrificare enim est, facere sacrum: hoc est, Deo, atque ad eius reuerentiam aliquid dedicare & deputare: sicut consecrare virginem, vel sacerdotem, est eos Deo offerre & dedere. Infrā. Facere igitur se esse in sacramento (iuxta beati Augustini, & aliorum definitionem) est verē sacrificare. Eadē quoque ratione, quandoquocumque in Missa fit consecratio sanctissimæ Eucharistiæ, fit sacrificium. Infrā: Christus igitur seipsum sacrificauit, & patri obtulit, vt mensæ assidens, & vt in sacramento latebat, ad patris reuerentiam, in sacrificium à suis etiam ministris vsque ad seculi consummationē offerentium, in precium redemptionis nostræ, atque in cibum, & potum animarum fidelium. Totius namque vitæ suæ decursu fecit quæ patri placita erant, se offerens in omnem eius voluntatem: & maximē, quando in cœna nouissima sacerdotioungebatur secundum ordinem Melchisedech. Hoc sensu interpretantur Theophilactus & Euthymius verbum Saluatoris, Pater sanctifica eos in veritate, & pro eis ego sanctifico meipsum, vt sint & ipsi sanctificati in veritate, hoc est, vt ipsi sint sacrificium tibi acceptum, & ideo ego sanctifico meipsum, id est, me pro eis offero. Scribunt enim victimam hoc loco dici sanctificationem, vt immolationem sub sacramento inchoauerit, quam consummavit in cruce: quamuis tota eius vita, perpetua fuerit immolatio pro nostris peccatis, & salute impetranda, & cæt.

Roffensis, & Alfonso Castrensis.

Eandem sententiam verissimam tenuerunt etiam gloriosus Christi martyr Ioannes Roffensis, & Archiepiscopus Compostellanus Alfonso à Castro, in locis supra citatis. Sed Alfonso ipse non in prima editione eius operis sui, quin potius in vltima, de hac re egit latissimē.

Alfonso enim ipse in opere isto suo aduersus omnes hæreses, id fecit primum pro illa nostra catholica veri-

F 5

Ibidem.

Ibidem.

Ioan. 7.

Alfonso
à Castro.

Idem li-
bro. 10.

tate, quòd latè monstrauit Missam nostram esse sacrificium. Deinde ad eandem veritatem abundantius ostendendam, latissimè atq; ex professo monstrauit etiam per multa, Saluatorem nostrum obtulisse semetipsum in cœna nouissima, sub speciebus panis & vini, secundū ordinē Melchisedech. Dicit enim inter alia: Si igitur probauerim Christum Redemptorem nostrum, non solum in cruce, sed etiam in sacratissima cœna corpus suum pro nobis omnibus Deo patri obtulisse, plenè probatū erit sacerdotēs Euangelicos, cum in Missa Eucharistiam consecrant, esse obligatos ad offerendum Deo illud idem corpus Christi, quod consecrarūt: quia Christus præcepit illis, vt in sui commemorationē facerent, quod ipse fecit. Infrā: Quòd autem Christum summus sacerdos noster, corpus suum in illa benedictissima cœna pro nobis Deo patri obtulerit, apertè constat ex sacris literis, & multorum sanctorum testimonijs. Primò quidem illud est manifestum, quòd Christus Saluator apud Lucam ait: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. In quibus verbis id potissimū annotare oportet, quòd non dixit verbo futuri temporis, dabitur: sed verbo præsentis temporis dixit, datur: Vt hac tam operata locutione ostenderet, non solum postea in cruce, sed etiam tunc corpus suū sub specie panis pro nobis Deo patri offerre. Hæc ille. Ad eandem veritatem in sequentibus adducit multa, adnotando ea, quæ adnotari debent in ipsis tum verbis, tum factis Domini in cœna. Præcipuè verò postea adducit pro hac veritate catholica, Rupertum Tuicensē in suis commentarijs super Exodum, Bedam in suis commentarijs super Marcum: Hieronymum in interpretatione Psalmi 109. circa illud, Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech: Ambrosium in Missa de cœna Domini, in oratione præfationis: & Eusebium Cæsariensem, in De demonstratione Euangelica: atque Cyprianum in epistola ad Cæcilium.

Stanislaus Hosius.

Stanislaus Hosius Episcopus Varmienſis in regno Poloniae, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Legatus ad hoc Oecumenicum Concilium, ita existimat, docetq;

per

per omnia constantissimè in Explicatione Confessionis iam superius memoratæ. Qui vir, etsi adhuc in humanis agat, dignus tamen est ob multa maximaque merita, ob eximias animi dotes, sacrę Theologię numeris omnibus absolutam disciplinam, ob ipsam encyclopædiam veręq; Christianam pietatem, vt Doctoribus etiam præclarissimis & antiquioribus adnumeretur. Is enim in eo opere sic loquitur ad propositum: Porro nemini dubium est, fuisse Christum sacerdotem secundum ordinem Melchisedech: quod & Paulus testatur, & ante illum Propheta dicens: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Vbi autem hoc sacerdotio functus sit, in Euangelio nusquam reperimus, præterquam in nouissima illa cœna. Nam quale fuit sacerdotium, quale sacrificiū Melchisedech? Scribitur in Genesi, quòd panem & vinum obtulerit. Erat enim sacerdos Dei altissimi. Nonne Melchisedech Christum sacerdotem adumbrabat? qui & ipse sub speciebus panis & vini, corpus & sanguinem suum obtulit: in qua oblatione se sacerdotem esse secundum ordinem Melchisedech, declarauit. Nam in ea oblatione, quæ facta est in ara crucis, magis fuisse videtur sacerdos secundum ordinem Aaron, quam secundum ordinem Melchisedech. Ibi enim cruentam victimam obtulit, & semetipsum verè morti tradidit. Tales autem victimas offerebant sacerdotes secundum ordinem Aaron. At in nouissima cœna eandem illam hostiam corporis sui & sanguinis obtulit: sed sub ijs, quæ Melchisedech obtulerat antea, panis & vini speciebus. Nihil aliud Melchisedech, quam panem ipsum & vinum: At Christus corpus & sanguinem suum sub panis & vini speciebus obtulit. Hæc ille.

Ita igitur omnes Patres sancti, & Catholici, qui ante nos fuerunt, intellexerunt nostram Missam incruentam hostiam, & incruentum sacrificium esse corporis & sanguinis CHRISTI sub speciebus panis & vini: vt omnes & corde crederent, & ore confiterentur, Saluatorem nostrum in vltima cœna ipsam Missam, ipsumque sacrificium instituisse. Non solum ex cõ, quòd ipse ibi Apostolos sacerdotes instituit, & eis vt offerrent præcepit, dicens:

Hoc

*Ibidē pan-
cis interpo-
sit.*

Cap. 47.

Hebræorū

5. & 7.

Psal. 109.

Gen. 14.

Hoc facite in meam commemorationem : quin etiam, quia & ipse ibi obrulit, sacrificiumq; sui ipsius modo incurrento peregit sub speciebus panis & vini.

Isidorus.

Libro. 1. capite. 18. Isidorus in De Ecclesiasticis officijs dicit: Sacrificium autem, quod à Christianis Deo offertur, primum Christus Dominus noster & Magister instituit, quando commendavit Apostolis corpus & sanguinem suum, priusquàm traderetur. Sic & legitur in Euangelio: Accepit, inquit, Iesus panem & calicem, & benedicens dedit eis. Quod quidem sacramentum Melchisedech Rex Salem, figuratè in typum corporis & sanguinis Christi primus obtulit, primusque mysterij tanti sacrificij imaginariè idem expressit, præferens similitudinem Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi sacerdotis æterni, ad què dicitur: Tu es æternum sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Hoc ergo sacrificium Christianis celebrare præceptum est, relictis ac finitis Iudaicis victimis, quæ in seruitute veteris populi celebrari imperatæ sunt. Hoc itaque fit à nobis, quod pro nobis ipse Dominus fecit.

Rabanus.

Libro. 1. cap. 32. Rabanus iterum, eisdem fermè verbis in De Institutione Clericorum, de Officio Missæ scribens, dicit ad propositum: Hunc morem sacrificij primum Dominus noster Iesus Christus & Magister instituit, quando commendavit Apostolis suis corpus & sanguinem suum, priusquàm traderetur. Sicut legitur in Euangelio: Accepit, inquit, panem Iesus, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, Hoc est corpus meum. Cum benedictione enim, & gratiarum actione primum Dominus corporis & sanguinis sui sacramenta dedicauit, & Apostolis tradidit: quod exinde Apostoli imitati fecere, & successores suos facere docuerunt, quod & nunc per totum orbem terrarum generaliter tora custodit Ecclesia. Hæc ille.

Ecce, Saluator noster primum cum benedictione, & gratiarum actione, corporis & sanguinis sui sacramenta dedicauit: per consequens igitur inuitabile, & obtulit. Ita enim cum benedictione atque gratiarum actione de dicare, est quidem sine dubio, offerre.

Ru-

Rupertus.

Rupertus iterum super Mattheum dicit: Non antehac tradidit vel condidit hoc sacramentum corporis & sanguinis sui: sed tunc primum, quando in passione iam agonizabatur, ipsa nocte qua tradebatur, qua iam strues lignorum componebatur, tunc adipem suum pro peccato ipse obrulit, scilicet omnem necessariam nobis utilitatem suæ passionis, sub istis speciebus panis & vini, dicendo: Hic panis est corpus meum: Hic calix nouum est testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Hæc ille. Idem auctor in De diuinis Officijs, reddens rationem, Cur solennis sit Missa in die cœnæ Domini, ait: Solennitatis, qua prædictæ diei Missa tristes inter horas exultat, sicut medias inter nebulas Sol interdum subtrahat, causa hæc est: Quod Dominus Christus sanctus sanctorum, cui à Patre cum iuramento dictum est, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, ipse Pontifex, ipse & hostia, noui nobis sacrificij ritum instituit, qua nocte tradebatur, accipiens panem & calicem vini, benedicensque, ac dicens: Hoc est corpus meum, Hic est calix sanguinis mei. Tunc enim primum officio sui functus est sacerdotij, sinem imponens sacerdotio veteri: & post esum agni typici, seipsum, qui verus est agnus, Deo Patri suo offerens manibus, & car.

Primasius.

Primasius Vticensis Episcopus, seu Haymo circa illud, Quemadmodum & in alio loco dicit, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, dicit: Quare secundum ordinem Melchisedech, & non secundum ordinem Aaron dicatur existere sacerdos, diuersæ causæ existunt. Et prima quidem est, Quia Melchisedech secundum legalia mandata non fuit sacerdos, sed secundum cuiusdam singularis sacrificij dignitatem, panem offerens Deo; non brutorum animalium sanguinem: in cuius ordine sacerdotij Christus factus est sacerdos, non temporalis, sed æternus: nec offerens victimas legales, sed instar illius panem & vinum, carnem videlicet & sanguinem suum. Vnde dixit: Caro, inquit, mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Ista quoque duo

mu-

Matth. 26. libro. 10.

Libro. 5. cap. 15.

Hebr. 5.

munera, panem videlicet & vinum, comisit Ecclesiæ suæ in memoriam sui offerenda. Vnde patet sacrificium pecudum perijisse, quod fuit ordinis Aaron: & illud manere potius, quod fuit ordinis Melchisedech: quod Christus corroborauit, & Ecclesiam tenere docuit. Ecce, Christus factus est sacerdos secundum ordinem Melchisedech, non offerens victimas legales, instar Aaronis: sed instar Melchisedech, panem & vinum, carnem (videlicet) & sanguinem suum, sub speciebus panis & vini. Et (vt declarat idem auctor) ista quoque duo munera, panem videlicet & vinum, commisit Ecclesiæ suæ: Christus, in memoriam sui offerenda. Ipse igitur obtulit instar Melchisedech: & vt maneret sacerdotium eius in æternum, præcepit nobis, vt instar ipsius offeramus, dicens: Hoc facite in meam commemorationem.

Nicephorus Callistus.

Nicephorus in historia Ecclesiastica scribit: Cùm verò rursus Christus discubisset, mysticum tradidisse sacrificium, horrendorum simul & viuificorum nostrorum mysteriorum pane & vino ex vite expresso: Eaque quum per gratiarum actionem & sanctificationem, benedixisset, discipulis dedisse, & quum verè corpus & sanguinem suum esse, quasi fide sua interposita confirmasset, accipere & participare eos illa, quippe nulla re à diuina carne sua discrepantia, iussisse: atque id ad eundem modum in futurum deinceps fidelibus faciendum, ad synceram euidem temque sui memoriam per manus tradidisse. Ecce, Saluator noster cùm discubisset, tradidit mysticum sacrificium in pane & vino.

Antonius Monchiacenus.

Antonius Monchiacenus, Doctor Sorbonicus, in sua Propugnacione Catholica & Historica religionis institutionisque Domini nostri, istam omnino tenet & profertur veritatē. Proponit enim Missæ sacrificium à Christo Domino Iesu esse institutum: idque probat satis abunde per optimos & exceptione quacūque maiores testes. Inter eos testes adducit ipse multos, qui expressè dicunt Christum in cœna illa vltima sacratissima obtulisse: quos quidem & ipse etiam amplectitur, & admittit. Vnde nul-

lo modo dubitari potest, quin & ipse huic verissimæ subscripserit sententiæ: fuit enim atque maximè fuit, & satis Christianè, satisque laboriosè, & verè de sacrosancto Missæ sacrificio locutus. Atque hoc idem post fatetur, dicens: Quartò, Primam Paschæ celebritatē decimaquarta die à filiis Israël obseruatam, figurabant in Hierusalē, & monte Syon perficienda suo modo in nona lege per Christum, qui in Hierusalem primò erexit sacrificij locum sui corporis, quando suis dedit discipulis corpus, quos ibidem in sacerdotes, & sacrificij Missæ ministros primò ordinauit.

Christi Seruatoris sub speciebus panis & vini in cœna oblationem, an, & quo pacto Augustinus agnouerit?

CAPVT XVI.

Augustinus quid sentit de hac veritate? quidnam affert ad hanc quæstionem de Missæ sacrificio? Manifestè satis dixit Augustinus, Missam nostram esse verum sacrificium, continens verum corpus & sanguinem Saluatoris nostri sub speciebus panis & vini. Constat hæc Augustini sententia ex dictis eius allegatis ad præcedentem conclusionem, & ex multis alijs eius verbis aut scripturis, quæ faciliè, satis copiosè allegari possunt: vt pote quòd ipse vel plus omnibus alijs Doctoribus, vel plusquam multi alij, de hac veritate loquatur. Sed quid de quæstione hac speciali, An Christum obtulerit in cœna? An sicut ibi concesserit, ita & ibi obtulerit in pane & vino, siue sub speciebus panis & vini? Profecto mihi magis videtur, quòd Augustinus etiam tenuit huius quæstionis partē affirmatiuam, & quòd in ea satis sese declarauit. Dicit enim in suo Manuali: Pulcherrime Iesu Christe, rogo te per illam sacratissimam effusionem preciosi sanguinis tui, quo redempti sumus, da mihi cordis contritionem, & lachrymarum fontem, præcipue dum preces & orationes tibi offero, dum tua leuidis tibi psalmodiam decanto, dum mysterium nostræ redemptionis manifestum misericordiæ tuæ indicium recolo vel profero,

*Libro. 1.
cap. 28.*

*Tomo. 2.
cap. 2.*

*Cap. 11.
tomo. 9.*

fero, dum sacris altaribus (sicut indignus) assisto, cupiens tibi offerre illud mirabile & cœlestè sacrificium omni reuerentia & deuotione dignum, quod tu Domine Deus sacerdos immaculare instituisti, & offerre præcepisti in commemoracione tuæ charitatis, mortis scilicet & passionis, pro salute nostra, pro quotidiana nostræ fragilitatis reparacione. Hæc ille. Ecce, Dominus noster sacerdos immaculatus iustituit illud mirabile & cœlestè sacrificium, quod & offerre præcepit. Instituit autem offerendo, sicut præcepit præcipiendo. Iam quippe illud sacrificium erat à Domino institutum, quod fuit ab ipso Domino præceptum: vt constat in ipsis factis & verbis Christi, considerando ea quæ fecit & dixit ex ordine.

Augustin.

concion. 1.

in psal. 33.

tom. 8.

Augustinus ipse alibi: Ne dedignaretur homo imitari hominem humilem, Deus factus est humilis: vt vel sic superbia genens humani non dedignaretur sequi vestigia Dei. Erat autem, vt nostis, sacrificium Iudæorum antea, secundum ordinem Aaron, in victimis pecorū, & hoc in mysterio. Nondum enim erat sacrificium corporis & sanguinis Domini, quod fideles norūt, & qui Euangelium legerunt: quod sacrificium nunc diffusum est toto orbe terrarum. Proponite ergo vobis ante oculos duo sacrificia: & illud secundum ordinem Aaron: & hoc secundum ordinem Melchisedech. Scriptum est enim: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. De quo dicitur, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: De Domino nostro Iesu Christo. Quis erat Melchisedech? Rex Salem. Et tantus erat Melchisedech, à quo benediceretur Abraham. Protulit panem & vinū, & benedixit Abraham: & dedit ei decimas Abraham. Videte, quid protulit ei, quem benedixit. Et dictum est ei postea: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Dauid hoc in spiritu dixit longè post Abraham. Temporibus autè Abraham fuit Melchisedech. De quo alio dicit, Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech, nisi de illo, cuius nostis sacrificium? Sublatum est enim sacrificium Aaron, & cœpit esse sacrificium secundum ordinem Melchisedech. Notus est

est enim Dominus noster Iesus Christus, in corpore & sanguine suo voluit esse salutem nostram. Vnde autem commendauit corpus & sanguinem suum? De humilitate sua. Nisi enim esset humilis, nec manducaretur, nec beretur. Et ad finem eiusdem subdit: Ferebatur Christus in manibus seicis, quando cômendans ipsum corpus suum, ait: Hoc est corpus meū. Ferebat enim illud corpus in manibus suis: ipsa est humilitas domini nostri Iesu Christi, ipsa multum commendatur hominibus. Hæc ille. Ecce, Agens de sacerdotio & sacrificio Christi, secundum ordinem Melchisedech, adducit mirabile factū Domini ipsius in cœna, nihil dicens de eo, quod Christus facere præcepit: & multa dicens de eo, quod ipse Christus ibi fecit.

Augustinus iterum & clarissimè dicit in eodem loco: August. *ibidem*, *concion. 2.*
In isto autem quod dicitur Abimelech, regnum Iudæorum significabatur. Ex Christi enim persona potest dici, Patris mei regnum: quia pater ipsius secundum carnem Dauid, & regnum Dauid erat in gente Iudæorum. Coram regno ergo patris sui mutauit vultum suum, & dimisit eum, & abiit: quia erat ibi sacrificium secundum ordinem Melchisedech. Mutauit ergo vultum suum in sacerdotio, & dimisit gentem Iudæorum, & venit ad gentes. Et ferebatur in manibus suis. Quomodo ferebatur in manibus suis? Quia quum commendaret ipsum corpus suum & sanguinem suum in manus suas (quod norunt fideles) & ipse se portabat quodammodo, cum diceret: Hoc est corpus meum. Hæc ille. Ecce, Christus, vbi dixit, Hoc est corpus meum, & se portabat in manibus suis, id est, in cœna illa vltima, mutauit vultum suum, & ibi erat sacrificium secundum ordinem Melchisedech.

Augustinus iterum in De Ciuitate Dei, de hac re loquitur manifestè, vt apud intellectum à passionibus liberū nulla possit esse dubitatio. Cum enim iam per multa docuisset, sacerdotium legale Aaronis mutandum esse in sacerdotium Melchisedech per Christum Saluatorem nostrum: docens, Christum Missæ & sacrificij noui, quod habemus, esse auctorem, dicit ad propositum: Itemque il- *ibidem*
lud in eodem libro, quod iam antè perstrinximus, quum *cap. 20.*

ageremus de steno, quæ peperit septem, non nisi de Christo & Ecclesia mox ut fuerit pronuntiatum, consuevit intelligi ab ijs, qui Christum sapientiam Dei esse nouerunt. Sapientia ædificauit sibi domum, & suffulit columnis septem, immolauit suas victimas, miscuit in cratere vinum suum, & parauit mensam suam. Misit seruos suos, conuocans cum excellenti prædicatione ad craterem, dicēs: Qui est insipiens, diuertat ad me. Et inopibus sensu, dixit: Venite, manducate de panibus meis: & bibite vinum, quod miscui vobis. Hic certè agnoscimus Dei sapientiam, hoc est, Verbum Patri coæternum, in vtero Virginali domum sibi ædificasse corpus humanum, & huic (tanquam capiti membra) Ecclesiam subiunxisse, martyrum victimas immolasse, mensam in vino & panibus præparasse. Vbi apparet etiam sacerdotium secundum ordinem Melchisedech, insipientes & inopes sensu vocasse: quia (sicut dicit Apostolus) Infirma huius mundi elegit Deus, ut confunderet fortia. Quibus tamen infirmis id, quod sequitur, dicit: Derelinquite insipientiam, ut uiuatis: & quærite prudentiam, ut habeatis vitam. Participæ autem fieri mensæ illius, ipsum est incipere habere vitam. Nā & in alio libro, qui vocatur Ecclesiastes (vbi ait, Non est bonum homini, nisi quod manducabit & bibet) quid credibilius dicere intelligitur, quam quod ad participationem mensæ huius peruenit, quam sacerdos ipse mediator testamenti noui, exhibet secundum ordinem Melchisedech, de corpore & sanguine suo? Id enim sacrificium successit omnibus illis sacrificijs veteris testamenti, quæ immolabantur in umbra futuri. Propter quod etiam vocem illam in Psalmo tricesimo & nono eiusdem mediatoris per Prophetam loquentis agnoscimus: Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi. Quia pro illis omnibus sacrificijs & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus ministratur. Hæc ille. Ecce, secundum hanc Augustini doctrinam, Saluator noster, Verbum æternum, sapientia Dei patris, mediator Dei & hominum, mensam præparauit in vino & pane. Vbi apparet etiam sacerdotium secundum ordinem Melchisedech. Vbi, aut quando parauit? Non dubium, quin

in

in illa sacrosancta cœna vltima, quando ipse fuit conuiua & conuiuium, comedens & qui comedeatur. Ex eo autem tempore ad hanc vsque diem durauit, & durabit æternum, prout ipse ordinauit & præcepit. Augustinus (prout ipse refert in De Doctrina Christiana) vidit illam epistolam Cypriani, in qua faretur Christum obtulisse in cœna: & non impugnauit hoc Augustinus, solius omnia impugnare, quæ illi videbantur impugnatione digna, Ergo iudicauit hoc esse verum.

Gregorius Nyssenus.

Gregorius Nyssenus, frater Basilij Magni, in oratione prima, in diem tertium collata, de Sancto Festo Paschæ, quæ habet decimum sextum locum in cathalogo suorum operum, agens de die Resurrectionis, ac de triduo passionis, inter alia etiam optima, dicit ad propositum de Salvatore nostro in cœna illa sancta & vltima: Nam qui omnino pro dominica potestate atque auctoritate administrat, non expectat vel ex prodicione necessitatem, vel Iudæos grassatorum in modum adorientes, vel Pilati iudicium iniquum, ut illorum scelus ac malitia, communis hominum salutis principium & causa esset. Sed pro ineffabili, arcanoque, & qui ab hominibus cerni nequit, sacrificij modo, sua dispositione & administratione præoccupat impetum violentum, ac se oblationem ac victimam offert pro nobis Sacerdos simul & Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Quando hoc accidit? Quum suum corpus ad comedendum, & sanguinem suum familiaribus ad bibendum præbuit. Cuiuslibet enim hoc perspicuum est, quod ovis vel sci homo non possit, nisi comestione mactatio præcesserit. Qui igitur dedit discipulis suis corpus suum ad comedendum, aperte demonstrat, iam perfectam & absolutam factam esse immolationem. Non enim ad edendum idoneum esset corpus victimæ animatum. Quum itaque de corpore suo ad edendum, & de sanguine suo ad bibendum præberet discipulis, iam latenter pro potestate mysterium administrantis ineffabiliter & inuisibiliter corpus immolatum erat, & anima illic erat, vbi eam potestas administrantis collocauerat, cum immixta sibi diuina virtute, in loco

G 2 illo

Petrus b. 9.

Psal. 109.

1. Cor. 1.

Proner. b. 9.

Eccle. 30.

August.
libro. 4.
cap. 31.

illo terræ cordis obuersans. Igitur si quis ab eo tēpore, ex quo hostia Deo oblata est à magno Pontifice, qui suum agnum pro communi peccato ineffabiliter, & inuisibiliter sacrificauit, numeret tempus in corde terræ immorationis, is à veritate non aberrabit. Vesper enim erat, quum comestum est illud sacrosanctum corpus: nox autem, quæ Parasceuen præcessit, vesperum illum exceperit. Hæc ille.

Diuum Thomam arbitrari, Seruatorem nostrum in cœna nouissima corpus & sanguinem suum sub panis & vini speciebus obtulisse, argumentis & rationibus permullis probatur.

CAPVT XVII.

Sanctus Thomas quid sensit, aut quid scripsit circa hanc quæstionem? Esti Sanctus Thomas prorsus nihil de ista quæstione scripsisset, directè aut indirectè, immediatè vel mediatè, formaliter vel virtualiter, explicitè vel implicitè, ego tamen (saluo meliori iudicio) semper crederem. mentem suam fuisse ad partem affirmatiuam. Hoc enim persuasum habeo ex sua eruditione, lectione, mentis perspicacia, sanctitate, humilitate, & consuetudine. Ex sua eruditione, lectione, ac intelligentia: quia ex istis certum est, ipsum legisse & intellexisse manifesta hæc sanctorum Doctorem testimonia, tam multa, tamque clara. Ex sua sanctitate, & humilitate: quia ex istis certum est, quòd ipse in ista quæstione sanctos Patres conformiter loquentes sequeretur, & cū illis iudicaret in hac re religionis Christianæ grauissima. Ex sua consuetudine: quia ex ea scio, & scimus omnes, S. Thomam in veritatibus, & rebus pertinentibus ad religionem, semper sollicitum fuisse in eo, vt cum sanctis Patribus iudicaret, & doceret. Sic ergo faceret in hac veritate. Secundò etiam dico (saluo meliori iudicio) quòd sanctus Thomas circa materiam huius quæstionis scripsit satis, & secundum partem affirmatiuam tenuit, Saluatorem nostrum in cœna obtulisse in pane & vino, seu corpus & sanguinem

nem suum sub speciebus panis & vini, vt iam sæpè dictū est, & declaratū de illo modo offerendi in cœna, de quo nunc agimus.

Credo igitur Sanctum Thomam ita docuisse, & ita intelligo eius doctrinam. Primùm, quia sanctus Thomas in sacra Eucharistia non distinguit sacramentum & sacrificium, tanquam duas res realiter distinctas: sed eam fatetur esse vnam rem nomine & ratione diuersam, vt sic. Mouet enim quæstionem, Vtrum conuenienter hoc sacramentum pluribus nominibus nominetur? Determinandò autem docet, quòd sic: ostenditque illud habere distincta nomina, secundum distinctas considerationes, aut rationes, aut significationes. Vnde ait: Dicendum, quòd hoc sacramentum habet triplicem significationem: Vnam quidem respectu præteriti, in quantum scilicet est commemoratiuum Dominicæ passionis, quæ fuit verum sacrificium, vt supra dictū est, & secundū hoc nominatur sacrificium, & cæterum. Quo loco ne quis putet necessarium esse, vt hoc sacramentum sit sacrificium, quòd sit commemoratiuum, id est, representatiuum rei præteritæ: sed (vt omnes intelligamus) sufficere ei, vt sit sacrificium illius diuini sacrificij in cruce peracti representatiuum) dicit: Dicendum, quòd hoc sacramentum dicitur sacrificium, in quantum representat ipsam passionem Christi. Hæc ille. Non potest autem esse dubium; quin secundum sanctum Thomam sacra Eucharistia in cœna representaret Christi passionem in cruce futuram. Fatetur enim ipse expressè quòd in cœna facta fuit præsignatio passionis Christi. De ista ratione, quòd non est de essentia Eucharistia, vt sit sacrificium, quòd sit commemoratiua rei præteritæ, sed sufficere, quòd sit representatiua, inferius multa. Abstrahit enim representatè à præterito, præsentem, & futurum: & de omnibus istis est, aut, esse potest. Nunc sufficit, quòd Eucharistia Christi in cœna non minus representabat passionem Christi tunc futuram, quam nostra: & magis Christi Eucharistia, quæ modò est, representat passionem Christi nunc præteritam. Fides enim est, quæ vtroque representat, & quæ eadem representat eandem rem, etiam

Parte. 3.
quæst. 73.
artic. 4.

Ibidem ad
tertium ar
gumentum.

Parte. 3.
quæst. 83.
artic. 5. ad
tertium ar
gumentum.

si eadem res transeat à præterito in futurum. Eadem est fides nostra, & antiquorum. Sed de hoc inferuis multa, vt iam dixi.

Secundò: Quia idem auctor sanctus, postquam determinauit sacram Eucharistiam esse & sacramentum & sacrificium, habereq; multa nomina propter multas rationes, aut significationes: imò etiam, quod manifestius est, postquam determinauit hoc sacramentū dici seu nominari & esse sacrificium: statim, nulla alia quæstione interposita, mouit quæstionem, Vtrum institutio huius sacramenti fuerit conueniens? Respondet, quòd sic: Quia fuit institutum à Christo, de quo dicitur, Bene omnia fecit. In respondendo autem, declarando, & probando, quòd conuenienter hoc sacramentum institutum fuit in cœna, in qua (scilicet) Christus vltimò cum suis discipulis fuit cõuersatus, dicit multa, quibus explicat satis, istud sacramentum etiam tunc fuisse sacrificium. Asserit quòd in veteri testamento præcipuum sacramentum representatiuum Dominicæ passionis erat Agnus Paschalis: & addit, quòd ei successit in nouo testamento Eucharistiæ sacramentum, quòd est rememoriatiuum præteritæ passionis, sicut & illud fuit præfiguratiuum futuræ. Continuando autem sermonem, ex hoc quasi per quandã consequentiam dicit: Et ideo conueniens fuit, vt imminente passione, celebratò priori sacramento, nouum sacramentum institueret. Ecce, quòd eo modo & eodem nomine agnum paschalem typicum appellat sacramentum prius, seu primum, aut vetus: Eucharistiam verò, seu Sacramentum Eucharistiæ appellat sacramentum nouum. Fuit autè agnus ille paschalis typicus tale sacramentū, quod sine dubio fuit sacrificium & victima: etiam ex primo, & in primo die, quo institutus fuit. Sic & nostra Eucharistia. Confirmat S. Thomas istã veritatem ex Leone Papa, dicens: Vnde Leo Papa dicit, quòd, vt vmbra cederent corpori, antiqua obseruantia nouo excluditur sacramento, hostia in hostiam transit, &c. Ecce, docet S. Thomas, qd antiqua illa obseruantia nouo exclusã est sacramento, & quòd hostia in hostiam transiuit: & constat, quòd agebat de isto sacramento in sua prima institutione

tione, quæ fuit in cœna. Igitur tunc Eucharistia fuit & sacramentum & hostia, in quod & in quam transiuit sacramentum & hostia vetus, id est, agnus typicus. Opponit S. Thomas contra se, dicens: Hoc sacramentū dicitur esse memoriabile Dominicæ passionis, secundū illud: Hoc facite in meam commemorationem. Sed memoria est præteritorum: ergo hoc sacramentū non debuit institui ante Christi passionem. Respondet: Dicendum, quòd sacramentum istud fuit institutum in cœna, vt in futurū esset memoriabile Dominicæ passionis, ea perfecta. Vnde expressè dicit: Hoc quotiescunque feceritis, de futuro loquens. Ecce, de sacramento isto loquitur, per verbum Sacramentum: & non per verbum Sacrificium. Fatetur, qd in cœna non fuit memoriabile passionis, quia passio nondum erat præterita: sed in cœna fuit institutum, vt in futurum esset memoriabile illius, post passionem peractam. An in cœna fuit sacramentum? An in cœna representabat passionem futuram? Vtique. De neutro horum potest esse dubium. Fuit igitur in cœna sacramentum Dominicæ passionis representatiuum. Igitur fuit & sacrificium: tum, quia per hoc Eucharistia habet nomen sacrificij, vt constat ex doctrina S. Thomæ paulò antè allegata: tum, quia illud verbum Domini, Hoc facite in meam commemorationem, & illud, Hoc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis, non potius intelliguntur dicta de Eucharistia prout est sacramentum, q̄ de Eucharistia prout est sacrificium. Quia imò de eo intelligitur, quod Christus fecit: siue solum consecrauit, siue consecrauit & obtulit simul. Post factum enim illud mirabile, dixit: Hoc facite in meam commemorationem. Hoc inquit, id est, quod ego feci. Vnde si ante passionem non potuit esse sacrificium, quia non fuit memoriabile: per eandem rationem, tunc nõ potuit esse sacramentum. Et constat, quòd sanctus auctor istam rationem formauit sub nomine sacramenti, non autem sub nomine sacrificij. De hac re verò sufficiat hæc modo dixisse, cum infra vberius simus de ea loaturi.

Tertiò: Quia Sanctus Thomas agens de illis, quæ ad sacram Eucharistiam pertinent secundum rem, quæ ipsa

Ibidem.
artic. 3.
Luca. 22.

Ibidem.

Ibidem,
artic. 5.
Matth. 7.

Ibidem

Ibidem

Parte. 3.
quæst. 74.
artic. 1.

Parte. 3.
quæst. 79.
artic. 7.
Ibidem.

Ibidem,
quæst. 82.
artic. 4.

8. Thomas
in Officijs
corporis
Christi.

Antiph. 1.
in primis.
vers.

In quodâ
hym. ipsius
festi & of-
ficij.

habet, vel quæ ipsa efficit, et si quæstiones moueat de sacramento, concludit nihilominus & de sacrificio. Mouit quæstionem, Vtrum materia huius sacramenti sit panis & vinum? Concludit, quòd Christi corpus sub specie panis pro salute corporis, sanguis verò sub specie vini pro salute animæ offertur, & car. Ecce verbum Offeritur, quod explicat sacrificium. Mouit quæstionem, Vtrum hoc sacramentum prosit alijs, quàm sumentibus? Respondet, quòd hoc sacramentum non solum est sacramentum, sed etiam est sacrificium: & quòd est sacrificium, in quantum repræsentat passionem Christi, qua Christus obtulit se hostiam Deo: sed est sacramentum seu habet rationem sacramenti, in quantum in eo traditur inuisibilis gratia sub inuisibili specie. Concludit autem, quòd sumentibus quidem prodest, & per modum sacramenti, & per modum sacrificij: sed alijs, qui non sumunt, prodest per modum sacrificij, in quantum pro salute eorum offertur. Mouit quæstionem, Vtrum sacerdos consecrans teneatur sumere hoc sacramentum? Respondet, quòd sic: quia Eucharistia non solum est sacramentum, sed etiam sacrificium.

Quartò: Quia Sanctus Thomas in officio illo mirabili, quod ad festum corporis Christi, & in illo celebrandum, mirabiliter instituit ex cõmissione sanctissimi Domini nostri felicis recordationis Urbani Papæ Quarti, ita dicit de Salvatore nostro: Sacerdos in æternum Christus Dominus secundum ordinem Melchisedech, panem & vinum obtulit. Hæc ille. Obtulit igitur Dominus panem & vinum, secundum illum ordinem. Obtulit autem in cœna, vt constat: & sanctus Thomas de hoc loquebatur, vt palam est omnibus.

Explicando magis idem Doctor sanctus dicit: Post datum typicum, expletis epulis, corpus Dominicum datum discipulis, sic totum omnibus, quod totum singulis, eius fatemur manibus. Dedit fragilibus corporis ferculum, dedit & tristibus sanguinis poculum, dicens: Accipite quod trado vasculum, omnes ex eo bibite. Hæc ille. His autem adiecit statim: Sic sacrificium illud instituit, & car. Nota verbum, Sic sacrificium istud instituit. Post

enarra-

enarratam enim sacræ cœnæ sacram historiam, non de sacramento nomine sacramenti, sed de sacramento nomine sacrificij posuit institutionem, dicens: Sic sacrificium istud instituit. Nota verbum, Sic. Quomodo, sic? Post agnum illum typicum, atque expletis illis epulis, consecrando corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini, & porrigendo hæc discipulis suis, vt acciperent, manducarent, & biberent. Si hæc dixisset S. Thomas in suis partibus, vt legerentur in scholis, nullus dubitaret S. Thomam dixisse, quòd Christus in cœna obtulit. Multò igitur magis debemus credere, sanctum Thomam id dixisse, ex quo videmus ipsum hæc scripsisse in illo officio, quod toto studio, tota mente, & toto spiritu cõscribebat, vt legeretur & decantaretur in tota Ecclesia Christiana. Dicant alij quicquid velint, mihi certè maximè probat, atque indubitatam fidem facit ista sancti Thomæ in illo Officio assertio, vt firmiter iudicem, fuisse hanc eius mentem atque sententiam catholicam ab omnibus, obuijs (vt dicitur) vnus excipiendam.

Quintò: Quia sicut sanctus Thomas satis manifestè dicit, vel profectò abundè innuit: Sacrificatio Eucharistiæ consistit in consecratione. Ipse enim (vt constat ex dictis eius allegatis, ex quæst. 73. artic. 4. in corpore, atq; ad tertium argumentum: & ex quæst. 79. artic. 7.) eò dicit hoc sacramentum habere rationem sacrificij, quòd repræsentat Dominicam passionem. Postea autem facetur ingenuè & expressè in his verbis, quòd repræsentatio Dominicæ passionis agitur in ipsa consecratione huius sacramenti, in qua non debet corpus sine sanguine consecrari. Ergo secundum suam doctrinam, sacrificatio Eucharistiæ cõsistit in consecratione. Vnde & alibi: Post consecrationem Eucharistiæ, reputat hoc sacrificium peractum. Cõfirmatur ista ratio, & probatur eadè conclusio, secundò: quia idè Doctor sanctus mouet quæstionem, Vtrum sacerdos consecrans, teneatur sumere hoc sacramentum? & respondet, quòd sic, propter multas rationes. Specialiter quia Eucharistia non solum est sacramentum, sed etiam sacrificium. Et addit: Quicumq; autem sacrificium offert, debet sacrificij fieri particeps. Porro in eo loco docet ex-

Parte. 3.
quæst. 80.
artic. 12. ad
tertium ar-
gumentum.
Parte. 3.
quæst. 83.
artic. 4.
Parte. 3.
quæst. 82.
artic. 4.
Ibidem.
Ibidem, ad
primū ar-
gumentum.

presè, quòd consecratio Eucharistiæ est sacrificium. Verba eius ibi sunt: Cõsecratio Chriſmatis vel cuiuscunq; alterius materiæ, non est sacrificium, sicut consecratio Eucharistiæ. Et per hoc respondet ad argumentum contra se factum. Quia igitur in cœna Chriſtus verè atq; propriè consecrauit Eucharistiã, & ibi tunc fuit vera atque propria Eucharistiæ consecratio: sequitur secundũ S. Thomam, quòd tunc etiam fuit ibi vera atque propria sacrificatio. Vnde sequitur hoc? Quia, secundum ipsum, sacrificatio Eucharistiæ consistit in Eucharistiæ cõsecratione. Quia igitur ibi fuit Eucharistiæ cõsecratio, sequitur, quòd ibi fuit Eucharistiæ sacrificatio.

Sextò: Quia Doctores Catholici, & in eius doctrina versati, credunt sanctum Thomam dixisse, quòd sacrificatio consistat in consecratione seu cõsecratione sacramenti Eucharistiæ. Ruardus enim Tapper ita dicit in sua Explicatione Articulorum venerandæ Facultatis sacre Theologiæ generalis studij Louaniensis. Dicit namq; in eo opere: Sacra nanque Eucharistia primò ex Chriſti institutione, sacramentum est corporis & sanguinis Chriſti: deinde est & sacrificiũ, in quo sub speciebus panis & vini, corpus eius & sanguis Patri cœlesti offeruntur: & tertio, cibus est & potus, quibus cor hominis Chriſtiani confirmatur. Nam substantia prior est eius vsu, & manducatio quæ ex altari ac mensa Domini dispensatur, posterior est oblatione. Primum igitur est hic consecratio & cõsecratio sacramenti, in qua (secundum beatum Thomam) consistit sacrificatio: secundò est oblatio: deinde sacrificiæ & oblatæ carnis manducatio. Sacrificij igitur oblatio primarius est sacre Eucharistiæ vsus: & ideo in ordinatione Sacerdotis, oblationis fit mentio, non consecrationis quæ fit ad oblationem, secundum definitionem Concilij Florentini. Hæc ille. Ecce, asserit quòd (secundum sanctum Thomam) Eucharistiæ sacrificatio consistit in eiusdem Eucharistiæ consecratione seu cõsecratione.

Septimò: Quia Saluator noster in cœna dum Eucharistiã consecrauit, eo ipso fecit panem & vinum de nõ sacro sacrum, vt est manifestum & apud omnes notissimum,

Secundum S. Thomam autem, sacrificium dicitur ex hoc, quòd homo facit aliquid sacrum. Quia igitur Dominus ibi fecit de pane & vino non sacro, panem & vinum sacrum, manifestum est (secundum sanctum Thomam) quòd ibi sacrificauit. Confirmatur: Quia ex quo Saluator noster fecit panem & vinum de non sacro sacrum, certum est, quòd ipsum panem & vinum dicauit Deo: & per consequens, ibi fuit eo ipso oblatio eiusdem panis & vini Deo facta, ob quam ille panis & illud vinum iam non poterat verti in vsus prophanos. Oblatio igitur fuit ibi. Istam rationem ita ponderauit Ruardus Tapper, vt sic diceret: Manifestum est etiam, quòd Chriſtus in cœna non solum sacrificium vt offeratur instituit, sed & ipse sacrificauit, & obtulit corpus & sanguinem suum sub panis & vini speciebus: imò fieri nequit, quòd vertir panem & vinum in corpus & sanguinem suum, nisi etiam sacrificauerit: quamuis fieri possit, vt sacrificium consecratum non offeratur. Nam ex consecratione Eucharistiæ necessariò sequitur sacrificatio & sacrificium. Sacrificare enim est, facere sacrum, hoc est, Deo atque ad eius reuerentiam aliquid dedicare & deputare. Sicut consecrare virginem vel sacerdotem, est, eos Deo offerre & dedere. Et in Leuitico dicit scriptura, quòd Domino sanctificatur, quicquid ei vouemus. Hæc ille. Fuit igitur ibi sine dubio sacrificatio illius panis & vini, sacrificatio, dedicatio, oblatio. Ita quicquid olim tradebatur Deo, oblatio dicebatur: similiter & quicquid Deo specialiter sacrabatur, aut dedicabatur.

Saltem igitur fuit ibi, secundum sanctum Thomam, sacrificatio panis & vini, sacrificatio, dedicatio, oblatio. Sed, quæso, qualis oblatio fuit ibi secundum S. Thomam & eius doctrinam? Perfectò, secundum ipsum, talis oblatio ibi fuit, qualis debuit esse, vt esset verum atque proprium sacrificium. S. Thomas enim ita mouit quæstionem, Vtrum oblatio sacrificij sit specialis actus virtutis? Determinauit quæstionem ad partem affirmatiuã, & respondendo ad quoddam argumentũ, ait: Dicendum, qd sacrificia propriè dicuntur, quando circa res Deo oblatas aliquid fit, sicut quòd animalia occidebantur, & comburebantur: quòd

Secunda
secundæ,
quæst. 85.
artic. 3. ad
tertium ar
gument.

Ruardus
Tapper v-
bi supra.

Secunda
secundæ,
quæst. 85.
ibidem, ad
tertium ar
gument.

quòd panis frangitur, & comeditur, & benedicitur. Hęc ille. Ergo, secundũ S. Thomam, ille panis in cœna oblatus, fuit verum & proprium sacrificium, quia circa illum Deo oblatum, aliquid fuit factum de requisitis ad proprium sacrificium: Fuit enim benedictus, fractus, comestus. Sic nanque legimus de Salvatore nostro: Qui pridie quàm pareretur, accepit panem in sanctas atque venerabiles manus suas, & elevatis oculis in cœlum ad te Deum patrem suum omnipotentem, benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite, & comedite. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, traditur aut frangitur. Hęc non sunt obscura. Ergo (secundum doctrinam sancti Thomæ, eius verba & eius mentem) Saluator noster in cœna novissima obtulit verum atque proprium sacrificium.

*Parte. 3.
quæst. 79.
artic. 5.*

Idem movet quæstionem, Vtrum per sacramentum tota pœna peccati remittatur? Respondet, quòd quamvis hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna: tamẽ sit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ devotionis, & non pro tota pœna. Ecce, movet quæstionem de sacramento, & concludit de oblatione. Quia reuerà eadem sacra Eucharistia est sacramentum, atque est oblatio seu sacrificium: nec vllum tempus assignari potest in via S. Thomæ; in quo sacra Eucharistia non talis fuerit.

*Idem au-
tor.
Sacramen-
tum Eucha-
ristia simul
est sacrifi-
cium et sa-
cramentũ.*

Vt hæc mens sancti Thomæ manifestius appareat, placet hic ponere omnia verba eius. Ait enim: Dicendum, quòd hoc sacramentũ simul est sacrificium, & sacramentum. Sed rationem sacrificij habet, in quantum offertur: rationem autem sacramenti, in quantum sumitur. Et ideo effectum sacramenti habet in eo, qui sumit: effectum autem sacrificij in eo, qui offert, vel in his, pro quibus offertur. Si igitur consideretur vt sacramentum, habet effectũ dupliciter. Vno modo, directè ex vi sacramenti: alio modo, quasi ex quadam concomitantia: sicut & circa continentiam sacramenti dictum est. Ex vi quidem sacramenti directè habet illum effectum, ad quem est institutum. Non est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiri-

rituali-

ritualiter nutriendum, per vñionem ad Christum, & ad membra eius: sicut & nutrimentum vnitur nutritio. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem, ex cuius fervore aliquis consequitur remissionem non solum culpæ, sed etiã pœnæ. Inde est, quòd ex consequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectũ, homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius, sed secundũ modum suæ devotionis & fervoris. In quantum verò est sacrificium, habet vim satisfactiuam. Sed in satisfactione magis attenditur affectus offerentis, quàm quantitas oblationis. Vnde & Dominus dicit de Vidua, quæ obtulit duo ara, quòd plus omnibus misit. Quamvis ergo hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna: tamen fit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ devotionis, & non pro tota pœna. Hęc ille.

Lucæ. 22.

Ecce, duo dicit manifestè. Primum, quòd hoc sacramentum simul est sacrificium & sacramentum. Secundũ, quòd ex vi sacramenti seu in quantum est sacramentum, directè habet vim nutritiuam per vñionem ad Christum & ad membra eius: quia vt sic, est cibus spiritualis anime, de habet nutritè spiritalitèr. In quantum verò est sacrificium, habet vim satisfactiuam pro peccatis seu pœnis peccatorum. Ex primò habemus, quòd hoc sacramentũ simul est sacrificium & sacramentum, nec dubium, quin semper tale sit futurũ. Vnde, si simul est sacrificium & sacramentum, & semper tale erit, simili modo videtur dicendum ex eodem auctore, quòd semper tale fuit. Aut ostendat aliquis, vbi aut quando hoc negauerit S. Thomas de præterito, quòd concedit de præsentis, & manifestè concederet de futuro. Ex secundo habemus, quòd hoc sacramentum habet has duas vires: alteram nutritiuam, quam habet vt sacramentum: alteram satisfactiuam, quam habet vt sacrificium. A quo tempore hoc sacramentum habuit has duas vires secundum S. Thomã? Non potest esse dubium in via S. Thomæ, quin à primo die, à prima hora, à primo instanti, in quo fuit sacramentum: quia hoc pertinet ad perfectionem huius sacramenti, nec potest rationabiliter dici, quòd postea acquisie-

*Sacramen-
tũ Eucha-
ristia sem-
per erit sa-
cificium.*

*Sacramen-
tũ hoc sem-
per fuit sa-
cificium.*

rit

Parte. 3.
quæst. 73.
artic. 5.º
quæst. 46.
artic. 9.

rit hoc sacramentum nouas vires, quas in suo principio non habuit. Quando primùm fuit hoc sacramentum, sacramentum? Certum est, quòd in cœna nouissima, quod & sanctus Thomas fatetur, de sua Institutione agens. Ibi ergo simul sacrificium fuit, & has duas vires habuit.

Optimè etiam S. Thomas dicit, non quòd hoc sacramentum simul est sacramentum & sacrificium, sed quòd hoc sacramentum simul est sacrificium & sacramentum: priùs prædicans sacrificium de eo, posteriùs sacramentum. Vt scilicet ex ordine verborum intelligamus, nunquam hoc sacramentum fuisse sacramentum, quin simul fuisset sacrificium,

Parte. 3.
quæst. 81.
artic. 3.

Hieron.
ibidem ad
tertium
argument.
Lucæ. 22.

Octauò: Quia S. Thomas mouit quæstionem, Vtrum Christus sumperit suum corpus & sanguinè? & respondet, quòd sic. Respondendo autè allegat & probat illud D. Hieronymi ad Lesbiam, quòd Dominus Iesus Christus ipse conuiuia & conuiuium, ipse comedens & qui comeditur. Atque in responsione ad quoddam argumentum adducit illud verbum Domini: Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum: & exponit illud sicut Eusebius, de nouo mysterio noui testamenti, quod tradebat discipulis. Et sic constat secundum S. Thomam & Eusebium, quòd Saluator noster illud mysterium appellauit Pascha, & per cõsequens sacrificium, victimam, oblationem. Et vide, vt per illam auctoritatem ita intellectam, probat sanctus Thomas in eo loco specialiter, Saluatorè nostrum sumperisse sacramentum, & corpus suum ac sanguinem in illo: quamuis in eo articulo adducat etiam alias rationes, pro eadem veritate.

Parte. 3.
quæst. 46.
artic. 9.
argum. 1.
1. Cor. 5.

Brod. 12.

Nonò: Quia quum sanctus Thomas determinaret, quòd Christus fuerit conueniente tempore passus, opposuit ibi contra se contraque hanc veritatem ex eo, quòd passio CHRISTI figurabatur per immolationem agni Paschalis, vt constat ex Apostolo dicente: Pascha nostrum immolatus est CHRISTVS. Sed Agnus Paschalis immolabatur decimaquarta die ad vesperam, vt dicitur Exodi duodecimo. Ergo videtur, quòd Christus tunc debuerit pati (videlicet) propter conformitatem ad figuram, quod patet

patet esse falsum: nam tunc Pascha cum suis discipulis celebravit, secundum illud: Primo die azimorum, quando pascha immolabant. Sequenti autem die passus est. Ergo, & cetera. Huic tamen oppositioni respondet ibi sanctus Thomas, quòd imò Christus conuenienti tempore passus est, & quòd figuratum respondet figuræ suæ. Quia licet Christus sit crucifixus sequenti die, id est, decima quinta Luna: attamen nocte, qua agnus immolabatur, corporis sanguinisque sui discipulis mysteria tradens celebranda, & à Iudæis tentus ac ligatus, ipsius immolationis, hoc est, passionis suæ sacravit exordium. Ecce, secundum Sancti Thomæ expressam doctrinam, in qua ipse omnino sequitur Bedam super Marcum, in cœna nouissima, & in hoc mirabili mysterio corporis & sanguinis sui, sub speciebus panis & vini, Christus sacravit exordium immolationis suæ. Ergo ibi fuit exordium immolationis, quod ibi tunc sacravit. Aliàs, quomodo illud nunc sacrasset, si illud tunc non fuisset?

Confirmatur ex illo verbo S. Thomæ, quo ipse ibi fatetur, Christum ibi tradidisse discipulis mysteria celebranda. Sed mysteria celebranda illa erant sacræ Eucharistiæ, tam in ratione sacrificij, quàm in ratione sacramenti, vt constat apud omnes Catholicos. Ergo ibi fuit verum sacrificium, sicut ibi fuit verum sacramentum.

Decimò: Quia cum sanctus Thomas determinasset, quòd sacra Eucharistia prodest sumentibus, vt est sacramentum, & vt est sacrificium: prodest autem non sumentibus solum vt est sacrificium, in quantum pro illis offertur: volens probare istos duos modos proficiendi, dixit: Et vtrumque modum proficiendi Dominus expressit, dicens: Qui pro vobis, scilicet sumentibus, & pro multis, scilicet alijs, effundetur in remissionem peccatorum. Ecce, vt probet istos duos modos proficiendi in sacra Eucharistia nostra, adducit illa eadem verba, quæ Dominus dixit Apostolis in cœna, dans eis sacramentum Eucharistiæ suam. Igitur, sicut nostra Eucharistia habet istos duos modos proficiendi vt sacramentum, & vt sacrificium, ita illa Christi, eosdem modos proficiendi habuit. Ergo sicut nostra est sacramentum & sacrificium, sic & sua fuit sacra-

Marc. 14.

Ibidem, ad
primū argum. 1.

Parte. 3.
quæst. 79.
artic. 7.

sacramentum & sacrificium. Aliàs quomodo probat sanctus Thomas nostram Eucharistiam, prodesse alijs vt sacrificium, per verba, quæ Christus dixit Apostolis, dans illis suam? Sacrificium igitur fuit in vltima cœna.

Aliorum etiam Theologorum minimè discrepantes sententia referuntur, atque perpenduntur.

CAP. XVIII.

Gabriel Biel, le. 85. littera F.

Alij Doctores Scholastici sunt etiam in eadem sententia, vt magis ex dictis eorum apparet.

Gabriel Biel super Canonem Missæ, dicit multa de hoc diuino sacrificio mira: & in nonnullis videtur sentire, quòd Dominus ipse etiam obulerit. Fatetur, quòd ex duabus causis Eucharistiæ consecratio & sumptio, sacrificium dicitur & oblatio. Vnde, cum in cœna Eucharistiæ consecratio & sumptio fuerit, sequitur, quòd & tunc Eucharistiæ sacrificium & oblatio fuit. Allegat etiam diuum Bernardum in Sermone de Sacramento Altaris, in quo certum est diuum Bernardum docuisse, quòd Saluator noster obtulit in cœna, vt constat ex verbis eius supra positis. Allegat, inquam, diuum Bernardum in eo sermone, & non reprobat, nec vilo modo relinquit. Fatetur, quòd Eucharistia sacrosancta principaliter instituta est in sacrificium, & in sacramentum seu cibum: & distinguit cum Augustino de sacrificio interno & sacrificio externo, atque explicat effectus multos admodum huius diuini sacrificij, de quibus postea nobis sermo habendus est non paruus. Nectolùm dicit Eucharistiam institutam esse in sacrificium & in sacramentum seu cibum: sed secundum ordinem literæ computando, prius explicat sacrificium, postea sacramentum, deinde cibum. Dicit enim in forma: Pro quo remorandum, quòd sacrosancta Eucharistia principaliter instituta est in sacrificium, & in sacramentum seu cibum. In quibus verbis primo loco ponit Eucharistiam sacrificium, & secundo loco ponit Eucharistiam sacramentum. Et, cum in cœna fuerit Eucharistia

Ibidem littera D. Ibidem. August. de ciuit. Dei, libro. 10. capit. 4. & 5.

fa.

sacramentum, sequitur quòd in cœna fuit Eucharistia sacrificium. Patet sequela secundum ordinem literæ, iuxta naturam prioris & posterioris. Idem auctor in explanatione Canonis, circa illud verbum (Gratias agens) dicit multa, inter quæ ponit verba sequentia: Et dicit (inquit) Innocentius, quòd ex hac gratiarum actione, hoc sacramentum, sacrificium laudis appellatur: quia scilicet cum laudibus & gratiarum actione Christus ipsum instituit. Hæc ille. Itis & multis alijs fatetur idem auctor, quòd sacra Eucharistia, etiam in sua prima institutione, fuit sacrificium: ex qua re conperta, iam non potest esse dubium, Christum in cœna obtulisse. Idem auctor Gabriel super Canonem, multis modis ostendit, quòd licet agnus typicus immolaretur luna. 14. & Dominus passus sit luna. 15. veritas tamen respondit figuræ. Vnus modus illorum est secundum doctrinam Bedæ, quia ea nocte qua agnus immolabatur, & carnis sanguinisque vni discipulis sacramenta celebranda tradidit, suæ immolationis sacrauit exordium.

Ibidem leff. 36. littera B.

Leff. 34. littera H.

Caletanus.

Caletanus circa istam materiam dicit multa, & in diuersis locis: ex quibus bene consideratis, in eam sententiam profectò venire videtur, qua dicat Saluator notum obtulisse in cœna. Primum enim asserit & probat, quòd Eucharistia sacramentum sit sacrificium, & in Missa offerri sit institutum a Christo, & per Apostolos vsum. Deinde alibi dicit, declarat, & probat, ex institutione Christi Eucharistiam immolari: eo videlicet tractatu, in quo agit de Missæ sacrificio, & ritu aduersus Lutheranos, ad Clementem Pontificem Maximum. Ibi nanque agens de factis, & verbis Saluatoris nostri in cœna nouissima, dicit manifestè: Et aduerte prudens lector, facta in cœna Dominica, vt perpendas quàm quadret institutio institutioni, & factum factò, & immolatio immolationi. Cœna siquidem agni paschalis instituta in memoriam educationis de Aegypto, in factò consistebat immolationis: ita quòd ipsa cœna erat immolatio paschalis agni. Similiter nanque Dominus Iesus, completo sacrificio paschalis agni, instituit nouum nostrum Pascha seipsum, vt immo-

In his opuscu. tom. 2. tract. 2. qui est de Eucharistia, cap. 9. Ibidem tomo. 3. tract. 10. cap. 3.

H latur,

latur, dicendo: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, ac frangitur: Hoc facite in mei commemorationem. Ac si verbo dixisset, quod subrogationis facto dicebat, quemadmodum hactenus in memoriam exitus de Aegypto fecistis pascha, ita deinceps hoc facite in meæ immolationis memoriam. Vt ipsa subrogatione noui Paschatis pro veteri loqueretur, ac diceret: Pascha illud fecistis immolando communi cœna, & hoc facite immolando communi mensa, in mei commemorationem. Ita quod ex ipsa subrogatione noui Paschatis veteri, significatur, quod dicendo, Hoc facite in mei memoriam, intelligitur de facere immolatio modo. Nã & immolatio modo fecerant vetus Pascha. Hęc ille. Ecce fatetur expressè, quod Saluator noster completo sacrificio Paschalis agni, instituit nouum nostrum Pascha seipsum, vt immolatur, dicendo: Hoc est corpus meum, &c. Et addit manifestè, quod nouum Pascha ibi institutum est, & subrogatum loco veteris Paschæ, agni typici: vt completo sacrificio agni veteris, Dominus transierit ad sacrificium agni noui.

Accedit his ex eodem Caietano, quod ipse docet alibi, loquens & agens ex proposito de illis verbis Domini, (Hoc facite in meam commemorationem) Docet enim in verbis clarissimis, quod illa verba Domini habet triplicè vim. Sunt enim, inquit, institutoria celebrationis Eucharistiæ in Ecclesia, vt patet: Sunt & collatiua potestatis sacerdotalis ad consecrandam Eucharistiã: communiter enim fatemur, per hęc verba Apostolos esse ordinaros in sacerdotes: Sunt & præceptiua, non ipsius operis, sed ordinis ad suam commemorationem: quod est, præcipere ordinem operis in sua memoria. Ecce tria quæ ponit, explicando vim, seu virtutem, aut vigorem horum verborum diuinorum: Primum, quod sunt institutoria celebrationis Eucharistiæ in Ecclesia: secundum quod collatiua potestatis sacerdotalis: tertium quod sunt præceptiua ordinis, &c. Circa primum horum mihi maximè videtur notandum, quod auctor ille insignis sapienter, aduertenter, & alta consideratione, non dixit hæc verba esse institutoria Eucharistiæ: sed dixit hæc verba esse institutoria celebra-

brationis Eucharistiæ in Ecclesia. Vidit enim quod eo tempore, quo Dominus ista verba dixit, iam quidè consecrauerat, iam panem in manibus acceperat, iam benedixerat, iam fregerat, iam discipulis suis dederat, & tandem iam dixerat, Accipite & manducate, Hoc est corpus meum: vnde utique iam consecerat, & iam Eucharistia sacra erat. Ideo illa verba non fuerunt institutoria Eucharistiæ, quia Saluator iam consecrauerat Eucharistiã, non per illa verba, sed per alia præcedentia. Fuerunt tamen illa verba, Hoc facite in meam commemorationem, institutoria celebrationis Eucharistiæ in Ecclesia: Quia nisi Dominus hæc verba dixisset, nunquàm amplius fuisset celebratio Eucharistiæ in tota Ecclesia Christiana, nec nos talem potestatem celebrandi haberemus. Ista igitur verba potestatem celebrandi contulerunt, & celebrationem Eucharistiæ in Ecclesia instituerunt: sed ipsam Eucharistiã non instituerunt, quia Eucharistia iam per alia verba erat instituta, per quæ & nos modò consecramus. Iam igitur tunc erat Eucharistia, iam erat sacramentum Eucharistiæ, iam erat Eucharistiæ sacrificium: Quia iam erat Eucharistia, & iam habebat, quicquid ex sua prima institutione habet. Quamobrem dum Caietanus docet & probat, ex institutione Christi Eucharistiã immolari, aut ex institutione Christi Eucharistiã sacrificium esse: eo ipso constat, Saluatorem nostrum immolasse in cœna, sacrificasse, obtulisse. Et quia secundum istã considerationem, atque grauissimam rationem inferius dicuntur multa, modò hæc pauca de illa dixisse, sufficiat. Ex illa enim ego credo firmissimè, omnes illos doctores dicere, Saluatorem nostrum in cœna obtulisse, quotquot dicunt ipsum in cœna Eucharistiæ sacrificium instituisse. Quia verba illa, Hoc facite in meam commemorationem, fuerunt collatiua potestatis faciendi quod Christus iam fecerat, & institutoria celebrationis Eucharistiæ in Ecclesia per Apostolos & eius in sacerdotio successores, quæ Eucharistia à Christo iam consecrata erat, vt dictum est, & ostensum. Imò nec illa verba fuerunt dicta ad celebrationem Eucharistiæ simpliciter, quasi per ea institueretur Eucharistia primò celebrari: quia iam Christus ipse

Eucharistiam per seipsum, sine ministerio alicuius alterius celebrauerat. Sed potius fuerunt dicta ad continuationem ipsius celebrationis iam facte: vt, quod Christus per se fecit, deinde Apostoli cum ipso continuarent.

Sententiarum lib. 4. dist. 12.
 Petrus etiam Longobardus haud obscure, sed verbis expressis idem existimauit. Prius enim docuit, & probauit, quod id, quod gerit sacerdos, proprie dicatur sacrificium vel immolatio, & quod Christus quotidie immoletur, vt de istis omnibus iam vidimus eius sententiam, & verba. Posterius autem agens de Episcopis, & Presbyteris, atque de eorum gradibus officijsq;, dicit ad propositum: Hoc autem officio vsus est Christus, quum seipsum in ara crucis obtulit, idem sacerdos & hostia: & quando post cœnam panem & vinum in corpus suum & sanguinem cōmutauit. Hæc ille. Ecce, Saluator noster vsus fuit hoc officio Presbyteri, Sacerdotis, Episcopi, seu Pontificis, vt esset sacerdos & hostia: in Cruce, & in Cœna, seu post cœnam. De sacerdotibus enim, presbyteris, seu Episcopis agebat Magister Sententiarum tunc, atque de eorum officio seu ordine.

Ibidem libro 4. dist. 24.
 Beda super Lucam, circa illud (Et prima die azimorum, &c.) dicit: Quartadecima Luna, quando abiecto fermento, agnus occidebatur ad vesperum. quod exponens Apostolus, ait: Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Quamnis enim in sequenti die, quinquadecima Luna, sit crucifixus: hac tamē nocte, qua agnus immolabatur, & discipulis suis corpus sanguinemque suum dedit, & à Iudæis tentus & ligatus, ipsius immolationis, id est, suæ passionis exordium sacravit. Hæc ille. Hic manifestè testatur & docet, quod Saluator noster in cœna, sub speciebus panis & vini sacravit exordium suæ immolationis. Tunc ergo fuit exordium immolationis Christi, quod exordium ipse Christus tunc sacravit. Quod enim non est, non sacratur. Exordium autem immolationis certè iam est immolatio, nam pertinet ad illam. Sic pertinet exordium lineæ ad lineam, superficiæ ad superficiem, corporis ad corpus, temporis ad tempus, domus ad domum, vocis ad vocem, orationis ad orationem, & similia.

Auctor

Auctor seu compiler Glossæ ordinariæ sine dubio tenuit istam veritatem: quia super Marcum refert ista verba Bedæ, & transit cum illis. Vnde non solum refert, sed & admittit, & cum illis declarat textum sacrum, quem declarandum susceperat.

Ioannes à Turre cremata, in Summa de Ecclesia, dixit ad istam veritatem eandem: Christus in primis verus sacerdos fuit, secundum illud, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Qui pridie quàm pareretur accipiens panem in manibus suis, ipsumque diuinitatis suæ potestatem in corpus suum conuertens, discipulis suis tradidit, dicens: Accipite, & manducate ex hoc omnes, Hoc est corpus meum. Vbi reuera, vnus & idem fuit & cibans & cibus, & munerans & munus, offerens & oblatus, vt ait Hieronymus, & habetur in capite, Nec Moyses, de Consecratione, distinctione secunda. Et antiquorum Verus est:

*Rex sedet in cœna, turba cinctus duodena:
 Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus.*

Vbi idem fuit sacerdos, & sacrificium, Extra de Summa Triunit. & Fide Catholica.

Ioannes Eckius, vir profecto valde doctus & valde religiosus, in suis Homilijs de septem Ecclesiæ sacramentis, aduersus Lutherum & alios similes, ita dixit: Principio itaque si diligenter contemplerur cœnam Dominicam, & quid ante ac post eam factū sit, videbimus Christum sese tripliciter obtulisse. Primum typicè in agno paschali ex ritu legis: erat enim ille typus suæ oblationis tam in cœna, quàm in cruce consummatæ: atque sic typicè Christus oblatus est in omnibus veteris testamenti sacrificijs. Manducauit autem & Christus vtique agnum paschalem cū discipulis suis, atque ex more Iudaico antea obtulit, sicut per Moysen fuerat præceptum: & hoc modo sine imposuit sacrificio simul & sacerdotio: vt quemadmodum agnus ille paschalis primū fuerat in lege Moisaica sacrificium, ita esset & postremum. Deinde obtulit se Dominus per modum sacramenti, quando hoc venerabile instituit Sacramentum, quod ille vtique in sua benedictione obtulit: vt sicut vetus sacrificium pariter

H 3 &

Glossæ ord. Marti. 17.

Ioannes à Turre cremata, li. 1. cap. 39. Esai. 109.

Matth. 26.

De Consec. dist. 2. capite. Nec Moyses.

Ioannes Eckius, tomo. 4. homil. 27.

& sacerdotium in hac vltima cœna finem acceperunt, ita eodem illo rursus tempore sacrificium nouum, nouumq; institueret sacerdotium, dicens: Hoc facite in meam commemorationem. Eodem respexit & Paulus, quum ait: Aufert primum, vt sequens statuat. Quod si sacerdotium instituit nouum, nouum quoque oportet sacrificium ordinari: quoniam tria hæc paribus passibus ingreditur, veluti se mutuo concomitantia, lex, sacrificium, & sacerdotium. Sicut in lege dicit Apostolus: Translato sacerdotio, oportuit & translationem legis fieri. Tertio, vt victima se obrulit Dominus Iesus in ara crucis ad redemptionem vniuersi mundi, iuxta Prophetiam Esaiæ: Oblatus est, quoniam ipse voluit. Hæc ille. Ecce, fatetur, quod Saluator noster obrulit se in cœna, per modum sacramenti, id est, modo incruento, & sub speciebus sacramentalibus panis & vini. Nec solum ille Doctor asserit istam veritatem in eo loco, sed & illam probat abundè per diuinas scripturas, & sanctos doctores, deinde in sequentibus.

Luce. 22.
Hebr. 10.

Hebr. 7.

Esaie. 53.

Prenotata Conclusio secunda ad Articulum primum, de oblatione à Seruatore nostro sui ipsius, sub speciebus panis & vini facta, citra dubium, ex re facta, & præcepto eiusdem Seruatoris confirmatur, veraque esse demonstratur. De modo, quo Christus in sacramento Eucharistie existit.

CAPVT XIX.

Christus immolauit seipsum in cœna.

Confirmatur ista veritas catholica, & declaratur ex facto & præcepto Saluatoris nostri. Ipse enim panem sanctis ac venerabilibus manibus suis accipiens, benedicens, frangens, dansque discipulis suis, & dicens: Hoc est corpus meum: verè immolauit semetipsum in ipsa cœna modo incruento, atrequam se immolare in cruce modo cruento. Primum enim, quod Saluator noster in cœna se immolauit, & semetipsum verè sacrificauit, ponens corpus suum sub speciebus panis, & car. ostenditur ex nomine & propria ratione sacrificij, aut im-

mo-

molationis. Sacrificium nanque licet varijs modis accipi possit, & accipiatur communiter: quia aliquando largius sumitur, & nonnunquam strictius, vt est notum: tamen (vt dicit Augustinus in De Ciuitate Dei) verum sacrificium est, omne opus, quod agitur vt charitate in hæreamus Deo, relatum scilicet ad illam finem boni, quo reueraciter boni esse possumus. Ex quo, & secundum rei proprietatē sanctus Thomas ita definit: Sacrificium proprie dicitur aliquid factum in honorem proprie Deo debitum, ad eum placandum. Sicut & sanctus Thomas alibi docet, quod sacrificium est oblatio facta Deo, circa quam aliquid fit, vt quod occidatur, manducetur, bibatur, aut benedicatur. Ita enim omnes Doctores Catholici accipiunt illud nomen sacrificium, vt per illud intelligat, quod modò est explicatum. Hanc etiam ob causam, dū Saluator noster tradidit semetipsum in cruce pro nobis, oblationem & hostiam Deo, in odorem suauitatis, vt notauit Apostolus, nos constanti animo, & infallibili fide credimus & dicimus, illud factum fuisse verum ac proprium sacrificium, & illud se tradere, fuisse se sacrificare. Quia profecto id fecit Saluator noster in honore Dei, & ad Deum placandū nobis. Ex his autē iam liquet satis illud factū Domini, dum corpus suum proprium sub specie panis posuit sacramentaliter in cœna, sumendum à se delibis, fuisse verum sacrificium. Fecit nanque Seruator noster illud mirabile factum, & in honorem Dei, & vt Deum placaret nobis, ita notum est, vt quidem non indigeat probatione. Probatur tamen quoad vtranque partem ex sancto Dei Euangelio. Christus enim tanquam homo, id est, ratione humanitatis, minor est Patre, sicut ipse ait: Quia Pater maior me est. Vnde & secundum humanitatem quidem est creatura: nō quasi Christus sit creatura, sed quia humanitas Christi est creatura, consistans ex anima rationali, & corpore humano. Hoc modo Christus erat subditus Patri, etique debebat reuerentiam, obedientiam, & honorem, secundum ha-

August. libro. 10. tomo. 5.

S. Thomae parte. 3. quest. 84. artic. 3. Sacrificiū quid sit propriū.

Ephē. 5.

Secunda secunda quest. 85.

manitatem, idque semper implebat, sicut dicit: Ego non quaero gloriam meam, sed honorifico Patrem meum. Doctrina mea, non est mea: sed eius, qui misit me. Ego ex Deo processi. Voluntatem eius, qui misit me, facio semper. Sicut misit me Pater vivens, & ego vivo propter Patrem. Augustinus: Ad ipsum refero vitam meam. Et alia multa, quibus constat Saluatorem nostrum semper in Patrem, & eius honorem retulisse omnia, vt ipsum Patrem clarificaret apud homines. Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. & similia. Similiter etiam, Quia Saluator est, & Saluator erat: vnde & vocatus est I E S V S, quia saluaturus erat populum suum à peccatis eorum: quia etiam ad hoc venerat, vt quaereret & saluum faceret quod perierat, totum genus humanum. Quia insuper propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de caelis: profectò omnia sua, actiones, passiones, & opera, iuxta suum officium Saluatoris optimi, in Deum referebat, vt illum nobis placaret, vt nos saluaret, vt mundum Deo reconciliaret, vt faceret vtraque vnum, interficiens inimicitias in semetipso, nec aliud potest dici aut cogitari cum veritate, aut pietate. Ergo absq; dubio debemus asserere, Saluatorem nostrum in omnibus suis operationibus hæc duo intendisse, Dei Patris sui honore, ac ipsius erga nos placationem: obquod omnia eius opera erant quaedam vera sacrificia, secundum definitionem veri sacrificij paulò antè adductam, & ab omnibus probatam. Meruit quidem Christus in primo instanti suæ conceptionis, nec vterius habuit iuxta animæ meritum, quo potuisset proficere, vt bene notauit Augustinus, & post eum Sanctus Thomas: & quia nihil prohibet idem esse alicuius ex diuersis causis, secundum hoc Christus gloriam immortalitatis, quam meruit in primo instanti suæ conceptionis, potuit etiam posterioribus actibus & passionibus mereri, nõ quidè vt esset sibi magis debita, sed vt sibi ex pluribus causis deberetur. Ita profectò Christus à principio suæ conceptionis meruit nobis salutem æternam: sed ex parte nostra erant quaedam impedimenta, quibus impediēbamur consequi effectum præcedentium meritum. Vnde ad remonendū illa impedimenta,

ta,

oportuit Christum pati: & oportet, vt nos Deo reconciliemur, vt remissionem peccatorum consequamur. Sic Saluator noster per suam passionem omnibus membris suis meruit salutem, qui à principio suæ conceptionis meruit nobis salutem æternam. Quibus profectò addendum est, quòd idem fecerit ipse toto tempore interlabente, orando, docendo, ieiunando, aut bona alia faciendo, seu incommoda patiendo. Nunquid semper per modum sacrificij? Nihil video, vnde negem: & multa video, vnde affirmem. Vt Summus Pontifex principalis noster, in omnibus diebus, & toto tempore carnis suæ, id est, suæ passibilitatis, exercebat suum officium offerendi, & nunquam cessaret ab actu. Quicquid autem sit de alijs suis actibus, actionibus, passionibus, operibus, aut factis præcedentibus istud, nullo modo videretur dubitandum, quin ipse hoc magnum ac mirabile factum fecerit per modum sacrificij, in honorem Dei, & vt Deum nobis placaret. Fuit enim factum mirabile & inauditum, vt proprium suum corpus sub speciebus panis, & sanguinè suum sub speciebus vini posuerit: semper indefesso studio ac labore, Dei honorem, eiusque erga nos placationem quærens.

Ad eandem veritatem est, per modum confirmationis irrefragabilis, modus ipse quo Saluator noster sese posuit in sanctissimo sacramento: quia sine dubio, modus ille fuit & est immolatiuus. Quare fuit immolatiuus? Primum, quia ipse Christus, prout erat in sua specie & modo naturali essendi, videbat, audiebat, olfaciebat, gustabat, tangebat. (vt constat:) sed idem ipse, prout est in sacramento, nihil horum habet, secundum Scotum: quia (secundum ipsum) prout ibi non vider, non audit, non olfacit, non gustat, non tangit. Ergo est ibi modo immolatio & sacrificio: quia, prout est ibi, caret istis actionibus vitalibus. Vnde probatur hoc? Quia Christus est in sacramento sacramentaliter, totus in toto sacramento, & totus in qualibet parte sacramenti, etiam minima sensibilis: nec est ibi modo extenso, sed est ibi modo inextenso: nec est ibi sua substantia ad modum suæ quæritatis, sed est ibi sua quantitas ad modum substantiæ. Hinc fit notum per consequens & demonstratiuè, quòd Saluator no-

H 5 ster

& dist. 14.
artic. 3. q. 6
& dist. 18.
art. 3. et. 5.
S. Thomas
Parte. 3.
quest. 48.
artic. 1.

Modus,
quo Christi
est in
sacramen-
to, est im-
molatiuus

Matth. 18.
Lucæ. 15.
19.

Christus in
primo in-
stanti suæ
conceptionis
meruit.
August.
super Exo-
dum.
S. Thomas
Parte. 3.
quest. 34.
artic. 3.
Et tertia
sistent.
dist. 13. q. 1
articulo 2.

ster, prout est in sacramento, non potest ibi exercere aliquam operationem vitalem illarum multarum, ad quas exercendas homo debet uti organo corporali, ut tali: sicut prout est ibi, non potest comedere, bibere, loqui, aut ambulare. Ergo ille modus, quo Christus est in sacramento, est utique modus immolatiuus: quia quantum ad hoc est quodammodo modus mortificatus, id est, quantum ad istas actiones vitales. Non quod ibi sit mortuus, dum ipse aliàs vivit: sed quia, prout est ibi, istas operationes vitales exercere non potest. Potest tamē exercere ibi & exercet purē spirituales, ad quas non indigemus nec vitmur organo corporali, ut intelligere, velle, mente orare, & similia, quas etiam exercet anima separata, aut angelus. Unde & prout est ibi, est verē beatus. Quando igitur Christus se in sacramento posuit, seipsum quodam modo verē immolavit: quodam, inquam, modo, id est, in cruento: quia in sacramento non moriebatur, sed profectō prout ibi erat, prædictis actionibus vitalibus carebat. Viuebat ibi quidem, quia & ibi anima informabat corpus: sed anima per corpus illas prædictas actiones vitales non exercebat, propter assignatam causam. Deinde secundō fuit ille modus immolatiuus, Quia Saluator noster sese posuit in sacramento, non utcunque, sed comedendum. Unde dixit: Accipite, & comedite, Hoc est corpus meū. Si enim Christus in sacramento mori potuisset, ipsa comestio aut manducatio esset causa mortis sufficiens. Et sic, qui se posuit in sacramento manducandum, satis iudicavit eo facto, quod sic faciens, seipsum immolavit ac sacrificavit. Non determinamus hic, An manducatio seu sumptio sacramenti in actu, sit de integritate vel essentia sacrificij, nec ne: quia de hac questione futurus est sermo inferius, dum probaverimus responsonem datam ad articulum duodecimū: aut etiam dum probaverimus responsonem datam ad articulum tertium. Determinamus autem hic, quod dum Saluator noster posuit seipsum sub specie panis, modo comestibili aut sumptibili per sumptionem panis, modus ipse est immolatiuus: quia est non solum ut sic immoletur, sed est etiam ut sic possit sumi, accipi, comedi, ac manducari. Ad idem est quasi tertio,

Math. 26.
Marci. 14.
Lucæ. 22.

tiō, quod ille modus essendi, quo Christus est in sacramento sacramentaliter, non est modus essendi aut existendi naturalis suo corpori, sed est modus existendi ei supernaturalis: quia corpus eius sanctissimū habet quantitatem ex natura rei, qua in suo modo existendi naturali est extensum, & est in loco non sacramentaliter, sed circumscripiuē, ut totum respondeat toti loco, & pars parti. Idcirco dum in sacramento ponitur sacramentaliter, ubi non sic se habet, quin potius totum est in toto sacramento, & totum est in qualibet parte sacramēti quantumvis minima sensibili: quodammodo à suo modo existendi naturali extrahitur, & alienum modum essendi sibi non naturalem asciscit, prout ibi. Ergo ille modus, quo ibi est, est sibi absque dubio immolatiuus.

Quæ dixi de actionibus cognitivis Christi de facto, Scotus prout est in sacramento, posui secundū doctrinam Scoti, lib. 4. qui circa huiuscemodi rē duas ponit cōclusiones. Prior est, Nulla sensatio potest primō inesse Christo, ut in Eucharistia. Posterior est, Omnis operatio spiritualis, puta intellectus & voluntatis, potest primō inesse Christo ut in Eucharistia. Priorem probat, quia organū sensus non est in corpore Christi ut in Eucharistia modo quantitativo, qui tamen requiritur ad hoc ut immutetur ab obiecto. Ad hoc enim ut fiat visio corporalis, oportet talem esse approximationem organi & obiecti, ut possit fundari pyramis, cuius basis sit in obiecto, & conus in oculo. Hæc requirunt, quod utrunque, & obiectum & oculus, habeat modum quantitativum, ut sit in loco circumscripiuē. Posteriorem probat, quia anima Christi, quia beata, intelligit ut angelus, quantum ad hoc, quod non dependet intelligendo, à sensibus aut sensibilibus. Sicut ergo angelus alicubi existens, potest intuitivē intelligere obiectum sibi proportionatum, sibi præsens: ita & anima Christi in Eucharistia. Potest ergo intuitivē videre intellectu omnia ad Eucharistiam, proportionatā distantiam habentia, seipsam, species sacramentales, aminam sacerdotis, & quæcunque intelligibilia debitam præsentiam habentia. Et hoc non solum de intellectu beato, sed etiam de intellectu in proprio genere intelligēdo.

Guilel-

Scotus
lib. 4.
dist. 9.
quest. 5.

Ockam refert Gabriel Biel super Canonem Missæ lect. 45.

Guillemus Ockam non plene assentit illi primæ conclusioni Scoti, sed talem ponit conclusionem sequentem: Suppositis his quæ fidei sunt, non potest sufficienter probari, quod Christus in sacramento non possit corporali oculo obiecta visibilia videre, & videri. Probat hanc conclusionem, tum quia nō minus potest principium habere actionem suam naturalem, quando, se toto, est præsens alicui toti passio, seu obiecto, quam dum per unam partem est præsens vni parti passio, & per alteram partem est præsens alteri parti passio. Est autem corpus Christi, & omnia eius accidentia corporalia, se toto præsens toti hostiæ, & cuilibet eius parti: idē eodem modo potest esse principium actuum & passuum respectu visionis, sicut si una pars eius coassisteret parti hostiæ, & alia alteri. Nam si albedo in pariete tota coassisteret toti parieti, & tota cuilibet parti, nihil minus videretur tunc, quam nunc: Tum quia posito actui sufficienti & passivo, potest sequi actio. Nec propositio hæc neganda est, nisi propter rationem, quæ hic non apparet: vel propter auctoritatem scripturæ, quæ similiter in proposito non apparet: vel propter experientiam, quæ hic non concludit, quia Deus suspendit actionem causarum naturalium, ne agant, ut patet ex regula præmissa. Sed oculus, includēdo potentiam in corpore Christi, est sufficiens agens cum obiecto, & sufficiens passum receptivum visionis: Ergo potest poni visio. Et si dicitur, quod tam organum quam obiectum sint circumscriptivè in loco. Respondetur, quod hoc non est probatum. Et si allegatur auctor perspectivæ de Pyramide radiofa, dicitur quod auctor perspectivæ loquitur pure naturaliter, omnibus habentibus se ordine naturali, nullo concurrente miraculo, & de his quæ ipse expertus est. Nunquam enim vidit colorem, nisi extensum: in talibus visio fit per modum pyramidis, &c. ad bonum intellectum: id est, requiritur talis approximatio, & situs obiecti & organi, quod si traherentur lineæ imaginariæ, includentes obiectum ab obiecto ad oculum, haberet figuram pyramidis, cuius basis esset in re visa, & conus in oculo: quod verum est, quando obiectum visum est maius oculo. Sed Deus potest facere colorem non extensum, & tunc vide-

retur

retur non per talem figuram. Denique etiam hæc figura potest hic salvari, quia lineæ pyramidis terminantur in puncto indivisibili imaginario contingente in oculo: idē non requirunt extensionem oculi. Similiter quantum ad visionem passivam Corporis Christi: licet non sit in loco circumscriptivè, est tamen in loco definitivè: qui locus est extensus, & potest fundare basim pyramidis: ut si lineæ traherentur ab extremitatibus hostiæ continentis corpus Christi præcisè ad oculum sacerdotis haberet figuram pyramidis. & hoc sufficit ad hoc quod videatur. Saltem oppositum probari non potest. Ita illi doctores docuerunt. Gabriel Biel refert istas opiniones super Canonem missæ, aquod quem hæc omnia videri possunt: pariter & quæ pertinent ad aliam quæstionem, de reliquis corporalibus actionibus: An (videlicet) corpus Christi, prout est in sacramento, possit calefacere hostiam, si Deus eius actionem non suspenderet. Ad istam enim & Scotus diceret, quod nullam corporalem operationem potest habere corpus Christi in Eucharistia: primò ut ibi, quia actio corporalis requirit extensionem & modum quantitativum agentis & passio. Ockam autem diceret oppositum, asserendo corpus Christi sub hostia posse calefacere hostiam, si Deus eius actionem non suspenderet: negat enim, quod requiritur modus existendi quantitativum in agente.

Quicquid sit de istis opinionibus, de quibus modò nō disputamus, probè dicit Scotus suslinendo suam sententiam, non ad imperfectionem Christi esse quod sit in Eucharistia isto modo, sed ad multitudinē perfectionū. Sententia autē Ockam, quæ sentit probabile esse, quod Christus in sacramento possit corporali oculo obiecta visibilia videre, & videri, multis & gravissimis difficultatibus obstruitur, maxime quia videtur loqui de potentia naturali, ut eius rationes ostendunt, atque fortiter insinuant hæc esse eius mentem. Et quidem in ea parte, quæ asserit Christum in sacramento posse corporali oculo videri, non distinguens de quo oculo corporali dicat, an videlicet de suo proprio tantum, an etiam de alio: imò magis significans quod intelligat de quocunque, nullo modo recipitur ab

scho-

*Gabriel
ubi supra.*

*Scotus ubi
supra.*

*S. Thomas
parte. 3.
quest. 76.
artic. 7.*

*Ibidem, ad
secundū ar
gumentū.*

*Durandus
libro. 4.
dist. 10.
quest. 4.
ubi supra.*

*Libro. 3.
ubi supra.*

schola Christiana doctorum scholasticorum. Sanctus Thomas enim constanter ait: A nullo autem oculo corporali corpus Christi potest videri, prout est in hoc sacramento: & ut satis declarat, ita asserit intelligendo tā de oculo corporali non glorioso, quā de oculo corporali glorioso. Excipit tamen ipsum proprium Christi oculum, de quo fatetur, quod oculus corporalis Christi videt se ipsum sub sacramento existentem, non tamen potest videre ipsum modum essendi quo est sub sacramento, quia hoc pertinet ad solum intellectum. Durandus autē concordat cum sancto Thoma, sed largiū: quia loquens de oculo corporali, dicit expressē, quod corpus Christi in hoc sacramento non videtur oculo, nec suo, nec alieno. Probat sanctus Thomas, quod à nullo oculo corporali corpus Christi potest videri, prout est in hoc sacramento. Primum, quia corpus visibile per sua accidentia immutat medium. Accidentia autem corporis Christi sunt in hoc sacramento mediante substantia, ita scilicet, quod accidentia corporis Christi non habent immediatam habitudinem, neque ad hoc sacramentum, neque ad corpora, quæ ipsum circumstant. Et ideo non possunt immutare medium, ut sic ab aliquo corporali oculo videri possit. Secundò, quia corpus Christi est in sacramento per modum substantia. Substantia autem in quantum huiusmodi, non est visibilis oculo corporali, neque subiacet alicui sensui, sed nec etiam imaginationi: sed soli intellectui, cuius obiectum est quod quid est, ut dicitur in De Anima. Probat Durandus suam sententiam eò, quia nihil potest videri ab oculo corporali, nisi sit quantum, & coloratum, & sic oculo representatum. Visibilia enim per se, sine quibus nihil aliud videri potest, sunt communia & propria: cōmunia, ut quantitas: propria, ut color vel lux. Sed corpus Christi in hoc sacramento, aut non est ibi, quoad quantitatem & colorem, ut dicit vna opinio: aut, si sit ibi quoad quantitatem & colorem, non est ibi per modum quantitatis & coloris, ut dicit alia opinio: Ergo corpus Christi in hoc sacramento nō potest ab oculo corporali videri. Hæc ille. Ecce, Communis doctrina Doctorum Theologorū repugnat illi doctrinæ Ockam, asse-

ren.

rentibus omnibus contra ipsum, quod corpus Christi, prout est in sacramento, non videtur, nec videri potest naturaliter ab aliquo corporali oculo, & maxime ab oculo corporali non glorioso. Omnium illorum doctorum illa vna ratio est præcipua: quia corpora non possunt immutare medium ad sui visionem, nisi sint quanta & colorata aut lucida, ac per modū quanti & colorati, aut lucidi existāt: quali modo nō existit Christi corpus in sacramento, prout est ibi. In ista enim doctrina cōueniunt omnes, Sanctus Thomas, Scotus, Durandus, & alij, præter illum vnum Ockam: & sufficit ista doctrina communis, ut omnes fateamur, non posse videri corpus Christi in sacramento ab oculo corporali, ut dictum est. Sed quid de illa doctrina, qua dicitur etiam communiter, nō posse visum immutari ab aliquo visibili, nisi mediante organo suo corporeo, & per modum corporis aut quanti existente, in quo recipiatur vel species visibilis, vel ipsa visio? Oēs enim, qui ponunt, species visibiles multiplicari debere à visibili ad visum, ut fiat visio, dicunt ipsas species esse utique corporales, licet eas appellent spiritalis quodam modo, id est, minus materiales, quā sunt illæ res extrā, quarum sunt ipsæ species. Sic autē cum sint corporales, quantæ atque extensæ, non sunt aptæ ex natura rei subiectari nisi in corporeo subiecto, quanto atque extenso, existente per modum quanti atque extensi. Nanque cum ex natura rei sint quantæ, certū est, quod non sunt aptæ ex natura rei reduci in non quantum: reducitur autē in non quantum, omne quantum, quod recipitur in non quanto, aut in quanto existente per modum non quanti. Quia omne receptum est in recipiente ad modum recipientis, naturaliter loquendo: nō solum quantum ad figuram rotundi, quadrati, quadranguli, ut aqua in vase: sed etiam quantum ad istum modū (de quo agimus) quanti, aut nō quanti: excepra anima rationali, quæ est in corpore quanto, nō tamē sit ideo quanta siue extensa. Eadē est igitur ratio, ut corpus Christi in sacramento, non possit naturaliter videri: quæ est, ut corpus CHRISTI in sacramento, non possit naturaliter videri. Quandoquidem sicut, quia corpus Christi est in sacramento per modum nō quanti, & ideo

NON

non potest species visibiles diffundere, vt videatur: sic, quia corpus Christi est in sacramento per modum non quanti, idè non potest species visibiles suscipere, vt videat. Aut ostendat aliquis, quomodo corpus existens non quantum, aut per modum non quanti, dum non possit ea ratione species visibiles à se diffundere, aut multiplicare per medium: possit tamen simul species visibiles ab alio corpore diffusas aut multiplicatas suscipere in se, & illis informari, ac fieri in actu primo videndi. Quidè non videtur, quòd minùs requirat corpus modum quantitatum, vt species visibiles diffundat, quàm requirat modum quantitatum, vt species visibiles suscipiat. Vt ergo nunc magis apparet, doctrina communis videtur stare à parte Scoti, si omnia respicimus, quæ respicere debemus: si consideramus naturas rerum, & illas consulimus, sicut illas considerauerunt & consuluerunt patres doctissimi, qui fuerunt ante nos.

Ergo si aduertimus factum Christi, dum in cœna consecrauit, verba eius, & modum, ac finem, quo sanctissimum corpus suum in sanctissimo Eucharistiæ sacramento posuit, manifestum erit, quòd id fecerit modo immolationis: & quòd non solum consecrauit, sed consecrando immolauit, & immolando consecrauit, vt ex dictis sancti Thomæ suprâ positis constat, aut facile constare potest. Et quicquid sit de illa sententia Scoti paulò antè posita, verum est tamen quòd obtulit in cœna Christus. Nec illam opinionem recensuimus, vt tanquam sententiam euentem habeamus, aut commendemus: sed eò magis, vt per illam, grauitatem rei ostenderemus. Siue enim illa vera sit, siue falsâ. Scotus nihilominus ea cum grauitate considerauit modum existendi Saluatoris nostri in sacramento. Nos autem cõmuniter exempla ponimus, non vt vera sint, sed vt per illa veritatem declaremus. Neque his verbis opinionem Scoti reprobamus. Imò nobis pergratum esset, vt omnes cum attentione & ponderatione eam audirent, aut legerent, auditamque aut lectam intelligerent, & examinarent. Non enim est contemnenda.

DVO

DVO A SERVATORE NOSTRO IN COENA
oblata fuisse sacrificia, quosdam existimasse: horum sententiam haudquam esse improbandam. Eorum, qui primè ad primum Articulum conclusioni concinunt, catholus apponitur.

CAPVT XX.

Nos igitur consideratis omnibus, longè magis probamus sententiam eorum, qui dicunt Saluatorem nostrum in cœna illa nouissima & sacratissima, obtulisse duo sacrificia: quàm sententiam illorum, qui aiunt ipsum ibi non obtulisse. Quæ duo sacrificia? Alterum panis & vini: Alterum sui corporis & sanguinis sub panis & vini speciebus. Dicit ne hoc aliquis Doctor Catholicus? Ita quidem. Quis est ille, qui rem istâ nouam asserere ausus fuit? Ruardus Tapper, Theologus mea sententia valde peritus. Ipse enim in eo opere, cuius superius meminimus, dicit: Si ergo Christus iuxta Melchisedech ordinem sacerdos fuit, oportuit eum & simile sacrificium offerre, quemadmodum obtulit Melchisedech: iuxta argumentationem, quam ex scripturis facit S. Martyr Cyprianus. Quod quum in pane simul & vino fuisse certum sit, oportuit & Christum in pane simul & vino sacrificasse, in corpus & sanguinem suum ea transmutando. Vt in sacra Eucharistia sacrificia sint, non solum corpus & sanguis Christi, sed & panis & vinum. Hęc ille ibi, aliquantulum post principium ipsius articuli, in quo de his rebus agit. Circa modum autem, quo hæc probat, possunt considerari verba eius, quæ postea in eodem profert articulo. Dicit enim multis interpositis: Nec tantum in sacra Eucharistia, vera est oblatio, sed & verum sacrificium propriè dictum: quod fit, quando id quod offertur, intrinsecus afficitur aliqua qualitate, vel noua dispositione. Nam in sacra Eucharistia non solum panis & vinum tanquam verum sacrificium, transeunt in corpus & sanguinem Christi: sed & Christus accipit ibi nouum & sacramentale, quod in cœlis non habet: & fit (secun-

Ruardus
Tapper
artic. 16.
tomo. 2.

I dum

dum paraphrasim sermonis beati Ambrosij) quod prius erat panis & vinum, corpus & sanguis Domini. hec ille, Hoc igitur fecit ille Doctor, vt manifestè confiteretur, ibi fuisse sacrificia. Tantum abest, vt negaret ibi fuisse sacrificium. Magis igitur placet eius sententia, propter rationes suas: quæ possunt etiam satis confirmari in nobis, si in memoriam reducamus ea, quæ S. Thomas notauit, ex quibus oblatio dicitur & est sacrificium, vt iam paulò ante nos explicauimus ex dictis eius. Sacrificia enim propriè dicuntur, quando circa res Deo oblatas aliquid fit: sicut quòd animalia occidebantur, & comburebantur: quòd panis frangitur, & comeditur, & benedicitur. Oblatio autem simpliciter & directè dicitur, quum Deo aliquid offertur, etiam si circa ipsum nihil fiat: sicut dicuntur offerri denarij vel panes in altari, circa quos nihil fit. Vnde omne sacrificium est oblatio, sed non e conuersò: quia non omnis oblatio est sacrificium. Primitiæ enim oblationes sunt, quia Deo offeruntur, & Deo offerbantur olim: Non autem sunt sacrificia, quia nihil facrum circa eas fiebat. Ita nanque de istis omnibus docuit sanctus Thomas, diuinis scripturis edoctus: in quibus facile est conspiciere omnia, tam de sacrificijs, quam de oblationibus simpliciter. De pane autem illo, quem Dominus consecrauit, constat in primis, quod fuit oblatio. Fuit enim Deo sacratus, aut Deo dedicatus: quia de profano seu non sacro, fuit sacer factus: fuit etiam Deo specialiter dedicatus, vt constat ex rebus factis, & verbis dictis circa ipsum: ideo non potest esse dubium, quin fuerit Deo specialiter oblatus, etsi non in altari aliquo materiali, tamen in Christi sacratissimis manibus omni alio altari præstantioribus. Oblatus igitur fuit ille panis Deo sine dubio, quia Deo sacratus, datus, sacer factus: in quo, aut in quibus consistit ratio oblationis, vt constat ex diuinis scripturis. Fuit autem nõ secus benedictus, fuit & comestus: ergo eadem ratione fuit sacrificatus. Quandoquidem illi oblato aduenit benedictio, aduenit comestio: imò & ad hoc fuit oblatus ac benedictus, vt comederetur. Fuit igitur ibi sacrificium panis, quia oblatus fuit, & circa quem tot facta sunt. Eadem

ratio-

ratione fuit & sacrificium vini. De corpore autem & sanguine Domini, constat non minus quòd fuit sacrificium, quia sub speciebus panis & vini posita fuerunt, etiam cum magna mutatione sui modi esendi, prout erant ibi, atque corpus, vt comederetur, sanguis, vt biberetur. Insuper, quia cum esset sacrificium rerum siue specierum continentium, pariter fuit sacrificium rerum contentarum. Erant enim corpus & sanguis Christi, vbi substantiæ panis & vini essent, si adessent.

Omnes igitur Patres, qui tenuerunt primam conclusionem supra positam ad istum primum articulum, dicentes Missam esse sacrificium, tenuerunt istam secundam conclusionem ad istum eundem articulum, dicentes quòd Saluator noster obtulit seipsum in sacrificium Patri suo in vltima cœna, sub speciebus panis & vini. Omnes, inquam, patres, non simpliciter loquendo, sed omnes illos intelligendo, qui de hac re locuti suere: ita videlicet, vt nullus eorum diceret oppositum huius veritatis: & multi, aut plures eorum, aut fortè omnes tenuissent atque satis expressissent istam veritatem, quantum sat erat, & prout sese offerebat oportunitas loquendi de illa. Sunt autem, isti multi admodum, vt licet videre in Cathalogo sequenti, repetendo nomina eorum, ex præcedentibus dictis eorum ad istam conclusionem secundam huius articuli primi.

CATHALOGVS DOCTORVM.

- 1 Clemens Martyr.
- 2 Ireneus Martyr.
- 3 Cyprianus Martyr.
- 4 Eusebius Cæsariensis.
- 5 Ioannes Chryostomus.
- 6 Leo Papa.
- 7 Photius.
- 8 Oecumenius.
- 9 Hieronymus.
- 10 Bernardus.
- 11 Theophilactus.
- 12 Rupertus Abbas.
- 13 Petrus Abbas Cluniacensis.

I 2

14 Epi-

Secunda
secunde
quest. 87.
artic. 3. ad
tertium ar
gument.

Deut 29.

vbi statim
antea.

- 14 Epiphanius.
- 15 Ambrosius.
- 16 Concilium provinciale Senonense, seu Patres, qui in eo fuerunt.
- 17 Tertullianus.
- 18 Origenes.
- 19 Ioannes Driedonius.
- 20 Ruardus Tapper.
- 21 Ioannes Roffensis Martyr.
- 22 Alfonso à Castro.
- 23 Stanislaus Hosius, Episcopus Varmienfis.
- 24 Isidorus.
- 25 Rabanus.
- 26 Primasius seu Haymo, Episcopus Vricensis.
- 27 Nicephorus in Historia Ecclesiastica.
- 28 Antonius Monchiacenus, Doctor Sorbonicus.
- 29 Augustinus.
- 30 Gregorius Nyssenus, frater Basilij Magni.
- 31 Sanctus Thomas.
- 32 Gabriel Biel.
- 33 Caietanus.
- 34 Alexander de Ales.
- 35 Magister sententiarum.
- 36 Beda.
- 37 Glossa ordinaria.
- 38 Ioannes à Turre cremata.
- 39 Ioannes Eckius.

Profectò omnes prænominati Doctores ita tenent, vt constat ex eorum dictis superius adductis: saltè vt ego in illis possum intelligere, & vt mihi satis est. Et quidem fides illorum tot atque tantorum virorum, qui hoc luce clariùs asserunt, sufficit vt ista veritas determinetur, & iam sciamus quæ nobis donata sunt à Deo, nec sint in nobis schismata.

OECY.

OECUMENII DICTVM DE SANGVINOLEN-

ta Seruatoris nostri hostiæ oblatione, enumeratis patribus neuiquam aduersari: quin auctorem hunc incruentia hostiæ oblationem asseruisse videri. Librum Apostolicarum institutionum, qui Clementis Martyris titulo circumfertur, non esse subditium.

CAPVT XXI.

Quid de Oecumenio? Cur ipse numeratur inter hos Patres dicentes. Christum obtulisse in cœna incruentè, cum ipse dicat, vbi supra, quod Christus non obtulerit carentem sanguine hostiam? Respondemus, nos etiam Oecumenium adnumerasse alijs Patribus in ea veritate: quia firmiter credimus, ipsum ita cum illis sensisse atque docuisse: ad quod mouemur duabus rationibus seu causis potissimè. Prior est, quia ipse in eodem loco fatetur, quod Saluator noster in mystica cœna modum nobis, sacerdotibus suis tradidit huius sacrificij incruenti, quod modò offerimus in Ecclesia sua. Tradidit autem vobis ille modum, non quidem verbis: quia quò ad celebrationem, nihil aliud nobis dixit, nisi, Hoc facite in meam commemorationem, totum negotium referens ad suum factum: sed tradidit nobis modum, rebus, & factis, & verbis consecratorijs: in quibus & quibus consecrauit & obtulit: post quæ omnia, dans nobis potestatem illud idem faciendi, quod ipse fecerat, idque præcipiens dixit: Hoc facite in meam commemorationem. Vnde in suo facto dedit nobis modum sacrificandi: & in suo isto verbo dedit nobis eius rei potestatem, atque præceptum. Obtulit ergo ipse. Si autem non obtulit, non tradidit nobis modum sacrificandi. Tradidit verò nobis modum sacrificandi secundum eundem Oecumenium: ergo obtulit. Altera ratio seu causa est, Quia Oecumenius in eodè loco citat Photium doctorem eo antiquiorem, qui Photius manifestè dicit: Quia Christus sine sanguine hostiæ obtulit, deinde postmodum suum ipsum etiam corpus.

I ; Pro.

propterea ergo aptè dictum est, Christum esse sacerdotem secundum ordinem Melchisedech. Oecumenius autem ita referens Photij sententiam in eodem loco, non impugnatur illam neque abijcit, sed pertransit: quare argumentum præbet manifestum, se eodem modo intelligere, sentire, docere. Quare igitur dixit, quòd Christus non obtulerit carentem sanguine hostiam? Quia loquebatur ex proposito circa epistolam illam Apostoli ad Hebræos, in qua Apostolus loquebatur de passione & morte Christi: atque non de incremento eius sacrificio in cœna, sed de cruento eius sacrificio in cruce. Quamobrem necesse fuit, ut Oecumenius, tanquam verus Apostoli interpres, diceret, quòd Christus non obtulerit carentem sanguine hostiam: alioquin quomodo ageret interpretem verum illius loci, quem explanabat, siue illius epistolæ, quam explicandâ susceperat? Imò ibi multum fecit, & ut vir prudens, atque fidei memoria præditus, in eo videlicet, quòd hostiam dixit Christum obtulisse hostiam sanguineam & cruentam, id est (ut declarat) suum ipsius corpus in cruce, pro salute & consummatione sanctificatorum, ad multorum exhaurienda peccata: statim vertit sermonem ad cœnam ultimam, in qua ipse Dominus obtulit in cruce modo, & nobis modum tradidit sacrificandi.

Si autem aliquis malè falsèque contenderit de Oecumenio, asserens, quòd ille, potius eius sententiæ fuerit, quæ diceret Christum nunquam obtulisse hostiam carentem sanguine. Respondemus multipliciter: Primum, nos meliorem facimus conditionem Oecumenij, quia illam ita intelligimus, ut credamus illum docuisse cum Doctoribus sanctis: & ideo in explicacione illius sumus magis audiendi, quam sit alius, qui oppositum dicat, & Oecumenium Doctoribus sanctis contrarium faciat. Secundo dicimus, quòd Saluator noster in cœna etiam obtulit hostiam non carentem sanguine: quia obtulit corpus suum viuum, quod utique habebat sanguinem. Obtulit tamen illud modo non sanguineo, nec cruento, sed incremento. Obtulit etiam in cœna panem, sed & ibi tunc sub pane, vel sui speciebus panis, corpus suum viuum. Habet autem

cot-

corpus suum viuum, utique sanguinem. Tertio, si aliquis multum instet ex Oecumenio, dicimus: Quis est Oecumenius? Unde, & quando venit? Quid nobis, & illi? Quis ille fuit, ut quis audeat illum opponere tantæ patrum, cæterarum, aut eius dictis, tot testium sanctorum luminibus obstruere molitur? Non nouimus illum. Adhuc enim inter sanctos relatum non vidimus, nec eius apud Deum intercessionem, quemadmodum Clementis, Irenei, Cypriani, Chrysoptomi, & aliorum, quos memorauimus, in rogationibus imploramus.

Dicam etiam de Oecumenio nunc, quòd olim dixit D. Augustinus de Ioanne Chrysoptomo, Archiepiscopo Constantinopolitano, contra Iulianum Pelagianum. Quæstio erat de Baptismo paruulorum. Dicebat Augustinus, debere paruulos baptizari, ut filij fierent regni: & ad istam veram doctrinam adducebat Romanum Innocentium, Carthaginiensem Cyprianum, Capadocæ Basilium, Gregorium Nazianzenum, Gallum Hilarium, Mediolanensem Ambrosium. Dicebat Iulianus Pelagianus quòd nõ debebant paruuli baptizari, ut filij regni fieret: & ad suam sententiam fulciendam, adducebat quædam Ioannis Chrysopt. verba, quæ ipse Iulianus malè intelligebat. Respondere Augustinus Iuliano, dicens: Ità ne ista verba S. Ioannis Episcopi audes tanquam contraria tot, taliumque sententijs collegarum eius opponere, eumque ab illorum concordissima societate seiuungere, & eis aduersarium constituere: Absit, absit hoc malum de tanto viro credere, aut dicere. Absit, inquam, ut Constantino-politanus Ioannes de baptismo paruulorum, eorumque patrum Chirographi liberatione per Christum facta, tot ac tantis Coepiscopis suis, maximeque Romano Innocentio, Carthaginiensi Cypriano, Capadoci Basilio, Gregorio Nazianzeno, Gallo Hilaro, Mediolanensi resisteret Ambrosio. Hæc ille. Simili modo & ego dicam illi, qui contra hos patres nominatos mihi in oppositum obiecerit dictum Oecumenij. Dicam enim illi ita ex Oecumenio obijcanti: Ità ne ista verba Oecumenij audes tanquam contraria tot, taliumque sententijs collegarum eius opponere: eumque ab illorum concordissima societate

Aug. 1.

Lib. 6. v.
cap. 3.
tom. 7.

sciungere, & eis aduersarium constituere. Absit, absit hoc malum de tanto viro credere, aut dicere. Absit, inquam, vt Oecumenius de oblatione Christi in vltima cœna per ipsum facta, tot ac tantis Episcopis, & sanctis Patribus, Martyribus, Confessoribus, maximeque Romanis Clementi & Leoni, Ireneo Lugdunensi, Cypriano Carthagenensi, Ioanni Constantinopolitano, Hieronymo Stridonensi, Augustino Hipponensi, Bernardo Clarauallesi, Thomæ Aquinati, Ambrosio resisat mediolanensi.

Dicerem etiam illustrissimi Domini, & reuerendissimi Patres, quòd nihil habemus, vnde timeamus aut timere debeamus, quòd minus hanc determinemus sanctamque veritatem. Nihil, inquam, omnino, quum totalesque illius habeamus testes. Olim Iulianus Pelagianus, mirius loquens, quam isti hæretici nostri temporis loquantur, perebat concilium patrum fieri, ad sedandas exturbandasque controuersias. Augustinus autem econtrà non admittebat eius petitionem, quæ aliquibus fortassis poterat videri iusta. Sed cõtra ipsum Iulianum Pelagianum allegabat ipsum Innocentium, Hieronymum, Ireneum, Cyprianum, Rericium, Olympium, Hilarium, Gregorium, Basilium, Ambrosium, & Ioannem Constantinopolitanum. Ad petitionem autem illius respondendo dicit: Isti Episcopi sunt docti, graues, sancti, veritatis acerrimi defensores aduersus garrulas vanitates, in quorum ratione, eruditione, libertate, quæ tria bono iudici tribuisti, non potes inuenire, quod spernas. Si Episcopalis Synodus ex toto orbe congregaretur, mirum si tales possent illic facillè sedere tot, quia nec isti vno tempore fuerunt. Sed fideles & multos, excellentiores paucos dispensatores suos Deus per diuersas arates, tẽporum locorumque distantias, sicut ei placet atque expedire iudicat, ipse dispensat. Hos itaque de alijs atque alijs temporibus atque regionibus, ab Oriente & Occidente congregatos vides, non in locum, quo nauigare cogatur homines: sed in librum, qui nauigare possit ad homines. Hæc ille. Ita ego dicerem, ô Patres sanctissimi, in presentia hic nobiscum habemus illos Patres sanctissimos & grauissimos, quos antè memorauì, nõ mortali carne ob-

septos,

septos, sed in suis libris, antiquos, grauissimos, sanctissimos, eruditissimos, quos terra habuit, & cœlum habet. Idem nobis in suis libris dicunt, quod nobis hic viuẽtes dixissent: eadem debet esse fides nostra & religio, quæ fuit illorum: vna fides, vnum bap̃tisma, vnus Deus & Pater omnium. Idem igitur sentiamus.

Audiui ego, nescio quem, qui vt auctoritatẽ Clementis Martyris declinaret, dicebat, illum librum Apostolicarum institutionum superius allegatum, non esse verum, sed fictum: quasi mentiretur ille, qui eam Epitomen traduxit. Nos autem hic coram omnibus econtrà constanter dicimus, illum librum non esse fictum, aut subditiuũ, sed verum: aliumque illi similem reuerendæ vetustatis repertum fuisse in Sicilia, literis Græcis (vt apparet) quasi ante annos quadringentos scriptum. Extatque liber hic etiam hodie, non solum Romæ & Venetijs, sed etiam inter hos Tridentinos saltus, atque Tridenti. Qui etiam videndi desiderio tenetur, adeat Reuerendissimum Coepiscopum nostrum, Dominum Ilerdensẽ, vira & eruditione præclarum: ipse ostendet, estque ostensurus, cum suam protulerit sententiam. Porro de auctoritate huius libri iam nonnulla diximus suprã, & de eodem constat apud Epiphanium, & apud Athanasium, qui grauissimi patres de illo haud obscuram mentionem faciunt.

*Afferitur probatio prima tertie ad primum Articulum Conclusio-
nis, quæ habet, quòd saluator noster obiuit se in cana mo-
do predicto, non solum per modum hostie pacifice,
aut holocausti, sed etiam per modum ho-
stie pro peccato, in sacrificium
propitiatorium.*

CAPVT XXII.

HÆc nostra conclusio primum probatur ex eo, quòd sacrosancta Eucharistia ex institutione Christi in cœna, successit nobis obseruanda in Nouo Testamento, loco omnium sacrificiorum externorum, seu sensibilibus, quæ fuerunt antea: antea, inquam, siue ante legem Moïsi, vel extra illam durante illa, siue sub ipsa Moïsi lege. Constat ista successio seu subrogatio sacræ Eu-
I cha.

Lib. 1. et. 2.
tomo. 7.

Lib. 2. ad
finem.

charitatis loco omnium sacrificiorum in nouo testamento, tū ex ipsa rerum experientia antiquissima, qua certū est Ecclesiam Christianam nunquā fuisse vřam alio sacrificio ad altare Domini, pręter istud vnum sacratissimum: Tum ex cōmuni consensu & confessione omnium sanctorū Patrum aut Catholicorum, qui de hac re disseruerunt. Ita enim ipsi docuerūt, specialiter Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Alexander Quintus, & alij. Fuisse autem in veteri testamento varia genera sacrificiorum, veluti holocaustorum, hostia pacifica, hostia pro peccato, iugis sacrificij, &c. nō potest esse dubium alicui: quia certē de hoc habemus diuinam scripturam, non in vno loco tantum, sed in pluribus, & manifestis.

In veteri lege fuerūt multa & varia sacrificia. Hebr. 10.

Psalm. 39.

Apostolus enim Paulus ad Hebręos, agens de sacrificijs veteris legis quasi in genere, ostendens quę eorū insufficientiam, simul & abrogationem eorum per Christū Dominum nostrum, dicit inter alia: Impossibile enim est, sanguine taurorum aut hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum, dicit: Hostiam & oblationē noluisti, corpus autem aprasti mihi. Holocaustomata & pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciam Deus voluntatem tuam. Specialiori autem quodam modo habemus de illis sacrificijs veteris legis in Leuitico, vbi species sacrificiorum explicantur omnes, & ritus omnes, qui obseruari debebant in offerendo: vt pote, quod aliis ritus erat obseruandus in alia vel alia specie horū sacrificiorum. De varijs ritibus seruandis in offerendo, nunc non loquimur, possunt videre qui voluerint. De varijs autem sacrificijs ibi constat, quia erant sacrificia multa & varia, vt holocaustum, hostia pacifica, hostia pro peccato, iuge sacrificium, &c. De holocausto habetur Leuitici primo. De hostia pacifica habetur Leuitici tertio. De hostia pro peccato, habetur Leuitici quarto. De iugis sacrificij, habetur Leuitici sexto. Et quantum pertinet ad hostiam pro peccato, tribus modis de illa loquebatur lex vetus: quia primū de ea, quę fiebat pro peccato facto per ignorantiam: secūdo de ea, quę fiebat pro peccato facto ex passione vel negligentia. Tertiō de ea,

De holocausto. De hostia pacifica. De hostia pro peccato. De iugis sacrificio. Leuit. 4. Leuit. 4. in princip.

quę

quę fiebat pro peccato facto per malitiam. Holocaustū fiebat ex vera deuotione, totaliter incendebatur ad honorem diuinum: & per illud significabatur, quod anima offerentis vniebatur Deo perfectē per amorem, aut debebat totaliter resolui seu referri ad diuinum honorem, secundum quod scriptum erat: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua. Hostia pacifica fiebat pro beneficij impetratione: iuxta quam intentionem, si aliud beneficium iam erat obtentum, tale sacrificium habebat rationem gratiarum actionis: si autem erat obtinendū, habebat rationem postulationis. Vocatur autem hostia pacifica secundū aliquos: quia cūm Deus exhibet beneficiū homini, videtur ei pacificatus: similiter & homo recipiens beneficium postulatum, pacificatur in animo, quia completur suum desiderium. Diuidebatur hostia pacifica in tres partes: quarum vna incendebatur ad honorem diuinum: alia signata, vt armus dexter, & pectusculum, & lingua cum genis, cedebant in vřum sacerdotis: cetera verō carnes erant offerentium. Vnde hostia pacifica non poterat fieri ex auibus, quia aues in sacrificio non diuidebantur. Hostia verō pro peccato, fiebat pro peccati remissione. Cur autem sacrificia in veteri lege fuerunt multa? Eius rei Doctores assignant rationes. Prima est, quia fuerunt instituta ad reuocandum Iudęos ab idololatria, ad quam prouenerant: & ideō rationabiliter fuerūt multitudine sacrificiorum onerati, vt eis nō vacāret idolis immolare. Propter quam rationem, id est, vt ab idololatria abstraherentur, fuerunt eis imposta sacrificia alia à sacrificijs idolorum, & frequenter contraria. Secunda est, quia fuerunt instituta, vt Iudęi in cultu vnius Dei exercebantur, & per tale frequens exercitium, habitus in eis generaretur, quo ad Dei cultū delectabiliter adducerentur. Tertia est, quia sacrificia veteris legis fuerūt figura vnius veri sacrificij nouę legis, videlicet Christi in ara crucis immolati: illud autē quod est perfectum, per vnum vel pauca imperfecta non potest sufficienter representari. Ideō, sicut perfectio diuina vnica existens, in perfectionibus creaturarum variē & multipliciter representatur: sic de-

Leuit. 5. in fine.

Deut. 6.

Gen. 15.

Quę in veteri lege fuerūt multa & varia sacrificia.

cens

Hebr. 7.

cens fuit, vt sacrificium nostrum perfectissimum, per multa & varia sacrificia in veteri lege figuraretur: quia illa erant imperfecta, vt dicit Apostolus: Nihil ad perfectum adduxit lex.

Cum igitur Saluator noster in cœna illa nouissima & sacratissima consecrauerit, consecerit, & obtulerit diuinam nostram Eucharistiam, & ita illam instituerit in sua propria persona, vt constat ex secunda conclusione precedente: pariter cum ipsa diuina Eucharistia ex sua institutione successerit, & subrogata nobis fuerit in testamento nouo, loco omnium sacrificiorum, quæ erant olim in testamento veteri: fit euidenter consequens, Saluatorem nostrum in cœna obtulisse non solum per modum holocausti, nec solum per modum hostiæ pacificæ, sed etiam & per modum hostiæ pro peccato. Aut Eucharistia non successit nobis ex sua institutione in loco omnium illorum sacrificiorum, nec hoc habet modò. Quare sic: Quia quicquid Eucharistia nostra habet excellentiæ, dignitatis, meriti, aut valoris ex sua institutione habet, & in illa habuit.

August.

Augustinus in De Civitate Dei, cõfiteretur & docet manifeste istam successionem ac surrogationem sacræ Eucharistiæ in loco omnium sacrificiorum, quæ antea fuerunt: qui cum prius dixisset Saluatorem nostrum mentem in vino & panibus præparasse, vbi apparet etiam sacerdotium Melchisedech, dixit expressè: Id enim sacrificium successit omnibus illis sacrificijs veteris testamenti, quæ immolabantur in umbra futuri: propter quod etiam vocem illam in Psalm. 39. eiusdem mediatoris per Prophetiam loquentis agnosces: Sacrificium & oblationem noluit, corpus autem perfecisti mihi. Quia pro illis omnibus sacrificijs & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus ministratur. Hæc ille.

Libro. 17.
cap. 20.

Psalm. 39.

Gab. Biel
lect. 85.

Gabriel Biel super Canonem Missæ, ita docet: Omnia alia sacrificia præcedentia, vnum sacrificium Saluatoris nostri in cruce significasse, præfigurasse, omnia per illud vnum abrogata fuisse, & nobis Christianis vnum sacrificium altaris in pane & vino ab ipso Christo fuisse institutum, quod loco omnium haberemus sensibile: non solum

lun memoriale seu representatiuum magni illius vnici & perfectissimi sacrificij semel in cruce oblato, sed idipsum & semper idipsum. Item auctor adducit multa ex Diuo Bernardo, in Sermone de Sacramento altaris, & post illa multa dicit ad propositum. Ecce, quale nobis prouidit Dominus sacrificium, omnia sacrificia alia excellens, habens in se, quæ in nullo alio sacrificio simul inueniuntur.

Ibidem
litera F.Ibidem
litera G.

Albertus in De Sacramento Altaris, dicit: Est enim antiquitate veneratum, auctoritate diuina sancium, iuramento confirmatum, & sua perfectione perpetuum, in se sanctissimum, & omnium sanctificatiuum. Veneratum antiquitate, quia ab eo, qui verus sacerdos erat Dei summi, sine patre & sine matre, sine genealogia, assumptus filio Dei, vt dicitur ad Hebræos, ante omnē sacrificiorum institutionem præsignatur. Auctoritate Dei sancium, quia ob ipso Deo Patre collatum est huiusmodi sacrificij sacerdotium, vt habetur ad Hebræos: Christus non semetipsum clarificauit, vt Pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum: Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.

Albertus
libro. 2.

Hebr. 7.

Hebr. 5.

Iuramento autem confirmatum, sicut dicitur in Psalmo: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, Tu es sacerdos in æternum. Sua autem perfectione est perpetuum, quia per perfectionem huius sacrificij, omnia veteris legis, cū lege & sacerdotio, sunt abolita, vt istud in perpetuum statuatur obseruandum. Vnde ad Hebræos: Hic autem eò quòd maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium, vnde & saluare in perpetuum potest: accedens per seipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandū pro nobis. Et de abolitione veteris legis, vt illud vnici sacrificij statuatur sacerdotium, dicitur. Si ergo consummatio per sacerdotium Leuiticū erat, (populus enim sub ipso legē accepit) quid adhuc necessarium fuit secundū ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, & non secundum ordinem Aaron dici? Translato enim sacerdotio, necesse est vt & legis translatio fiat. Et sequitur: Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius & inutilitatem: Nihil enim ad perfectum adduxit lex. Habet

Psalm. 109.

Hebr. 7.

Ibidem.

& præ omnibus sacrificijs sanctitatē, & sanctificationis operationem: quia est in omnibus significatū, quia omnibus alijs refutatis voluntati diuinæ est acceptissimum, quia valore excellentissimum, & quia pro omnibus hominibus redimēdis ipsum solum est oblatū, tot in se continens gratias, quot in omnibus alijs poterāt significari.

Ita Doctores communiter aptant gratias sacrificij in cruce peracti ad istud diuinum sacrificium Eucharistia: quia reuera vna & eadem est hostia, vnum sacrificium, vnaq; oblatio, quantum ad rem oblatam, qui est ipsemet Saluator noster. Secundū istā considerationē Gab. Biel vbi supra, agēs de effectu & fructu huius sacrificij, introducit fructus sacrificij in cruce peracti, & refert Ioannē Gersonem sic dicentem super Matth. Sacrificium sicut & verbum abbreviatum fecit Dominus super terram: Hostiam vnā, vnicā, mundā, plenā bonis, plenā effectibus omnibus illis, pro quibus hostia legalis solebat offerri. Si deletionem peccatorum petis, Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: Si gratiarum actionē, gratias agit Christus Patri: Si malorum euitationem, sanat ipse nos, & liberat, quia verē languores nostros ipse tulit: Si bonorum consecutionē celerem, interrogatus Latino docebit, qui tempore huius sacrificij vespertini audire meruit cum iuramento, Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso. Et sequitur: In sacrificio corporis & sanguinis sui nota fecit omnia: Paschalem agnum, manna deserti, panem cæli, tauros, vitulos immolationis, hircū emissarium, passerem, turtures, & columbas, vinum & libamina, sal in omni sacrificio, caudam cum capite, neque mel, neque fermentum: Denique quotidianum bis sacrificium, cum matutino vespertino: Quicquid in his figuraliter significatur & mysticē, per hoc vnum sacrificium impletum est, & vobis per ipsum confertur in veritate. Quibus addit Gabriel: Quamuis autem semel oblatus est Christus in aperta carnis effigie, offertur nihilominus quotidie in altari, velatus panis viniq; specie. Hæc ille. Simili modo refert multa Gabriel in eodem loco, quæ omittro breuitatis causa, & quia cuique in promptu est ea apud ipsum perspicere.

Gabriel
vbi supra.

Ioannes
Gerson.

Gregorius Nyssenus in oratione superius allegata, dicit: Nam qui omnia pro Dominica potestate atq; auctoritate administrat, non expectat vel ex prodicione necessitatem, vel Iudæos grassatorum in modum adorientes, vel Pilati iudicium iniquum, vt illorum scelus ac malitia, communis hominū salutis principium & causa esset. Sed pro ineffabili, arcanoq; & qui ab hominibus cerni nequit, sacrificij modo, sua dispositione & administratione præoccupat impetum violentum, ac sese oblationem ac victimam offert pro nobis sacerdos simul & agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Hæc & multa alia dixit, quorū magnam partem superius posuimus. Ecce, igitur confitetur magnus ille vir, quod Saluator noster in cœna semetipsum obtulit pro nobis sub speciebus panis & vini, quasi præoccupans impetum violentum Iudæorum, atq; iniquum Pilati iudicium: ne eorum scelus & malitia essent communis salutis hominum principium & causa. Ergo illud sacrificium fuit propitiatorium.

Ruardus Tapper iuxta huius tertie nostræ conclusionis veritatem, inquit: Offerri igitur potest sacra Eucharistia in omnem usum & finem, ad quem sacrificia offerri possunt, & ad quem legis sacrificia diuinitus sunt instituta. Successit enim in locum omnium veterum sacrificiorum. Nam docet beatus Augustinus, sacrificium secundum ordinem Melchisedech, quod Christus exhibuit hic de corpore & sanguine suo, successisse omnibus sacrificijs veteris testamenti, quæ immolabantur in vmbra futuri. Propter quod etiam vocem illam eiusdem mediatoris, per Prophetiam loquentis: Sacrificium, inquit, & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi. Quia pro omnibus illis sacrificijs & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus ministratur. Perfectissimum namq; esse conueniebat sacrificium, quod secundū ordinē Melchisedech in lege sua noua Christus institueret. Beatissimus Leo, Vt vmbra, inquit, cederēt corpori, antiqua obseruatio nouo tollitur sacramento: hostia in hostiam transit, tantò meliorem, quantò agnus immaculatus (Christus videlicet) præstat sanguine agni paschalis & legalis festiuitas dū mutatur, impletur. Est igitur sacra

Gregorius
Nyssenus
vbi supra.

Ruardus
Tapper
tom. 2.
artic. 16.

Psal. 39.

Leo Papa
serm. 6. de
Paschate.

Eucha-

Eucharistia holocaustum, sacrificium pacificum, & propitiatorium siue pro peccatis. Et omnium horum vsus habet, veritatem, & virtutē: inō in immensum excedentem, vt etiam docet Gabriel Biel in Canonē Missæ, post Ioannem Gerfonem. Hæc ille. Qui in istis suis scriptis, & cōclusionē istam nostrā ponit, & illam testibus sacris probat, adducens Augustinum, Leonem, Gabrielem, & Ioannem Gerfonem.

Gabriel Gerfon.

Alexander epistola ad omnes orthodoxos.

Iulius Primus epist. ad Episcopos per Ægyptum. Cyprian. Amb. lib. officiorum, cap. 48.

Alexander quintus à Beato Petro Pontifex, scribit, quod crimina atq; peccata, oblati his Domino sacrificijs, delentur, quodque talibus hostijs delectabitur & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia. Nihil enim, inquit, in sacrificijs maius esse potest, quàm corpus & sanguis Christi: nec vlla oblatio hac potior est. Eadem scribit Iulius Primus. Et beatus Cyprianus dicit, sacram Eucharistiam esse holocaustum, ad purgandū iniquitates. Idem quoq; habet Ambrosius, idē & Chrysostomus.

Quicquid autem sacra Eucharistia habet talium bonorum, ex sua institutione habet, id est, quicquid habet efficaciter: quia quoad talia bona, totā suam efficaciam habet ex institutione Christi. Vnde & totam habuit & tantam, quando primū instituta fuit. Sancti Patres etiam sacrificium Christi in cœna, & sacrificium Christi in cruce, non distinguunt per non propitiatorium, & propitiatorium: sed per incrementum, & cruentum. Cognouerunt enim illud fuisse propitiatorium etiam suo modo, de quo infra.

Adducitur ad eandem conclusionem secunda probatio, ex eo, quod res figure respondeat.

CAPVT XXIII.

Secundò probatur eadem Conclusio, ex eo, quod res propriæ figuræ respondeat, signatum signo, & imago rei cuius est imago. Vt plenè concipiamus huius probationis seu rationis secundæ efficaciam, aut in concludendo energiam, operæ precium est in memoriam reducere id, quod apud nos catholicos est, & apud omnes etiam debet esse notissimum: hoc est, Quod dum loquimur

mur de Eucharistiæ sacramento, & de Eucharistiæ sacrificio, non de duobus rebus realiter distinctis loquimur: sed de vna & eadem re, plures habente rationes, significationes, acceptiones, ac nomina: & quæ secundum aliquam suam rationem aut significationem est sacramentum, secundū aliam verò est sacrificium. Talis enim est nostra sacra Eucharistia, quæ sicut multas habet significationes seu rationes, sic & multa habet nomina: acque eadem dicitur sacrificium, in quantum representat ipsam passionem Christi: eademque dicitur sacramentum, in quantum in ea traditur inuisibilis gratia sub visibili specie. In hac enim veritate nulla est controuersia, sed in ea maxime conueniunt omnes catholici tractatores, quemadmodum & in multis alijs. Et quidem representatio, qua Eucharistia representat passionē, si per se accipiatur, non est sacrificium: sed Eucharistia est sacrificium secundum ipsam representationem: vnde & ipsa representatio non est sacrificium, sed est ratio qua Eucharistia est sacrificiū. Quasi sicut albedo non est album, sed est ratio absoluta, qua album est album: Aut sicut paternitas non est pater nec relatiuum, sed est ratio respectiua, qua homo (verbi gratia) est pater, est relatiuum, & refertur ad filium. Ita igitur hoc nomen, sacrificium Eucharistiæ, non nominat nec dicit illam solam representationem: sed potius nominat & dicit Eucharistiam, cum illa repræsentatione. Ideoque sacrificium Eucharistiæ, est ipsa Eucharistia representans passionem Christi. Igitur Eucharistiæ sacrificium, & Eucharistiæ sacramentum, non differunt secundum rem: sed solum differunt secundum rationem & secundum nomen. Ex ista autem veritate sequitur alia non minus nota: ea est, quod omnia, quæ considerantur in sacramento Eucharistiæ, seu in ipsa Eucharistia secundum rem, debent considerari in Eucharistiæ sacrificio secundum rem: non enim est ibi res diuersa, vt constat ex dictis. Videamus ergo quæ sunt in sacra Eucharistia secundum rem ipsam.

Consideramus autem in Eucharistia secundum rem, tria. Primum est, ipsæ species sacramentales, panis & vini. Secundum est, res contenta sub illis, id est, verus &

S. Thomas Parte. 3. quest. 73. artic. 4. Ibidem quest. 79. artic. 7.

Que sunt in Eucharistia se-

quod dicitur: totus Christus. Tertium est, effectus eius. Omnia hæc habet sacra nostra Eucharistia, & hoc tam prout est sacrificium, quàm prout est sacramentum: sacrificium, inquam sensibile & visibile, continens hostiam salutarem, & nobis inuisibilem, Christum: qui tradidit & tradit semetipsum Deo patri suo hostiam & oblationem pro nobis, in odorem suavitatis. Propter ista tria considerata in Eucharistia, ut est sacramentum, dicit S. Thomas, & est verissimum, atque ab omnibus concessum, nec villo modo dubitandum, quòd quantum ad id quòd est sacramentum tantum (id est, species panis & vini) potissima figura fuit huius sacramenti oblatio Melchisedech, qui obtulit panem & vinum. Quantum autem ad ipsum Christum passum, qui continetur in hoc sacramento, figuræ eius fuerunt omnia sacrificia veteris testamenti: præcipue sacrificium expiationis, quòd erat sollemnissimum. Quantum autem ad effectum, fuit præcipua eius figura Manna, quòd habebat in se omnis saporis suavitatem, ut dicitur Sapientiæ decimosexto. Sicut & gratia huius sacramenti, quantum ad omnia reficit mentem. Hæc ille. Igitur ex eadem ratione, propter ista tria considerata in Eucharistia, prout est sacrificium, debemus concedere, quòd quantum ad species Eucharistiæ, figura huius sacrificij fuit oblatio Melchisedech, qui obtulit in pane & vino: quantum ad ipsum Christum in illis contentum, figuræ huius sacrificij fuerunt omnia sacrificia veteris testamenti, & potissimè sacrificium expiationis: quantum autem ad effectum, figura præcipua huius sacrificij fuit Manna, propter dictam rationem. Eosdem enim effectus habet Eucharistia ut sacrificium, quos habet ut sacramentum, licet aliquo modo differenter: sicut hoc inferius declarabitur magis, & probabitur.

Omnia igitur sacrificia, quæ olim fuerunt vel sub lege, vel ante legem, pertinentia ad cultum veri Dei, figuræ fuerunt Eucharistiæ sacramenti: & per consequens omnia illa sacrificia præcedentia, propter eandem rationem statim dictam & explicatam, fuerunt figuræ Eucharistiæ sacrificij. Utrobique enim est non solum similis, sed eadem ratio, ut constat ex dictis. Nisi maior sit fortè ratio, quòd

quòd sacrificia præcedentia significarent potius Eucharistiæ sacrificium: sicut fortè maior est ratio, quòd sacramenta præcedentia significarent potius Eucharistiæ sacramentum. Ut præcedentia sacrificia adumbrarent hoc sacrificium, & præcedentia sacramenta adumbrarét hoc sacramentum: saltem magis directè, saltem magis formaliter. Sed de hoc non tantum est curandum. Id sufficit, quòd satis concluditur, omnia sacrificia veteris legis fuisse figuras Eucharistiæ sacrificij, sicut omnia illa fuerunt figuræ Eucharistiæ sacramenti.

Ex ista enim veritate cõcludimus, per respondentiam figurati ad figuram, aut rei ad umbram, quòd postquam in veteri testamento fuerunt sacrificia holocausti, sacrificia hostiæ pacificæ, & sacrificia hostiæ pro peccato: & postquam illa omnia figurabant hoc vnum nostrum sacrificium Eucharistiæ, eiusque erant figuræ & umbræ, debuit hoc nostrum sacrificium Eucharistiæ ex sua institutione respondere sacrificijs præteritis hostiæ pro peccato, sicut ex sua institutione respondet sacrificijs præteritis holocausti, & hostiæ pacificæ. Respondere enim debet figuratum figuris suis omnibus, & hoc pertinet ad suam perfectionem, ut quæ in suis figuris erant dispersa, & multiplicata, in ipso figurato sint collecta simul & unita. Exemplum huius positum est iam superius, quando de vno sacrificio CHRISTI in cruce, quòd omnia sacrificia præcedentia figurabant, fuit sermo.

Præsens hæc nostra ratio non est omnino eadem cum præcedente: quia illa procedebat ex successione & subrogatione huius nostri sacrificij, in locum omnium præcedentium: ista verò procedit ex respondentia figurati ad figuram, aut certè rei ipsius ad umbram.

Statuitur probatio tertia ex Agno Paschali typico.

CAPVT XXIII.

Tertio probatur eadem conclusio huius primi Articuli eodem medio, id est, ex eadem respondentia: sed particularius, quia videlicet præcipue & in parti

ulari ex Paschali agno typico. Fuit enim Paschalis ille agnus præcipua figura huius diuini sacrificij: & in locum eius hoc nostrum sacrosanctum sacrificium subrogatum est: vt in institutione constat. Non dubitauit S. Thomas concedere, agnum Paschalem fuisse præcipuam figuram sacramenti Eucharistiæ: eò videlicet, quòd illud figurabat quantũ ad illa tria iam dicta, quantum ad species sacramentales, quantum ad rem contentam, quæ est Christus, & quantum ad effectum. Verba eius sunt, Sed agnus Paschalis quantum ad hæc tria, præfigurabat hoc sacramentum. Quantum enim ad primum, quia manducabatur cum panibus azimis, secundum illud Exodi: Edent carnes & azimos panes. Quantum verò ad secundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorũ Israel decimaquarta Luna: quod fuit figura passionis Christi, qui propter innocentiam dicitur agnus. Quantum verò ad effectum, quia per sanguinem agni Paschalis, protecti sunt filij Israel à deuantante Angelo, & educti de Aegyptiaca seruitute. Et quantũ ad hoc ponitur præcipua figura huius sacramenti, agnus Paschalis: quia secundũ omnia, ipsam representat. Hæc ille. Vt autem iam satis monstratũ fuit, eadem ratione ille idem agnus Paschalis præcipua figura fuit huius diuini sacrificij Eucharistiæ: in quo sunt etiam eadẽ tria, quæ in Eucharistiæ sacramento. Nisi quod maior ratio est, aut videtur esse, vt ille agnus typicus figurauerit Eucharistiã secundum rationẽ sacrificij, quàm secundũ rationẽ sacramenti. Erat namq; ille agnus typicus, victima, & verè immolabatur. De vtroq; n. habemus scripturas diuinas manifestas. Ita namq; scriptũ est: Decima die mensis huius tollat vnusquisq; agnũ per familias & domos suas, &c. Infra: Et seruabitis eum vsq; ad quartamdecimã diem mēsis huius: immolabitq; eum vniuersa multitudo filiorum Israel ad vesp̄ã. Infra: Itē tollentes animal per familias vestras, & immolare Phasẽ. Infra: Et cũ dixerint vobis filij vestri, Quæ est ista religio? dicetis eis, Victimã transiit Domini est, quãdo transiit super domos filiorũ Israel in Aegypto percutiens Aegyptios, & domos nostras liberans. Ecce ille agnus typicus erat victima, & immolabatur: habebat ritum specialem,

atque

atque erat quædam specialis religio Phasẽ, vt in eodem capite constat de istis omnibus, immolatione, victima, ritu, religione. Maior igitur videtur esse ratio, vt ille agnus, Eucharistiã sacratissimã secundũ rationem sacrificij, quàm secundum rationem sacramenti præfiguraret. Præcipua itaque figura huius sacrificij fuit ille agnus: ita Saluator noster declarauit eo facto suo & verbo, quo Eucharistiã in locũ illius agni typici subrogauit nobis, & ita semper omnes Catholici doctores intellexerunt.

Respondet igitur istud nostrum sacrificium nouum illi sacrificio veteri etiam in effectu: vt constat ex dictis & communi omnium Patrũ explicatione, & sententia. Per sanguinem agni paschalis typici, protecti sunt filij Israel à deuantante Angelo, & educti de Aegyptiaca seruitute: per nostram autem Eucharistiã, seu per sanguinẽ noui agni, qui in ea immolabatur, protecti sumus à principe huius mundi & tenebrarum harum, atq; educti de seruitute peccati, redempti, & liberati, qua libertate Christus nos liberauit: Ille verò effectus liberationis a peccato, sine dubio magis pertinet ad sacrificium hostiæ pro peccato, quàm ad sacrificium holocausti, vel ad sacrificium hostiæ pacificæ. An in illa prima immolatione Eucharistiæ fuimus redempti, aut omnino à peccato liberati? Non hoc dicimus. Sed hoc tantum hic asserimus, quòd per sanguinem illius agni, qui tunc in ea immolabatur, à peccato redempti & liberati sumus: atque quòd sacræ Eucharistiæ illius primæ immolatio, ex quo in ea continebatur iste agnus verus, qui iam tunc incipiebat immolari propitiatorie pro nobis, & agno typico respondebat, debuit esse & verè erat immolatio propitiatoria.

Confirmatur ista ratio (& fortè operabitur ista confirmatio maiorem præcedentis rationis & totius materiæ declarationem) ex propria significatione seu representatione Eucharistiæ in illo sacrificio coenæ. Ostensum fuit in conclusione præcedente, & ad illam, quòd Saluator noster obtulit seipsum in cena sub speciebus panis & vini: & quòd ita verè sacrificauit. Vnde de hoc iam non agimus, sed genus aut speciem illius sacrificij declaramus, & declarationem ipsam probamus. Dicimus er-

S. Thomas
parte. 3.
quest. 73.
artic. 6.

Exodi. 12.

Ibidem.

Ibidem

Ibidem.

Ibidem.

go illud sacrificium fuisse etiam propitiatorium, ad modum sacrificij hostiæ pro peccato: & istam conclusionem ex ipsius sacrificij propria significatione, tanquã ex quarto medio, ita ostendimus: Sacrificium Christi in cœna, verè ac propriè significabat sacrificium ipsius Christi iam futuri in cruce: sed sacrificium Christi in cruce futurum erat tunc, & verè fuit propitiatorium: Ergo maior ratio est, vel saltem æqualis, vt illud sacrificium dicatur habuisse sacrificij propitiatorij rationem, ex quo tunc verè dicitur habuisse sacrificij propitiatorij significationem. His addendo, quòd illud sacrificium cœnæ non solum sacrificium crucis significabat: quinimò & eandem hostiam verè, propriè, atque realiter cõtinebat. Ideoque propter veram significationem & realem continentiam sacrificij propitiatorij & eiusdem hostiæ, dicendum est absque dubio, fuisse propitiatorium. Eadem profusus deductione ostenditur, sacrificium Christi in cœna habuisse rationem cunctorum sacrificiorum, quorum habuit rationem sacrificium Christi in cruce: quia (videlicet) sacrificium cœnæ representabat sacrificium crucis, & realiter continebat eandem hostiam: atque vtrobique erat idem sacerdos, eadem hostia, idem offerens, eadem oblatio, idem oblatas: quia ipse voluit. Fuit igitur sacrificium cœnæ holocaustum, fuit hostia pacifica, fuit hostia pro peccato, fuit iuge sacrificiũ: quia omnia ista sacrificia fuit sacrificium crucis, & in loco omnium istorum sacrificium cœnæ nobis à Christo Salvatore nostro præstitum est.

Ista ratio mihi ita videtur demonstratio, prout subiecta materia patitur demonstrationem, vt firmiter existimem, neminem illam negare posse: nisi qui prius negauerit, sacrificium cœnæ sacrificium crucis representalle, aut illius hostiam realiter continuisse. Quum enim ista duo ponimus (Alterum, quòd sacrificium cœnæ sacrificium crucis representabat: Alterum, quòd sacrificium cœnæ, eandem hostiam sacrificij crucis realiter continebat) iam non est, quòd aliquis possit prædictam nostram conclusionem negare, aut dubiam habere. Maximè, addendo illis duobus quasi tertium, Quòd vtrobique erat Pontifex Magnus, idem Sacerdos summus Christus Dominus.

minus. Alia sacrificia præcedentia præfigurabant quidem sacrificium crucis, vt certum est & notissimum: sed nullum sacrificiorum præcedentium se habuit ad sacrificium crucis, sicut se ad illud habuit cœna. Deficiebant nanque alia præcedentia in multis: tum, quia non ita expressè illud significabant, sub verbis Dei expressis in tali forma: tum, quia non ita de propinquo, sed à longè & valde à remotis: ad hæc, quia non continebant realiter eandem hostiam: rursus, quia non habebant eundem offerentem propinquum, immediatum immediatione virtutis & suppositi. In multis ergo deficiebant illa alia præcedentia. Nec sacrificium cœnæ dicitur præcedens sacrificium crucis, aut præcedens passionem, sicut alia: quia (vt sanctus Thomas optimè notauit, & infra ponitur latè) passio Christi quibusdam quasi gradibus peracta est: & in tertio gradu incipiendo à primo, ponitur præsignatio mortis in cœna. Quo constat illud iam inter quasi gradus passionis computari: vt primus fuerit traditio Christi à Deo, Iuda, & Iudæis: secundus fuerit traditio Sacerdotibus, Scribis, & Pharisæis: tertius fuerit præsignatio passionis Christi facta in cœna: quartus fuerit ipsa passio Christi deinde secuta.

S. Thomas
parte. 3.
quest. 83.
artic. 5. ad
tertium q.
quæst.

Struitur probatio quarta ex significatione, comprehensione, & sacerdote sacrificij in cœna nouissima.

CAPVT XXV.

AVt negabit aliquis sacrificium cœnæ sacrificasse tunc sacrificium crucis? Aut negabit aliquis sacrificium cœnæ continuisse eandem hostiam realiter, quã sacrificium crucis postea continuit? An negabit aliquis sacrificium cœnæ habuisse eundem numero sacerdotem, offerentem immediatum, què sacrificium crucis habuit? Absit, absit, inquam, talis negatio à mentibus, cordibus, ac verbis Christianis. Quòd si illud significabat aut præsignabat (vt dicit Sanctus Thomas) eandem hostiam continebat, eundem sacerdotem offerentem immediatum habebat, vt tenerè ita est, & nullus Christianus negare

potest, confiteamur ingenuè sacrificium cœnæ fuisse similiter propitiatorium: maximè cum non habeamus aliàs, vnde hoc rationabiliter negare valeamus. Credamus eandem intentionem, vbi credimus eundem offerentè, eandem hostiam, & fermè idem tempus: vt sic per consequens intelligamus, vtrobique fuisse sacrificium propitiatorium.

*Conclusionis eiusdem probatio quinta, ex verbis
Seruatoris nostri.*

CAPVT XXVI.

Quintò probatur eadem conclusio tertia huius articuli primi, ex illo verbo Domini, Hoc facite in meâ commemorationem. Tota enim potestas, quâ nos sacerdotes, inferiores, medijs, aut supremi habemus super corpus Christi verum, per illud verbum regulatur, Hoc facite in meam commemorationem. Etiam & illud verbum non nisi per factum Christi intelligitur, quod per illud verbum ostenditur & refertur. Nullum enim aliud verbum diuinum in tota scriptura diuina habemus, quo nobis potestas super corpus Christi verum tribuatur: licet alia habeamus, ex quibus super corpus Christi mysticum nostram potestatem nobis à Deo datam intelligamus. Possimus igitur facere ex corpore Christi vero vel circa illud, quicquid Christus ibi in cœna fecit: quia ipse suum factum ostendens, dixit, Hoc facite in meam commemorationem. Et nostram hanc potestatem in isto verbo traditam, & per istud verbum regulatâ, nec ad aliud trahere, nec ad aliud extendere possumus, quod ea quæ Christus in cœna gessit. Ergo, si ille tunc in corpore suo nihil aliud fecit, nisi quod illud sub speciebus panis & vini consecrauit, aut illud per modum hostiæ pacificæ vel holocausti obtulit, sequitur euidenter, quod nos nihil aliud circa corpus Christi verum possumus facere, nec illud per modum hostiæ pro peccato possumus offerre. Offerimus autem nos corpus Christi verum in nostris quotidianis sacrificijs etiam per modum hostiæ pro peccato, & in remissionem peccatorum, vt gratiam obtineamus, & nobis nostra peccata condonentur, vt omnibus est

est notum, & infra magis declaratur. Igitur Saluator noster in cœna etiam obtulit hoc modo.

Video, quod etsi Saluator noster in cœna non obtulisset corpus suum per modum hostiæ pro peccato, sed tantum per modum hostiæ pacificæ, aut tantum per modum holocausti, aut etiam tantum per modum vtriusque simul, nos tamen possemus quodâ modo offerre, etiam per modum hostiæ pro peccato. Ita enim dixit bonus ille vir catholicus & doctus Ruardus Tapper, quæ superius laudauimus auctorem. Præsertim, quia de hac re nulla constat prohibitio nobis facta. Quid enim prohibet, vt filium, quem sub speciebus panis & vini in manibus habemus, Patri suo æterno pro peccatis nostris offeramus, aut offerre valeamus? Maximè, quia legimus, Puer datus est nobis, & filius natus est nobis. Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Verum si ita esset, & talis nostra oblatio apud Deum pro peccatis nostris condonandis meritum haberet, id non esset ex Christi institutione, sed tantum ex nostra libera oblatione, & ex Dei optimi acceptione. Quandoquidè ex Christi institutione nos nihil aliud possumus facere, nisi quod Christus in cœna fecit, & suo verbo demonstrauit, & declarauit, atque præcepit, dicens: Hoc facite in meam commemorationem. Offerre pro peccato, est res differentissima, saltem est modus offerendi differentissimus ex natura rei, ab eo qui est offerre in holocaustum, vel in hostiam pacificam: vnde distinctum olim habebat ritum & distinctam definitionem aut descriptionem, vt cõstat ex Leuitico, vbi de omnibus his sacrificijs, & suis ritibus in offerendo, obseruandis, est sermo copiosus & clarus. Quo ergo iure id mutare possumus, vt (etsi Christus in cœna non obtulerit corpus suum, tanquam hostiam pro peccato) nos modò illi ritù mutantes, corpus eius sacratissimùm pro peccato offeramus? Aut si hoc facimus, velimus nolimus, confiteri tenemur, hanc talem oblationem non ex Christi institutione, sed ex nostra esse voluntate, aut libera oblatione: & per consequens (vt iam diximus) non haberet meritum ex institutione Christi, sed aliunde. In-

Ruardus
tomo. 2.
arcic. 16.

Esaiæ.

Roman. 8.

Leuit. 1. 2.
2. 4. 5.

stitutio enim Christi est, ut faciamus quod ipse fecit. Hoc facite, inquit, in meam commemorationem. Nos autem contendimus & firmiter credimus, quod nostra oblatio corporis Christi pro peccato, habet meritum ex ipsa Christi institutione: ex qua etiam habet efficaciam: efficaciam, inquam, talem, qualem non haberet, nisi à Christo instituta fuisset. Quamobrem insuper ad efficaciam ipsius oblationis nobis veniendum est. Videbimus enim, quod illam Christi institutioni debemus tribuere: ex qua & in suis meritis ipsa oblatio efficaciter valet. Communis & tota Doctorum Catholicorum Schola docet, sacram Eucharistiam, tam ut sacrificium quam ut sacramentum, & tam ut sacramentum quam ut sacrificium, habere efficaciam in suo effectu ex opere operato, siue ex vi sacramenti aut sacrificij, ex institutione Christi, & in eius meritis. De qua re Scotus primum in suis quolibeticis questionibus, & post ipsum Gabriel Biel super Canonem, specialiter tradunt multa. Ita & S. Thomas ante istos doctores scribens, prius dixit, sacram Eucharistiam esse sacramentum & sacrificium; postea egit de eius institutione: & deinde suo loco tractavit de eius effectu: ut intelligamus omnes, sicut est rei veritas, efficaciam huius sacramenti & sacrificij in efficiendo siue in suo effectu pendere, esseque à Christi institutione, & à suis meritis. Si ergo istud diuinum sacrificium ex sua institutione non esset sacrificium propitiatorium, aut pro peccatis: & si à nobis pro peccatis offeratur, iam non haberet efficaciam in illo effectu pro peccatis à Christi institutione, sed solum à nostra voluntaria oblatione. Nos autem non ita dicimus, nec etiam Ecclesia Dei, quæ docet, & semper docuit, istud sacrosanctum sacrificium ex institutione Christi habere effectum contra peccata. Ob quod canit cum diuo Ambrosio, Offeratur quotidie pro viuus & mortuis, ut omnibus prosit, quod pro salute omnium est institutum. Quemadmodum & Sanctus Thomas ex sancto Ambrosio, adduxit in officio corporis Christi de isto sancto sacrificio. Ad institutionem itaque venire debemus, & in ea efficaciam querere.

Vbi possumus querere huius sacrificij institutionem?

In

In factis & verbis Christi, quibus ipse hoc sacrificium primum consecrauit, confecit, obtulit. Ibi enim primum hoc sacrificium institutum est: dum cœnantibus eis (Christo cum duodecim) accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, traditur, aut frangitur. Ista namque facta & verba Saluatoris fuerunt consecratiua consecratiuæ, Eucharistiæ, tam ut est sacramentum, quam ut est sacrificium: vnde fuerunt simul consecratiua & oblatiua, atque pariter consecratiua & institutiua, tum sacramenti, tum sacrificij huiusmodi. Verba autem illa, quæ postea sequuntur, Apostolis dicta, Hoc facite in meam commemorationem, per consequens non fuerunt Eucharistiæ institutoria, quia illa iam erat: sed vtique fuerunt & institutoria celebrationis Eucharistiæ in Ecclesia, & collatiua potestatis sacerdotalis, qua Apostoli id possent facere quod Christus fecit, consecrando atque offerendo, alijsque de consecrato atque oblato tradendo: & præceptiua ordinis in tali opere. Hoc est, quod superius diximus Caietanum annotasse: sicut ipse notauit, & optime: non considerando ista verba, Hoc facite in meam commemorationem, tanquam institutoria Eucharistiæ simpliciter: sed profecto tanquam institutoria celebrationis Eucharistiæ in Ecclesia, id est, ut nos possemus celebrationem Eucharistiæ in Ecclesia continuare, quam Christus ipse primus initiavit, & fecit completè in sua persona semel, sine ministro alio.

Christus igitur non instituit primum Eucharistiam solis verbis doctrinalibus, aut præceptiuis, aut necessitatem inducentibus, ut dicens, Facite hoc, vel hoc, isto modo, vel isto, & cætera, ut instituit Baptismum: Sed potius sacrum Eucharistiam, quia ipsa erat dignissima, ipse instituit, eam per seipsum prius efficiendo, consecrando, offerendo, sumendo, & alijs communicando, Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Postea verò, ut ea res sacratissima maneret & perpetuaretur continuo in sua sancta Ecclesia, tanquam memoriale perenne suæ sacratissimæ passionis, sacramentum & sacrificium cunctorum aliorum maximum, atque nostrum solatum

Matth. 26.
Marci 14.
Luca. 22.

Caietanus
parte. 3.
quest. 80.
artic. 12.

Scotus
quolib. 20
Gabriel su
per Cano.
S. Thomae.
parte. 3.
quest. 73.
artic. 4
Ibidem
artic. 5.
Ibidem
quest. 79.

Ambro.

tium singulare : ostendens factum suum quod statim fecerat, dixit Apostolis : Hoc facite in meam commemorationem. Ideo igitur tota nostra potestas sacerdotalis, quantum respicit corpus Christi verum, debet regulari per hoc verbum illius, Hoc facite in meam commemorationem. Verbum autem istud accipi, declarari, atque intelligi debet secundum factum Christi, quod factum istud mer verbum demonstrat, per illud pronomen, Hoc. Refertur enim illud verbum ad factum, ut est notissimum. Tota, inquam, nostra potestas sacerdotalis huiusmodi debet regulari per hoc verbum, ut sit efficax, ut efficaciam habeat in sua actione, in suo actu offerendi. Etenim si Christus in cœna non obtulit propitiatoriè, & nos offerimus propitiatoriè: iam facimus aliquid, quod Christus non fecit, trahendo oblationem & hostiam suam ad aliud genus sacrificij. Si autem ita facimus, iam hoc non facimus in virtute illius verbi, Hoc facite in meam commemorationem: quia illud verbum solum dat nobis potestatem faciendi, quod fecit Christus in cœna. Si verò aliunde hoc facimus, de diuina videlicet bonitate ac benignitate confisi, credentes quòd boni consulet, iam nõ habemus, vnde tali nostro facto aut ministerio, efficaciam ex opere operato, siue ex vi sacramenti aut sacrificij promittamus. Hæc enim talis efficaciam in ipsa Christi institutione fundatur: veluti dum facimus quod fecit ipse, ut ex dictis & per se constat. Alia verba Saluatoris nostri declarantur per seipsa, aut per alia verba eius, aut per expositiones sanctorum, & cæt. Verbum autem istud maxime declaratur per factum Domini, quod ostendit, & ad quod refertur.

Sit itaque certissimum apud omnes animos Christianos, nostram potestatem sacerdotalem huiusmodi datam esse, declarari, & regulari per verbum, Hoc facite in meam commemorationem. Sit certissimum apud eos, hoc verbum referri ad factum Saluatoris, quod demonstrat. Sit certissimum tertio apud eosdem, sacrificium propitiatorium esse alterius generis, vel saltem alterius speciei ab alijs sacrificijs, quæ tantum sunt vel holocaustum, vel hostia pacifica: quia sacrificium propitiatorium est hostia

pro

pro peccato, ut supponimus tanquam notum. Ex illis tribus, quæ profectò (quantum ego capio) apud omnes debent esse certissima, duorum, id est, vel quòd Christus in cœna obrulit propitiatoriè: vel quòd aliàs, nos offerentes propitiatoriè, nõ habemus efficaciam in ipso opere ex Christi institutione. A toto genere, potentia non excedit suum obiectum, nec exceditur ab illo. Nostra potentia offerendi regularis & efficax terminatur ad factum Christi in cœna, tanquam ad suum obiectum proprium & adæquatũ: propter illud verbum Domini, Hoc facite in meam commemorationem. Ex quo habemus, quòd tota nostra talis potestas ordinaria, regularis, & efficax terminatur ad Christi factum in eo verbo ostensum. Igitur non potest illud factum excedere: quia aliàs iam suum obiectum excederet: quod fieri nequit. Ita intelligere debemus nostram potestatem circa corpus Christi, non vt absolutam ad quemcunque effectum vel actum, quem nos vouerimus: sed vt limitatam atque determinatam ad id, quod Christus fecit tunc, siue illud sit vnũ, siue multiplex: id est, siue sit vnum simpliciter, siue sint plura. Er ingenuè fateor, ego non video, quomodo ex illo verbo Saluatoris nostri nos possimus plus facere de corpore suo vero, quam ipse fecit in cœna. Faceremus autem plus de suo corpore, quam ipse in cœna fecit de illo: si ipse solum obtulit seipsum tanquam holocaustum vel hostiam pacificam, & nos offerimus ipsum tanquam holocaustum, & hostiam pacificam, & hostiam pro peccato.

Practica igitur sanctæ matris Ecclesiæ declarat satis istam veritatem: quia ipsa ab antiquissimis temporibus vitur, fruitur, & gaudet hoc diuino sacrificio, tanquam holocausto, tanquam hostia pacifica, & tanquam hostia pro peccato: non tamen putans se plus facere in hoc, quod Christus in cœna fecerit. Extant præclara testimonia huius nostre assertionis. Nã recognoscens ibi esse holocaustum, Clemens Papa statuit, quòd tanta holocausta in altari offerantur, quanta populo sufficere debeant. Recognoscens ibi esse hostiam pacificam, dicit Ecclesiã in Canonem

*De consec.
distinct. 2.*

nonne

none Missæ: Et omnium circumstantiam, quorum tibi fides cognita est, & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis. Recognoscens tibi esse hostiam pro peccato, dicit etiam in Canone sacro: Pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis, &c. Vnde offert pro uinis, & pro defunctis, ut notum est. Non tamè putat Ecclesia se plus facere in hoc, quàm Christus in cœna fecit, nec aliò tendere, nec aliud sacrificium offerre, nec aliò modo: sed potius intendit sese Christo in omnibus conformare, ut sanctissima sponsa sanctissimo sponso, ut amica amico, ut discipula magistro, ut serua domino. De materia huius quintæ probationis hac modo dicta sint. Sed quia est & grauis & latissima, de illa vel ex illa in sequenti probatione dicentur nonnulla, quæ etiam non minùs adnotare, atque obseruare oportet. Ad alia igitur iam pergamus.

Eadem conclusio sextò probatur ex ritu, factis, & uerbis, quibus offerimus: ad hæc, quia sacrificium in persona Christi offerimus, & Seruator noster nunc offerens, haudquaquam mutat intentionem, qua olim obtulit.

CAPVT XXVII.

Sextò probatur eadem conclusio ex ritu, factis, & uerbis, quibus CHRISTVS in cœna obtulit, & nos modo offerimus. Nos, quantùm ad essentialia Missæ spectat, offerimus eodem ritu, eisdem factis, eisdem uerbis, quibus ipse Christus in cœna obtulit, ut constat omnibus. Ergo ibi & hîc est idem sacrificium, & idem genus offerendi. Igitur si nos offerimus propitiatoriè, & Christus obtulit propitiatoriè. Antecedens est notum ex illis, in quibus CHRISTVS obtulit, & ex illis, in quibus quoad essentialia, nos modò offerimus. De consequentiâ uerò minimè potest esse dubium apud sapientes. Qomodo non erit idè sacrificium, & idem genus offerendi, ubi sunt eadem gesta, eadem uerba, eadem hostia, eadem cæremoniâ?

COR-

Confirmatur, Quia nos consecramus & offerimus, non solùm faciendo ac dicendo, quæ Christus fecit & dixit: sed etiam loquendo in sua persona, nò in nostra. Antecedentia enim & subsequenta dicimus in persona nostra: essentialia uerò consecrationis & oblationis dicimus non in nostra, sed in sua. Principalia nanque, & ad quæ magis attendimus, sunt, ex quo sacerdotem dicimus aut incipimus dicere in Missa: Qui pridie quàm pateretur, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, & eleuatis oculis in cælum ad te Deum patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, didicit discipulis suis dicens: Accipite, & manducate ex hoc omnes: Hoc est enim corpus meum. Similiter & de sanguine (ut habetur in Missali) simili modo postquam cœnatum est, accipiens & hunc præclarum calicem in sanctas ac venerabiles manus suas, item tibi gratias agens benedixit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite, & bibite ex eo omnes, Hic est enim calix sanguinis mei noui & æterni testamenti, &c. Ista sunt essentialia, & omnia alia quæ in Missa ponuntur aut uidentur facere ad oblationem, certè ad hoc tempus referuntur: quia non possunt omnia eodem tempore proferri, idè succussiuè dicuntur. Ista enim pars canonis Missæ est principalis, in qua præmissis orationibus ad Patrem clementissimùm pro apostolorum munerum benedictione, sanctorum commemoratione, pro benedictionis impetratione; addita deprecatione pro oblationis acceptione; procedimus sacerdotes ad sacrificij perfectionem, scilicet materiæ idoneæ & sanctificatæ consecrationem, qua panis uinique substantiæ in uerum corpus Christi & sanguinem substantialiter conuertuntur. Sed inter ista, ea magis & propriè essentialia sunt, uidelicet, Hoc est corpus meum, Hic est calix sanguinis mei, &c. Vnde alia uerba refert sacerdos, sicut ea narrat Euangelista: ista autem uerba sacerdos nec refert, nec profert in persona sua, sed dicit in persona Christi, tanquam ipse Christus in ipso & per ipsum loquatur. Et tunc fit consecratio, atque essentialis oblatio. Idè dicit Pascaſius in quodam tractatu de Sacramento: Sic & hoc sacramentum non meritis, nò uerbis hu-

manis

*Gabriel
super Can.
lect. 34.
S. Thomas,
parte. 3.
quest. 78.
artic. 1.*

Pascaſius.

manis, id est, in persona hominis prolatis, sed proculdubio diuinis efficitur & consecratur mandatis. Idcirco as-
sumendum nõ est, quòd alterius verbis, quòd vllis meritis, quòd potestate alicuius ista fiant, sed verbo vtiq̃ Creatoris. Et post modicum: Propterea veniendum est ad verba Christi, & credendũ quòd eisdem verbis id conficiatur. Reliqua omnia, quæ sacerdos dicit, aut clerus canit, nihil aliud quàm laudes & gratiarũ actiones sunt, aut certè obsecrationes, fidelium postulationes, & petitiones. Verba autem Christi sicut diuina sunt, ita & efficacia, vt hoc scilicet proueniat, quod iubet. Ad idem est manifestè, quod testatur Ambrosius in libro de Sacramētis, dicens: Panis est in altari, Consecratio autè quibus verbis, & cuius sermonibus est? Domini Iesu. Et sequitur: Vbi autem sacrificium conficitur, iam non suis sermonibus sacerdos, sed vtitur sermonibus Christi. Idè Ambrosius in eodem libro. Idem etiam & libro tertio de Sacramētis. Augustinus etiam, Crendũ est, inquit, quòd in verbis Christi sacramenta cõficiantur. Cuius enim potentia creantur prius, eius vtiq̃ verbo ad melius procreantur. Reliqua omnia, quæ sacerdos dicit, aut clerus chori canit, nihil aliud quàm laudes aut gratiarum actiones sunt, aut certè obsecrationes & fidelium petitiones. Vnde & sacerdos dicit prius, Euāgelistę verba assumens: Qui pridie hæc pateretur, &c. In hoc ergo creatur illud corpus. Hæc Augustinus. Gabriel etiam super Canonem Missæ dicit, agens de hoc sacramento & sacrificio, atq̃ de illius confectione: Hoc autem sacramentum tanquàm res permanens non consistit in vñ, licet ordinetur ad vñ: idè eius forma non debet exprime-
re aliquem actum, sed existentiam rei permanentis. Nec debent proferri in persona ministri, sed ex persona ipsius Christi loquentis: vt detur intelligi, quòd minister in perfectione huius sacramenti nihil agit, nisi quòd profert verba Christi. Ad idem est doctrina Magistri sententiarum, & rotius scholæ Christianæ simul. Cũ proferuntur hæc verba, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, conuersio fit panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi. Reliqua ad laudem Dei dicuntur.

Itaque

Itaque sine dubio in istis verbis fit consecratio, & in istis verbis fit essentialis oblatio. Hęc autè verba non sacerdos res proferimus nõ in persona nostra, sed in persona Christi. Quum igitur nos sacerdotes offeramus essentialiter eisdem factis, verbis, & ritu, quibus Christus: imò & in persona Christi loquentes: sequitur, quòd nos essentialiter, & secundũ institutionẽ suam, eodem modo offerim⁹, quo ipse obtulit in cœna solus: & nunc per nos offert.

Potest confirmari secundò ista probatio ex statim dictis, explicatiùs, considerando quòd Christus est, qui modò principaliter offert: & credendo de illo, quòd nũc offert eodem modo, quo obtulit in cœna. Nihil enim est, quo necessariò cogamur dicere, Christum mutare intentionem, & sola intentione mutata, iam nunc mutare modo offerre: quinimò sunt multa, quibus credere debeamus, Christũ Dominũ eandem nunc intentionem habere, & eadem intentione per nos modò offerre idem sacrificiũ. Stante autè eadem intentione Christi modò offerentis, cũ ipse modò offerat eandem hostiam, seipsum, & eodẽ ritu quo in cœna: si ipse in cœna nõ obtulit propitiatoriẽ, nec modò offert propitiatoriẽ. Si autè ipse non offert propitiatoriẽ, quomodo nos offerimus propitiatoriẽ? Quomodo extendimus intentionẽ nostram super intentionem suam, vt ipsam eandem hostiam seipsum, quam ipse per nos secundũ suam intentionem propriam offert nõ propitiatoriẽ, nos offeramus propitiatoriẽ? Vnde nobis hæc facultas: Si quisipiam dixerit, quòd Christus dedit nobis istam facultatem super suum corpus verum, vt illud offeretes, possimus intentionem nostram super intentionẽ suam extendere, & facere hoc sacrificium propitiatorium, eo tempore, quo ipse principaliter offert, & non facit ipsum sacrificium propitiatorium, quantum est ex parte sua: qui ita dixerit, ipse videat quàm verè dicat, aut quanta cum ratione loquatur. Nos enim iam monstrauimus nõ habere nos sacerdotes potestatem faciendi circa corpus Christi verum, aut de illo: nisi quòd circa illud aut de illo fecit Christus in cœna illa nouissima, de qua iam multa diximus. Obtulit igitur Christus in cœna, offert ipse modò in nobis offerentibus, & nos offerimus

L imus

Ambro.
Habetur
de consec.
distint. 2.
De consec.
dist. 2. cap.
Reuera pro
pe finem.
Idem, cap.
In calice.
August.
de consec.
distint. 2.
cap. vtrum
sub figura.
Gabriel
lett. 3.

Magister
libro. 4.
distint. 8.

imus in persona ipsius. Offerit autem in nobis, non à casu, nec à fortuna: sed à proposito, vt agens liberū, sciens, volens, & aliquid intendens. Ad intentionem illius respiciamus, & illam comparemus cum intentione, quam in cœna habuit, ibi offerens.

Ad maiorem elucidationem huius rei fortassis faciet non parum, si ita consideremus negotium hoc diuinum, vt res se habet. Alia sacramenta celebramus nos sacerdotes & conficimus quidem vt ministri Christi, qui in omnibus huiusmodi est principale agens: sed verba, quibus conficimus, proferimus in persona nostra: & ita dicimus alia sacramenta cōficiētes, Ego te baptizo, Ego te absoluo, Signo te signo crucis, & cōfirmo te Crismate salutis. Vel dicimus verba ministri imperātis, vt in sacramento ordinis: Accipe, seu accipite potestatem. Vel ministri deprecantis, sicut in sacramento extremæ vnctionis: Per istam vnctionē, & suam piissimā misericordiam indulgeat tibi, &c. Hoc autē sacramentū & sacrificium altissimum, præstantissimū, & præ ceteris magis sanctum, vt pote quod continet totum Christū, fontem & originē rotius sanctitatis, virtutis & gratiæ, celebrāmus atq; conficimus quidem etiam vt ministri Christi: sed longè alio modo nos habentes. Quandoquidē ipsa verba consecrationis, quibus hoc sacramentū & sacrificium conficimus, nō in persona nostra, sed in persona Christi proferimus. Vnde illud verbum, Corpus meum, prout dicitur in consecratione; nō ipsius sacerdotis, sed Christi corpus significat. De his benè Gabriel Diel super Cānonem Missæ, vbi explicat, quōmodo sacerdos proferit verba consecrationis non in persona sui, sed Christi: Non hoc dicimus, quasi negemus, sacerdotem offerentem hoc diuinum sacrificium, posse eius fructū & virtutem alicui vel aliquibus specialiter applicare: quia imò potest, vt constat ex suo officio sacerdotali, & ex gradu, quem habuit in Ecclesia Dei. Licet enim sacerdos minister sit Ecclesiæ, & organum, per quod Deus preces Ecclesiæ admittit, & gratiarum dona his, pro quibus Ecclesia per sacerdotē orat, influit: quia tamen Deo dedicatus est, sanctificatus, & consecratus, ac diuino cultui specialiter mancipatus, su-

Gabriel
lect. 38.
libera G.

premiūque gradum in Ecclesiastica Politia tenet circa corpus Christi verum ratione ordinis sacerdotalis: idēdē vltra hoc, quōd eius est sacrificium offerre, etiam ipsus est virtutem sacrificij & oblationis determinare seu applicare, vt illis vel illis indigentibus, præmiū reddendū pro huiusmodi Ecclesiæ sacrificio cōferatur. De his Guilelmus in Tractatu de Sacramentis, Scotus in suis Quolib. Questionibus: & post hos Gabriel Biel latissimè super Canonem Missæ. non igitur idēdē hoc dicimus. Dicimus tamen hoc, vt ostendamus primū, quā differenter se habeat sacerdos in celebrādo seu cōficiendo hoc sacrificium, & in applicando eius virtutem. Deinde dicimus hoc, vt ostendamus secundō, quōd licet sacerdos vt minister Ecclesiæ & Christi, possit virtutem huius sacrificij applicare: non tamen potest huic sacrificio virtutem præstare, nec potest illud ab alio genere sacrificiorum, in quo fuit institutum, ad aliud cum sua debita & ordinata efficacia trahere. Quia hoc sacrificium, non ex sacerdotis applicatione, sed ex Christi institutione habet efficaciam: Imò applicatio huius sacrificij, quā cū efficacia facit sacerdos, ostēdit manifestē, hoc sacrificium ex sua institutione tāle esse, & tale tunc fuisse, quale sacerdotes postea possemus applicare efficaciter, etiam ad particulares personas, in remissionem suorum peccatorum, & pro alijs suis necessitatibus, absque eo, quōd ipsum sacrificium à sua primæua atque primitiua institutione ad aliud genus sacrificij distrahamus. Fuit igitur tunc propitiatorium, quale nunc est, dum aliquibus in remissionem peccatorum applicatur.

Guilel. in
parte de sa-
cramento
ordinis.
quolib. 20.
Gabriel
lect. 26.

*Afferitur eiusdem conclusionis probatio septima,
ex comparatione collationeq; Missæ
Seruatoris ad nostram.*

CAPVT XXVIII.

SEptimò probatur eadem conclusio tertia, per comparationē illius primæ Missæ Christi ad Missam nostrā, atque per comparationem Missæ nostræ ad illam primā Missam suam. Horret enim meus animus (ita etiam existimo vsuuenire reliquis omnibus Christianis ani-

mis) putare, Missam nostrā habere modò maiore effectū contra peccatum, q̄ olim habuerit Missa Christi, que fuit prima atq; exemplar omnium aliarū, quæ postea fuerūt, modò sunt, atq; in futurum erunt, vsq; ad consummationem sæculi. Haberet autem, si nostrā Missa propitiatoria est, & Missa Christi propitiatoria non fuit: quia dum tale sacrificium propitiatoriè offertur, certè contra peccatum habet effectum, & virget: quem non haberet, si non propitiatoriè offerretur. Non possum autè tale quid cogitare, tantò magis nec credere. Statuamus igitur nostrā Missam non esse magis perfectam in genere sacrificij, q̄ fuerit Missa Christi: sicut nec est magis perfecta in genere sacramenti. Hoc certè verum est, & dignum atque dignissimum, quòd apud omnes Christianos statuatur pro certo. Nunc sic deduco argumentum: Nostra Missa est sacrificium holocausti, & est sacrificium hostiæ pacificæ, & est sacrificium hostiæ pro peccato: ergo Missa Christi fuit similiter tale sacrificium, quòd omnia ista genera sacrificiorum continebat. Vnde valet ista consequentia? Ex suppositione immediatè præcedente, & notissima. Quia videlicet Missa nostrā nō est magis perfecta in genere sacrificij. Esset autem magis perfecta, si plura sacrificia contineret, si plurius sacrificiorum voces suppleret, si plurius sacrificiorum effectus haberet.

Nunquid illa hostia in Missa Christi nō erat offeribilis pro peccato, aut propitiatoria? Absit. Erat enim offeribilis, quia in nostrā Missa offertur: & quòd offertur, sine dubio est offeribile. Nunquid illa hostia tunc quidem erat propitiatoriè offeribilis, sed Christus tūc eam propitiatoriè offerre non potuit? Absit. Tam potens enim erat Christus tunc, quàm nunc, quando & potest, & propitiatoriè per nos offert. Quid ergo? Nunquid & ipse illud potuit, sed illud facere noluit? Absit. Blasphemia est contra Christū, dicere, quòd ipse potuit facere Missam suam in genere sacrificij ita perfectam, sicut est nostrā Missa: sed quòd noluit. Potuit igitur, & voluit: ergo fecit. Quia illa volitio non debuit esse inefficax, sed efficax.

Voluit ergo, & fecit. Quare voluit offerre tunc in cœna pro nobis propitiatoriè? Aut quomodo probatur modo

dò specialiter ipsa volitio, seu ipsum factū? Primum, quia sacerdos propitiator. Secundò, quia sacerdos redemptor. Tertiò, quia sacerdos propitiatio. Erat sacerdos, sicut de illo prædictum fuerat, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, Erat autem propitiator, sicut legimus, Quem proposuit Deus propitiatorè per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionè iustitiæ suæ. Erat redemptor, sicut scriptum est, Qui dedit redemptionem semetipsum pro nobis. In quo habemus redemptionem per sanguinem eius. Domine, adiutor meus, & redemptor meus. Erat propitiatio, sicut legimus, Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. non pro nostris autè tantum, sed etiam pro totius mundi. De sacerdote autem (qui reuerat erat propitiator, redemptor, & propitiatio) quis sapiens, quis pius, quis humanus, quis Christianus potest iudicare, quòd cum esset in actu offerendi, & posset offerre propitiatoriè, noluit offerre propitiatoriè? Probo igitur, quòd voluit: quia erat noster sacerdos, noster propitiator, noster redemptor, nostrā propitiatio, & quia erat in actu offerendi: sapientissimus etiam & memoratissimus, cui nihil poterat venire in obliuionè. Perfectissimus redemptor, & perfectissimus propitiator, quidem omnes actus habuit redemptiuos & propitiatiuos, redemptionis & propitiatiouis: nec aliquod tempus fuit vitæ suæ inter nos, in quo non ageret redemptorem & propitiatorem. Sed mittamus tantillum hæc nomina concreta, propitiator, redemptor, quibus Saluator noster propriissime atq; verissime nominatur. Veniamus ad ea nomina abstracta, propitiatio, redemptio, quibus etiam verissime ac propriissime appellatur. Qui factus est nobis sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Hęc enim nomina in abstracto, emphasim quandam habet: & magis clarè ostendunt, Saluatorem nostrū esse & semper fuisse redemptorè & propitiatorè modo perfectissimo. Vt sicut calor seu caliditas non habet actum, nisi calefaciendi: sic propitiatio nō habeat nec dicatur habere actum, nisi propitiandi: nec redemptio, nisi redimendi. Isto enim modo considerando oportet nos dicere omnes actus redemptoris & redemptio-

Christus est sacerdos propitiator.

Christus est sacerdos redemptor.

Psalm. 109

Rom. in. 3.

1. Tim. 2.

Eph. 1.

Psalm. 18.

1. Ioan. 2.

Perfectissimus propitiator omnes actus habuit propitiatoris.

1. Cor. 1.

1. Ioan. 2.

Christus in cœna voluit offerre, & obtulit propitiatoriè.

Psalm. 76. nis, propitiatorios: ut, etsi in illis reperiamus alias rationes, reperiamus etiam istas, redimendi & propitiandi. Nunquid obliuiscetur misereri Deus? Nunquid obliuiscetur redimere redemptor? aut obliuiscetur propitiare propitiator? aut obliuiscetur redemptio & propitiatio facere opera sua? Nunquid obliuisci poterit mulier infantem suum, ut non miserietur filio uteri sui? Etsi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Ecce, in manibus meis descripsi te, muri tui coram oculis meis semper.

Esai. 49.

Conclusionis eiusdem probatio ostenditur, ex dictis Diui

Thomae iuxta diuinas Scripturas.

CAPVT XXIX.

Octauò probatur eadem Conclusio specialiter ex dictis sancti Thomae, qui iuxta veritatem diuinarum Scripturarum, & sanctorum doctorum, fatetur, quòd hoc sacramentum simul est sacrificium & sacramentum: non tantum in vno loco, sed in multis, quorum locorum iam superius magnam partem memorauimus. Specialiter autem hoc dicit, vbi quaerit, Vtrum per hoc Sacramentum tota poena peccati remittatur? Ibi enim fatetur hoc: non quasi hoc sit aduentum sacramento huic aliunde, sed tanquam hoc habeat ex sua prima institutione: ut nunquam fuerit sacramentum, quin fuerit & sacrificium. In cena autem fuit sacramentum, ergo in cena fuit sacrificium. Sed quale sacrificium? Tale quidem, quod vim satisfactiuam habet. Habere autem vim satisfactiuam pro illis, pro quibus offertur, pertinet ad sacrificium propitiatorium. Igitur hoc sacrificium est propitiatorium, ab ipsa sua institutione.

Verba Sancti Thomae, respondentis ad praedictam quaestionem sunt: Dicendum, quòd hoc sacramentum simul est sacrificium & sacramentum. Sed rationem sacrificij habet, in quantum offertur: rationem autem sacramenti, in quantum sumitur. Et ideo effectum sacramenti habet in eo, qui sumit: effectum autem sacrificij in eo, qui offert, vel in his, quo quibus offertur. Si igitur consideretur ut sacramentum, habet effectum dupliciter.

Vno

Vno modo, directè ex vi sacramenti: Alio verò modo, quasi ex quadam concomitantia, sicut & circa continentiam sacramenti dictum est. Ex vi quidem sacramenti directè habet illum effectum, ad quem est institutum. Non est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritaliter nutriendum, per vnionem ad Christum & ad mèbra eius: sicut & nutrimentum vnitur nutritio. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem, ex cuius seruore aliquis cõsequitur remissionem non solum culpe, sed etiam poenae, inde est, quòd ex consequenti per quòdam concomitantiam ad principalem effectum, homo cõsequitur remissionem poenae, non quidem totius, sed secundum modum suae deuotionis & seruatoris. In quantum verò est sacrificium, habet vim satisfactiuam. Sed in satisfactione magis attenditur affectus offerentis, quam quantitas oblationis. Vnde Dominus dicit de Vidua, quae obtulit duo zra, quòd plus omnibus misit. Quamuis ergo hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni poena: tamen fit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suae deuotionis, & non pro tota poena. Hæc ille. Ecce, sacra Eucharistia ex sua institutione est sacramentum, & simul est sacrificium: & est tale sacrificium, quod habet vim satisfactiuam pro poena, distinctam ab illa satisfactione, quam habet ut sacramentum. Ergo ex sua institutione est sacrificium propitiatorium. Fuit autem instituta in cena: igitur in cena fuit tale sacrificium.

Confirmatur: Quia Missa Christi non debuit esse minus utilis communicantibus in illa, quam nostra. Sed nostra Eucharistia prodest sumentibus, tum per modum sacramenti, tum per modum sacrificij, ut fatetur & docet Sanctus Thomas vbi supra. Igitur Eucharistia Christi erat sacrificium in cena, & non minus utilis sumentibus, quam nostra Eucharistia. Si dixerit quispiam, nostram Eucharistiam prodest sumentibus per modum sacrificij, quia offertur pro illis, ut dicit S. Thomas, & constat ex Canone Missae: Respondeo, non secus Saluatorem in cena offerentem, obrulisse pro communicantibus, & pro multis alijs, ut infra dicitur.

Luce. 21.

*S. Thomas
ibidem
artic. 7.*

Afferitur nona probatio prenotata conclusionis: pro quibus Christus obtulerit, declaratur: eiusque oratio in cœna, apponitur.

CAP XXX.

Nond probatur eadem conclusio ex illis, quibus in nostro sacramento Eucharistiæ Christus dicitur immolari, & verè immolatur: quia ex istis fit notum omnibus, quòd in sacramento cœnæ iam Christus immolatur. S. Thomas dicit de istis: Duplici ratione celebratio huius sacramenti dicitur immolatio Christi. Primò quidem, Quia (sicut dicit August. ad Simplicium) solent imagines, earum rerum nominibus appellari, quarum imagines sunt: sicut, cum intuentes tabulam aut parietem pictum, dicimus, Ille est Cicero, ille est Sallustius. Celebratio autem huius sacramenti (sicut supra dictum est) imago quædam est representatiua passionis Christi, quæ est vera eius immolatio: & ideo celebratio huius sacramenti dicitur Christi immolatio. Unde Ambrosius dicit super epistolam ad Hebræos: In Christo semel oblata est hostia, ad salutem sempiternam potens. Quid ergo nos, nonne per singulos dies offerimus? Sed ad recordationem mortis eius. Alio modo quantum ad effectum passionis Christi: quia scilicet per hoc sacramentum participes efficiuntur fructus dominicæ passionis. Unde in quadam Dominicali oratione secreta dicitur: Quoties huius hostiæ commemoratio celebratur, opus nostre redemptionis exercetur. Hæc ille. Ecce, propter duas rationes dicitur Christus immolari, & immolatur in nostro sacramento, in quo realiter continetur. Prima est, quia celebratio huius sacramenti, est imago representatiua passionis Christi. Secunda est, quia per hoc sacramentum participes efficiuntur fructus dominicæ passionis. Quid igitur dicendum nobis est? Nunquid alterum horum defuit Sacramento Christi in cœna? Non video, quòd sic: video autem, quòd non. Etenim & celebratio illius sacramenti à Christo, imago quædam erat dominicæ passionis: cum in illa consecratur corpus ut separatum à sanguine, atque sanguis ut separatus à corpore, quantum erat ex vi consecrationis: & per illud sacramentum non minus, quam per nostrum efficieban-

ciabantur homines participes fructus dominicæ passionis, quæ iam tunc habebat meritum & fructum: non solum in diuina acceptatione, ut preuisa: sed etiam in diuina acceptatione, ut exhibita. Iam enim Christus incipiebat pati, iam traditus erat à Patre, iam veditus erat à Iuda: Iam erat in tertio quasi gradu passionis, ut bene notat S. Thomas in eodè loco, paulò post. Et ibi ergo immolabatur, sicut modò immolatur in nostro sacramento: utrobique enim reperiantur hæc rationes, propter quas Christus in nostro sacramento dicitur immolari, ut est satis superque manifestum.

Fuit ibi Christi immolatio, & sacrificium. Cuius generis, aut cuius virtutis, cuius effectus, cuius valoris, cuius utilitatis? Dicat alius, qui voluerit. Ego iam affatim ac sæpè dixi: eoque sum animo præditus, ut credam & audeam dicere, illud sacrificium fuisse tunc à Christo perfectissimè celebratum, & perfectissimè per suam diuinam celebrationem institutum: nec ei aliquam virtutem tunc defuisse omnium sacramentorum aut sacrificiorum præcedentium, holocaustorum, hostiarum pacificarum, hostiarum pro peccato, iugis sacrificij, sacrificij matutini, sacrificij vespertini, aut quorumcumque aliorum, quæ alij nominibus nominari valeant.

Istis rationibus (ne dicam demonstrationibus) (& multis alijs, quæ formari possent, sed omittuntur breuitatis causa, firmiter credo & nullo modo dubito, Saluatorem nostrum in cœna sub speciebus panis & vini obtulisse propitiatorie semetipsum: idè, tunc fecisse sub speciebus alienis de seipso, quòd iam tunc de seipso incipiebat facere in propria specie. Istà etiam credo fuisse mentem omnium illorum doctorum, quos diximus superius asseruisse, quòd Saluator noster in cœna obtulit: consequens enim est, cum omni pietate ac firmitate credendum, quòd dum propiator obtulit, propitiatorie obtulerit. Neque ipsi patres istam sequelam ignorauerunt, neque illam negauerunt.

Si autem quaesierit quisquam: Pro quibus obtulit Dominus in cœna hoc sacrificium mirabile? Alia quaestio erit illa, de qua modò non agimus, & de qua non ita repetimus scriptum apud patres. Possumus autem responde-

artic. 5. ad tertium argument.

Ch. illius pro quibus obtulerit in cœna.

S. Thomas, parte. 3. quæst. 83. artic. 1.

Ambrosius

re multipliciter : Primum, quod obtulit pro illis, quibus seipsum tunc præbiturus erat: Secundò, quod obtulit pro tota Ecclesia sua, quæ tunc erat in mundo. Tertio, quod etiam obtulit pro illis, qui per Apostolos erant crediduri. Quarto, quod quantum ad efficaciam, etiam obtulit pro electis omnibus: & quantum ad sufficientiam, pro toto mundo. Dicendū enim videtur de illo Christi sacrificio, quantum ad materiam huius quæstionis pertinet, quod cõmuniter dicimus de omnibus alijs, quæ ipse Dominus pro nobis faciebat, aut bona operãdo, aut aduersa & pœnas sustinendo, orando, ieiunãdo, peregrinando, bona faciendo, aut mala patiendo. Mala, inquam, pœnæ, non culpa: quia peccatū non fecit, neq; inuētus est dolus in ore eius: Agnus Dei, qui tollit peccata mundi: & in quo princeps mundi huius nõquã habuit quidquam. Habemus magnam Domini orationẽ, quam ad Patrẽ habuit in ipsa cœna, siue in eadem nocte statim post cœnam, in eadem domo: non erit abs re, si per illam Domini orationẽ regulemus illam Domini oblationem: vt dicamus, Saluatorem nostrum ibi obtulisse pro illis, pro quibus certo & clarẽ legimus eum in eo loco & in eo tempore orasse.

*Verba & Oratio Seruatoris nostri in Cœna,
vel statim post Cœnam.*

Manifestaui nomẽ tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo: tui erant, & mihi eos dedisti, & seruum tuum seruaerunt. Nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi acceperunt: & cognouerunt verẽ, quia à te exiui: & crediderunt, quia tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo: sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt: & mea omnia tua sunt: & tua, mea sunt: & clarificatus sum in eis. Etiam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos. Cũ essem cũ eis, ego seruaui eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, ego custodia diui: & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, vt scriptura impleatur. Nũc autem ad te venio, & hæc loquor in mũdo, vt habeant gaudium meum impletũ in semetipsis

psis. ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit: quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo. Nõ rogo, vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo. De mundo non sunt, sicut & ego nõ sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus, veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, ita & ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico meipsum, vt sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnũ sint: vt credat mundus, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam tu dedisti mihi, dedi eis, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum, & cognoscat mundus, quia tu me misisti: & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint mecum: videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste, mundus te nõ cognouit: ego autẽ te cognoui: & hi cognouerunt, quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: vt dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

Hæc circa primum Articulum de Cõclusionibus, quibus responsum afferitur ad ipsum, atq; de probationibus earum sufficit dixisse. In qua re, quia (vt video) longiore insumpsi sermonem, nitar pro virili, vt in sequentibus breuis sim, Quamuis (vt etiam bene noui) in huiusmodi rebus grauissimis, ex quibus magnam in partem pendet status multarum causarum, quæ nunc (pro dolor) à nostris aduersarijs in litem vocantur, præter frequentem magis longitudinem sequi, quàm breuitatem: cũ breuitatem obscuritas, longitudinem autem claritas sæpè comitentur. Neque potest longitudo vitio verti, vbi non nisi necessaria, aut saltem multum conducentia afferuntur: & allata vel probata, vel declarata: vt nihil sit superfluum, nihil inutile. Ad alia igitur progrediamur, id est, ad conclusionum, quæ alijs articulis respondent, probationes. Sed prius, quæso, hic aliam rationẽ, quæ modò recens occurrit, quasi iam vltimo loco pro eadem cõclusionẽ

Ioan. 1.

Ioan. 14.

Ioan. 17.

sione tertia, ad quam hæcenus non pauca diximus, loquentem audiamus.

Decima & ultima eiusdem conclusionis probatio.

CAPVT XXXI.

Vltimò potest probari eadem veritas, considerando specialiter vires nostræ sacre Eucharistiæ, & ex illis argumentum deducendo, aliquantulum clariùs aut explicatiùs, quàm paulò antè fermè ex eodè fundamento deduximus. Nostra sacra Eucharistia secundùm se considerata, atq; ex sua institutione, duas habet rationes potissimas, id est, rationè sacrificij, & rationem sacramenti, seu spiritualis cibi: quia eadem est sacrificium & sacramentum quantum ad rem, vt iam satis monstratùm est, & ab omnibus cõceditur. Rursus eadem nostra sacra Eucharistia secundùm se considerata, iuxta istas duas rationes suas, habet duas vires, directas, & immediatas: quia prout est sacramentùm, habet vim nutritiuam per vnionem ad Christum & ad mèbra eius: & prout est sacrificium, habet vim satisfactiuam. Manifesta sunt ista omnibus, & ex dictis etiam satis cõstat. Quid ergo? Nũquid Eucharistia nostra habet istas duas vires tanquàm passiuas? Absit. Non quidem tanquàm passiuas, sed tanquàm actiuas: quia profectò actiuam consideramus in illa vim nutritiuam, & actiuam similiter vim satisfactiuam. Neque sacramenta sunt instrumenta Dei passiuia, quibus Deus patitur: sed sunt instrumenta Dei actiuia, per quæ Deus agit. Ergo non est dubium, quin magis perfecta sit in se nostra Eucharistia, habès istas duas vires actiuas, quàm esset, si vnã solam haberet. Quid ergo dicendum de sacra Eucharistia Christi in cœna nouissima? Vel ipsa habuit istas duas vires in se, vel non. Si habuit, erga illa fuit sacrificium propitiatorium, quia habuit virtutem satisfaciendi pro peccato, quæ pertinet ad propitiatorium sacrificium. Si non habuit: ergo illa Eucharistia Christi in se fuit minùs perfecta, quàm sit in se sacra Eucharistia: quia non ponitur habuisse tot vires actiuas, quorũ habet nostra.

Ego igitur malo credere, Eucharistiã Christi fuisse sacrificium propitiatorium, quàm concedere, in maiores

ciores vires habuisse, & minùs perfectam fuisse, quàm habet, & quàm sit modò nostra sacra Eucharistia.

Nec nos in istam sententiam soli sumus, sed & omnes illi patres in eam venerunt, qui (vt iam vidimus eos ad secundam conclusionem huius articuli loquentes) dixerunt, Salvatore nostrum in cœna nouissima obtulisse. Nullo enim modo dubito, sed omnibus modis firmiter credo, quòd si illi interrogati fuissent, ipsi sicut dixerunt Salvatore nostrum obtulisse in cœna, sic dixissent Salvatore nostrum in cœna obtulisse pro nobis. Etenim propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis ille Agnus Dei, qui tollit peccata mundi, qui insuper quicquid de nostro assumpsit, totum nobis cõtulit ad salutem. Quòd si in cœna offerens, pro nobis obtulit, quæ ratione, quæ causa, aut quo iure seu quo prætextu negari potest, ipsum pro nobis obtulisse propitiatorè?

Greg. Nyssenus (vt iam dixim⁹) expressè asserit, Christum in cœna pro nobis obtulisse seipsum. Idè Isidorus, Rupertus, idemq; sine dubio & omnes alij, qui (vt iam vidimus) dixerunt, Salvatore nostrum obtulisse in cœna nouissima. Obtulit enim, & non pro se, quia non indigebat: ergo pro nobis, quia erat & est caput nostrum: quia iusuper propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, vt omnibus est notissimum.

Erit ista veritas notissima omnibus Christianis, si dpo faciamus: Alterum, si statuamus sacramentum nostram Eucharistiã sen. per habuisse eandem perfectionem, eandem virtutem, eandemque vires, quàs modò habet à sua prima institutione ac celebratione, & in illa: vt nunquam postea profecisset de perfectione in perfectionem, de virtute in virtutem, de vibus in vires. Alterum, si credimus vera esse, & non falsa quæ sancti patres, etiam doctissimi & antiquissimi, de nostra sacra Eucharistia seu sacrificio Eucharistico dixerunt in verbis expressis. Ista enim duo videntur siue dubio admittenda: & similiter profectò ista duo videntur satis demonstrare hanc veritatem. Quis non credat, sacramentum Eucharistiã si mper habuisse eandem perfectionem, eandem virtutem, eandemque vires? Quis non credat, sanctos Patres do-

*S. Thomas
Parte. 3.
quæst. 79.
artic. 6.*

*Vires Eucharistiæ,
& virtutes sacramentorum sunt actiuæ.*

doctissimos, Martyres, & Confessores de sacra Eucharistia verè fuisse loquutos.

Quid autem, quæso, dixerunt sancti Patres de sacra Eucharistia, seu sacro sacrificio Eucharistico? Dionysius Areopag. in De Ecclesiastica Hierarchia, appellat diuinum & augustissimum Sacramentum, ac cœleste mysterium: & in epistola ad Demophilum dicit, quòd est oblatio sanctissimi sacrificij. Euseb. Cæsariensis dicit, quòd est Deo plenum, & horrorem afferens, & sacrosanctum sacrificium. Gregorius Nazianzenus, quòd est incruentum sacrificium. Chrysostomus dicit, quòd est celebratio venerandorum mysteriorum, mysterium omnium maximè horrendum verendumque, ac tremendum sacrificium. Theodoretus dicit, quòd est sacrificatio agni Domini, ac oblatio spiritalis & mystici sacrificij, oblatio diuini doni, oblatio diuini, mystici, & salutaris sacrificij. Cynillus Episcop. Alexandrinus contra Nestorium, dicit, quòd est sancti ac viuifici & incruenti operatio sacrificij. Damascenus dicit, quòd est tremendum, & impollutum, vitaleque sacramentum, & incruentum sacrificium. Sanctus Ignatius Episcopus Nicænus dicit, quòd est sacrificatio Christi, Agni, qui tollit peccata mundi. Ecce, quæ dixerunt Sancti Patres de nostro sanctissimo sacrificio Eucharistico: videlicet, quòd est diuinum mysterium, sacrificium incruentum, sacrificatio Christi, sacrificium impollutum, viuificum, salutare, & cæt. prout latius videbitur in fine Articuli sequentis.

Ergo ista omnia habuit hoc nostrum diuinum Sacrificium semper, iam inde à sua prima institutione: & sic semper fuit viuificum, semperque salutare: Igitur & semper fuit propitiatorium.

Libri Primi Finis.

REVERENDIS-

SIMI GASPARI CASA-

lij Lusitani Episcopi Lei-
riensis, de Sacrifi-
cio Missæ

Liber Secundus.

PRIOR CONCLVSIO AD SECVNDVM

Articulum quadrupliciter probatur.

Caput Primum.

UPERIORE LIBRO EA Omnia, quæ ad primum Articulum pertinebant, adduximus, ac latè exposuimus: nunc proximum est, vt ex ordine reliquorum Articulorum conclusiones probemus, quæque ad eas pertinent, vt res postulat, edisseramus.

Secundo articulo duæ obtigerunt Conclusiones: quarum prior est, Sacrificium Missæ nullo modo derogat sacrificio in cruce peracto: Posterior verò est, Sacrificium Missæ potius est sacrificio in cruce peracto conformissimum, & quasi instrumentum, quo fructus sacrificij in cruce peracti ad nos perueniat.

Anterior conclusio harum duarum probari potest ratione identitatis, ratione similitudinis, ratione nominis & rei, & ratione instituentis. Ex quocunque possemus dicere multa, vt constat ex ipsis argumentis: sed ex quolibet dicemus pauca, breuiteri studentes.

Primum igitur probatur prima cœclusio ratione identitatis. Si enim (vt legimus in diuinis Scripturis) nemo vnquam carnem suam odio habuit: cum tamen caro

non

non sit totum compositum, sed pars, multò magis nemo seipsum odio habet. Vnde secundum naturalem amorè, quem vni quodque habet ad seipsum, fatemur sine dubio, omne ens appetere naturaliter suam vitam, si viuatur vel aliàs, suam conseruationem. In qua notissima veritate fundatur Philosophia naturalis, vel maxima eius pars. Iuxta quam etiam omne ens resistit suo còtrario, & illud vitat atque deponit, in quantum potest: non tamen intendens sui contrarij corruptionem, sed sui ipsius vitam aut conseruationem. Hac est tota scientia Phisica, cui nec in minimo contradicit scientia Theologica. Quia igitur sacrificium Missæ secundū rem, est sacrificium crucis: cum vtrobique sit eadem hostia, & idem Christus, qui dixit, Hoc est corpus meum, Hoc facite in meam commemorationem: nulla ratione fieri potest, vt sacrificium Missæ quoquo modo sacrificio crucis deroget. Aut' destruat prius tota natura, quæ tota habet, vt omne ens seipsum diligat, & nullum ens sibi ipsi deroget. Fundatur ista demonstratio in eo, quòd sacrificium Missæ realiter continet totum Christum, qui fuit hostia in crucis sacrificio: & quia ista continentia aliàs à nobis probata fuit in tractatu de Vsu Calicis, modò de illa sicut est dictum.

Secundò probatur eadem conclusio, ratione similitudinis. Etenim non solūm identitas est genitrix amoris, quin etiam & similitudo. Ita videmus, quòd omne simile appetit vel diligit suum simile. Et omne agens naturale intendit, idque amat, alsimulare sibi passum. Nunquid amat, & derogat Absit. Neque haecenus aliquis sapiens dixit, quòd simile deroget simili, aut quòd imago deroget illi rei, cuius est imago. Ergo, quia sacrificium Missæ est simile sacrificio crucis, & imago quædam illius, non derogat illi vilo modo. Ostenditur hoc sacrificium esse similitudinè aut imaginem illius, tum ex verbis Domini, Hoc facite in meam commemorationem: tum ex verbis Apostoli: Quoties enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Satis enim ex his colligitur, hoc nostrum sacrificium esse illius imaginem, memoriam, similitudinem, & annuntiationem.

Diximus in prima ratione, sacrificium Missæ cum sacrificio crucis habere identitatem, & diximus in secunda ratione sacrificium Missæ cum sacrificio crucis habere similitudinem: quæ duo vidètur quidem contraria, sed profectò non sunt còtraria, vt constabit statim. Videntur contraria, vel saltem aliquo modo formaliter, aut æquiualeuter opposita: quia alia est regula identitatis, alia similitudinis: & nihil videtur esse aut dici sibi metipsis simile, sed idem. Non sunt autem contraria in hoc negotio: vt constabit ex docendis statim. Ad memoriam igitur reuocemus, quòd in sacrificio crucis vtique fuerit duo, id est, ipsa hostia, hoc est, ipse Christus, & mors eius. Ista enim est rei veritas, de qua nulli Christiano licet dubitare. Post istam autem considerationem, rursus animaduertamus, quòd sacrificium Missæ circa illa duo se habet differenter: nam sacrificium Missæ, corpus Christi & sanguinem significat atque continet, mortem autem Christi non continet, sed significat. Ita reperimus in sacrificio Missæ, quo modo continet similitudinem, & quomodo retinet identitatem. Est idem quantum ad eandem hostiam, quæ fuit in cruce, & est in altari nostro, Christus Deus noster: & est simile, quantum ad species sacramentales, quæ post consecrationem, iam corpus & sanguinem Christi, atque eius mortem representant. separatim nanque in alia forma consecratur corpus, atque separatim in alia forma consecratur sanguis: in quare representatur mors: quamuis modò sub vtraque specie sit, totus Christus, interueniente quandam concomitantia.

Tertiò Probatnr eadem prima conclusio, ex ratione nominis & rei. Missa nanque verè dicitur & verè est sacrificiū memoriale sacrificij in cruce peracti. Sic enim Saluator dixit, dum illud nobis præcepit faciendum, & nobis tribuit offerendi illud facultatem, Hoc facite in meam commemorationem. Vnde hoc sacrificium ex quo institutum est, semper fuit Domini passionis representationem: sed ex quo passio Domini peracta fuit, est hoc sacrificium non solum representationem illius, sed & memoratum. Est enim iam nunc, vt constat, representationem, seu significatum rei præteritæ, id est, passionis Domini

iam peractæ: ideo est sine dubio, memoratiuū. Ita enim appellamus, & tale est omne signum præteritæ rei significatiuum. Signum igitur eius est memoratiuum, & imago quædam. Nunc videamus, an possit signum derogare signato suo: An verò possit imago, suo derogare imaginato, siue illi rei cuius est imago? An possit exemplū derogare ei cuius est exemplum? Absit. Instituit autem Dominus hoc sacrificium, respiciens ad suam passionem, & illā ante oculos habens: quāobrem in ipsa institutione dixit, *Luce. 22.* Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, traditur, *Marci. 14.* aliās, & frangitur. Hic est calix sanguinis mei noui & æterni testamenti, qui pro vobis & pro multis effunderetur in remissionem peccatorū. Idcirco passio Christi fuit exemplar, cuius nostra Missa est exemplum: quia profecto ad illam respiciebat Christus, istud nostrum sacrificium. Missæ instituens. Quomodo ad illam respiciebat, quæ ad huc non erat? Adhuc non erat in tempore præsentis, sed iā erat in præuisione: adhuc non erat peracta, sed iam erat incepta: adhuc non videbatur ab hominibus, sed iam optimè videbatur ab ipso Christo, tū secundū diuitatē, de qua nullum potest suboriri dubium, tum etiam secundum humanitatem, cum nouerit semper anima Christi omnia, quæ Deus nouit, scientia visionis, præterita, præsentia, futura.

Quartò probatur eadem conclusio, ex ratione instituentis, & principaliter consecrantis ac offerentis. Idem enim Christus, qui in cruce semetipsum obrulit in propria specie hostiam cruentā Patri suo pro nobis, ipse est huius sacrificij incruenti institutor: & (si attendimus) eandem intentionem habebat, illud sacrificium cruentum offerens, & istud incruentum instituentis. Quandoquidem vbique & semper nostram salutem intendebar, nostram iustificationem, nostram reductionem in gratiam Patris, ad regnum, ad hæreditatem. Non sunt autem opposita, nec sibi inuicem derogantia, quæ facit idē agens, & eadem intentione. His accedit, quòd idem Saluator, qui in cruce seipsum solus obrulit, ipse nunc nostro ministerio in Missa seipsum principaliter offert: nec nos sacerdotes sui in persona nostra, sed in persona sua, *verba*

verba consecrationis & principalis oblationis proferimus, vt est monstratum. Estque Christus in ista nostra oblatione sacerdos principalis offerens, licet (ita dixerim) mediatus: & est eius minister sacerdos minus principalis offerens, licet immediatus. Cum quo tamen stat, quòd etiam in ista nostra oblatione Christus est sacerdos principalis offerens & immediatus, quantum ad immeditationem virtutis: quia sua virtus est, qua sacerdos minister essentialiter consecrat, essentialiter offert. In sua enim persona, & in suo verbo agit, suis ritibus, & suis verbis: nec dubium, quin etiam in sua virtute. Vbi est igitur idem agens principale, eadem virtus, eadem intentio, nulla est derogatio. Non est Christus contrarius Christo, nec derogator suorum operum.

Ex natura proprietateque incruenti sacrificij, & eius institutione, Christi que instituentis intentione, posterior conclusio ad prænotatum Articulum secundum probatur.

CAPVT II.

Posterior conclusio harum duarum probatur satis ex natura proprietateque huius nostri, imò diuini, sed potius diuini & nostri sacrificij incruenti: pariter ex sua institutione, & sui institutoris intentione, quam habuit in instituendo, ordinatam ad nostram salutem, vt iam dictum est. His enim cognitis, statim fiet notum, hoc sacrificium Missæ esse sacrificio crucis conformissimum, & quasi instrumentum eius, quo fructus ipsius ad nos perueniant. Naturam autem & proprietatem huius sacrificij (quantum modò arbitror) melius considerare nō possumus aut facilius, quàm considerando naturam & proprietatem eius, in quantum est sacramentum. Eadem namque sacra Eucharistia est sacramentum, eademque est sacrificium: neque in ea differunt sacrificium & sacramentum realiter siue secundum rem, sed solum secundum significationem, rationem, aut nomen, vt constat ex dictis. Quæ est natura seu proprietas Eucharistia, vt est sacramentum? Eadem, quæ est omnium sacramen-

torum, quantum ad effectum eorum communem, qui est, sanctificare suscipientes suo modo instrumentali: licet sacra Eucharistia hoc habeat modo quodam speciali, propter excellentiam notissimam, quam habet super omnia alia sacramenta. Quæ est natura siue proprietates sacramentorum nouæ legis, Eucharistiæ, & aliorum? Quod sunt instrumenta vel quasi instrumenta Dei, per quæ Deus Opt. Max. suscipientibus sacramentum in fide & charitate, seu cum debita dispositione, qua non accedant fidei, seu indignè, communicat merita Saluatoris nostri seu gratiam suam per illa. Hæc est omnium sacramentorum nouæ legis natura, atque proprietates, quam habent non ex natura rei, sed ex pactione, ordinatione, firmissimamque institutione Dei Opt. Max. Ita considerauerunt semper omnes doctores sancti nostra diuina sacramenta, intelligentes istam eorum proprietatem in illis secundum diuinas scripturas: Vt omnia merita Christi, suæ vitæ, passionis, & mortis, quæ adhuc in diuina acceptatione sunt integra, nec in vlla sui parte diminuta, nobis non indignè, sed probatè, ac dispositè, seu præparatè suscipientibus communicentur per diuina sacramenta. Per diuina sacramenta, inquam, id est, vel in re, vel in voto suscepta. Non enim alligauit Deus suam potèntiam aut suam misericordiam suis sacramentis in re susceptis: sed frequenter antequàm sacramentum in re suscipiamus, nobis præstat suam gratiam ob Christi merita, modò sacramentum suum in voto habeamus, & iam in voto quodam modo recipimus. Constat hoc in factò Cornelij, qui antequàm Baptismum reciperet, ex quo cognita Dei fide & lege per prædicationem Apostoli Petri, Baptismum credens & præparatus desiderauit, Spiritum sanctum recepit. De qua veritate multa dixit Aug. post Augustinum Magister Sent. & post hos tota Schola Christiana simul: Circa quam etiam videri possunt, Bernardus in quadam epistola, quæ est ad Hugonem, Glossa super epistolam ad Hebræos, insuper & Hugo. Vnde & August. super Leuit. dicit, inuisibilem sanctificationem quibusdam affuisse & profuisse sine visibilibus sacramentis: visibilem verò sanctificationem, quæ sit sacramentò visibili, sine inuisibili posse adesse, non posse prodesse.

Act.
August.
Magister
seniètiarū,
& Schola
libro. 4.
distinct. 4.
Bernard.
Epist. 77.
Hebr. 6.
Hug. lib. 1.
par. 9. ca. 4

prodesse. Nec tamen visibile sacramentum idèò contemendum est, quia contemptor eius inuisibiliter sanctificari non potest. Potest etiam videri in De Fide ad Petrum, & in De Ecclesiasticis Dogmatibus. Hinc est, quòd quidam patres putauerunt posse dicere non abs re, sacramenta nouæ legis posse dici proprias causas gratiæ ex diuina ordinatione: alij dixerunt sacramenta huiusmodi non proprias causas gratiæ, sed instrumentales, & quasi instrumenta quædam Dei: alij autem docuerunt, sacramenta esse (quoad gratiæ collationem) non causam propriam, id est, per se, nec instrumentalem Dei: sed causam dictam, sine qua non. Ista est ergo natura, istaq; proprietates sacramentorum nouæ legis, vt ex diuinis scripturis habem⁹, & in illis semper intellexerunt omnes doctores sancti.

Nunquid huiusmodi sacramenta nostra, secundum istam suam proprietatem derogant sacrificio crucis? Absit. Imò sunt ei conformissima. Quia sunt quasi instrumenta Dei, per quæ Deus nobis communicat meritum ac fructum illius maximi sacrificij in cruce peracti, merita Christi, & gratiam suam: & per quæ (vt nostri dicunt) effectuat in nobis id, quod Christus in cruce se offerens, & in ea moriens intèdebat, id est, iustificatio & salus nostra. Ob istam veritatè quidam (vt D. Cyprianus in sermone de Baptismo, vel Cœna Domini, & in Lotione pedum) considerat diuina sacramenta vt flumina gratiæ, quibus tota sua irrigatur Ecclesia, sicut olim illis suis fluuijs rigabatur paradysus terrestris. Quidam verò animaduertunt, diuina sacramenta, specialiter hoc, de quo agimus, tanquàm aqueductus fontis illius diuini, in quo omnia Christi & sui cruenti sacrificij recluduntur, & volentibus haurire reseruantur merita. Ergo non illi derogant diuina sacramenta, non illi opponuntur, nec illi vilo modo sunt contraria: quin potius illi sunt amica, illi sunt conformissima, & ad partes illius faciunt.

Eodem modo dicendum est de isto nostro diuino sacrificio Eucharistico, quòd simul est secundum rem & sacramentum & sacrificium: ambas enim rationes habet, & sacramenti, & sacrificij, vt dictum est, & nulli non constat. Neq; est, nec apparet vlla ratio, quare vna & eadem

August.
cap. 84.
tomo. 4.
De fide ad
Petrum, c. 3.
De Eccle.
doct. ca. 74.
Apud Gal.
ll. 4. dist. 1.
S. Thomas,
parte. 5.
quæst.
secundæ li-
bro. 5. dist. 7.

Cyprian.

res, sacra Eucharistia, duas habens rationes, hoc est, sacrificij & sacramenti, secundum alteram deroget sacrificio crucis, & secundum alteram non deroget: non deroget vt sacramentū, deroget vt sacrificium. Demonstratū ostenditur ista veritas ex effectu sacre Eucharistie, quam ipsa habet in ratione sacrificij, id est, in quantum est sacrificium. Quantum enim pertinet ad res animæ, iustificationem, ac liberationem à peccatis, nullum effectum habet Eucharistia vt sacrificium, quem non habeat alio modo directè per se, aut concomitanter, vel alio Eucharistia vt sacramentum. Sed hæc tantum est differentia in re huiusmodi, quod Eucharistia sumentibus prodest vt sacramentum, & simul vt sacrificium: non sumentibus autem prodest solum vt sacrificium, dum pro illis offertur. Inuabit fortassis istam doctrinam vel saltem semel notasse ex Sancto Thoma, in eo loco, quo distinguit in Eucharistia rationem sacramenti, & rationem sacrificij: atque docet, in quo habeat effectum vt sacramentū, & in quo vt sacrificium. Similiter & in eo loco, quo querit, Vtrum hoc sacramentum prodest alijs, quam sumentibus. Manifestè enim ait: Dicendū, quod hoc sacramentum simul est sacrificium & sacramentum: sed rationem sacrificij habet, in quantum offertur: rationem autem sacramenti, in quantum sumitur. Et ideo effectum sacramenti habet in eo, qui sumit: effectum autem sacrificij in eo, qui offert, vel in his, pro quibus offertur. Si igitur consideretur vt sacramentum, habet effectū dupliciter: vno modo directè ex vi sacramenti, alio modo quasi ex quadam concomitantia: sicut & circa continentiam sacramenti dictum est. Ex vi quidem sacramenti directè habet illum effectum, ad quem est institutum. Non est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum, per vniōnem ad Christū, & ad membra eius: sicut & nutrimentum vnitur nutritio. Sed quia hæc vniō fit per charitatem, ex cuius seruore aliquis consequitur remissionem non solum culpæ, sed etiam pœnæ: inde est, quod ex cōsequenti per quadam concomitantiam ad principalem effectum, homo cōsequitur remissionē pœnæ, non quidem totius, sed secundū modum sue deuotionis,

S. Thomas
parte. 3.
quest. 79.
artic. 5.
Ibidem
artic. 7.
Artic. 6.

ris, & sui seruoris. In quantum verò est sacrificium, habet vim satisfactiuam. Sed in satisfactione magis attenditur affectus offerentis, quam quantitas oblationis. Unde & Dominus dicit de Vidua, quæ obtulit duo ara, quod plus omnibus misit. Quamuis ergo hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna, tamen fit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ deuotionis, & non pro tota pœna. hæc ille. Ecce, eundem effectum, quæ contra peccatum habet directè Eucharistia vt est sacrificium, cōtra peccatum concomitanter habet Eucharistia vt est sacramentum: videlicet, remissionem pœnæ. Igitur nulla est ratio, qua Eucharistia dicatur derogare sacrificio crucis, in ratione sacrificij: & non dicatur derogare sacrificio crucis, in ratione sacramenti. Sed vel in vtraque derogat, vel in neutra derogat. Non derogat in vtraque: Ergo neque in altera. Quia de ambabus est eadem ratio, vt est monstratum. An adnēnit nunc aliquis ex Tartaro ipso, & penitioribus Inferni partibus, qui totam Religionem Christianam funditus euertere volens, dicat sacram Eucharistiam etiam in ratione sacramenti derogare sacrificio in cruce peracto? Non audimus tale humani generis monstrum.

Specialiùs & fortè clariùs procedamus ad probationem eiusdē secundæ conclusionis, ex his, quæ facta sunt quodam modo in ratione precedente. Eucharistia vt est sacramentū, ex sua institutione, directè habet vim nutritiuam, & vniōnem animæ suscipientis cum Christo: atque per quadam concomitantiam ex consequenti habet, quæ sit remissiuā pœnæ, vt est notum omnibus. Vnit enim per fidem & charitatem, de qua legimus: Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Caritas operit multitudinem peccatorum. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Qui manducat meam carnē, & bibit meum sanguinē, in me manet, & ego in illo. Habet vitam æternam, & cetera. Similiter Eucharistia sacra, vt est sacrificium, ex sua institutione directè habet vim satisfactiuam pro illis, pro quibus offertur: quia secundum istam rationem considerauerunt semper homi-

Luc. 7.

1. Patri. 4.

nes sua sacrificia in quacunque lege. Nisi quòd quidam perperam intelligentes, sacrificia externa exercentes, & purgationem mentis aut non curantes aut negligent, putabāt se pro suis criminibus Deo per sacrificia illa externa satisfācere : contra quos sēpē conuictus est Dominus apud Prophetas suos, & multa dixit Plato in De Republica siue de Iusto, atque in Alcibiade secundo siue de Voto, atque in De legibus seu legum latione, & quidam alij Philosophi, de quibus constat apud Iustinum Martyrem in lib. de Monarchia. Et notū est, illud fuisse semper officium sacerdotis in omni lege, offere pro peccatis, & suis & populi, vt dimitterentur, vt non imputarentur. Omnis nanque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus cōstituitur in ijs quę sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Iterum: Omnis enim Pontifex ad offerendum munera & hostias cōstituitur, &c. Ita ergo sacra Eucharistia habet specialiter duas prædictas rationes, quia habet rationem sacramenti, & habet rationem sacrificij : atq; iuxta has duas rationes habet duas præfatas vires: quia vt sacramentum habet vim vnitiuam & nutritiuam, vt sacrificium autē habet vim satisfactiuam. Vt quemadmodum peccatū habet duas rationes potissimas mali, hoc est rationē mali cui præ, ac rationem mali pœnæ: ita hoc diuinum sacramentum ex opposito cōtra peccatum habeat duas vires, vnitiuam & nutritiuam contra culpam, satisfactiuam cōtra pœnam. Habet, inquam, sacra Eucharistia has duas vires: quidem ambas ex sua institutione, & eas efficacissimas quantum est ex parte sua, id est, nisi pro nobis steterit, nisi nos impedimentum habeamus, nisi obicem posuerimus. Hęc est nostra fides circa sacrā Eucharistiam, quę fides fuit semper catholica in tota Ecclesia Christiana. In nulla autem harum duarum virium sacra Eucharistia derogat sacrificio crucis, sed potius in qualibet illarum est illi confirmissima. Quare sic? Quia sacra Eucharistia, & suam institutionem, & has vires, & efficaciam in illis, totum habet à Christo, atq; ex eius meritis habet totum valorem: neque ob aliud dedit Christus illam suę sponsę Ecclesię Christianę, nisi vt fructus meritorum suorū,

suz

suz vitę, passionis ac mortis abundantius, copiosius, vberius, & frequentius ad nos homines in particulari & de facto veniret, aut venire posset. Dedit CHRISTVS redemptionem semetipsum pro omnibus, vt testatur Apostolus Paulus ad discipulum suum Timotheum: & exauditus fuit pro sua reuerentia, vt idem Apostolus dicit ad Hebręos, atque est propitiatio pro peccatis nostris, nō pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi, vt dicit Apostolus Ioannes. Vnde quidem redemit omnes homines, & totum mundum sufficientissimē, propter infinitam & potentissimam hostiam, atque infinitum & potentissimum offerentem sacerdotem, verum Deum, & verū hominem, Mediatorem Dei & hominum. Vt autē ipsa redemptio veniret ad nos homines in particulari, quantum ad effectum iustificationis à peccato, liberationis, & glorificationis, voluit ipse Christus, & ita statuit, vt hoc fieret per sua sacramenta in re vel in voto suscepta: quibus, ne infirma vel egena essent (vt sacramenta antiqua erant) dedit virtutē regeneratiuam, vnitiuam, nutritiuam, & satisfactiuam in ratione sacramenti. Ergo sacra Eucharistia est sacrificio crucis confirmissima in ambabus illis viribus suis: quia fecit vt fructus sacrificij crucis effectuetur in nobis, tum quantum ad gratiæ ac virtutū augmentum, tum quantum ad pœnæ remissionem. Cōstabunt ista magis ijs, qui attenderint, quem ordinē seruet Deus Optimus, communicando nobis hominibus effectus seu fructus passionis Christi, aut quam legem nobiscum statuerit, quoad homines non iustos iustificandos: de quibus duabus rebus maximi momenti & valde notandis modò nihil dicimus, ob id, quòd de illis multa diximus in Quadripertita Iustitia: ibi enim materiam istā late profecuti sumus, sicut visum fuit latam earum rerum disputationem his temporibus esse congruam, vtilem, & valde necessariam.

Vltimò probatur, sacram Eucharistiam etiam in ratione sacrificij esse conformissimam, ex suo nomine, quod propriè habet nunc post Domini passionem: quia verè dicitur & propriè est memoratiua passionis. Sacrificium enim crucis voluit esse, & voluit prodesse: quia erat vi-

M 5 uum

Plato.

Iustinus
Martyr.

Hebr. 5.

Hebr. 3.

1. Tim. 2.

Heb. 5.

1. Ioan. 2.

Parte. 1.
libro. 2.
per multa.
& parti. 2.
lib. 1. per
multa.

uum, rationale, & sapientissimum, voluntarium, & omni ex parte liberum, atque potentissimum: qualis erat ipsa hostia, & ipse offerens. Simul etiam illud sacrificium, vt prodesset, & vt fructum suum iustificationis & glorificationis nobis communicaret de facto & in particulari, voluit cognosci, credi, sperari, amari, obediri: quia non voluit tollere aut mutare illam regulam, Ignorans ignorabitur. Ideo nobiscum misericorditer agens, Eucharistiam nobis in sui memoriam reliquit, verum signū eius memoratiuum: ne nobis à memoria cederet, ne erga nos in obliuionem veniret. Vnde hoc est officium Eucharistiæ apud nos, vt nos in memoriam, cognitionem, fidem, spem, dilectionem, ac obedientiam sacrificij in cruce peracti ducat: & cum hæc sit sacrificij in cruce peracti voluntas, vt constat ex dictis, consequens est, vt hoc sacrificium sit illi maximè conforme. Habet enim sacrificium Eucharistid in officio, quod sacrificium crucis habuit in voluntate: & quidem non apparet, quæ maior possit esse conformitas.

Sacrificium Eucharistiæ crucis sacrificio derogare, existimasse nonnullos: quorum falsa opinio eliditur. Quæ sit sanguinolenti sacrificij qualitas, & quis hominum in hac vita status, declaratur.

CAPVT III.

COgitauī frequenter, vnde potuerit talis suboriri tentatio, vt auderet aliquis dicere, quòd sacrificium Eucharistiæ derogeret crucis sacrificio. Nunquā equidem eius tentationis vllam rationē, nec quidem fuciatū argumentū, aut occasionem inueni. Legi tamen, quasi aduersarij ita formarent argumentū, iuxta Pauli Apost. doctrinam: Sanctificati sumus per oblationē corporis Christi, semel pro nobis in cruce immolati. Quæ oblatio sufficiens est ad delendum omnium hominum peccata. Christus igitur aut pro peccatis nostris nō ampliùs immolatur: aut si immolatur, frustra immolatur: aut si nō frustra, nō fuit oblatio in cruce pro peccatis nostris sufficientissima. Ec-

ce,

ce, quæ sit aduersariorum tentatio, & quàm palpabilis error: ita eos solet exæcare superbia, quibus imperat.

Ioannes Driedonius, doctus ille vir, & valde catholicus, cum primū vidisset istam aduersariorū hallucinationē, ei in suo opere de Dogmatibus, &c. ita respondit: Ad primū respondeo, consequentiam esse inuolidam. Nam & Christus sufficienter pro nobis orauit, non tamen inde consequens est, nos non debere ampliùs orare pro peccatis nostris diluendis. Si argumentū concluderet, inferre liceret, nos non debere offerre Deo vllū sacrificium interni cordis. Christus sufficientem egit penitentiam pro peccatis totius mundi: Sed non inde consequens est, pro remissione peccatorū non esse opus peccatoribus, vt peccatorum suorum penitentia cōscriptantur. Quemadmodum igitur ex eo, quòd Christus factus orauit pro omnibus, doluit, & sollicitus fuit pro salute nostra, non est consequens, nos non oportere nec penitentiam agere, aut ingemiscere, nec orare, vt delicta nostra remittantur nobis, nec sollicitus esse pro nostra salute: Ita ex eo, quòd Christus se obtulit sacrificium sufficientissimum pro peccatis totius mundi, non consequitur, nihil ampliùs valere, neque sacrificium internum humiliari & contriti spiritus, neque sacrificium externum, oblatum ex fide in virtute sanguinis semel pro nobis immolati. Non aliud sacrificium nunc offerimus, non aliam hostiam: sed idem, quod olim semetipsum in ara crucis obtulit in carne passibili, satisfaciens, & soluens penam peccatis nostris debitam, hoc nunc impassibile & gloriosum offerimus Deo, in commemorationem grandis illius beneficij in ara crucis pro nobis exhibiti. Dicitur autem immolatio Christi in carne, sacrificium sufficiens, meritum sufficiens, satisfactio & propitiatio sufficiens: non quòd proficiat nobis qualitercunque dispositis, & qualitercunque viuere volentibus: sed quòd proficiat nobis credentibus, & obtemperantibus sibi. Neque requiritur vllum aliud meritum, vlla alia hostia, per quam ex impijs officiamur iusti, & reconciliemur Deo Patri. Veruntamen de meritis sanctorū hæctenus tenuit & docuit Ecclesia, quemadmodum Sancti Patres ab initio tradiderūt

ex

Ioan. Driedonij, li 4. cap 5. parte 4. ipsius capitis, responsio catholica.

August. in
epistola ad
Sixtum.

ex Apostolicis scripturis, sicuti & clarissimo sermone tradit Augustinus, multa videlicet esse sanctorum merita: sed vt ex impijs iusti fierent, nulla esse merita eorum, sed Christi, ex cuius fide iustificamur gratis, hoc est, absque meritis nostris, non tamen absq; nostrarum voluntatum assensionibus, quibus Deo vocanti atque pulsanti incipimus corda nostra aperire, credere, & acquiescere, & credendo remissionem peccatorum implorare: qua tamē omnia voluntatis nostrę interna opera non potuissimus facere, nisi Deus sua misericordia præueniens nos, dignatus fuisset vocare nos, trahere, & adiuuare. Et ita in iustificatione, qua ex impijs iustificamur, aliquid est nostrum, & est nostrę voluntatis opus, vt ipse motus liberi arbitrij credentis in Iesum, & pœnitentis de peccato suo: sed hic motus noster non esset, si non Dei misericordia nos præuenisset: & ita de nullo bono motu voluntatis possumus gloriari tanquam de nostro solo, id est, tanquam factō à nostra sola voluntate. Vnde Deus pro sua misericordia iudicium suę misericordię atque iustitię ita statuit, vt in operibus siue misericordię siue iustitię dispensandis, vtatur voluntarijs hominum ministerijs, quibus & ipsi etiam semetipsos & alios faciunt, aut ad participandum fructum passionis Christi aptos, aut reos, aut contemptibiles. Quemadmodum ait Apostolus: Reconciliavit nos Deus sibi per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis, ponens in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Hęc ille. Et bene: satis enim verè, & satis sufficienter respondent.

2. Cor. 5.

Admiror sanè de eo, quod aduersarij in talem tamque profundam cæcitatem deuenerint, vt aut putarent, aut quouis modo dicerent, sacrificium Eucharistię in Missa sacrificio crucis derogare. Cùm autem omnia considerassem diligentissimè, & mecum quærerem, quomodo ipsi homines, qui aliàs sacram scripturam legunt, & sanctos doctores legere possunt, in eam cæcitatem venire potuerunt, ea mihi inter alias eorum erroris occurrit occasio, quia (videlicet) qualitatem sacrificij in cruce, officium Christi modò in cælo, & statum hominum nunc in terra

aut

aut non cogitauerunt, aut non cognouerunt. Placet igitur de istis tribus nonnulla dicere, eaq; paucissima & nota: vt ex illis cognitis & consideratis, innotescat magis omnibus ista nostra veritas Christiana. Sacrificium Christi in cruce, præfiguratum fuit per omnia sacrificia præcedentia, iam inde ab initio mundi: præcipuè autem per sacrificium expiationis, quod erat sollemnissimum, & fiebat semel in anno. Vnde Apostolus ad Hebræos de illo specialiter dixit: In secundo autem (videlicet in tabernaculo, quod dicebatur sancta sanctorum) semel in anno solus Pontifex non sine sanguine, quem offerret pro sua & populi ignorantia, &c. atq; statim Saluatorem nostrum introduxit, dicens: Christus assitens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manu factum, id est, non huius creationis: neq; per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta, &c. Sacrificium autè illud expiationis sic se habebat, quod cùm alia sacrificia pro peccato fieret ad purgationem aliquarum personarum, vel alicuius in speciali ab immundicijs. hoc fiebat semel in anno, decima die mensis septimi, & ad purgationem generalem, quæ tangebatur totum populum, ac sacerdotem ipsum offerentem. Offerebatur autè in hoc sacrificio vitulus & hircus, quorum sanguis à summo sacerdote ferebatur intra sancta sanctorum: carnes verò non comedebantur ab offerentibus, quia etiam erat hostia pro peccato sacerdotum: propter quod carnes extra castra comburebantur. Quamobrem Apostolus huius sacrificij mentionem faciens, & illud in Saluatore nostro completum ostendens, dicit iterum ad Hebræos: Quorū enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per Pontificē, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod & Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Ideo igitur dies passionis Christi, & sacrificium illud, dicitur & fuerunt dies & sacrificium expiationis, videlicet generalis, quia & totius mundi, quantum ad sufficientiam. Et ita debet considerari illud sufficientissimum & acceptatissimum sacrificium Christi in cruce peractum:

Qualitas sacrificij Christi in cruce, fuit sacrificium expiationis.

Heb. 9.

Ibidem.

Leuit. 14.

Leuit. 16.

Nisi quod Christum non obtulit pro seipso, sed pro nobis. Hebr. 13.

quia

quia ita nobis illud repræsentat Apostolus, vt constat ex eius dictis statim allegaris. Officium autè Christi modo in cælo, nobis etiam diuina scripturæ declarant non minus. Dicit enim idem Apostolus: Et alij quidè plures facti sunt sacerdotes idcirco, quòd morte prohiberentur permanere: hic autem eo quòd maneat in æternũ, sempiternum habet sacerdotium. Vnde & saluare in perpetuum potest accedentes per ipsum ad Deum: semper viuens ad interpellandum pro nobis. Non enim in manu facta sancta Iesus introiuit, exemplaria verorum, sed in ipsum cælum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Ira etiam & Ioannes Apost. ait: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autè tantum, sed etiam pro totius mundi. Ecce, Christus non prohibitus morte, sed verè refuscitatus, sempiternum habet sacerdotium, semperque viuat ad interpellandum pro nobis: vnde & saluare in perpetuum potest: atq; apparet vultui Dei pro nobis, sicut tradit Paulus. Et Ioannes dicit ipsum esse nostrum aduocatũ apud Patrem, & propitiõnẽ pro peccatis nostris: nec solũ dicit, Christum nostrum aduocatũ & nostram propitiatiõnem fuisse: sed, quòd animaduersione atq; obseruatione dignum est, & in præsentia esse dicit. Fateretur enim, quòd habemus aduocatum Dominum nostrum Iesum Christũ, & quòd ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Status autè hominum, præsertim Christianorũ, in terra, est, quasi etiam nunc durer dies passionis Christi, & sacrificij in cruce peracti: quia totum hoc tempus, quousque ipse secundo appareat omnibus expectantibus in salutem, est tempus propitiatiõnis, & semper Christus officium sacerdotis exercet, vel per nos offerendo, vel alio modo, continuando actum interpellandi, & sese atq; sua vulnera pro nobis vultui Patris ostendendi. His igitur de causis voluit Christus, & statuit nobiscum, vt quemadmodum ipse etiam nunc in cælo continuat suum sacerdotis officium, pro nobis interpellando, se immolatum ac oblatum ostendendo, & pro nobis propitiando: ita & nos etiam nunc in terra, qui sacerdotes eius sumus, continuemus suum sacerdotis officium, pro nobis ipsi ipsimet offerendo, & quodam modo

mi-

mirabili vnitatem atque continuationem dici expiationis ostendendo, in quo eadem offertur hostia modo in cruento, in memoriã illius & eiusdem hostiæ, quæ olim oblata fuit modo cruento. Ergo non magis derogat sacrificio in cruce peracto nostra eius in Missa oblatio, quàm illi sacrificio in cruce peracto deroget ipse Christus nunc in cælo pro nobis interpellatio, aduocatio, propitiatio. Offertur Christus pro nobis in hostia. Sed quid facit ipse Christus pro nobis in hostia? Quòd fecit in cælo: quia idem omnino fuit realiter in cælo, & in hostia, qui fuit in cruce, & qui fuit in vtero sacratissimæ virginis, Matris suæ, ac Dominiæ nostræ. Quid facit ipse Christus in cælo pro nobis? Duo illi Apostoli prædicti explicant satis: interpellat, aduocat, propitiatur. Hæc eadem in hostia consecrata & oblata, hæc facit in Missa. Dies expiationis est. Audiamus, quid, patres hæc de re specialiter dicant.

Ambrosius.

Ambrosius in De Officijs dicit: Nunc Christus offertur, sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionẽ: sed offert se ipse quasi sacerdos, hic in imagine, ibi in veritate: Ibi apud Patrem pro nobis quasi aduocatus interuenit: Hic autem se offert etiam in sacramento existens, per suos ministros: in cælis verò per seipsum. Hæc ille.

Theophilactus.

Theophilactus in suis Commentarijs, circa illud (Ac plures quidem illi facti sunt sacerdotes, quandoquidem per mortem permanere vetebantur. Hic verò quia manet in sempiternum, nunquam præteriturum sacerdotiũ habet) dicit: Excellentiam hic indicat, quam Christus habet super legis pontifices: Illic, inquiens, multi sunt, eò quòd mortales sunt: hic verò vnus est, eò quòd sit immortalis. Habet igitur sacerdotiũ quod nõ prætereat, hoc est, quòd non præcidatur, nec successionem recipiat. Animaduertis tantò maiorem esse Christum, quanto immortale præstantius est mortali. Et circa illud (Vnde & seruare potest perfectè, accedentes per ipsum ad Deum) ait: Quia, inquit, immortalis est, potest omnibus præf-

Ibidem.

sa-

*Hebr. 7.**Officium Christi nunc in cælo.**Hebr. 9.**1. Ioan. 2.**Status hominum nunc in terra.**Totum istud tempus est quasi dies expiationis*

salutem impertiri, sed enim perfectam, tam hęc, quàm in futura vita. Siquidem in veteri testamento Pontifex, etiam si præclarus & omnibus admirationi esset, illo tamē solummodo tempore offerebat, quo Pontifex erat, velut Samuel, & illiusmodi: posthęc autem non item, morte nanque impediabantur. Hęc autem sempiternus ac nunquam non viuens est Pontifex: igitur perfectē etiam seruare æternum potest accedentes per ipsum, hoc est, per fidem in ipsum. Nam qui in filium credit, omnino ad Patrem accedit: nam ipse est via ad Patrem: quam qui apprehenderit, ad Patrem diuertit. Et circa illud (Semper viuens, vt intercedat pro ipsis) inquit: Propter carnem adeò humiliter hoc dictum est: secundum carnem enim Pontifex est sanē: quatenus autem Pontifex est, earum intercedere dicitur. Porro mortuos excitans & viuificans, instar Patris: quomodo iam, vbi conseruare eum conuenit, interpellat? Qui omne iudicium habet, quomodo intercedit? Qui emendat angelos, vt hos quidem in caminum iniiciant, illos verò conseruent? Propter humanam igitur naturam hoc dictum est, quòd intercedat. Condescendens enim atque attemperans sese auditoribus Paulus, Ne menatis (inquit) neque dicatis, Ne amat quidē nos: & fiduciam habet ad Patrem, sed nō semper potest curam gerere nostri, ne hoc dicatis. Viuit enim, & semper pontificium opus pro nobis perficere potest. hęc ille. Docet autem in istis, Saluatorem nostrum semper quidē & quodammodo semper opus sacerdotis exercere: nec in suo sacerdotio successores habere, in quibus suum sacerdotium conseruetur: quasi non in illo, sed in illo maximē, qui interpellat pro nobis, & in nobis, qui offerim' in persona illius, atque in quibus principaliter offert ipse.

Glossa interlinearis.

Heb. 7. Glossa interlinearis circa illud (Ad interpellandum pro nobis) dicit: Repræsentatione sui. Ex ea enim natura, qua Pontifex est, id est, humana, quam cœlis intulit, interpellat pro nobis. Et circa illud (Vt appareat nūc vultui Dei pro nobis) ait: Vt pro nobis interpellat, & post se trahat.

Ni-

Nicolaus Lyranus.

Nicolaus Lyranus (postquam dixit cū Apostolo, quòd *Hebr. 7.* Christus manet in æternum, quòd sempiternum habet sacerdotium, & quòd saluare in perpetuum potest, accedens per semetipsum ad Deum: in quibus satis ostenditur ipsius Christi auctoritas, excellentia, & dignitas) circa illud, Ad interpellandum pro nobis, ita docuit: Quia licet tantæ excellentiæ sit, sicut dictum est, tamen ex sua pietate est aduocatus noster, secundum quod dicitur, Aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christū. *1. Ioan. 2.* Interpellat enim pro nobis in corpore, quod pro nobis assumptum est, ipsum Patri repræsentando: similiter & in anima, per ipsam naturale desiderium de nostra salute exprimendo. Et circa illud, Vt appareat nunc vultui Dei pro nobis, ita interpretatur: Sicut enim Pontifex legis intrabat sancta sanctorum, vt appareret coram propitiatorio, quod erat quasi sedile Dei: sic Christus, quantum ad humanitatem, intrauit cœlum: nō ad hoc, quòd videret faciem Dei Patris de nouo, quia vidit eam ab instanti conceptionis: sed quia eius humanitas de nouo translata fuit ad cœlum, vbi facies Dei clarè videtur à beatiss. Vt per hoc corā Deo Patre pro nobis interpellat, repræsentando humanitatē, quam assumpsit pro nobis. Hęc ille.

Ruardus Tapper.

Ruardus Tapper in explicatione articulorum, circa istam veritatem, quædam ex D. Chrystostomo adducendo, & quædam ex suo penore addendo, dicit inter alia, & Beatus Chrystostomus: Nonne per singulos dies offerimus? Offerimus quidem, sed ad recordationem facientes mortis eius. Et vna est hæc hostia, non multæ: quia semel oblata est in sancta sanctorum. Nostrium autem sacrificium exemplar est illius: illius, inquam, quod ipse nunc in cœlis offert: hoc enim per nos præsentari & offerri iussit, sicut in cœlis se præsentat. Fungitur nanq; sacerdotis officio, vbi cunq; corporaliter adest. Sempiternum enim habet sacerdotium, semper viuens ad interpellandum pro nobis, etiam vbi sub aliena specie, sicut in sacramento, occultus latet. In quo functionem sacerdotij secundum ordinem Melchisedech, quod sempiter-

N HUA

num ait Apostolus Paulus, cōsistere diximus secundum Theophilactum & Oecumenium. Hæc ille.

Origenes.

Hom. 9.

Origenes ille antiquus super Leuiticum, latè prosequitur, quòd Apost. Paulus sacrificio illo expiationis anti-quo, tanquam vmbrae veritatem, applicat consummationem sanctissime victimæ crucis: dicens quòd Christus fuso sanguine in cruce, per proprium sanguinem ingressus est non in manufacta sancta, sed in ipsum cœlum, vt appareat vultui Dei quasi propitiatorie pro nobis, donec secundo sine peccato appareat omnibus se expectantibus in salutem. Ibiq̄ interpretatur diem propitiationis nobis manere, donec Sol occidat, id est, vsque quo mundus finem accipiat, quod Apostolus dicit, Donec secundo appareat omnibus, &c.

Chrysoſtomus.

*Hom. 21. in
act. Apost.*

Diuus Chryſostomus illud tempus oblationis, in quo Christum in sancto sacramento habemus, considerabat olim tanquam tempus propitiationis, gratiæ, veniæ, atque indulgentiæ: vnde dicit, Sicut enim sedente rege, quæcunque quis voluerit, perficit: vbi surrexit, quæcunque dicit, frustra dicit: Ita & tunc, quando propolita fuerint mysteria, omnibus honor maximus in memoria haberi. Vide enim, Annuntiatu tunc sacramentum horrendum, quod pro mundo dedit seipsum Deus, cum illo miraculo tempestiuè memor est ille eorum qui peccarunt. Sicut enim quando regum trophæa statuuntur, tunc celebrantur quidem, & quicumque victoriæ socij fuerunt, dimittuntur autem qui sunt in vinculis per illud tempus, vbi autem trãserit hoc tempus, qui nihil assequutus est, nihil obtinet. Ita sanè & hic trophæorum & celebrandæ victoriæ tempus est. Quoties enim, inquit, manducabitis panem hunc, mortè Domini annuntiabitis. Hæc ille. Ecce, totum hoc tempus est quasi dies illa expiationis, misericordiæ, veniæ.

Nulla Igitur est ratio, nulla causa, nulla occasio, nulla apparentia, qua hoc diuinum sacrificium Missæ, deroget, aut derogare dicatur illi diuino sacrificio crucis. Hoc enim quantum ad hostiam & victimam, realiter est idem

cum

cum illo: & hoc est profectò memoratiuum illius, signifi-
catiuum, atque memoriæ nostræ subsidium. Vnde ergo poterit habere, quo illi deroget? Quidem ex nulla parte. Ex nulla enim parte potest esse contrarium, quod ex omni parte consentaneum est, & amicum. Ex omni autem parte est amicum Missæ sacrificium, crucis sacrificio, vt ex dictis constat.

Quid est derogare? Profectò, derogo, idem est, quod alicui rei aliquid detraho, vel auctoritatem, aut existimationem diminuo. Vnde derogare legi, est aliquid de lege diminuere, vel detrahere. Sicut adrogare legem, est legem omnino tollere & damnare. Huius verò antitheton est arrogare, quod est, auctoritatis aliquid, aut fidei alicui attribuire. Ita enim semper omnes sapientes acceperunt hæc verba, derogo, abrogo, arrogo: vt semper intelligerent, & in suis scriptis indicarent, ista verba ita significare. Ergo, cum sacrificium Eucharistiæ nihil detrahat sacrificio crucis, nec eius auctoritatem aut existimationem diminuat: quidem per consequens, non derogat illi. Quòd verò sacrificium Eucharistiæ nihil detrahat sacrificio crucis, nec eius auctoritatem vel existimationem minuat, satis constat ex dictis: Sunt enim vnum & idem realiter, quantum ad hostiam seu victimam: atque iterum, sacrificium Eucharistiæ est sacrificij crucis memoratiuum, illiusque in nostram memoriam (vt nostri aiunt) reductiuum, & in eius amorem inflammatiuum. Memoriam fecit mirabilium suorum, misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se. Hoc facite in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem biberis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.

Quisquis ergo ille fuerit, qui dixerit sacrificium Eucharistiæ derogare sacrificio crucis: illum oportet ostendere quòd sacrificium Eucharistiæ sacrificio crucis aliquid detrahat, vel auctoritatem eius, aut existimationem diminuat. Quod si non ostenderit (sicut profectò nec vllus hominum, immo etiam nec vllus Angelorum vnquam ostenderit) taceant omnes, minimè hincant, & nemo audeat cōtra sanctissimū Eucharistiæ sacrificium bla-

N 2

sphemare.

*Psal. 116
Luc. 22.
1. Cor. 11.*

spemare. Blasphemare namq; contra ipsum, qui dicit illud sacrificio crucis derogare : cui profecto sacrificio crucis, sacrificium Eucharistiæ maximè est amicum, maximè simile, & idem realiter quantum ad victimam seu hostiam.

Quinimò si sacrificium Eucharistiæ circa sacrificium crucis aliquid faceret, quidem non ei derogaret, ut constat ex dictis : quin potius (quod bono sentù dicimus) ei arrogaret : non quidem, quòd ei aliquid attribuat auctoritatis per additionem : cum sacrificium crucis tantæ auctoritatis sit, ut non possit ei vlla fieri accessio, in eo genere, utpote quod infinitam habuit victimam, infinitamq; hostiam, infinitum valorem, infinitam auctoritatem : sed utique in eo, quòd sacrificium Eucharistiæ commemorat continuo sacrificium crucis, fidem eius atq; amorem excitat, homines in affectione illius quodammodo inflamat, & tandem merita eius, virtutem, fructum, seu effectum modo quodam speciali nobis applicat, seu communicat, omnino sicut diuina sacramenta omnia. Vnde igitur omnibus consideratis, sacrificium Eucharistiæ nullo modo sacrificio crucis derogat : quin potius prædictis modis ei arrogat. Sicut enim meritum passionis Christi applicatur nobis per sacramenta nostra diuina, ita applicatur nobis per hoc mirabile sacrificium, quod simul est secundum rem, & sacrificium, & sacramentum. An sacramenta nostra derogant sacrificio crucis? Absit. Quin potius ei arrogare, & illud quodammodo commendare videntur, eiusque valorem, virtutem, atque efficaciam adstruere.

Eadem veritas magis magisque in lucè protrahitur : Christi passionem semper post ad peccatum ad salutem fuisse necessariam probatur : De vnione hominis ad Christi passionem : Sacramenta nostra quænam sint instrumenta, qui effectus, & qui fructus : Quot nomenclaturis epibetis que S. Patres Missæ sacrificium appellauerint.

CAPVT IIII.

E Lucet magis ista veritas, & abundè magis in mētibus omnium illabetur, radiosque claritatis suæ ac splen-

splendorem, & fulgorem in eas effundet, si ipsam Domini passionem, nostra diuina sacramenta nostrumque diuinum sacrificium Missæ, in ordine ad illam, consideremus. Quantum autem ad ipsam sacram passionem Domini pertinet, ea post peccatum semper fuit hominibus ad iustificationem pacis & salutem necessaria, semperq; sufficiens : etiam quando solum prouidebatur, antequàm exhiberetur. Neq; vllò modo de sua necessitate aut sufficientia, apud Christianos viros potest dubitari : vnde de hac re modò latius non agimus. Huius autem veritatis alia comes est non minùs credenda, ea est, Quòd passio Christi illis omnibus & solis profuit quouis tempore, in remissionem peccatorum & iustificationem, qui sibi certo modo coniungerentur, aut copularentur : quia ad nulum alium nisi ad coniunctos seu copulatos sibi diffundit vnquam suum fructum salutis & iustificationis à peccatis. Quo enim iure, aut qua ratione communicaret iustum fructum suum mirabilem, non coniunctis nec copulatis sibi hominibus ? Hinc est ; quòd semper post peccatum fuit necessaria hominibus fides Christi, explicita, vel saltem implicita, ut in Quadrupertita iustitia ostendimus : nec est aliud nomen sub cælo, in quo oporteat saluari nos. Quod ita scriptum, ex illo tempore valet ad saluandum genus humanum, ex quo in Adam vitiatum est : ut bene confessus est Augustinus, in De Corrept. & gratia. De qua veritate etiam multa dicit Magister sententiarum, ex diuinis scripturis, & sanctis patribus.

Necessaria fuit igitur hominibus post peccatum, copulatio, vnitas, vel coniunctio eorum ad Christum & passionem eius, ut ex illa fructum hunc talem ac tantum adipiscerentur. Nec de hoc aliquo modo dubitandi ratio vlla aut facultas existit. Est autem hæc differentia, quòd passio Christi, antequàm esset in re exhibita, eo tempore quo erat solum futura & præuisa, coniungebatur seu copulabatur hominibus, vel homines coniungebantur seu copulabantur ei, per solos actus interiores ipsorum hominù : quo solo modo (naturaliter loquendo) possumus copulari, vniri, aut coniungi rei futuræ, quæ nec est, nec fuit. Rei enim futuræ, quæ nondum est, nec vnquam fuit, pos-

*Parte 1.
libro. 6.
artic. 4.
Aug. ca. 7.
tomo. 7.
Magister
li. 3. dist. 25*

*S. Thomas
parte. 3.
quæst. 62.
artic. 6.*

sumus copulari, seu vniri per actus animæ interiores: vt per fidem, spem, amorem, per intellectum, aut voluntatē: intelligendo, credendo, sperando, diligendoque illam. Non possumus tamen ei copulari per aliquas res exteriores, aut per vsum earum: quia res exteriores huiusmodi, non sunt aptæ natæ tangere nisi res quæ sunt, aut saltem aliquando fuerunt: vnde nec possunt esse medium, quo nos illis copulemur, aut vniamur. Ex ista veritate nota, deducendo argumentum à corporalibus, seu naturalibus, ad spiritalia & supernaturalia, probarunt patres, & sanctarum scripturarum testimonijs suaserunt, quod antiqui olim ante aduentum Saluatoris nostri non coniungebantur passioni eius, nisi per actus animi interiores, nec ab illa istum fructum recipiebant, nisi per eos interiores animi actus, fidem, spem, charitatem, obedientiam, & similia: vel etiam per exteriora sua opera, quæ in fide & charitate exercebant. Negantes per hoc, aliquod tunc fuisse signum sensibile, quod esset verum ac proprium sacramentum, conferens gratiam ex opere operato: per quod illi antiqui, passioni Christi ex opere operato vnirentur, coniungerentur, aut copularentur. Sic etiam ex eadem assertionem docuerunt, omnia ceremonialia veteris legis, tam sacramenta, quam sacrificia, & econtrā, fuisse solum signa gratiæ, atque iustitiæ, non autem causam per se, nec instrumentalem, pro inuenienti habentes, si quis diceret, quod passio Christi, quæ nec tunc erat, nec vnquam fuerat, haberet instrumenta realia conferendi gratiam, qualia sunt omnia sacramenta, quæ ex opere operato gratiam conferunt. Vt pote quod talia instrumenta non solemus tribuere, nisi rei quæ est vel saltem aliquando fuit. Postquam autem passio Christi posita est in re, iam potest vniri aut cōiunari, copulari aut coniungi homini, vel homo illi, non solum per actus nostros interiores, quin etiam & per vsum exteriorum rerum: quia iam tanquam res verè existens, potest habere instrumenta sensibilia suæ spiritalis operationis, quæ suo modo instrumentali id efficiant in- tus, quod representant foris.

Sacramenta igitur nostra diuina noui testamenti, sunt instru-

instrumenta passionis Christi, per quæ coniungimur ei, & per quæ illa communicat nobis istum suum fructum iustificationis à peccato. Hoc docuit Apost. dicēs: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis. Per lauacrum regenerationis, Baptismum intellexit, & illi eam notam, Per, præposuit, quæ semper notat in suo casuali aliquam causalitatem, vel aliquod primordium, vt infra dicitur latius. Et sic profectò iam habemus duos modos, quibus passioni Domini vnimur, & ab ea fructum reportamus: quia per actus nostros, & per diuina sacramenta. Augustinus istam causalitatem instrumentalem sacramentorum nouæ legis erga gratiam iustificantem formaliter, & creatam & inharentem recognoscens, ita definiuit in lib. de Corpore Christi: Sacramentum est, per quod sub tegumēto rerum visibilibus, diuina virtus secretis salutem operatur. Et contra Faustum dicit: Hæc omnia (scilicet sacramentalia) fiunt & transeunt: virtus autem (scilicet Dei) quæ per ista operatur, ingiter manet. Vtrobique explicans illam notam, Per, semper significās quod virtus Dei & passio Christi operantur per sacramenta nostra, tanquam per instrumenta sua, salutē, gratiam, & iustificationem hominis. Ex ista excellentia nostrorum sacramentorum supra sacramenta antiqua, Augustinus super Psalmos, posuit differentiam inter antiqua sacramenta & noua, docens, quod illa significabant & promittebant, nostra autem dant salutem. Hinc etiam contra Faustum dicit, quod sacramenta veteris legis sunt ablata, quia impleta: & alia sunt instituta, virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora. Idem quod D. Augustinus, dicunt & omnes alij Doctores Catholici, iuxta diuinas scripturas mysterium sacramentorum nouæ legis considerantes. Sed de hac veritate (vt iam dixi) infra fusius.

Sunt etiam sacramēta nostra nouæ legis, effectus quidem passionis, & sacrificij illius mirabilis in cruce peracti: ab illoq; habent virtutem, efficaciam, & valorem ex opere operato, seu causalitatem illam instrumentalem & efficacem. Sunt, inquam, effectus passionis & sacrificij in cruce peracti, atque sunt per consequens quidam

Ad Th. 3.

August. in lib. de Corpore Christi. fii.

Libro. 9.

Super tit. psalm. 73.

Libro. 19.

fructus eius, licet non sint illud vltimum, quod expectatur aut recipitur ab illo. August. in De Ciuit. Dei, loquens *Aug. li. 15. capite. 26.* de ostio arce Noë, dicit: Illud est vulnus, quando latus crucifixi lancea perforatum est: hanc quippe ad illud venientes ingrediuntur: quia inde sacramenta manarunt, quibus credentes initiuntur. Glossa etiam super illud (Qui est forma futuri) ait: Sicut ex latere illius, id est, Adæ dormientis, sumpta est costa, vnde formata est Eva: sic ex latere istius, id est, Christi, fluxerunt sacramenta, aqua scilicet ablutionis, & sanguis redemptionis, per quæ saluatur Ecclesia. Vnde S. Thomas, cum mouisset quætionem, *S. Thomas p. 2. q. 3.* Vtrum sacramenta nouæ legis habeant virtutem ex passione Christi, respondit secundum partem affirmatiuam, quod sic: & eandem veritatē bene abundeque probauit, *quæst. 62. artic. 5.* Gabriel Biel etiam querit, Vnde habent sacramenta efficaciam: An ex institutione, vel à Christi passione? Soluit autem quætionem, dicens: Respondetur breuiter, quod sacramenta ex tribus habent efficaciam, non tamen omnimodè: habent enim efficaciam ex Deo, tanquam à causa principali instituyente: à passione Christi, tanquam ex causa prima efficaciam merente: & à fide Ecclesiæ, causam minus principalem causæ principali continuante. Idem auctor ibi, quò ad primum & secundum horum trium dicit nonnulla, quæ omitto breuitatis causâ. Quò ad tertium autem, inquit: Concurrit etiam fides Ecclesiæ. Nam ad efficaciam sacramentorum requiritur etiam fides Ecclesiæ dum ministrantur, per quam sacramenta aliquo modo continuantur passioni CHRISTI, tanquam causæ minus principales siue instrumentales causæ principali meritorie, & Deo tanquam causæ principaliter efficienti: & per hoc dicitur sacramentorum efficacia aliquo modo esse à fide Ecclesiæ. hæc ille. Quæ ipse in eodem loco tribuit Ioanni Scoco, S. Thomæ, Richardo, vt explicat.

Ergo Sacramenta nostra, sicut instrumenta, effectus, & quodam modo fructus Dominicæ passionis, sacrificijque in cruce peracti: eodemque modo nostrum sacrificium sensibile Eucharisticum, quia ipsum secundum rem etiam est sacramentum, vt constat ex dictis, & propter

per multas alias rationes. Ita igitur deducendo, sicut instrumentum aliquod non potest derogare suo principali agenti: nec effectus, suæ causæ: nec fructus, arbori: sic nostrum sacrosanctum sacrificium Missæ, nullo modo potest derogare sacrificio crucis. Hæc est Theologia vera, antiqua, & vique catholica, seu vniuersalis omnium doctorum verè fidelium, à qua recedere nulli licet: qui verò nunc ab ea recedunt, vti nam veritatē hanc intueantur, eamque amplectentur.

Ad veritatem hanc cognoscendā & mente percipiendam, iuuat non parum consideratio illorum nominum, quibus sancti patres, etiam sanctissimi multi, & antiquissimi istud diuinum sacrificium nominauerunt. Nomina enim, etsi suo modo imponantur ad placitum, à viris tamen doctissimis, non à casu, nec secundam aliquam functionem, sed potius secundum rei nominatæ proprietatem imponuntur. Videamus ergo in scriptis Patrum, quibus ipsi nominibus appellauerint hoc nostrum diuinum sacrificium Missæ.

Dionysius Areopagita.

Dionysius Areopagita, Christi Martyr gloriosus, ita de illo dicebat, vt hæc sint nomina huius sacrificij apud ipsum: Sacrosancta & Augustissima mysteria, Venerandissima mysteria, Cœlestis mysterium, Sanctæ mysteriorum consecrationes, Oblatio sanctissimi sacrificij. Hæc apud ipsum Martyrem sanctum leguntur.

Constantinus Magnus.

Constantinus Magnus in epistola ad Episcopos Tiri collectos, Sancta (inquit) debetis offerre mysteria.

Eusebius Pamphil.

Eusebius Pamphil. in lib. 1. de Demostrat. Euang. ca. 10. Horrorem afferentia mensæ Christi sacrificia: Deo plentim, & horrorem afferens, & sacrosanctum sacrificium.

Gregorius Nazianzenus.

Greg. Nazian. Oratione in Iulian. Incruentū sacrificiū.

Chrysoſtomus.

Ioannes Chrysoſtomus: Mortis Christi celebratio, *Homi 41.* Horrendum sacrificium, Ineffabilia sacramenta, Sacra *in epist. 1.* mysteria, Horrenda mysteria, Horrendissima mysteria, *ad Corinth.*

Horil. 18. ibidem. Serm. 3. ad Philip. li. 3. de sacer. Item. 6. ad Antiochen. Celebratio venerandorum mysteriorum, Mysterium omnium maximè horrendum verendumque, Tremenda mysteria, Tremendum sacrificium.

Theodoretus.

Theodoretus Episc. in Exod. Sacrificatio Agni Domini, Oblatio spiritalis & mystici sacrificij, Oblatio diuini doni, Oblatio diuini, mystici, & salutaris sacrificij.

Cyryllus.

Cyryllus Episcopus contra Nestorium: Sancti, ac viuifici, & incruenti operatio sacrificij.

Ioannes Damascenus.

Ioannes Damasc. in vita S. Balaami: Tremendum & impollutum vitaleq; sacramentū, Incruentū sacrificium.

Ignatius Episcopus Nicænus.

S. Ignatius Episc. Nicænus, in vita S. Tharasis Episc. Sacrificatio Christi, Agni, qui tollit peccata mundi.

Ecce, *Quæ* nomina sunt, quibus ij sancti Patres, Dionysius, Constantinus, Eusebius, Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, Theodoretus, Cyryllus, Damascenus, Ignatius, nominauerunt hoc sanctum sacrificium. Inter quæ, ea sunt specialiter consideranda, Sacrosancta & augustissima mysteria, Cœleste mysterium, Oblatio sanctissimi sacrificij: Deo plenum, & hortorem afferens, & sacrosanctum sacrificium: Mortis Christi celebratio, Incruentum sacrificium, Tremendum sacrificium, Sacrificatio Agni Domini, Oblatio diuini, mystici, & salutaris sacrificij: Sancti, ac viuifici, & incruenti operatio sacrificij: Tremendum, & impollutum, vitaleque sacramentum: Sacrificatio Christi, Agni, qui tollit peccata mundi: Oblatio spiritalis & mystici sacrificij, &c. Profectò sacrificium, cui sancti Patres talia nomina tribuunt, non potest sacrificio Christi in cruce peracto derogare. Est enim hoc nostrum sacrificium Eucharisticum vique propitiatorium: Verum non sic, quasi nobis aliquid recens mereatur, quod nobis sacrificium crucis non meruerit: Sed sic, quod nobis meritū passionis Christi conciliat atque applicat.

CONCLUSIO VNICA, EADEMQVE MOX BIFIDA ad Articulum tertium, probatur: atque optimè demonstratur, Christum his verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Apostolos effecisse sacerdotes, vt in Missa cōsecrarent, & corpus sanguinemque suum offerrent: Ex forma, qua Apostoli cooperati & inaugurati sunt sacerdotes, an & potestas consecrandi, & absoluedi insimul tributa; sit.

CAPVT V.

Tertius Articulus vnam duntaxat conclusionem fortitus fuit, vt iam vidimus libro primo. Ea est, Christus Saluator noster illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, ordinauit, vt Apostoli offerrent corpus & sanguinem suum in Missa.

Ista Conclusio in sensu, quem efficit, & quem præ se fert ratione suorum terminorum, secundum eorum propriam significationem, est ita plana, vera, & nota, vt nemo sapiens Christianus iure de ea dubitandi vllam habeat facultatem. Accipiendo enim illa verba Domini, Hoc facite in meam commemorationem, & cogitando, quid dicant, aut sibi velint, satis est manifestum, quòd vel celebrationem Eucharistiae in Ecclesia instituunt, vel potestatem sacerdotalem conferunt ad offerendum seu consecrandum, vel sunt præceptiua operis aut ordinis in ordine ad finem, vel quidem habent hanc triplicem vim. Hi sunt modi, quibus (vt videtur) ipsa verba Domini intelligi possunt. Quocunque autem horum modorum intelligatur, semper habetur, quòd Dominus ea verba proferens, ordinauit per ea, vt Apostoli offerrent corpus & sanguinem suum in Missa: siue intelligantur vt institutoria celebrationis, siue vt collatiua potestatis sacerdotalis, siue vt præceptiua operis aut ordinis, siue vt hæc triplicem vim habentia. Nam ex quo Christus inter cœnandum cum duodecim Apostolis suis, accepit panem, benedixit, fregit, consecrauitque dicens, Hoc est corpus meum, Apostolis suis tradidit, & tandem eis statim dixit:

dixit, Hoc facite in meam commemorationem, in eo intellexerunt Patres semper iam inde ab exordio nascentis Ecclesie, duo: Alterum est, quod Christus dicens Apostolis, Hoc facite in meam commemorationem, ordinauit vt Apostoli & eorum successores in sacerdotio, acciperent panem & vinum, sicut ipse fecerat, benedicerent, gratias agerent, frangerent, consecrarent, & alijs traderent: Alterum est, quod ita facere, est corpus & sanguinem suum offerre. Ita ergo intellexerunt semper omnes, siue Christus obtrulisset in cœna, siue non: siue per hæc verba instituisset illos sacerdotes, siue non. Tanq̃ in eo quod Christus dixit Apostolis, Hoc facite in meam commemorationem, id est, in meam commemorationem facite quod ego feci: accipite panem, benedicite, frangite, dareque alijs: Hoc est corpus meum, eo ipso ordinasset, quod illi corpus & sanguinem suum ita facientes, offerrent. Quasi eos ita facere, esset offerre.

Non est igitur, nec potest esse dubia ista cõclusio, quia loquitur per verbum amplissimum & comunissimum, quale verbum est illud, ordinauit. Quandoquidẽ (vt constat, & per se, & ex dictis) per hæc verba ordinauit Christus, vt Apostoli offerrent corpus & sanguinem suum in Missa: siue Christus dicatur obtrulisse in cœna, siue non: siue dicatur per hæc verba dedisse Apostolis potestatem offerendi, siue non. Si qui enim aliquando putauerunt Christum in cœna non obtrulisse; aut Christum nequam per ista verba Apostolos in sacerdotes ordinasse, aut promouisse: nullus tamẽ in Ecclesia Dei Catholicis putauit vnquam, non ordinasse Christum per hæc verba, vt Apostoli offerrent suum corpus & sanguinem.

Sed, queso, quid dicendum, si illud verbum (Ordinauit) ita intelligatur vel accipiatur, vt dicat conclusio, quod CHRISTVS illis verbis (Hoc facite in meam commemorationem) ordinauit, id est, Apostolis dedit potestatem, vt ipsi offerrent corpus & sanguinem suum in Missa? Alia est questio, ad quam dico nihilominus per sequentes conclusiones. Prima est: Christus ordinauit, fecit, creauit, aut instituit Apostolos sacerdotes, his verbis, Hoc facite in meam commemorationem. Secunda est:

Chri-

Christus id fecit in cœna nouissima. Istæ duæ conclusiones sic sunt colligatæ inuicem, vt se mutuò astruant probentq̃ne. Quia reueriã, si Christus id fecit in cœna, id fecit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem: quum non sint nec fuerint ibi alia, per quæ possumus dicere id fuisse factum. Rursus, Si Christus id fecit per hæc verba, id fecit in cœna: quum non legamus, quod ea verba dixerit alibi. Siue igitur ad probationem vnus procedamus, siue ad probationem alterius, ambas probamus simul. Et hinc est, quod vel vt plurimum, vel statem aliquando, ad primam, vel ad secundam fortè procedemus indiscriminatim, & probationes frequenter fortassis erunt eadem.

Prior igitur conclusio, id est, quod Christus fecit Apostolos sacerdotes, his verbis, Hoc facite in meam commemorationem, probatur primum ex verbis ipsis, comparando illa ad factum Christi, in quo erat, vel statim fecerat. Christus enim in cœna obtrulit, vt constat ex dictis ad primum articulum, quibus ista veritas monstrata est: sed statim post factum, vel cum adhuc esset in illo, dixit Apostolis, Hoc facite in meam commemorationem, præcipiens eis vt id ipsum facerent, & ostendens eis quod ipse faciebat. Ergo ita dicens, dedit eis potestatem illud faciendi, quia aliàs superfluum & impossibile esset mandatum. Ne autem quispiam subterfugiat, dicens, quod tunc quidem Christus imperauit, sed aliàs potestatem dedit. Secundo probatur eadem conclusio ex ipsis verbis in seipsis consideratis: Tum, quia Saluator noster erat De⁹ & homo, sicut & modò est: ob quod habebat potestatem auctoritatis & excellentiæ, qua poterat effectum sacramenti sine sacramento præstare: quia etiam valebat potestatem consecrandi & offerendi sine verbis vllis, aut in quibus verbis vellet, & cui vellet communicare. Ergo in illis verbis talem potestatem dedit Apostolis. Constat eò consequentia, Quia cum Christus istis verbis illam potestatem dare potuisset, & illa verba dixisset, nulla omnino est ratio, qua dicat quis rationabiliter, quod in illis verbis illam potestatem non dedit. Tum, Quia Saluator noster solitus fuit vel semper

Probatio. 1

Probatio. 2

vel

Christus in
cœna fecit
Apostolos
sacerdotes,
illis verbis
Hoc facite,
& cat.

vel sapè & ante passionem & post, tradere potestatem personis faciendi aliquid per verbum imperatiui modi, quod explicaret actum, ad quem datur potestatem. Sic enim dixit prius duodecim discipulis suis: *Ite ad oues quæ perierunt domus Israël: Euntēs autem prædicate, dicentes, Quia appropinquauit regnum cælorum. Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mūdare, dæmones eijcite. Et mirum est, quod cum S. Euangelistæ dicant, Saluatorē nostrum dedisse illis duodecim potestatem spiritu im mundorū, vt eijcerent eos, & curarent omnem languorem, & omne infirmitatem, nulla verba Domini ponunt, quibus eam potestatem illis tribuisset, nisi hæc allegata, quibus illos actus per verbum imperatiui eis imperauit.*

Math. 10. Idem Dominus quibusdā cæcis ab eo visum expostulantis dixit: Secundum fidem vestram fiat vobis. Quo loco cœciam vsus est illo verbo imperatiui, fiat, & per hoc dedit cæcis potestatem videndi, vt viderēt. Simili modo post resurrectionem non dixit Petro, Ego do tibi potestatem pascendi oues: nec dixit illi, Accipe potestatem pascendi, &c. Sed dixit ei, Pascere oues meas. In quo verbo imperatiui, intelligūt omnes Doct. Catholici, antiquiores, & recentiores, Dominum dedisse Petro potestatem pascendi oues suas. Vt quidē illud verbum fuerit nō solum præceptium operis pascendi, sed etiam collatiuum potestatis qua postea pascere. Non fecus, cum diceret Dominus vndē cum discipulis; Euntēs ergo docete omnes gentes, Euntēs in mundum vniuersum, prædicate omni creaturæ, in illis verbis; Docete. Prædicate, dedit eis potestatem prædicandi in toto orbe, simul & præceptum: quibus tamen antea dixerat, In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Ille fuit etiam mos Dei Optimi, quem obseruauit passim, siue in Nouo siue in Veteri Testamento, vt dum alicui aliquid imperauit, ad quod peragendum antea potestatem non dederat, in illis verbis imperatiuis, sub illis, aut per illa potestatem peragendi tribuebat.

Tertiò probatur: quia quicquid sit de potestate remittendi aut retinendi peccata, pertinente ad sacerdotes Domini, per respectum ad corpus Christi mysticum, siue illa

illa sit eadem realiter cum potestate consecrandi, quoad essentiam, habitum, seu characterem, siue non: (de qua questione inferiùs dicuntur nonnulla) tamen potestas consecrandi, pertinens ad sacerdotes Domini per respectum ad corpus Christi verum, absque vlla controuersia Doctorum catholicorum, est idem realiter cum potestate offerendi idem corpus sacratissimum. Eadem enim potestas est consecrandi & offerendi in re: sicut in re eadem sacra Eucharistia est sacramentum & sacrificium. Vnde & ipsa potestas est, quæ facit homines sacerdotes quoad essentiam sacerdotij, & integritatem principalem, vt inferiùs monstratur: licet & alia dona sint, quæ etiam pertinent ad sacerdotium, seu sacerdotes quoad cumulum, vt non secus ostenditur paulò post. Quotquot igitur Patres dicunt, Apostolos per hæc verba factos esse sacerdotes, aut per ea accepisse potestatem offerendi, vel quidem consecrandi, probant istam cōclusionem, quam probare modò nitimur.

Diuus Thomas.

Sanctus Thomas dicit: Hoc sacramentū est tantæ dignitatis, quod nō conficitur nisi in persona Christi. Quicumque autē aliquid agit in persona alterius, oportet hoc fieri per potestatem ab illo concessam. Sicut autem baptizato cōceditur à Christo potestas sumendi hoc sacramentum: ita sacerdoti, quum ordinatur, confertur potestas hoc sacramentum consecrandi in persona CHRISTI. Per hoc enim ponitur in gradu eorum, quibus dictum est à Domino, Hoc facite in meam commemorationem. Hæc ille. Ecce, Nemo potest consecrare, nisi à Christo recipiat potestatem consecrandi: dum homo ordinatur sacerdos, accipit hanc potestatem, & ponitur in gradu eorum, quibus Dominus dixit: Hoc facite in meam commemorationem. Ergo Apostoli per hoc verbum Domini fuerunt positi in gradu sacerdotum. Et notandum est, quod verbum S. Thomæ est formale, & formaliter debet intelligi. Aut si Apostoli non per hoc verbum Domini, sed per aliud fuissent positi in gradu sacerdotum, ad quid S. Thomas in isto loco adduxisset illud verbum Domini, volens probare seu docere, Apostolos fuisse sacerdotes per

*Parte. 3.
quæst. 82.
artic. 1.*

per potestatem sibi à Domino traditam, in quorum gradu ponuntur, qui nunc in sacerdotum ordinantur: Ad idem ipsemet doctor sanctus dicit clarius: Dicendum, inquit, quòd Dominus discipulis dedit potestatem sacerdotale, quantum ad principale actum, aut passionem in cœna, quòdo dixit, Accipite & manducate. Vnde subiunxit: Hoc facite in meam commemorationem. Ecce, Dominus dicēs, Hoc facite in meam commemorationem, dedit potestatem sacerdotalem discipulis, quantum ad eius actum principale, qui est consecrare & offerre: licet post resurrectionem dederit eis potestatem sacerdotalem quantum ad actum secundarium, qui est ligare & soluere.

Caietanus.

Caietanus S. Thomæ felix discipulus, operumq; ipsius commentator egregius, manifestè dicit, quòd illa verba Domini, Hoc facite in meam commemorationem, habent triplicem vim. Et declarat, dicens: Sunt enim institutoria celebrationis Eucharistiæ in Ecclesia, ut patet. Sunt & collatiua potestatis sacerdotalis ad consecrandam Eucharistiã: cõmuniter enim fatemur, per hæc verba Apostolos esse ordinatos in sacerdotes. Sunt & præceptiua, non ipsius operis, sed ordinis ad suam commemorationem, &c. Ecce non dubitat asserere, quod communiter fatemur, per hæc verba Apostolos esse ordinatos in sacerdotes: tanquam hæc esset, & verè sit communis doctorum confessio in Ecclesia & schola Christiana.

Scorus:

Scorus docet, quòd consecrare Eucharistiã, ut causa principalis nulli potest competere nisi soli Deo: consecrare autem ut causa instrumentalis, vel magis propriè ut minister, potest competere alicui homini: quia sic Deus ordinavit. Determinando quibus hominibus competat, dicit quòd omnibus & solis sacerdotibus. Probando quòd solis sacerdotibus, adducit quod habetur Extra De summa Trinitate & fide Catholica, Hoc sacramentum nemo potest consecrare, nisi sacerdos qui ritè fuerit ordinatus secundum claves Ecclesiæ. Ostendendo autem vnde accipiat Ecclesia fundamentum istius sententiæ, dicit quòd ex illo verbo Christi, Hæc quociescunque feceris, & cetera.

Quam-

Quamobrem constat eum ita intellexisse, ut crederet per ea verba traditam fuisse potestatem. Aliàs nihil valeret sua deductio. Si enim ea potestas non esset data per illa verba, quomodo ex illis verbis concluderetur, solos Apostolos & eorum successores in sacerdotio habuisse & habere illam potestatem? Idem auctor alibi fatetur expressè quòd Saluator dedit istam potestatem Apostolis in cœna, cum dicebat eis, Hoc facite in meam commemorationem.

Durandus à Sancto Portiano.

Durandus à sancto Portiano eodem modo concludit, proprium esse sacerdotibus hoc diuinum sacramentum consecrare aut conficere: quia hoc conuenit omnibus sacerdotibus, & solis illis. Obiecit contra se, quòd hoc non conueniat omnibus sacerdotibus, dicens: Quia in institutione huius sacramenti Christus dixit Apostolis, Hoc facite in meam commemorationem. per quod videtur commississe consecrationem huius sacramenti solis Apostolis: at simplices sacerdotes non succedunt loco Apostolorum, sed episcopi tantum: Ergo videtur quòd consecratio huius sacramenti conueniat solis Episcopis. Respondendo autè admittit omnino & non rejicit quòd per illa verba commissit Dominus Apostolis consecrationem huius sacramenti: addit tamen quòd illud verbum, Hoc facite in meam commemorationem, dictum fuit Apostolis non tantum ipsorum causa, sed etiam posteriorum, qui succedere debebant in eodem officio: non quoad Apostolarum, sed quoad simplex sacerdotium. Et hoc obseruat Ecclesia, quæ hanc traditionem accepit ab Apostolis, quibus dicta fuerunt illa verba. Hæc ille.

Gabriel Biel.

Gabriel Biel in suo opere super Canonem Missæ, optimo iure, potestatem istam magni faciendo, fatetur non semel, & bis, Dominum per hæc verba Apostolis tradidisse potestatem consecrandi corpus suum verum. Ipse enim auctor cum prius definiret aut describeret potestatem Ecclesiasticam in sua communitate, prout eam prius definiuit Ioannes Gerson Cancel. Parisien. in tractatu de Ecclesiastica potestate: diuisit postea illam in

duas

In additionibus ad tertiam partem, questione. 37. artic. 5. ad secundum argumentum.

Parte. 3. quest. 80. artic. 12.

Libro. 4. dist. 13. quest. 2.

Capite. 1. Firmiter.

Libro. 4. dist. 19. quest. 1. artic. 3.

Libro. 4. distinct. 13. quest. 1.

Ibidem argumentum. 1.

Less. 1. littera C. Gerson.

duas quasi partes, id est, in potestatem ordinis, quæ respicit corpus Christi verum: & in potestatem iurisdictionis spiritualis, quæ respicit corpus Christi mysticum. Deinde fatetur quod illæ duæ potestates nec eadem sunt, nec eodem tempore tribuæ fuerunt Apostolis: & modo in ordinatione sacerdotis, distinctis actibus & temporibus conferuntur. Probando illam sententiam, & reprobando oppositam, dicit multa: ac inter alia inquit: Nā verba illa, Hoc facite in meam commemorationem. quibus tradita est prima potestas, nullum penitus ordinem habent vel habitudinem ab secundam. Ecce illis verbis tradita est prima potestas, id est, potestas super corpus Christi verum. de qua ipse auctor primum dixerat.

Idem auctor postea in eandem sententiam dicit: Christus itaq; æterni Patris Filius, verus & summus sacerdos, seipsum in ara crucis, secundum assumptam nostræ mortalitatis substantiam, in humanæ redemptionis precium immolaturus, vt tanti muneris iugis in nobis maneret memoria, ac pro nobis qui quotidie peccando labimur, quotidie mysticè immolaretur: corpus suum in cibū, & sanguine suum in porum in nouissima cœna tradidit sub Eucharistiæ sacramento: dum accepto pane gratias egit, fregit, & dedit discipulis suis; dicens, Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Tradidit quoque eis potestatem similiter faciendi, cum subdit, Hoc facite in meam commemorationem. Hæc ille.

Idem Auctor postea in eodem opere, agens circa illa verba Canonis Missæ, Hæc quocūque feceritis, &c. dicit ad propositum nostrum præsentis veritatis, Qualiter autem hæc verba exponantur, iuxta tamen doctorum probabiliorē sententiam, prolata sunt à Christo duntaxat ad Apostolos: & in ipsis, ad quoslibet eorum legitimos successores. Istiti quidem dictū est à Domino: Hoc facite in meam commemorationem. Facite, id est, Consecrate. Hic eos in sacerdotes ordinasse creditur, & ipsis potestatem consecrandi contulisse: vt accipitur à Hieronymo De illustribus viris. Hæc ille.

Vvindelinnus.

Vvindelinnus Stambachus in Supplemento eiusdem Gabrielis

briculis circa octo & viginti distinctiones vltimas quarti libri sententiarum, multo studio, & magno iudicio collecto, dicit iuxta eandem veritatem, De forma ordinationis sacerdotum probabile est dicere, quod sint ibi duæ formæ parciales, in quarum vna datur potestas consecrandi Eucharistiā: in alia, potestas absoluendi. Sic & discipulis primum data fuit potestas super corpus Christi verum, potestas consociendi Eucharistiā in cœna Domini: & post hoc, potestas ligandi & soluendi supra corpus Christi mysticum, cum insufflauit & dixit post resurrectionem, Accipite Spiritum sanctum: Quorum remisistis peccata, &c. Nec simul tempore collatæ fuerunt hæc duæ potestates ordinis sacerdotalis Apostolis. Et videtur quod etiam modo in ordinatione sacerdotum, distinctis actibus, temporibus, & verborum formis conferantur ordinandis. Hæc ille.

Idem auctor alibi postquam dixit quod Saluator noster, sacramentorum institutor, in sua potestate habuit, sola voluntate facere noui testamenti ministrōs: Adiecit: Nec alia ceremonialia nunc obseruari solita, obseruauit in Apostolorum consecratione: Sed cum in cœna dixit, Hoc facite &c. dedit eis potestatem super corpus Christi verum. Et post tempus aliquod, super corpus Christi mysticum. Vnde etiam poterant Eucharistiā consecrare, potestate supra Christum collata: & dehinc soluere, & ligare. Hæc ille. Posterior conclusio, id est, quod Christus in cœna nouissima fecit Apostolos sacerdotes, passim diffusa notitia probatur: & ita nota est, vt nulla possit tergiversatione celari. Quasi ista debeat esse vna de conceptionibus positionibusque primis animi Christiani, apud omnes sapientes Christianos: quibus certum est Saluatorem nostrum sacerdotem sacendum ordinem Melchisedech, in vltima cœna consecrasset, obtulisse, ac istud factum suum suis Apostolis ostendendo, eisdem dixisse: Hoc facite in meam commemorationem.

Probatnr nihilominus primum: Nam ex eo quod Christus in cœna accepit panem, & vinum, benedixit, gratias egit, & consecrauit illa in corpus & sanguinem suum,

Ibidem
litera E.

Ibidem
littera 4.
litera A.

Ibidem
lect. 15.
litera X.

Hieron.

Dist. 24.
quest. 1.
artic. 1.

Ioan. 20.

Articul. 5.
eius: & quæ
stionis ali-
quantulū
ante finē.

& dixit Apostolis , Hoc facite in meam commemorationem : intellexit semper tota schola Christiana , immo etiam & tota Ecclesia Dei simul , quod Apostoli mox potuerunt similia facere , panem & vinum accipere , benedicere , gratias agere , & in corpus & sanguinem Christi consecrare , & offerre . Nec ista doctrina fuit aliquando dubia in istis terminis .

Damasceus .

Lib. 4
cap. 19.
Genes. 1.
Damasceus etiam manifestè videtur docere , Christum potestatem consecrandi Apostolis in cœna tradidisse . Dicit enim in De Orthodoxa fide : Nam qui dixit in principio , Producat terra herbam virentem , & vsque nunc pluvia facta , & diuino adiuta & vigorata præcepto , germina producit : idem quia dixit , Hoc est corpus meum : & , Hic meus est sanguis . Hoc facite in meam commemorationem : & id , omni otenti eius præcepto donec veniat , efficitur . Hæc ille . Ecce qui in principio dedit terræ virtutem producendi herbam virentem : ipse in cœna dedit hominibus virtutem consecrandi corpus suum proprium , sicut ipse fecerat :

Chrysostomus .

Ioannes Chrysostomus , in sermone De prodione Iudæ , ad eandem veritatem ait : Et nunc ille prælo est Christus , qui illam ornavit mentem , ipse istam quoque consecrat . Non enim homo est , qui proposita de consecratione mentis Domini & corpus Christi facit & sanguinem : sed ille qui crucifixus pro nobis est Christus . Sacerdotis ore verba proferuntur , & Dei virtute consecrantur & gratia . Hoc est , ait , corpus meum . Hoc verbo , proposita consecrantur . Et sicut illa vox quæ dicit , Crescite & multiplicamini , & replete terram , semel quidem dicta est , sed omni tempore sentit effectum , ad generationem operante natura : ita & vox illa , semel quidem dicta est , sed per omnes mentes Ecclesiæ vsque ad ad hodiernam diem , & vsque ad Christi adventum præstat sacrificio firmitatem , &c . Ecce hoc verbum , Hoc est corpus meum , semel dictum à Salvatore nostro , semper retinuit firmitatem consecrandi & offerendi : quia ex tunc semper sacrificio firmitatem præstat , semperque præstabit vsque

vsque in finè sæculi . Fuit autè dictū hoc verbum in cœna nouissima . Igitur ex quo tunc Saluator huic verbo talem dedit virtutem , & tunc etiam Apostolis dixit , Hoc facite in meam commemorationem , eos sine dubio tunc sacerdotes instituit . Hæc enim factis in eo declarantur , quod Christus in cœna talem virtutem illi suo verbo præstitit , & factis Apostolis tale præceptum imposuit .

Pascasius .

In tract. de Sacramento .

Pascasius in quodam tractatu de Sacramento , huic veritati ita astipulatur : Nulli dubium , quod sicut quando in nomine Patris , & Filij , & Spiritus sancti , ter mergimur in fonte , utique baptizamus : non in virtute & potestate illius qui hoc dicit , sed in virtute Christi qui hoc præcepit , dicens : Ite , & docete omnes gentes , baptizantes eos in nomine , &c . Sic & hoc sacramentū non meritis , nō verbis humanis , id est , in persona hominis prolatis , sed proculdubio diuinis efficitur & cōsecratur mandatis . Idcirco æstimandum non est , quod alteris verbis , quod vllis meritis , quod potestate alicuius ista fiant : sed verbo veritatis creatoris . Et post pauca . Propterea veniendum est ad verba Christi , & credendum quod in eisdem verbis id conficiatur . Reliqua omnia quæ sacerdos dicit , aut clericus canit , nihil aliud quam laudes & gratiarū actiones sunt , aut certè obsecrationes , fidelium postulationes & petitiones . Verba autem Christi sicut diuina sunt , ita & efficacia , ut hoc scilicet proueniat quod inbet : Cælum (inquit Christus) & terra transibunt , verba autem mea non transibunt , sed facient omnia ad quæ missa sunt . Quum igitur dixit Christus , Accipite & manducate ex hoc omnes , hoc est corpus meum , illic sibi comparuit corpus suum . Et subdit Pascasius : Sanè fortè putares , quod de illo solo vno pane , & in illa hora hoc esse iusserit . Ad quod tollendum adiunxit , Hoc facite in meam commemorationem . Vnde fatendum , quod quicquid illud fuit , quod Apostoli à Christo perceperunt , hoc totum est istud quod sacerdotes & fideles percipiunt . Et si velis audire quid est , Hoc est (inquit) corpus meum , quod pro vobis tradetur . In hoc verbo creator illud corpus , quia diuinum verbum & omnipotentia plenum est . Et quod

dicit, Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, crede ô fili, quia ita est: quoniam ipse dixit, & factum dubitare non potes: ipse mandauit, & creatum est. Præceptum ergo posuit, In meam commemorationem hoc facite. Et ideo quotiescunq; sit catholicè, verè hoc sit quod dictum est, Hoc est corpus meum. Hæc ille. Ecce, in ea cœna sacratissima totum factum est, quo celebratio Eucharistiæ in Ecclesia cõtinuatur, in illis verbis, Hoc est corpus meum, Hoc facite in meam commemorationem: vnde in his & forma consecrandi præfigitur, & potestas id faciendi conceditur.

Diuus Thomas.

Vbi supra. S. Thomas (vt cõstat ex dictis suis paulò antè allegatis) manifestè dixit, quòd Dominus discipulis dedit potestatem sacerdotalem, quantùm ad principalem actũ, ante passionem in cœna, quando dixit: Accipite, & māducate. Vnde subiunxit: Hoc facite in meam commemorationem. Idem auctõr querit: Vtrum si hoc sacramentum tempore mortis Christi fuisset seruatum vel consecratũ, ibi moreretur? Respondet, dicens inter alia: Si tempore passionis Christi, quando realiter sanguis fuit separatus à corpore Christi, fuisset hoc sacramentũ consecratũ, sub specie panis fuisset solum corpus, & sub specie vini fuisset solum sanguis. Hæc ille. Quibus constat illud credidisse Apostolos iam in triduo mortis Christi potestatem consecrandi habuisse, & per illam tunc consecrare potuisse. Secundum quam veritatẽ & doctrinam loquuntur omnes doctores scholastici, quotquot tradunt de hac re.

Ioannes à Turre cremata.

Libro. 1. cap. 39. Ioan. à Turre cremata in Summa de Ecclesia ita dicit: Christus in primis verus sacerdos fuit, secundum illud, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: qui pridẽ quàm pateretur accipiens panẽ in manibus suis, ipsumq; diuinitatis suæ potestate in corpus suum conuertens, discipulis suis tradidit, dicens: Accipite, & manducate ex hoc omnes: Hoc est corpus meum. Vbi reuerã vnus & idem fuit & cibans & cibus, & munus rans & munus, offerens & oblatum, vt ait Hieronymus, & habetur in De Consecrat. Et antiquorum versus est:

Merci. 16. Hieronymi. distinct. 2. cap. Nec Moyses.

Rex sedet in cœna, turba cinctus duodena:

Se tenet in manibus, se cihat ipse cibus.

Vbi idem fuit sacerdos & sacrificium. Extrã de Summa Trinitate & Fide catholica: Hanc admirandã consecrandi potestatem Angelis non concessit: sed sponsæ suæ Ecclesiæ donauit sacerdotibus, quibus in Apostolis ait, Hoc facite in meam commemorationẽ. Hæc ille. Ecce, probat Ecclesiam habere istam potestatem unsecrandi, eò quòd Christus dixit Apostolis, & alijs sacerdotibus in illis, Hoc facite in meam commemorationem. Idem auctõr asserit alibi expressè, quòd potestas ordinis (quoad illum actum, qui est cõsecrare corpus Christi, & alijs ministrare) data est Apostolis in cœna Domini. Verba eius ponentur in fine huius articuli.

Eodem lib. cap. 93.

Vincentius Beluacen.

Vincentius Beluacen. vir ille doctissimus, in suo Speculo Historiali dicit, Cœnantibus autem illis, benedixit panem, & fregit. Ordo verborum mysticus est secundũ Glossam. Benedixit, quia naturam humanam quam assumpsit, gratia diuinæ virtutis impleuit. Fregit, vt ostenderet corporis sui fractionem, non sine sponte sua fore. Accipite, inquit, & comedite, &c. Non hic intelligendum est, quòd discipuli sumptum corpus de manu Domini, sibi ministrarent: sed ipsemet ministravit, qui & consecrauit. Et est sensus, Accipite & comedite, id est, accipite, sacramentaliter: & comedite, spiritualiter. Hoc est corpus meum, &c. Et nota quòd in Canone quando hæc verba proferuntur, Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus, ex virtute horum verborũ fit trãsubstantiatio. Vnde credibile est, Dominum, eum eadem verba dixit, mutasse panem & vinum in carnem & sanguinem: Et tunc eandem vim illis contulit in posterum. Vnde dicit Lucas, eum addidisse, Hoc facite in meam commemorationem. Hæc ille. Ecce in cœna dedit Christus virtutem consecratũ illis verbis, quibus ipse consecrauit, & nos consecramus: ita etiam vt illam virtutem retinerent in posterum, sicut & retinẽt. Vnde & Saluator dixit Apost. statim, Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Quid multis opus est testimoniis? Quãtũ enim

Libro. 7. esp. 7.

apparet, etiam præter illa verba diuina ex quibus egim⁹, ad istam veritatē habemus scripta Christiana, tum antiquissima, tum maximē recentia, ab ijs qui tēporibus Apostolorum, & qui temporibus nostris de hac re scripserūt.

Habetur in lib. Conciliorū, tomo. 1. paulo post Canonones Apostolicæ. Epitome enim Apostolicarum constitutionem, quas octo libris constare scimus, sic habet, in persona Apostolorum loquēs, seu Apostolis loquentibus in ipsa: Itaque primus est natura princeps sacerdotum Dei vnigenitus Christus: qui non ipse sibi dignitatem arripuit, sed à Patre constitutus est. Qui factus homo propter nos, & spiritalem hostiam offerens Deo & patri suo, antequam pareretur, nobis constituit solis hoc facere, quanquam essent nobiscum & alij, qui in ipsum crediderant, &c. Huius operis D. Clemens Christi gloriosus Martyr, & D. Petri discipulus, atque eius in sede apostolica successor, fuit auctor, seu potius compilator aut cōseruator: ipsiusq; meminerunt nonnulli patres antiquissimi & doctissimi, vt Athanasius & Epiphanius. Sed si quis obganniat illius operis illum Clementem non fuisse auctorem, nō est audiendus: tum, quia ex eo constat oppositum: tum, quia multi patres antiqui & digni fide ita asserunt, vt rationabiliter cogamur dicere, illud opus fuisse Clementis prædicti. Porro quicquid sit de ipsius operis auctore seu collectore, siue ille fuerit Clemens prænotatus, vel alius, constat illud opus esse valde antiquum in Ecclesia Christiana, ex quo iam, erat tēporibus Epiphanijs & Athanasij: & veram doctrinam continere, cum ab orthodoxæ fidei patribus fuerit relatum, receptum, & approbatum.

Libro. 4. tomo. 2. dist. 24. Dominicus Soto Segobienſis in textu sui libri sententiarum, ita habet ad præpositum: Ex his commemoratis ordinibus sacerdotiū proculdubio sacramentum est, quod vtiq; citra hereseſ labē inficiari non licet. Quamobrem & characterem imprimi, & gratiam confert. Fuit enim à Christo Domino in vltima cœna, quantum ad potestatem consecrandi, institutum: & post resurrectionē, facultate remittendi peccata, quæ antea fuerat Petro cōmissa, cumulatam. Hæc ille. Quibus satis exprimit ordinem sacerdotalem, seu sacerdotium, de quo erat sermo, in cœna fuisse institutum à Christo, quantum ad potesta-

tem consecrandi: quod sacerdotium (vt etiam ibi exprimitur) fuit cumulatam post resurrectionem, quantum ad facultatem remittendi peccata. Et nemo nō videt cum loqui de sacerdotio Apostolorū & nostro, quod tunc in cœna fuit institutum, & post resurrectionem cumulatam: quod insuper tunc fuit & modò est sacramentum. Non enim conueniunt omnia ista sacerdotio Christi, prout erat in illo, vt est notum apud omnes: quia semper ipse sacerdos fuit, semper habuit sacerdotium perfectum, quo vsus est quando voluit: & non fuit ordinatus signo aliquo sensibili, quod esset propriè sacramentum ordinis. Conueniunt autem ista omnia nostro sacerdotio, seu sacerdotio Christi, prout ab illo in nos dimanat. Venit enim ad nos in signo sensibili, quod signum est propriè sacramentum: & est sacerdotium, prout sacerdotium est sacramentum: fuitque in cœna institutum, & fuit post resurrectionem cumulatam in Apostolis. De his non plura, quia notum est quæ sint, & quomodo differant sacramentum ordinis & potestas data per illud: atque rursus, quomodo tam sacramentum ordinis sacerdotalis, quam ipsa potestas per illud tradita, dicantur sacerdotium.

Ibidē li. 4. tomo. 2. dist. 24. artic. 4. Cœclusio. 1. Cœclusio. 2. Ibidem. Idem auctor postea in eadem sententia vera semper defixus, semperque firmus, propositiones istas sequentes statuit & probauit. Prima est: Ordo sacerdotalis est sacramentum. Secunda est: Sacerdotium est de iure diuino, atque à Deo institutione Christi stabilitū, quippe qui solus potuit sacramenta instituire. Probando autem istam secundam conclusionē, dicit ad propositum: Instituit autem ipsum, quantum ad potestatem consecrandi, in cœna, vbi tradens proprium corpus & sanguinem consecratum, subiunxit: Hoc facite in meam commemoratiōnem. Potestatem autem priori annexam remittendi peccata, tradidit Ioan. 20. dicens: Accipite Spiritum sanctū, Quorum remiseritis peccata, &c. Hæc ille. Fuit autem impressum hoc opus istius doctoris Christiani primū Anno Domini, 1560. Salmanticæ, vt mihi iste auctor catholicus videatur nouissimum omnium, qui super sententias patrum in materia de Sacramentis scripserunt.

Habemus igitur ad hanc veritatē antiquissima scri-

pta Christiana, habemus & nouissima : quæ fuerunt illis prioribus temporibus, & quæ edita sunt his posterioribus. Scriptorum autem intermediarum ad istam veritatem & pro illa loquentium, non est numerus. Et (vt paulò antè incipiebam dicere) neminem doctorum catholicorum vidi ad hanc vsque diem, (quod meminerim) qui neget istam doctrinam in his terminis, aut in hoc sensu. Cum tamen sint multi & penè infiniti, qui eam tenent, probant, & confitentur. Maximus, commentator Dionysij Arcopagitz, dixit nonnulla in De Ecclesiastica Hierarchia, quæ vipentur in oppositum, sed paulò post verba Dionysij refertur, quibus de eius mente constabit.

Quædam quæ suboriri possent dubitationes indicantur, & facili explanatione amouentur. Potestas consecrandi offerendique in Missa an sit eadem cum potestate remittendi peccata, & an viranq; in cæna Apostoli à Seruatore nostro acceperint, absolutiūq; sacerdotale officium tunc adepti sint, latius differitur.

CAP. VI.

EX duobus hinc nobis obijci posset : non quæ veritatem hanc negent (quod absit) sed quæ eius declarationem efflagitant. Alterum est ex eo, quòd potestas remittendi peccata videtur pertinere ad sacerdotium & sacerdotem. Vnde, quum ipsa non fuisset data Apostolis in cæna, sed post resurrectionem (vt constat apud Ioannem : Accipite Spiritum sanctum, Quorum remiseritis peccata, remittentur eis) videtur per consequens, quòd Apostoli non in cæna, sed post resurrectionem facti fuere sacerdotes, videlicet in ipso die Penthecostes, quando potestatem remittendi peccata acceperunt. Alterum est ex Diuo Dionysio in De Ecclesiastica Hierarchia, vbi explicans ea quæ facit ac dicit Pontifex, dum aliquos ad sacros promouet ordines, videtur quodam modo insinuare, Saluatorem nostrum reseruasse ordinationem Apostolorum in sacerdotes, Patri & Spiritui sancto : quasi id factum fuerit in die Penthecostes.

Hæc

Hæc nihil faciunt contra dictam veritatem, sed hoc tantum habent quoad propositum, quòd declarationem exposcunt.

Ad primum responsuro primùm omnium occurrit esse necessarium, exponere patrum sententias varias circa identitatem aut differentiam potestatis consecrandi atque offerendi, quæ est circa corpus CHRISTI verum, & potestatis remittendi peccata, quæ est circa corpus Christi mysticum: vt secundum omnes modos dicendi declaratur veritas præsentis doctrinæ catholicæ, & fiat magis nota. S. Thomas in scriptis ita videtur loqui de potestate sacerdotali, quasi sit vna potestas secundum rem, habens duos actus : alterum circa corpus Christi verum, qui est consecrare & offerre: alterum circa corpus Christi mysticum, qui est remittere peccata. Et quantum ad propositum spectat, fatetur quòd Dominus discipulis dedit potestatem sacerdotalem, quantum ad principale actum ante passionem in cæna, quando dixit: Accipite, & manducate. Vnde subiunxit: Hoc facite in meam commemorationem. Et post resurrectionem dedit eis potestatem sacerdotalem, quantum ad actum secundarium, qui est ligare & soluere. Idem auctor alibi docet, quòd potestas sententiam proferendi in foro pœnitentiæ, id est, potestas remittendi peccata, & potestas cognoscendi in secundam causam rei confitentis, quæ dicuntur clauis, sunt idem cum characterem sacerdotali. Scotus scripsit postea, & posuit de hac re, quæ sequuntur: Primùm, quòd in Ecclesia (& hoc apud sacerdotem ritè ordinatum) est vna clavis Ecclesiæ, quæ est potestas iudicandi in foro pœnitentiæ. Secundum, quòd apud eum est clavis, quæ est potestas cognoscendi in causa rei confitentis. Tertium, quòd hæc & illa clavis non sunt eadem, sed duæ. Deinde probando hoc tertium, ponit atque probat, quòd potestas conficiendi corpus Christi, siue character sacerdotij, vt ad hoc est, potest esse sine illa potestate, quæ includitur in clauibus. Probat autè hoc, quia sic fuit in Apostolis in cæna, cum dicebat eis Dominus, Hoc facite in meam commemorationem. Ibi data est eis potestas conficiendi, sed non clauium, nisi post resurrectionem, Ioan. 20. dicente

Opin. 10

S. Thomas
li. 4. di. 2. 4.
quæst. 1.
artic. 3.

Idem contra
Ira Gent.
li. 4. c. 74.

In adiutoribus
tertia pars,
quæst. 73.
artic. 5. ad
argument.
Lib. 4. sen
tè. dist. 13.
quæst. 1.

Opinio. 2.
Scotus
libro. 4.
distin. 19.
quæst. 1.
artic. 10.

Ioan. 20.

Dionysius
capite. 5.
parte. 3.

cente Christo: Quorum remiseritis peccata, &c. Gabriel Biel scripsit post istos doctores grauissimos, & super Canonem Millæ sequitur sententiam Scoti. Cum enim locutus iam esset de potestate consecrationis, qua quilibet sacerdos ritè ordinatus cōficere corpus corpus & sanguinè Domini, quã dixit Dominũ dedisse apostolis in cœna, & de potestate iurisdictionis spiritualis in foro pœnitentiæ, quæ dicitur potestas clauium, quam dedit Dominus Apostolis post resurrectionem, tunc dixit ad propositum nostrum: Hæ duæ potestates, cōsecrationis & clauium, dicuntur potestates ordinis sacerdotalis: neque eadem sunt, neque simul tempore collatæ Apostolis. Quarũ una respicit consecrationem corporis Christi veri: quoniam habens eam, consecrare potest verum corpus & sanguinem Christi virtute verborum sacramentalium. Secunda respicit corpus Christi mysticum, seu membra eius: quia habens eam, potest soluere & ligare peccatores, fideles tamen. Addit, vt iam dixerat, quòd prima est collata Apostolis in cœna ante Christi passionem, secunda post resurrectionem. Addit insuper, dicens: Et videtur quòd etiam modò in ordinatione sacerdotis distinctis actibus & temporibus conferantur. Primam enim confert ordinator Episcopus ordinando, cum tradēs ei calicẽ cū vino & aqua, pane supraposito, dicit: Accipe potestatem offerendi & cōficiendi pro viujs & mortuis. Secundam verò tradit aliquibus interpositis, ponens manum super caput eius, & dicens: Accipite Spiritum sanctum, Quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. Et si in collatione cuiuslibet potestatis imprimatur specialis character (vt quidam tenent, & recitat Scotus, tãquam probabiliter dictũ) tunc tres sunt characteres ordinis sacerdotalis integran-tes, secundum tres potestates collatas. Et si collata prima, scilicet potestate consecrandi, non procederet Episcopus ad collationem aliarum, non esset ille perfectè in sacerdotem ordinatus: posset què cōficere corpus Christi, non tamen ligare & soluere peccatores, quia ad hoc nondum fuisset sibi tributa potestas. Dominicus Soto scripsit post istos omnes nouissimè, & sequitur sententiam S. Thomæ. Fatetur enim, quòd ordo sacerdotalis est

sacra-

sacramentum; fatetur, quòd sacerdotium est de iure diuino, atque adeò institutione Christi constabilitũ, quippe qui solus potuit sacramenta instituire: fatetur, quòd per sacramentũ sacerdotalis ordinis confertur gratia gratum faciens: fatetur, quòd per idem sacramentũ imprimitur character: fatetur, quòd eodem puncto, quo infunditur gratia, imprimitur character: & quo imprimitur character, infunditur gratia, nisi obex opponatur. His addit, dicens: Momentum autem illud est, quãdo sacramentum perficitur: perficitur autem, quando materia & forma applicantur, vbi (videlicet) Episcopus calicem tradens & hostiam, ait: Accipite potestatem consecrandi, &c. Docet, quòd quilibet ita ordinatus, ex tunc recipit totam potestatem sacerdotalem, quoad omnes eius actus, id est, & potestatem consecrandi, & potestatem absoluendi. Concedit, Christum per potestatis excellentiam potuisse illas facultates diuissim Apostolis tradere: sed negat id suis ministris Episcopis esse concessum. Tandem asserit, quòd per manuum impositionem, & illam formam, Accipe potestatem remittendi peccata, nulla traditur noua potestas, sed explicatur illa, quæ prius collata fuerat. Nã quia simul nõ potuit decentè vtraque forma coniungi, & decebat Christi verba referre; institutum est vt seorsum proferrentur. Sed tamè secunda forma referenda est ad illud momentum, quæ prima fuerat prolata. Hæc ille. Qui aduersus eos qui dicunt eas duas potestates esse distinctas, distincte què modò dari sacerdotibus, infert esse concedendum, quòd si aliquis modò ordinaretur, & post susceptam primam potestatem consecrandi ac offerendi, obiret Episcopus, nec esset qui illi ordinato ad primam, manum imponeret pro secundo, talis ordinatus nõ esset simpliciter sacerdos, nec posset subditos à peccatis absoluere, quanuis haberet iurisdictionem. Ita partita est Schola Theologica nostra, vt constat ex allegatis patrũ diuersis sententijs: cum quibus sentiunt & alij, quidam in istam, quidam verò in illam tendentes sententiam.

Itaque S. Thomas (vt explicatiùs eius sententiam re-feramus) in suo opere contra Gentiles sic ait: Manifestũ est etiam, quòd Christus sacramentum sui corporis &

san-

Gab. Biel
lection. 1.
læra 6.

Libro. 4.
dist. 19.

Soto lib. 4.
tomo. 2.
dist. 24.
quæst. 1.
art. 4.

S. Thomæ
libro. 4.
cap. 74.

sanguinis in cœna dedit & frequentandum instituit: quæ sunt principalia sacramenta. Quia ergo Christus corporalem sui præsentiam erat Ecclesiæ subtrahatur, necessarium fuit, ut alios instrueret (aliàs forte, institueret) sibi ministros, qui sacramenta fidelibus dispenserent, secundum illud Apostoli: Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Vnde discipulis cõsecrationem sui corporis & sanguinis commisit, dicens, Hoc facite in meam commemorationem. Eisdem tribuit potestatem peccata remittendi, secundum illud, Quorã remiseritis peccata, remittuntur eis. Eisdem etiam docendi & baptizandi iniunxit officium, dicens, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos. Hæc illic. Ecce Saluator noster in cœna nouissima commisit consecrationem sui corporis & sanguinis discipulis suis, id est, Apostolis, dicens, Hoc facite in meam commemorationem. Volens autem idem auctor ostendere, quod eadem sit potestas consecrandi ac dispensandi alijs corpus Christi verum, & potestas remittendi peccata, quantum ad essentiam rei, & quod una & eadem potestas realiter illos duos actus habet: dicit paulò post. Quia verò potestas ordinis ad dispensationem sacramentorum ordinatur, inter sacramenta autem nobilissimum & consummativum aliorum est Eucharistiæ sacramentum, ut ex dictis patet: oportet quod potestas ordinis consideretur, præcipuè secundum comparisonem ad hoc sacramentum. Nam unumquodque denominatur à fine. Eiusdem autem virtutis esse videtur, aliquam perfectionè tribuere, & ad susceptionem illius materiam præparare: Sicut ignis virtutem habet ut formam suam transfundat in alterum, & ut materiam disponat ad formæ susceptionem. Cum ergo potestas ordinis ad hoc se extendat, ut sacramentum corporis Christi conficiat, & fidelibus tradat: oportet ut eadem potestas ad hoc se extendat, ut fideles aptos reddat, & congruos ad huiusmodi sacramenti perceptionem. Redditur autem aptus & congruus fidelis ad huius sacramenti perceptionem, per hoc, quod est à peccato immunis: non enim potest aliter Christo spiritaliter uniri, cui sacramentaliter cõiungitur, hoc sacramentum

1. Cor. 4.

Lucæ. 22.

Ioan. 20.

Matth. 28.

mentum percipiendo. Oportet ergo potestas ordinis se extendat ad remissionem peccatorum, per dispensationem illorum sacramentorum, quæ ordinantur ad peccati remissionem: cuiusmodi sunt baptismus & poenitentia, ut ex dictis patet. Vnde (ut dictum est) Dominus discipulis, quibus commisit sui corporis consecrationem, dedit etiam potestatem remittendi peccata: quæ quidem potestas per claves intelligitur, de quibus Dominus Petro dixit: Tibi dabo claves regni cœlorum. Cœlum enim unicuique claudicet & aperitur per hoc, quod peccato subiacet, vel à peccato purgatur. Vnde & vsus harum clavium dicitur esse ligare & solvere, scilicet à peccatis, de quibus quidem clavis supra dictum est. Hæc ille in eo loco. Ita ergo Potestas ordinis, qua solvuntur peccata, secundum S. Thomam, est idem essentialiter cum caractere sacerdotali, siue cum potestate consecrandi corpus Christi: & non distinguuntur, nisi quod ad diversos actus siue effectus comparantur. Pro qua sententia idem doctor sanctus in suis scriptis ita docet: Ad duo, quorum una est causa alterius, una potestas ordinatur: sicut in igne, ad calefaciendum & dissoluendum. Sed omnis gratia & remissio in corpore Christi mystico ex capite Christo provenit. Ergo eadem potestas videtur esse per essentiam, qua sacerdos consecrare potest corpus Christi, & qua potest solvere & ligare si iurisdictio adsit: nec differt, nisi ratione, secundum quod ad diversos actus siue effectus comparatur. Sicut etiam ignis dicitur secundum aliam rationem calefactivus, & secundum aliam liquefactivus.

Qui igitur dicunt illas potestates esse distinctas, & integrantes ordinem sacerdotalem, asserunt quod habentes solam primam, possunt statim consecrare & offerre, sed non absolvere: & quod sic dispositi, non essent perfecte ordinati in sacerdotes, ut iam vidimus in dictis Gabrielis. Et consequenter loquendo ita dicerent, quod Apostoli in cœna facti sunt sacerdotes imperfectè, sed post resurrectionem facti sunt sacerdotes perfectè. Qui autem dicunt illas potestates esse idem realiter, aut inseparabiles factè in nobis, & nihilominus concedunt illas separatim datas fuisse Apostolis, dicunt quod in nobis, qui habent

Matth. 16.

Libro 4.
dist. 18.Gab. vii
supra, le-
ctione. 11

*Domini-
cus Soto
ibi supra.*

ret solam primam, nō esset simpliciter sacerdos. In Apostolis autem non ita : Sed potius fatentur & probant de illis, quōd cūm in cœna accepissent potestatem sacerdotalem quoad principalem actū, qui est consecrare (vt hæc omnia tradit S. Thomas) tunc simpliciter fuerunt facti sacerdotes. Eadem est autem ratio in nobis, si in nobis istę potestates seiuēgeretur, quę fuit in Apostolis, in quib' illę potestates non fuerunt inuētę in triduo. Ideo sicut illi tunc fuerunt sacerdotes simpliciter propter dictā rationem, quia acceperunt potestatem quoad principalem actum ordinis sacerdotalis, qui est consecrare: sic debet dici de nobis, si in nobis illa potestas ita esset sola. Neq; mihi est dubium, quin ille doctor isto modo dixisset, si interrogatus fuisset. Sed dixit illud de nobis, nō quidem asserendo, sed arguendo, vt manifestum est omnibus, qui eius scripta legerunt. Non est autē idem habitus hominis, nec idem modus dicendi aut docendi, nec idem genus tradendi, dum arguit aut dum asserit. Multa enim inferimus contra alios arguendo, quę non asserimus.

Ad primum igitur obiectum, quod declarationem ex postulabat, iam patet responsio ex dictis: Ea est Apostoli Domini per potestatem consecrandi, quam acceperūt in cœna, fuerunt formaliter facti sacerdotes: simpliciter quidem, quia acceperunt ordinem sacerdotalem quoad actum eius principalem, qui est consecrare & offerre, sed non perfectē, quia non acceperunt tunc ordinem sacerdotalem quoad actū illius secundarium seu minus principalem, qui est peccata remittere. Debet autem placere eō magis ista ratio, quōd certum est ex statim dictis, in eam conuenire omnes, etiam eos, qui circa istam materiam de identitate aut differentia harum duarū potestatum inter se sunt differentes. Simili modo & secundum eandem rationē dicturi sunt illi patres de sacerdotali ordinatione illa, qua Dominus in cœna ordinauit Apostolos sacerdotes in illa principali potestate sacerdotali, ad consecrandum & offerendum corpus & sanguinē suum verum: tanquam ea non fuerit perfectā ordinatio sacerdotalis: sed fuerit tamen ordinatio sacerdotalis simpliciter dicta. Videtur enim quōd regulari debet sacerdotalis

lis ordinatio per sacerdotē qui in ea ordinatur: vt talis ea dicatur, qualis & sacerdos, qui per eam constituitur. Si autem non placet illis patribus dicere illam ordinationē sacerdotalem imperfectam, sed propter ordinatōrē, aut reuerentiam ei debitam, volunt dicere illam perfectā, dicant consequenter Apostolos tunc per eam factos fuisse perfectos sacerdotes in esse sacerdotis. Maximē cūm eo tempore nondum fuisset institutum sacramentum pœnitentię, cuius ex aliqua cōgruentia sacerdotes debuissent esse ministri. De hac tamen ratione paulo post latius.

Omnes igitur illę opiniones, aut sententię patrum, etiam aliās varię, in hoc vno conueniunt, vt conformiter dicant Apostolos in cœna factos fuisse sacerdotes simpliciter: quanuis nōnulli videantur inuere, quōd non perfectē. Perfectum enim & imperfectum non variant speciem, sicut nec magis nec minus: nec imperfectū in aliquo genere aut specie, eo ipso perdit denominationem simplicem. Imperfectū enim calidum, etū non sit perfectē calidum, eiusdem speciei est, & calidum dicitur simpliciter. Similia exempla sunt penē infinita, non solum in naturali Philosophia, quinimō & in nostra S. Theologia. Ad propositum redeamus. Magis & minus non variant speciem, nec mutant denominationē simplicem. Et notum est, à principaliori habere simplicem denominationem. Vt si aliquid totum solam partem principalem, id est, maiorem integram habet calidam vel albam, eo ipso dicatur simpliciter calidum vel album. A maiori parte fit denominatio: similiter & à principaliori.

Ita ergo responderunt omnes illi doctores, dicentes simpliciter, Apostolos in cœna factos esse sacerdotes à Salvatore nostro: quanuis ipsi idem auctores putassent ambas illas potestates, videlicet potestatem consecrandi & offerendi, atq; potestatem remittendi peccata, esse de integritate aut de identitate sacerdotij vel ordinis sacerdotalis. Et nobis quidem sufficit in presentia ista omnium illorum conformis doctrina atque responsio, quicquid sit de ipsis opinionibus differentibus. Sufficit, inquam, hoc nobis, quia nō dicimus Apostolos in cœna factos fuisse perfectos sacerdotes: sed dicimus Apostolos

in cœna factos fuisse sacerdotes. Quòd si illi doctores ita respondent, tenentes illas duas potestates esse de integritate aut identitate ordinis sacerdotalis, quid facerent aut quid dicerent, si putarent potestatem remittendi peccata nò esse de integritate aut identitate sacerdotalis ordinis, sed solam potestatem consecrandi & offerendi corpus Christi verum, constituere, esseq;, & perficere sacerdotium Christianum? Profectò si ita sentirent, sicut dicunt Apostolos in cœna factos esse sacerdotes simpliciter: sic dicerent pariter, Apostolos in cœna factos esse sacerdotes perfectos. Siquidem tunc nihil eis deficeret, quod ad integritatem vel identitatem sacerdotij pertineret. Potuerunt ne illi doctores ita sentire, putare, aut tenere rationabiliter? Alius respondeat. Ego cum S. Matre Ecclesia Romana sentio, & Cathedra Apostolica B. Petri, quæ in ea est, consortior: in qua, & sub cuius correctione ita dixissem: Sacerdotium Christianum est sacerdotium Christianum, estq; sacerdotium Christi sacerdotis in æternũ, secundum ordinem Melchisedech. Quæ duo ita certa sunt & nota ex diuini scripturis, vt nemini de illis, aut de eorum aliquo dubitare liceat. His addidissem: Videntum est cum magna diligentia, quæ sint illa, quæ ad hoc tale sacerdotium pertinent per se: &, an postquam Christus Apostolos constituit sacerdotes in cœna, cum dicta potestate consecrandi & offerendi, si eos ita reliquisset, & nec illis nec alijs hominibus potestatem remittendi peccata præstitisset: An, inquam, ipsi Apostoli iam inde fuissent perfecti sacerdotes? Non enim videtur fuisse necessarium absolutè, nec necessarium ex cõsequentia, vt Christus Apostolos in ea potestate sacerdotis instituens, potestatem remittendi peccata esset hominibus traditurus: sed quòd eam postea dedit, ex sua solita beneuolentia, & rationibus optimis, quas ipse nouit, & nos credimus. Quid ergo in illo casu? Ad Apostoli ita relictis fuissent perfecti sacerdotes Christi secundum ordinem Melchisedech? Non video, quare non. Si tamen in ea re est aliud, summè cupio doceri. Quæ pertinent ad sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech per se: quæ per accidens? Quæ sunt de eius essentia, identitate, aut

inte-

integritate? Videnda sunt omnia, & maximo examinanda iudicio, antequàm aliquis dicat Christum in cœna instituisse Apostolos sacerdotes imperfectos.

Diceret aliquis: Christus postea dedit Apostolis potestatem remittendi & retinendi peccata. Respondemus: Verum est: sed illa potestas tota versatur circa aliud sacramentũ à sacramento Eucharistiæ, & circa eius usum, exercitium, aut ministerium. Vnde hoc argumentum probat quidem, quòd sicut Christus ante passionem fecit Apostolos ministros sacramenti Eucharistiæ, vt illud cõficerent, offerrent, & distribuere: sic post resurrectionem fecit Apostolos ministros sacramenti pœnitentiæ, vt illud etiã ministrarent. Non probat autè, quòd illa potestas postea data Apostolis, sit de essentia, identitate, aut integritate sacerdotij. Alioquin omnes potestates, dona, aut gratiæ, quas postea Dominus Apostolis dedit, ea facilitate dicerentur de eadem essentia, integritate, vel identitate, quòd nemo hactenus sapientum, quos ego vidi aut memoria teneo, dixit. Ad dignitatem quidem Apostolorũ pertinet, quòd eis Saluator multas potestates tribuit, & quòd eos fecit ministros omnium sacramentorũ, Euangelij, multorumq; honorũ, quæ sponsæ suæ Ecclesiæ cõmunicauit, clauium regni, & aliorum: sed quòd ista multa fuerunt si mul in illis, non probat aliquid donum horum esse de essentia, identitate, aut integritate alicuius alterius doni, nisi aliunde probemus, aut probationem habeamus: aut ostendat aliquis, quando vel vbi sola aliquorũ multorũ in aliquo subiecto collectio & vnio probauit vnum illorum esse de essentia, identitate, aut integritate alterius. In niue enim simul sunt albedo & frigiditas: nullum tamen horum duorum intrat alterius essentiam, identitatem, aut integritatem. Talia sunt exempla infinita.

Nostri sacerdotes sunt ministri sacramentorũ noui testamenti, & Euangelij: atq; ita horum dicuntur ministri, vt quasi per collectionem harum ministracionum formetur eorum descriptio. Hoc autè nihil probat in oppositũ. Primum: quia est aliquid sacramentũ, cuius non omnis sacerdos est minister, vt Sacramentum Ordinis. Secundò, quia est aliquid sacramentũ, cuius nò solus sacerdos est

Ioan. 20.

Apostoli multa dona habuerunt. scilicet ad Apostolatũ tria maxime pertinebant, potestas regèdũ aut gubernandũ populum fidelẽ, potestas Euangelium prædicandũ, potestas faciendũ miracula. Præcipue autè pertinebat ad Apostolatũ potestas regèdũ, in qua alijs

DE SACRIFICIO

non cōmunicabāt cū apostolis. S. Thomas super Apostolum, circa illud: *Primum Apostolos.*
 1. Cor. 12.
 minister, vt Baptismus. Tertio, quia aliud est loqui de sacerdote in hoc tempore, quando sacramentum pœnitentiæ iam institutum est, & potestas ministrandi illud communiter traditur omnibus sacerdotibus: & aliud est loqui de sacerdote in cœna, quando sacramentum pœnitentiæ nondum erat institutum. Et non video, quare nõ possit dici, quòd sacerdotes ita describuntur: quia ad omnia illa recipiunt potestates, dum in sacerdotes ordinantur. Quarto, quia aliud est loqui de sacerdote in concreto, & aliud est loqui de sacerdote in abstracto: nam sacerdos in cōcreto, est connotatiuum, & habet duo significata, id est, materiale, & formale: sacerdotium autem in abstracto non ita, sed habet vnum significatum. Hinc est quòd plura possunt poni in descriptione sacerdotis, quæ possint poni in ratione sacerdotij. Et cùm sacerdos sit persona habens sacerdotium, nihil prohibet, quòd in descriptione sacerdotis ponantur omnes potestates, quas habet, explicando etiam sacerdotium. Non erit tamen sermo formalis, nisi prout continet quæ sunt de sacerdotij ratione. Quinto iuxta hanc veritatē: Quia etsi sacerdotes describantur per ista, non tamen constat quòd ita describentes velint dicere, omnia hæc esse de essentia, identitate, aut integritate sacerdotij, nisi hoc exprimāt. Quod si expresserint, neq; hoc sufficit: sed oportet probare, quia de hoc agimus. Quod dico propter Gabrielem, qui dicit potestatem consecrandi, & potestatem cognoscendi in causa peccatoris, & potestatem pronuntiandi aut sententiandi in illa integrare ordinem sacerdotalem: Sexto ò, quia sacrum concilium Florentinum, explicans in quo actu & cū qua materia, & sub qua forma imprimatur character sacerdotalis, satis insinuat quòd potestas consecrandi & offerendi per se constituit sacerdotium: quia videlicet declarat, quòd dū sacerdoti ordinado traditur calix cū hostia, &c. Septimò, quia (vt habetur in capitulo Presbyter) impositio manuum in ordinatione sacerdotis, non est de essentia sacramenti. Vnde si omittatur, non est ordinatio iteranda, sed illud est supplendum: cùm tamen per manus impositionem tradatur potestas remittendi peccata. Possent adduci multe aliæ cōsiderationes, sed hæc sufficiunt:

De sacramentis nõ mirandis.

non

MISSAE, LIB. II.

II

non enim sunt paucæ, nec parui momenti. Cogimur enim coniungere ex multis, quòd illæ duæ potestates, videlicet consecrandi & offerendi corpus Christi verum, atq; absoluedi vel ligandi corpus Christi mysticū, sunt realiter distinctæ: & videmus quòd verba seu forma, qua traditur sacerdotibus potestas remittendi peccata, non est de essentia in ordinatione sacerdotali. Sed hæc omitim⁹.

Eadem adhuc pertractantur, apponiturque Catalogus Doctorum, non solum antiquorum, sed & recentiorum, qui Christum in cœna nouissima Apostolos fecisse sacerdotes testati sunt.

CAP. VII.

Quicquid sit de omnibus istis quæ dixi, tantum vt adverterem, sufficit quòd S. Thomas dicit, Christū dedisse Apostolis in cœna potestatem sacerdotalem, quantum ad principalem actum: adiuncto quod Dominicus Soto inde infert, Apostolos in cœna fuisse simpliciter sacerdotes. Et confirmatur ex eodem S. Thoma alibi expressè atq; formaliter dicente, quòd in sacrificio offerendo potissimè sacerdotis consistit officium. Nam si in sacrificio offerendo potissimè sacerdotis consistit officium, sequitur statim, quòd in potestate offerendi potissimè consistit sacerdotij ordo. Confirmat hæc Apostolus, dicens: Omnis nanque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis.

Ad secundum obiectum, quod etiam petebat declarationem, iam nunc respondeamus oportet. Respondendum autem dicimus, quòd D. Dionysius in eo loco nec illud dicit, nec illud insinuat: quin potius ibi magis videtur & insinuare & dicere oppositum. Quod probo duobus modis, vijs, aut medijs: primum, ex verbis eiusdem Dionysij in eodem loco: secundo, ex dictis Dionysij Carthusiani commentatoris eius. Verba Dionysij sunt: Ipse quoque noster augustissimus & primus Pontifex (& hoc enim propter nos fieri voluit benignissimus Iesus) non seipsum glorificauit, (vt scriptura ait) sed qui locutus est

In additionibus textus parvis, quæst. 37. artic. 5. ad secundum argumentum. Dominici. vbi supra. S. Thomas parte. 3. quæst. 22. artic. 4. potissimè in officio sacerdotis. Hebre. 5.

Dionys. de Eccl. Hier. rar. ca. 5. parte. 3.

Psal. 109. ad eum: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Quocirca & ipse discipulos ad sacerdotalem functionem promouens, & quidẽ cum esset mysteriorum princeps, quippe cum Deus: ad Patrem tamen sanctissimũ dininumq; Spiritum huiusmodi cõsummationis officium refert, discipulos (vt legimus) admonens, ne ab Hierusalem discederent, sed expectarent promissionem Patris, quã audistis, inquit, ex me: quia vos baptizabimini in Spiritu sancto. Hęc ille. Ecce, nihil aliud dicit, nisi quod Saluator promouens discipulos ad sacerdotalem functionem, ad Patrem & Spiritum sanctum huiusmodi cõsummationis refert officium. Verba sua sunt, quibus manifeste dicit primũ quidem, quod Saluator ipse discipulos ad sacerdotalem functionem promouit: deinde, quod huiusmodi cõsummationis officium in Patrem & Spiritum sanctum retulit. Vnde profecto Christo tribuit Dionysius discipulorum promotionem, dum dicit: Ipse discipulos ad sacerdotalem functionem promouens. Patri autẽ & Spiritui sancto tribuit istius promotionis cõsummationem, dum dicit: Ad Patrem tamen sanctissimum, diuinumq; Spiritum huiusmodi cõsummationis officium refert. Christus ergo secunduũ Dionysium promouens, refert. Si promouens, ergo tunc promouebat. nõ enim est promouens, nisi qui promouet: sicut non est amans, nisi qui amat: nec currens proprie, nisi qui currit. Promouebat igitur Christus tunc. Quos? Discipulos. Ad quid? Ad sacerdotalem functionem. Hęc sunt verba, & hęc est mens Dionysij illius gloriosi. Referebat enim Christus in Patrem & Spiritum sanctum. Sed quid referat pro alio tempore? Non id, quod ipse tunc faciebat. Referebat autem huiusmodi cõsummationis officium. Etiam hoc dicit idem Dionysius. Sed hoc est longẽ aliud. Quemadmodũ aliud est, aliquos homines ad sacerdotalem ordinem promo- uere, & aliud est, ipsos homines consummare: ita aliud est, aliquorum hominum ad sacerdotalem ordinem promotio, & aliud est ipsorum hominũ promotorum cõsum- matio. Notissima sunt ista omnia. Ita Christus in cœna ante passionem promouit Apostolos ad ordinem sacer- dotalem, dans eis potestatem super aut circa corpus &

sanguinem suum proprium, vt possent cõsecrare & offer- re: sed cõsummationem ipsorum Apostolorum in scien- tia & gratia, quã multum conducebant ad bonum vsum huius tantę tamq; excellentis potestatis, in aliud tempus retulit, & in aduentũ Spiritus sancti. Non quasi ipse tunc non posset Apostolos consummare, sed propter alias ra- tiones. Erat enim tunc tempus aptum ad Apostolorũ in sacerdotales ordinationem: non tamen erat tempus ap- tum ad Apostolorum cõsummationem talem, qualẽ in- tendebat Christus. ideo dicebat illis: Expedi- t vobis, vt ego vadam: Si enim non abiero, Paracletus nõ veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. Et Euãgelista dicit: Nondum Spiritus erat datus, quia nondũ Christus fuerat glorificatus. Venturus enim erat Spiritus cum ma- gna gratiarum abundantia, docturus erat Apostolos om- nem veritatẽ, suggesturus erat in memoriam eorũ quic- quid eis Christus dixerat, repleturus eos gratia, atq; mun- dum redarguturus de peccato, de iustitia, de iudicio. At- que ita palam facturũ erat Christi negocium in signo visibili, exaltando eius Apostolos, vt nihil haberent ad- uersarij quod obgannirent: nisi quod iam tunc ad fidem venirent, & pœnitentiam.

Alia verborum Dionysij translatio sic habet: Sed & di- ninus noster & primus sanctificus (factus est enim & hic propter nos humanissimus Iesus) non seipsum gloriauit, vt eloquia aiunt: sed qui locutus est ad eum, Tu es sa- cerdos in æternum, &c. Propter quod & ipse in sacer- dotalem cõsummationem ducens discipulos, & quidẽ sub- sistens vt Deus perfectionis princeps, tamen in sanctissi- mum suum Patrem & diuinũ Spiritum perfectionis prin- cipalem retulit Hierarchicę perfectionem, annuncians discipulis (vt eloquia aiunt) ab Hierosolymis non recede- dere, sed expectare promissionem Patris, quam audistis, mei, quia vos baptizabimini Spiritu sancto.

Diony. Carthusianus fecit commentaria in illud opus Magni Dionysij, & exposuit omnia satis feliciter: erat enim vir doctus, pius, & in diuinis scripturis sanctisq; do- ctoribus ac patribus scholasticis versatissimus) sequens immediatẽ posticam translationem: Propter quod & ipse in

Dionysius
Carthusia.
artic. 10.

sacerdotalem consummationem ducens discipulos, dicit: Id est, Apostolos ad sacerdotum promovens, quod fecit in cœna, dicendo, Hoc facite in meam commemorationem. ut alibi ex doctoribus solidis copiosè ostendi. Hęc dicit ille doctor insignis circa illum locum Magni Dionysij explicationè adferens. Idem cõmentator circa illud eiusdem auctoris, Vnde in sanctissimum Patrem & diuinum Spiritum, dicit: Id est, in Deum Patrem substantialiter sanctum, & in Spiritum sanctum. Et circa illud, Perfectionis principalem retulit Hierarchicæ perfectionè, ait: Id est, reduxit perfectionè principalem, id est, primam & incretam perfectionem, quæ est causa & fons totius Hierarchicæ perfectionis. Hoc est, Christus secundum quòd homo, omnem perfectionem suam creatâ & Ecclesiasticam potestatem ascripsit Patri & Spiritu sancto: imò & sibi ipsi secundum quòd est verbum æternũ: quoniam tota supergloriosissima Trinitas est vnus verus Deus, summè & solus absolutè perfectus, & summa æ vna perfectio increata, separata in se & per se subsistens. Hęc ille. Ecce, quid Christus secundũ sententiam Dionysij retulit. Vnde ex Dionysio in eo loco, nullum argumentum potest fieri in oppositũ, ut iam constat ex dictis. Si autem adducatur, in contrarium aliquis alius cõmentator ipsius, ego magis accipio pluriq; facio Dionysium Carthusianum, q̃ aliquem alium eiusdem Dionysij Areopagitæ commentatorem: præfertim, quia mihi notũ est ex multis, istam esse mentem illius & doctrinam, non aliam. Satis enim manifesta sunt verba ipsius: & notissima materia, notissimaque veritas de qua agimus, secundum quam debent regulari omnia verba hominum.

Si dixerit quispiam: In die Spiritus sancti, seu in festo Penthecostes repleti sunt Apostoli Spiritu sancto atque bona scientia: & scientia pertinet ad clauem regni, quæ est potestas cognoscendi seu intendendi in causa peccatoris, ut rectum possit habere vsum alia clavis regni, quæ est potestas iudicandi aut pronuntiandi in eadem causa. Ergo videtur quòd vsque tronc delatũ est negocium promotionis Apostolorũ in ordinem sacerdotalem. Respon-

rum

rum ad ordinationè sacerdotale, quicquid sit de promotione eorũ ad potestatem remittendi aut retinèdi peccata: siue istã potestatem remittendi peccata acceperint in cœna aliquo modo, saltè quoad habitum, siue non: siue eam acceperint in die resurrectionis, ut est verum: siue etiam in die Penthecostes, ut alij fingere possunt, sicut factores fingunt pro libito. Tum, quòd scientia hominis quauis acquisita vel infusa, actualis vel habitualis, non est ipsa clavis seu ipsa potestas cognoscèdi in causa huiusmodi: quanuis bene quidem talis clavis seu potestas requirat scientiam vel discretionem comitantem rectum vsum eius: quemadmodũ etiam alia clavis, quæ dicitur potestatis, requirit iustitiam ad rectum vsum sui. Vnde sicut potestas iudicandi nõ est iustitia, imò potest esse sine iustitia: ita potestas vel auctoritas cognoscèdi in aliqua causa, non est scientia vel discretio, quinimò potest esse sine discretionè cognoscendi. De quo pulchrè loquitur Doctor subtilis in quarto lib. sentent. Concordat Alexander de Ales parte. 4. & Gab. Biel super Canonem Missæ.

S. Bonauentura.

S. Bonauentura super Luc. (circa illud, Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicēs: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur) dicit multa ad institutionè sacrosanctæ Eucharitiæ pertinentia. Deinde circa illud, Hoc facite in meam commemorationè, ait: In quo dat eis potestatem ut faciant quod ipse fecit, ac per hoc etiam sacerdotalem ordinem eis tradidit. Hęc ille.

Antonius Monchiacenus.

Antonius Monchiacenus Doctor Sorbonicus, nunc nonissimè multa scripsit de Sacrificio Missæ, in sua catholica & historica propugnatiõ Christianæ religionis, idq; fecit exactissimè, vere, religiosè, & exquisitissimè. Ipse auctor postq̃ multis ostendit, Missam esse sacrificium, ex partibus sanctissimis atq; antiquissimis, & ex sanctis concilijs, ostendens quòd Missæ sacrificium & corporis Christi communicatio primum in Hierusalem & monte Sion incepta, dixit inter alia: Omnia itaque hęc quæ ostendunt, in deserto Sinai illo tempore fuisse celebrata. Primum, ut tabernaculi primi erectionem, in quo sacrificia offerren-

Scotus
dist. 19.
quest.
Alexander
q. 87. ar. 2.
Gab. lec. 1.
liera D.

Luce. 22.

Tomo. 2.
cap. 3.

DE SACRIFICIO

tur. Secundò, sacerdotum primam institutionem, ac eorundem vnctionem. Tertio, primam sacrificiorum oblationem per sacerdotum manus. Quarto, primam Pasche celebritatem decimaquarta die à Filijs Israël obseruatam. Figurabant in Hierusalem, & monte Sion perficienda suo modo in noua lege per Christum, qui in Hierusalem primò erexit sacrificij locum sui corporis, quòd suis dedit discipulis corpus, quos ibidem in sacerdotes & sacrificij Missæ ministros primò ordinauit. Hæc ille. Ecce, faretur ingenuè cum alijs patribus sanctissimis & doctissimis, quòd Saluator noster in Hierusalem primò erexit sacrificij locum sui corporis, quando suis dedit discipulis corpus: & quòd eos ibidè in sacerdotes & sacrificij Missæ ministros primò ordinauit.

Alfonfus Castrensis.

Libro 13. Alfonso à Castro Archiepiscopus Compostellanus, in suo opere aduersus hæreses, agens de Sacerdotio contra Lutherum, ostendit sacerdotium Christianū non pertinere ad omnes Christianos indiscriminatim, sed ad eos tantum, qui in sacerdotes ordinati fuerint. Dicit autem ad propositum nostrum præsentis dogmatis: Præterea, si institutio ordinis sacerdotalis, & eiusdem institutionis tempus bene circumspectantur, facillè huius rei veritas patebit. Nam sacerdotes fuerunt à Domino initiati in cœna vltima, quando Saluator noster cum discipulis suis cœnans, dixit illis: Hoc facite in meam commemorationem. Fuerunt autem consummati in sacerdotio, quum post resurrectionem dixit eisdem: Quorum remisistis peccata, remissa erunt: & quorum retinueritis, retenta sunt. Hæc ille. Ecce, Apostoli in cœna nouissima fuerunt initiati sacerdotes, dum eis dixit Dominus, Hoc facite in meam commemorationem. Ergo tunc aliquâ potestatem sacerdotalem acceperunt. Non dubium autè, quin supra corpus Christi verum: Vt facerent quod ipse tunc fecit. quemodmodum & verba ipsa declarant, Hoc facite in meam commemorationem.

Ioannes à Turre Cremata.

Ioannes à Turre Cremata in sua Summa de Ecclesia, circa

circa potestatem sacramentalem, siue ordinis, & iurisdictionalem, ponit duodecim conclusiones, & inter eas sic format quartam & quintam. Quarta est, Ad vnam eandemque ordinis potestatem pertinent isti duo actus, scilicet corpus Christi conficere, & ad illius susceptionem populum aptum dignumque reddere. Quinta est, Potestas ordinis, quoad primum actum, cõsecrare corpus Christi, & alijs ministrare, data est Apostolis in cœna Domini, quibus ait Dominus: Accipite inter vos, & diuidite: Hoc est corpus meum, quod pro vobis traderetur: Hoc facite in meam commemorationem. Vbi Glossa Inter. habet: Accipite, & date. Quantum verò ad secundum actum, qui est absolutio peccatorum, data est, cum dictum est Apostolis: Accipite Spiritum sanctum, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. *Lib. 1. cap. 93. Luca. 22. Ioan. 20.*

Ioannes Eckium.

Ioannes Eckius simili modo docet istam veritatè partem, idque in verbis manifestis, asserens quòd Saluator noster in vltima cœna nouum sacrificium nouumque sacerdotium instituit, dicens: Hoc facite in meam commemorationem. *Tom. 4. Homil. 17.*

CATALOGVS DOCTORVM SANctorum & catholicorum, tam antiquorum, quàm recentiorum, qui dixerunt Saluatorem nostrum in cœna nouissima Apostolos fecisse sacerdotes.

Clemens Martyr.	Durandus.
Dionysius Ateopag.	Caieranus.
Hieronymus.	Dominicus Soro.
Sanctus Thomas.	VVendelinus Stambachus.
Sanctus Bonauentura.	Alfonfus Castrensis.
Dionysius Carthusianus.	Ioannes à Turre Cremata.
Scotus	Ioannes Eckius.
Gabriel Biel.	Antonius Monchiacenus.

PRIOR CONCLUSIO AD ARTICVLVM QVARTVM

nam probatur: & ostenditur, Missæ sacrificium Eucharistiæ sumentibus tanquam sacrificium & sacramentum prodesse, non sumentibus verò tanquam sacrificium duntaxat.

CAPVT VIII.

Quartus Articulus duas nactus fuit Conclusiones, vt iam vidimus libro primo. Prior est: Sacrificiũ, quod in Missa fit, vt sacrificium & sacramentũ simul prodest Christianis fidelibus sumentibus Eucharistiã sacramentissimã: non sumentibus tamen prodesse potest per modũ sacrificij tantũ. Posterior est: Hoc diuinum sacrificium potest offerri etiam pro nõ sumentibus, pro peccatis, satisfactionibus, et alijs necessitatibus fidelium viuentium, etiam & pro fidelibus defunctis.

Possemus etiam præsentibus conclusionibus probandis longissimam habere orationem: Tum, quia materia earum latè nimis patet, longaque est & profunda: tũ, quia veritas earum minimè est parui aut mediocri momenti, sed maximi. Quia verò, sicut earum materia est lata, ita est & nota, & (vt iam diximus) in his quæ sequuntur articulis post primum, breuiore esse decreuimus, sermonem contrahemus, ac breuitati studebimus: verũ non vsq; ad eò, vt huius studio obscuritati locum villo pacto concedamus.

Prima conclusio probatur: quia Eucharistiã vt sacramentum, prodest sumentibus. aliàs esset frustra instituta ad vsum fidelium. Rursus: Eucharistiã vt sacrificium, prodest illis, pro quibus offertur. alioquin in vanum esset instituta tanquam sacrificium. Offertur autè pro omnibus, qui communicaturi sunt ex ea: ergo & vt sic, prodest sumentibus. Absque dubio igitur dicendum est, hoc sacrificium prodesse sumentibus vt sacramentũ & sacrificium simul. Quòd verò non sumentibus prodesse potest per modum sacrificij tantum, ita ostenditur. Vt sacrificiũ potest offerri etiam pro non sumentibus (vt canstat, quia non est nec fuit vnquam limitatum, vt pro solis sumentibus

bus aut sumpturis offeratur,) igitur & illis potest prodesse. Extenditur enim sua vis & virtus ad omnes, pro quibus offertur, modò ipsi non opponant obiectionem.

Hic vnum notandum est maximè, & valde memoriæ commendandum, quòd scilicet, sicut sacra Eucharistiã ex sua institutione à Salvatore nostro, habet virtutè & efficaciam ex vi sacramenti, seu (vt nostri Theologi bene dicunt) ex opere operato, prout est sacramentũ: sic ex sua institutione à Salvatore nostro habet virtutem & efficaciam ex vi sacrificij, seu etiã (vt cõmuniter & bene Theologi dicimus) ex opere operato, prout est sacrificium. Vna est enim sacra Eucharistiã quantum ad rem, quæ habet has duas rationes & vires, vt ex dictis constar satis. Istas duas vires efficaces quidè ex institutione Christi & suis meritis, notauit S. Thomas in sacra Eucharistiã, vt ex dictis constar, & constabit ex dicendis. Ita, sed manifestius docuit post ipsum S. Thomam Scotus in suis Quolib. & post Scotũ Gab. Biel super Canonè Missæ. Optimè enim hi duo posteriores docuerunt, quòd Missa potest intelligi valere & efficaciam habere dupliciter: Vno modo ex opere operatè, seu aliàs, ex opere operantis, seu celebrantis ac offerentis: Alio modo, ex opere operato, seu ex ipsa Missa ex sua efficacia, virtute, ac efficientia, & vi, quã habet ex sua institutione à Christo. Ex opere operante seu operantis, hoc est, ex merito personali personæ celebrantis, propter quod confert Deus perita à sacerdote eius, quibus orationem & Missæ sacrificium applicat. Ex opere operato, id est, ex ipsa cõsecratione, oblatione, & sumptione venerabilis Eucharistiæ, non habendo respectum ad personalem sanctitatem aut meritum sacerdotis. Adit docens Gabriel, & si iste valor Missæ ex opere operato, accipiatur & cõsideretur prout est diuina institutione Christi optimi, qui efficaciter determinauit se ad cõferendum quoddã effectus gratuitos, & salutare ad cõsecrationem, oblationè, & sumptionem corporis & sanguinis sui, factã à sacerdote: sicut dicimus in cæteris sacramentis nouæ legis, quòd habent virtutem ex Christi institutione: hoc modo Missa proficeret, etiam si per impossibile, nullus mortalium esset in gratia. Sicut Baptismus tol-

S. Tho. par. 1e. 3. q. 79. artic. 5. Scotus quest. 20. Gab. 1e. 26. littera G, et deinceps.

lit originale peccatū, & cōfert gratiam infanti baptizato: & idē faceret etiam si cuncti viatores essent peccatores. Istā enim efficaciam aliorū sacramentorū, & Missæ, meruit Christi passio: ea verò sacramentis alijs, & Missæ cōtulit specialis Christi institutio. Deinde procedit idem auctor dicens, q̄ alio modo intelligitur Missa habere effectum & esse accepta Deo ex opere operato, præcisè ratione oblationis sacrificij quod in Missa perficitur, nō attendendo Christi institutionē: & tunc in sequentibus docet, oportere secundum istam considerationē, offerentē esse Deo gratum & acceptū. Respexit Dominus ad Abel & ad munera eius. Et Gregor. Non pensat Deus quantum, sed ex quanta & quali voluntate offeratur. Constat de vidua pauperula, cuius paruum oblationē magnificavit Dominus. Semper autē offerens est Deo gratus. Quia etsi specialis sacerdos possit deficere, qui offert immediatū, tamen S. mater Ecclesia non potest deficere, quæ offert principalis: vt semper quieti simus, quouis modo valorem, efficaciam, atq; virtutem Missæ consideremus. Habet igitur Missa efficaciam ex opere operato, prout est sacramentū: habetq; simul efficaciam ex opere operato prout est sacrificium. Vtrunq; autē habet ex diuina institutione, & eadē est ratio de vtroque: quia sicut excedit sacramenta veteris legis in ratione sacramenti, sic excedit sacrificia veteris legis in ratione sacrificij.

Genes. 4.
Gregorius

Lucæ. 21.

S. Thomas
parte. 3.
quest. 79.
artic. 7.

Istam nostrā conclusionē primā ponit & probat S. Thomas, dicens: Dicendū, quod (vt prius dictum est) hoc sacramentum non solum est sacramentum, sed etiam est sacrificium. In quantum enim in hoc sacramento repræsentatur passio Christi, qua Christus obtulit se hostiam Deo (vt dicitur Ephē. 5.) habet rationem sacrificij: In quantum verò hoc sacramento traditur inuisibilis gratia sub visibili specie, habet rationem sacramenti. Sic ergo hoc sacramentum sumentibus quidem prodest & per modū sacramenti & per modum sacrificij: quia pro omnibus sumentibus offertur. Dicitur enim in Canōne Missæ: Quorūquē ex hac altaris participatione sacrosanctū filij tui corpus & sanguinē sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratia repleamur. Sed alijs, qui non sumunt, prodest per

me-

modum sacrificij, in quantum pro salute eorum offertur. Vnde & in Canone Missæ dicitur: Memento Domine, famulorum famularumq; tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui offerunt hoc sacrificium laudis, pro se suisq; omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ. Et vtrunq; modum proficendi Dominus expressit, dicens: Qui pro nobis scilicet sumentibus, & pro multis scilicet alijs effundetur in remissionem peccatorum. Hæc ille. Confirmatur ex communi vſu S. Matris Ecclesiæ per totum orbem diffusæ. Is enim semper fuit cōmuni omnium sensu cognitus, & consensu probatus, offerentī Missam Deo Opt. etiam pro alijs quàm sumentibus. Cōstat iste vſus ex cunctis libris, in quibus ea quæ circa hoc diuinum sacrificium peraguntur, dum offertur, continentur, siue Missam apud Latinos consideremus, siue Liturgiam apud Græcos. Nec minus constare debet, non posse frustra esse, fieri aut obseruari consuetudinē, vſum, aut ritum offerendi pro alijs quàm sumentibus, ita communissimum & ita antiquissimum. Optimè iudicauit Augustinus ad Ianuarium scribens, stultitiam esse grauissimam, si quis vellet vocare in disputationem quod vbique seruat Ecclesia.

August.
epist. 100.
mo. 2.

Laciuntur nonnulla fundamenta Conclusionis posterioris ad prænotatum Articulum Quartum: qua affirmatur, diuinū Missæ sacrificium offerri posse etiam pro ijs, qui S. Eucharistiam non sumunt, pro peccatis necessitatibusq; eorum qui in humanis agunt, atque etiam pro fidelibus vitæ hac sanctæ.

CAPVT IX.

SEconda Conclusio, quantum ad eam particulam qua dicit, hoc diuinum sacrificium posse offerri etiam pro non sumentibus, liquet iam ex dictis. Offertur enim, & non frustra, vt est ostensum: ergo potest offerri iuste, licite, sanctè, & cum fructu: tum, quia (vt est monstratū) hoc diuinum Sacrificium successit nobis loco omnium præ-

præcedentium, tam in lege Moſis, quàm in lege naturali. Sed olim offerebatur ſacrificium etiam pro abſentibus & non ſumpturis de illo, vt eſt videre apud Iob: Offerebat enim Iob pro filijs nõ aſtantibus, ſed ad conuiuium eun-
tibus per domos ſuas. Ergo & nos id poſſumus facere: nihil profectò eſt quo prohibeamur: & multa ſunt, quibus oſtenditur quòd id facere valeamus. Sacramentum eſt ſacramentum. & habet ſuam rationem ſacramenti, vt proſit ſolis ſumentibus: ſacrificium autè eſt ſacrificium, & habet rationè ſacrificij, vt omnibus proſit pro quibus offertur. Euchariftia ſacra habet vtranque rationè: quia perfectiſſimo modo eſt, tam ſacramentum, quàm ſacrificium, tum propter multas alias rationes, quas non eſt opus modò adducere.

Quantum autem ad partem aliam eiufdem concluſionis, in qua dicitur, ſacram Euchariftiam poſſe offerri pro peccatis, ſatisfactionibus, & alijs neceſſitatibus fidelium viuentium, etiam pro fidelibus defunctis, non ſecus eadem concluſio eſt nota, vera, & catholica. Ita ſemper & cum hac fide fuit ſacra Euchariftia habita in vſu, à temporibus Apoſtolorum vſque ad nos, tempore ſanctorum Martyrum & aliorum Sanctorum: vt nullum ſit tempus aut fuit Chriſtianorum, in quo oppoſitum huius veritatis reperitur obſeruatum.

Si ſacram Euchariftiam conſideramus ſecundum ſuam naturã, id eſt, prout eſt inſtituta à Chriſto, & habet vim, uirtutem, valorem, atque efficaciam ex eius meritis, neceſſariò debemus ſic dicere: Sacra Euchariftia eſt holocauſtum, ſacrificium pacificum, & ſacrificium propitiatorium pro peccatis: omniumque horum vſum habet, veritatem, & virtutem: imò in immenſum excedentem, vt etiam bene docet Gab. Biel ſuper Can. Miſſæ poſt Ioannè Gerſonem, & poſt eos Ruardus Tapper in Explic. artic. Cõfeſſionis Louanien. Qui doctor feliciter profectò dicit in ſuper eodem loco paulò antè: Offerri igitur poteſt ſacra Euchariftia in omnem vſum & finem, ad quæ ſacrificia offerri poſſunt, & ad quem legis ſacrificia diuinitus ſunt inſtituta. Succellit enim in locum omnium veterum ſacrificiorum. Nam docet B. Auguſtinus, ſacrificium ſe-

*Gab. le. 89.
lit. E, F, G.
Gerſon
Alph. 89.
v.
Ruardus
artic. 16.
Auguſtin.
de Ciuita-*

CUM-

cundũ ordinẽ Melchizedech, quòd Chriſtus exhibuit hinc de corpore & ſanguine ſuo, ſucceſſiſſe omnib⁹ ſacrificijs veteris teſtamenti, quæ immolabantur in vmbra futuri.

Alexander quintus Pontifex, & alij.

Alexander quintus à B. Petro Pontifex, ſcribit, quòd crimina atque peccata oblatiſ his Domino ſacrificijs delectantur, quòdque talibus hoſtitijs delectabitur & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia. Nihil enim, inquit, in ſacrificijs maius eſſe poteſt, quàm corpus & ſanguis Chriſti: nec vlla oblatio hac potior eſt. Eadẽ ſcribit Iulius primus epiſt. ad Epiſc. per Ægyptũ. Et B. Cyprianus dicit, Euchariftiam eſſe holocauſtum ad purgandum iniquitates. Idem quoque habet Ambroſius, & Chriſoſt. Sacerdos, inquit, pro vniuerſo orbe legatus intercedit, eſtque apud Deum deprecator, vt omnium nõ viuentium modò, ſed etiam mortuorum peccatis fiat propitiuſ. Amb. in de Officijs: Antè agnus offerebatur, offerebatur vitulus: nunc Chriſtus offertur, ſed offertur quaſi homo, quaſi recipiens paſſionem, & offert ſe ipſe quaſi ſacerdos, vt peccata noſtra dimittat. Hinc in imagine, ibi in veritate, vbi apud Patrem pro nobis quaſi aduocatus interuenit.

Diuus Ambroſius.

Idem auctor Ambroſius glorioſus, in prima Precatione præparante ad Miſſam, docet omnes ſacerdotes modũ, quem in ſua mente tenere debent ad altare Domini accedentes, hoc diuinum ſacrificium conſecturi & oblaturi, dicit in perſona ſua: Ego enim Domine memor venerandæ paſſionis tuæ accedo ad altare tuum, licet peccator, vt offeram tibi ſacrificium, quod tu inſtituiſti, & offerri præcepſti in cõmemorationem tui pro ſalute noſtra: ſuſcipe ergo iſtud, quæſumus, domine Deus, dulciſſime Ieſu Chriſte pro Eccleſia tua ſancta, & pro cuncto populo tuo, quẽ acquiſiuiſti ſanguine tuo precioſo. Et quoniam me peccatorẽ inter te & eundem populũ, medium eſſe voluiſti, licet in me boni operis teſtimonium non agnoſcas, officium diſpenſationis creditæ nõ recuſes: nec per me indignum famulum tuum, eorum ſalutis pereat precium, pro quibus victima factus ſalutaris, dignatus eſſe redemptio. Profero ergo Domine, ſi dignaris propi-

*te dei, li. 17
cap. 20. &
contra ad-
uerſariũ le-
gis et Pro-
phet. c. 10.
Epiſt. ad
omnes Or-
thodoxos.
Iulius ad
Epiſcopos
per Ægyptũ.
Cyprian.
Ambro.
Chriſoſt.
de ſacerd.
libro. 6.
Amb. li. 1.
cap. 48.*

*Ponitur im-
mediatè
poſt lib. de
Dignit. ſa-
cerdotali,
qui habe-
tur poſt li-
brũ de Sa-
cramentis.*

tius

tius intueri, tribulationes plebium, pericula populorū, et
ptiuorum gemitum, miseriam orphanorum, necessitates
peregrinorū, inopiam, debilitum, desperationes languen-
tium, defectus senum, suspiria iuuenum, vota virginū, la-
menta viduarum : tu enim misereris omnium Domine,
& nihil odisti, omnium quæ fecisti. Memorare quæ sit no-
stra substantia: quia tu Pater noster es, &c. Ecce oratio-
nem & mentem Ambrosij accedentis ad altare Domini,
hoc diuinū sacrificium oblaturi. Ecce pro quibus offert,
quia pro Ecclesia Dei & pro cuncto populo suo : atq; ec-
ce, ad quæ bona impetranda, & mala vitanda.

Ioannes Chrysostomus.

*Libro. 6.
ubi suprà.*

D. Ioan. Chryso. in De Sacerdotio, ostendens quo-
modo sacerdos accedit ad Deum, & quæ precans, dicit
Eum, qui pro ciuitate tota (quid dico ciuitate?) imò verò
pro vniuerso terrarū orbe legatus intercedit, depre-
corūque est apud Deum, vt hominum omnium, non vniu-
ertium modò, sed etiam mortuorū peccatis propitijs fiat,
qualē (quæso) esse oportet? Equidē neq; Moyses, neq; He-
lic fiduciam fore vnquā satis putauerim ad supplicationē
huiusmodi peragendam. Quandoquidem quasi mundus
illi vniuersus cōcreditus, atq; adeo omnium sit pater: sic
ad Deum ipse accedit, deprecans, quicquid vbiq; bellorū
est, extingui : atque in horum locum pacem ac felicē re-
rum statum succedere : denique celerem malorū vnicui-
que imminentium quā priuatim, quā publicè, defunctio-
nem postulans. Hęc ille. Ecce, pro quibus orat & inter-
cedit sacerdos, quia pro viujs, ac pro defunctis : & quæ
bona etiam postulat ad viuorum commoditatem.

Augustinus.

Epist. 107.

Augustinus ad Vitalem dicit : Sacerdos ad altare Dei
stans, exhorrat populum Dei orare pro incredulis, vt
eos Deus conuertat ad fidem : & pro catechumenis, vt
eis desiderium regenerationis inspiret : & pro fidelibus,
vt in eo, quod esse cœperunt, eius munere perseuerent.

*Idem epi-
stola. 59.
1. Tim. 2.*

Idem Augustinus ad Paulinum : Multa dici possunt su-
per illum locum Pauli, Obsecro autem primū fieri ob-
secrationes, &c. quæ improbata non sunt : Sed eligo in
verbis hoc intelligere, quod omnis, vel penē omnis fre-

quen

quentat Ecclesia, vt preces faciones accipiamus dictas, quas
facimus in celebratione sacramentorū; antequam illud,
quod est in mensa Domini, incipiat benedici.

Sacra Eucharistia nostra, ô Domini illustrissimi & Pa-
tres sanctissimi, instituta est à Salvatore nostro in sacra-
mentum & in sacrificium : in cibum, quem sumamus ad
nostram vitam spiritalem animę conservandam, quo nutri-
amur, augeamur, consolidemur, roboremur, delectemur,
ipsique Christo miris modis vniamur : & in sacrifi-
cium, quod pro nobis, pro nostris peccatis, proque alijs
nostris necessitatibus offeramus Deo. Vt est sacra-
mentum seu cibus spiritalis animarum, prodest solis lumen-
tibus : quia hæc est natura cibi, vt solis sumentibus pro-
fit. Vt autem est sacrificium, prodest profectò omnibus pro
quibus offertur, nisi ipsi obicem ponant : quia hæc est na-
tura sacrificij, vt constat omnibus sapientibus & insipien-
tibus. Qui homines sunt omnino extra fidem Christiana-
nam, vt Iudæi, Gentiles, Turcæ, Sarraceni, Mahometici-
que omnes nullam virtutem harum recognoscunt in no-
stra sacra Eucharistia, sed vtranque rident, veranque con-
temnunt, vtranque abijciunt. Qui homines partim sunt
Christi (si tamen hoc magnum negocium diuidi potest)
partim à Christianis deficiunt (vt isti nostri aduersarij,
quos non nomino, quia noti sunt) in Sacra Eucharistia
alteram rationem consententur, alteram negant : quia con-
sistentur in Eucharistia rationem sacramenti & cibi, ne-
gant tamen in illa rationem sacrificij. Nos verò homi-
nes catholici Christiani, qui priscam seu antiquam Chri-
sti fidem retinemus, catholicam & Apostolicam, vtranq;
virtutem in sacra nostra Eucharistia ex institutione Chri-
sti & in suis meritis corde credimus ad iustitiam, & ore
confitemur ad salutem. In quantum recognoscimus, il-
lam esse cibum & sacramentum, loquimur de illa secun-
dum rationem cibi & sacramenti : in quantum autem re-
cognoscimus illā esse sacrificium, loquimur de illa secun-
dum rationē sacrificij. Sacrificium verò ad alios se exten-
dit etiam, quā ad sumentes. Bene dixit Ioannes Drie-
donius in opere suo de Dogmatibus varijs, &c. libro. 4.
capite. 5. parte. 4. Nam in eo (inquit) quod CHRIS-
TVS

Q 2

de.

dedit potestatem accipiendi panem & vinum, benedicendi, & gratias agendi, & consecrandi in corpus & sanguinem suum, intellexerunt patres ab exordio nascentis Ecclesie, in sacrificium offerendum, & frequentandum usque in consummationem seculi. Et constat sanctos patres ita intellexisse semper, ex illis penè infinitis eorum testimonijs, quæ posuimus ad primum artic. Unde non solum patres intellexerunt ab exordio nascentis Ecclesie, corpus & sanguinem Christi esse sub speciebus panis & vini offerendum: sed etiam intellexerunt offerendum esse etiam pro alijs, quàm pro solis sumpturis. nam & pro defunctis. Sacrificium enim hoc mirabile & planè diuinum, pro defunctorum requie offerre, quia per totum Orbem semper à temporibus Apostolorum est custoditum, credimus ab ipsis Apostolis esse traditum, vt testatur Iulianus in De Origine officiorum. Tertullianus indicat iam olim sacrificium esse apud Christianos, & id quidem fieri pro Imperatore ac alijs: vnum, cum dicit, Sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro & ipsius, & id quidem pura prece, quæ scilicet fit in sacrificio altaris. Ita in libro de Monogamia dicitur: Enimvero pro anima eius orat, & refrigerium interim postulat, & offert annuis diebus dormitionis eius.

Continuando precedentia agit de fructibus, effectibus, virtutibusque multiplicibus sacre Eucharistie, deque passionis Domine memoria.

CAPVT X.

*Gabriel
lectioe. 85.
Ibidem,
litera A.*

Gabriel Biel super Canonem Missæ, multa de hoc augustissimo sacrificio dicit præclara, disertè, doctè, Christianeque satis, & satis amplè. Primum enim dicit: De fructibus tamen eius, quos consequuntur ex eius oblatione & sumptione, qui dignè accedunt seu offerunt, eorumque magnitudine neminè puto mortalium disserere plenè posse. Refert deinde Richardum, qui in suis sententijs fructus Eucharistie sacre ad numerum duodenarium, secundum numerum fructuum ligni vite reduxit. Quo loco, metro ludens, ita insinuat:

Inflam-

*Inflamat, memorat, sustentat, roborat, auget
Hostiam spem, purgat, reficit, vitam dat, & vnit,
Confirmatque fidem, munit, fomitemque remittit.*

*Richardus
li. 3. dist. 9.
quæst. 2.*

Inflamat charitatem, memorat Dominicam passionem, sustentat ad operationem boni; roborat ad perseverantiam propositi sancti, auget spem, purgat veniale peccatum, & quandoque mortale, reficit manducantem spiritualiter æterna consolatione, vitam dat gratie, vnit Christo sollicitè, confirmat fidem sine errore, munit contra casum prouenientem ex propria infirmitate, fomitemque remittit, ardorem scilicet carnalis concupiscentie, contra demones impulsam. Refert alios, qui fructus Eucharistie dignè susceptæ reducunt ad numerum senarium, secundum eius sexcuplicem denominationem. Dicitur enim aliquando gratia, aliquando donum siue munus, aliquando cibum, aliquando communicio, aliquando sacrificium, aliquando sacramentum: & secundum quodlibet nomen innumerabiles continet & affert fructus, dona, gratias, de quibus D. Albertus librum edidit perutilem, latè proficiens singula. Refert alios, qui fructus Eucharistie reducunt ad quatuor generales, prout est edulium vegetans ad vitam æternam, viaticum confortans nos ad persiciendum huius exilij viam, pignus æternæ salutis, & communicatio omnis sanctitatis. & secundum hæc effectus eius assignari possunt, vegetare, confortare, perficere, & perficere. Hos etiam tangit Albertus in eo lib. Refert alios, qui innumerabiles fructus Eucharistie reducunt ad numerum ternarium, id est, ad bonum oblationis sacrificij, bonum communionis conuiuij, bonum refectionis viatici. primum, quoad Deum: secundum, quoad proximum: tertium, cuiuslibet quoad seipsum. Hanc ordinationem sequitur Cancell. Parisiensis super Magnificat.

*Gab. ibidè,
litera C.*

Albertus.

*Ioan. Ger-
son trakt. 9*

*Gab. ibidè,
litera D.*

Idem igitur auctor Gab. Biel, de hoc diuino sacrificio latè disertèque iamiam acturus, ita proponit: Sacrosancta Eucharistia principaliter instituta est in sacrificium, & in sacramentum seu cibum. Idèò omnem fructum sacrificij, omnemque fructum spiritualis cibi influit atque gignit. Post istam autè conclusionem quidem & catholicam & verissimam, agit permulta de Eucharistia vt est sacrificium,

*Ibidem, li-
tera B.*

& permulta etiam de Eucharistia vt est sacramentum & cibus. Quoad primum & pro intellectu eius, quomodo videlicet Eucharistia nobis est instituta à Christo in sacrificium, notat ex August. in de Ciuit. Dei, quid est sacrificium: quia Sacrificium cultus quidam est soli Deo debitus. Notat secundo ex August. quòd sacrificium est duplex: internum quippe, & externum: siue interius inuisibile, & exterius visibile: atq; declarat ex eodẽ Augustino, quod est sacrificium internum, & quod externum. In quibus rebus declarandis nõ est modò opus moram trahere, quandoquidẽ satis nota sunt omnibus. Post hæc quasi secundo loco proponit & probat idem auctor, quòd homo indiget sacrificio propter tria, quæ explicat cum sancto Thoma, iuxta illas tres rationes antiquas, ob quas olim sub lege tria illa genera sacrificiorum instituta sunt, holocaustum, hostia pacifica, & hostia seu sacrificium pro peccato. Postea offendit quasi tertio loco, quòd omnia illa sacrificia quauis multa, fuerunt tamen figuræ vnus veri & perfecti sacrificij nouæ legis, scilicet Christi in ara crucis immolati. Vnde orat Ecclesia: Deus, qui legalium differentias hostiarum vnus sacrificij perfectione sanxisti, &c. Et cõcludit: In hac ergo vnica oblatione & perfectissimo sacrificio Christi in cruce, habemus perfectè, quacunque lex, vel naturæ, vel Mosæica vel figurabat vel contulit imperfectè. Per hanc enim peccata nostra deleta sunt, per hanc recepimus gratiam nos saluantem, per ipsam adipiscimur perfectionem gloriæ in introitum sanctorum, & vitæ æternæ hæreditatem. Addens multa nimis de diuino illo sacrificio Christi Domini nostri in cruce peracto, à quo nobis tanquam inexhausto fonte, bona omnia promanant, & in nos illabuntur.

Tandem post multa dicta egregia, volens iam particularius agere de nostro sacrificio Eucharistiæ, dicit idem auctor Gab. eodem loco: Ecce, quantum est sacrificium nostrum, nedum memoriale magni illius vnici & perfectissimi sacrificij semel in cruce oblato, sed idipsam, & semper idipsam. Memoriale dignissimũ, sed nobis peregrinantibus nimis necessarium. Cùm enim nulli speranda est salus, nisi qui Dei charitate accensus Christo conforma-

formatur (vt deducit Apost.) illa autẽ nullo in nobis fomento ita conseruari aut augeri poterit, quanto memoria Dominicæ passionis, quæ meritò sibi omnem nostrum amorem vendicat, &c. Infrã: Oportuit itaq; omni tempore apud homines esse memoriale representatiuũ passionis dominicæ, cuius tot figuræ in testamẽto veteri præcessere. Idèd Dominus, vt apud fideles iugis ac immortalis vigeret passionis suæ sacratissimæ memoria, hoc ineffabile sacramentum in perennem memoriam instituit: vt nõ deficeret exhibitæ redemptionis signum salubre & efficax, quo salus tot laboribus acquisita influeret redemptis, cuius tot figuræ mysticæ datæ sunt redimendis. De hoc memoriali Vrbanus Papa sic exclamat: O digna & nunquàm terminanda memoria, qua mortem nostrã recolimus mortuam, nostrumq; interitum vitæ obitu interijisse: lignumq; viuificum cruci affixum, fructũ nobis salutis & gratiæ attulisse. Hæc est cõmemoratio gloriosa, quæ fidelium animas replet gaudio salutaris, & cum infusione lætitiæ deuotionis lacrymas subministrat. Hæc ille. Ex quibus aliquantulum apparet fructus huius sacrificij, vt est memoriale crucifixionis Christi, qui est accendere ad amorem, gratitudinem, deuotionem, compassionem.

Idem Gabriel ita cõtinuat: Est etiam sacrificium illud similitum effectuum operatiuum, quos operatum est idipsum sacrificium in cruce, quousq; operata sunt figuralia veteris testamenti sacrificia, in eius præuisa virtute. Ipsa autẽ, vt factũ est, oblata sunt ad peccati expiationem, ad pacis stabilitatẽ, ad cordis cum Deo vnionem, ad gratiarum actionem. Primum, ad hostiam pro peccatis: Secundum, ad hostiam pacificorum: Tertium, ad holocaustũ: Quartum, si placet, respiciat iuge sacrificium. Hos quidem effectus plenius operatur nostrum sacrificium, nedum in sumentibus ipsum, sed in his omnibus pro quibus offertur. Sumentibus quidẽ dupliciter proficit, vt dicit B. Thomas, per modũ sacramenti, & per modũ sacrificij: quia etsi pro omnibus, specialiter tamen pro sumentibus offertur. Vnde & dicitur in Canone: Vt quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filij tui corpus & sanguinem sumplerimus, omni benedictione, &c.

Q4 Sed

Augustin.
libro. 10.
capite. 4.
tomo. 5.

S. Thomas,
parte. 3.
quest. 22.
artic. 2.

Roman. 3.
Hebr. 5.
Heb. 10.
1. Petri. 3.

Ibidem,
littera 1.

1. Cor. 13.

Gab. ibidẽ,
littera K.

S. Thomas,
parte. 3.
quest. 79.
artic. 7.

Sed alij, qui non sumunt, prodest per modum sacrificij, inquantū pro salute eorum offertur. Vnde & orat sacerdos: Memento Domine, famulorū famularumq; tuarū, pro quibus tibi offerimus hoc sacrificium laudis, pro se suisq; omnibus, pro redemptione animarum suarū, pro spe salutis, & incolumitatis suae, &c. Et vtrunq; hunc modum proficiendi Dominus exprimit Mathei. 26. Qui pro vobis, id est, sumentibus, & pro multis alijs effundetur in remissionem peccatorum. Hæc Thomas.

*Gab. ibidē,
litera L.*

Idem auctor Gab. in primis sacramentum Eucharistiæ velut sacrificium summo Patri oblatum, nedum veniale, sed & mortale: non dico sumentium, sed omnium eorū, pro quibus offertur: & quantum ad reatum culpæ & pœnæ, plus vel minus, secundum dispositionem eorum pro quibus offertur, tollit. Vnde (vt dicit S. Thomas) Eucharistia inquantum est sacrificium, habet effectum etiam in alijs pro quibus offertur, in quibus non præexigit vitam spiritualem in actu, sed in potentia. Et ideo si eos dispositos inueniat, eis gratiam obtinet, virtute illius veri sacrificij, à quo omnis gratia in nos fluxit: & per consequens, peccata mortalia in eis delet. nō sicut causa proxima, sed inquantum gratiam contritionis eis impetrat. Nec contra illud est, quod August. ad Renatū dicit: Quis offerat corpus Christi, nisi pro his qui sunt membra Christi? Intelligitur enim pro mēbris Christi offerri, quando offertur pro aliquibus, vt sint membra Christi. Sic etiam inquantum est sacrificium, accipit rationē satisfactionis: & secundum hoc in parte vel in vniuersum pœnā tollit, sicut & aliæ satisfactiones secundū mensuram pœnæ debitæ pro peccatis, & deuotionis qua sacramentum offertur, & virtutes sacrificij his, pro quibus offertur, ab offerente applicatur. & ita non semper virtute huius sacrificij tota pœna tollitur. Et ideo officium illud offertur pro viuīs & defunctis. De quo latè dictum est suprā: vbi & tractatū est, quantū & quibus valet Missæ celebratio, quantum ad remotionem mali, & collationem boni: tam ex opere operato, quàm ex opere operante, & similiter lectione. 56, & penè per totam Canonis expositionem.

*Leff. 26.
C. 27.*

Ibidem.

Idem auctor dicit immediatè inferiūs: Denique quo
vquam

vnquam sacrificio efficacius impetrari posset pax, & omne bonum ipsa conseruari, quàm cum is offertur qui est pax nostra, qui fecit vtraque vnū? E quo sacrificio perfecta vnio animæ nostræ cum Deo nobis concedi posset, quàm cum ille in holocaustum offertur, qui se totum obtulit pro nobis Patri, se totū dedit humano generi, Mediator Dei & hominū, Christus verus Deus, & verus homo: Si demum agendæ sunt gratiæ Deo Patri, per quem acceptabiliūs, quàm per Filium, in quo sibi bene complacuit, fontem totius boni & omnium gratiarum? Et quid conor innumera numero cōprehendere? Quicquid Christus Saluator noster meruit, se offerens in cruce pro omnibus generaliter, tam in remotione mali, quàm in collatione boni, viatoribus, purgandis, beatis, hoc sacrificio applicatur particulariter singularis. Vnde orat Ecclesia, hoc sacrificio celebrans, vt omnes ipsum participantes, omni benedictione cœlesti & gratia replentur. Nō autem orat Ecclesia pro aliquo, quod huius sacrificij virtute cōferri non potest: Habet quippe Spiritum Sponsi sui, per quem quod petat, nouit. Hinc tam varia ordinauit Officia, pro necessitatibus diuersis, pro spiritualibus ac temporalibus bonis impetrandis, ac malis remouendis, pro defunctis & viuīs, & viuorum statibus varijs, pro beatis & sanctis, etiam nunc brauium obtinentibus. Hæc Gab.

Idem ibi ait continuando sermonem: Narrat B. Greg. Lib. 4. dialog. cap. 16. quomodo virtute hostiæ salutaris in Missæ sacrificio oblatæ, quoties hoc agebatur, captus quidam & ligatus, corporalibus vinculis soluebatur. Et alio quodam Varaca nomine, cui in maris fluctibus laboranti ac deficiente, cibus corporalis per virtutem angelicam allatus est, dū pro eo Missa celebrabatur. Per quæ sic corporaliter exhibita, misericors Dominus, quid in anima operetur vt sacrificium, voluit declarare.

Missæ sacrificium fato functis, tam beatis, quàm in Purgatorio constitutis prodesse demonstratur. CAP. XI.

Idem auctor Gabriel ita prosequitur: Sed dicis, quòd sacrificium illud viuīs proficiat. credo. Quòd q; suffragetur defunctis ad huc Purgatorio igne detentis, su-

*Gab. ibidē,
litera M.*

prà latè ostensum est. Quomodo autem proficiat beatis, nondū capio. Respondeo: Quòd si sacrificium illud proficiat beatis, ex eo manifestum est quòd offertur pro eis. Nam vna particula, in quam frangitur, repræsentat beatos, vt dictum est. Nō autem offertur pro aliquibus, quibus non creditur proficere. Quomodo autem proficiat beatis, de hoc dictum est suprà, quòd hostia salutaris nō offertur pro beatis per modum iussragij: nihilominus pro sanctis offertur, vt gratiarum actio. Quippe congaudendo eis eorumq; felicitati, gratias Deo referimus, qui tanta eos gloria sublimauit. Hinc canit Ecclesia: Gaudeamus omnes in Domino, diem festum celebrantes, in honore, &c. Per quod non mediocriter gloria eorū accidentalis augetur. Duplex quidè gaudium sancti possidet in beatitudine: essentiale scilicet, & accidentale. hęc ille. Qui ita procedit declarando & probando, vt intendat & ostendat hoc diuinū sacrificium prodesse iam beatis quantum ad gaudium accidentale, non quantum ad gaudium essentiale. omnia deducit palam, vt nullum possit remanere dubium. Gaudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Sic etiam homines beati gaudent de his quæ in honorem Dei fiunt, & maximè de his in quibus de eorum gloria Deo gratias agimus.

Idem auctor posterius pergit in ostendendis fructibus seu effectibus sacræ Eucharistiæ, prout est sacramentum seu cibus, quos ipsa Eucharistia operatur in sumentibus: idq; ostendit optimè cōsiderando duodecim fructus ligni Vitæ, vt sint, Viuificare, relaxare, inflàmare, patientiam dare, nutrire, restaurare, vñire, copulare, sanare, cōseruare, roborare, perducere. Prosequitur singulorum explicationem, dicitq; de illis omnibus feliciter. Non est opus nobis modò de illis latius agere: vt pote quòd præsens intentum nostrum, secundum quod subiecta materia requirit, potius est tradere de effectibus sacræ Eucharistiæ, prout est sacrificium, quàm de effectibus eius, prout est sacramentum aut cibus spiritalis animæ.

Ergo istud augustissimū sacrificium prodest etiam alijs quàm sumentibus, & habet omnes effectus omnium sacrificiorum aliorū præcedentium: inter quæ nonnulla erant

quæ

quæ faciebant suo modo contra peccatum, non ex opere operato, sed ex opere operante seu operantis. Tale enim erat sacrificium, seu hostia pro peccato: de quo genere sacrificiorum, sicut & de multis alijs, multa habemus in Leuitico scripta, vt ex parte constat per præcedentia.

Augustinus.

Augustinus nunquam dubitauit, sed semper credidit, semperq; docuit multisq; modis, istud nostrum diuinū sacrificium prodesse alijs quàm sumentibus aut offerentibus: quia cum frequenter agat de statu animarum post mortem, vt super Ioannē, & in Glossa super illud, Deinde nos. & super illud, Nolumus vos. & in Sermone de verbis Apost. & in Enchiridio ita tandem fateatur & doceat: Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis sacrificium Mediatori offertur, vel elemosinæ fiunt in ecclesia. Sed hęc eis tantum profunt, qui dum viuere, hæc sibi vt postea possent prodesse, meruerunt. Est enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt nō requiratur ista post mortem: nec tam malus, vt ei non profint ista quicquam, & cetera. Eademq; fides erat tunc omnium, vt nempe Christianus non crederet sacram oblationem valere defunctis: vnde & de S. Monica matre sua refert Augustinus in suis Confessionibus, quòd imminente morte rogat eum, vt ad altare Domini memoriam illius haberet. Quòd etiam tunc esse solitum offerre pro viujs alijs, docet Augustinus ad Renatum, dicens: Quis offerat corpus Christi, nisi pro his qui sunt membra Christi? Ecce, Pro omnibus membris Christi iudicauit D. Augustinus posse offerri sacram Eucharistiam: siue ea membra sint sumptura sacramentum, siue non.

Gregorius Magnus.

Græg. Magnus in suis Dialogis per miracula manifesta demonstrat, prodesse sacram Eucharistiam, tū defunctis, tum adhuc viuentibus, oblatam pro ipsis: & si ipsi non communicarent, aut non communicent. Narrat enim facta mirabilia, ostendens, quid sit quòd post mortem valeat ad absoluitionem animas iuuare, & de Centumcellensi presbytero, qui à cuiusdam spiritu oratus est, vt per

sacram

Leff. 80.

Leff. 56.

Leuit. 1. 2.

3. 4. 5.

Tract. 49. tom.

1. Theff. 4. cap. 19. Hab ur 12. quæ. 2. cap. 1. epus.

In Confessione Iouis lib. 9.

libro. 4. cap. 55.

sacram hostiam post mortē posse adiuuari, & de anima iusti monachi. Duas nanque animas asserit à pœnis liberatas, eò quòd pro illis oblata est sacra hostia, idque tunc suo tempore. Narrat etiam de quodam ab hostibus capto, cuius vincula oblationis hora soluebantur: Et de Baraca nauta, per salutarem hostiam à naufragio liberato. de quibus duobus paulò antè dictū est. Dicit ibi Sanctus doctor multa, quibus satis probat hoc sacratissimum sacrificium valere prodesseq; viuus non communicantibus, pro quibus videlicet offertur, & defunctis. Vñ duo ponit exempla notanda defunctorum, duoque viuorum.

Carolus Magnus, & D. Amalarius.

Defunctis prodesse Missæ sacrificium, etiam probatur testimonio Caroli Magni in fragmentis libelli de Ritu veteris Ecclesiæ: & D. Amalarij quondam Archiepiscopi Treuerensis in libro de Officio Missæ, ad Lodouicum Pium Imperatorem, capite. 38.

Petrus Longobardus.

Magister Sententiarum sequitur Augustinum per omnia, asseritque cum eo, hoc diuinum sacrificium defunctis prodesse, dum offertur pro illis. Dicit nanque inter alia: Hoc enim à patribus traditū tota obseruat Ecclesia, vt pro eis qui in communionem corporis & sanguinis Domini defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorentur, oretur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Nō est ergo ambigendum ista prodesse defunctis: sed talibus, qui ita vixerūt ante mortem, vt possint eis hæc vtilia esse post mortem. Nam qui sine fide operante per dilectionem, eiusque sacramentis de corpore exierunt, frustra illis à suis huiusmodi pietatis officia impenduntur: cuius dum hic essent pignore caruerunt, non misericordiam sibi thesaurizantes, sed iram. Non ergo mortuis noua merita comparantur, cum pro eis aliquid boni operantur sui: sed eorum meritis præcedentibus, consequentia ista redduntur. Hæc ille.

Schola Christiana vniuersa.

Tota Schola Christiana credit, tenet, docet, & probat eandem veritatem cum Augustino & Magistro sentent. nec vnus doctor est ex omnibus scholasticis, qui non ita

scia-

sentiatur. Possunt videri omnes, & eorum scripta manifesta testimonia huius ipsorum fidei præbebunt. Sunt autem penè innumeri doctores, vt S. Thomas, Alexand. de Ales, S. Bonaventura, Scotus, Durandus à Sancto Portiano, Gabriel Biel, Richardus à Media Villa, Marfilus, Petrus à Palude, Marurinus, & alij.

S. Antonius Florent. Archiepisc.

S. Antonius Florent. Archiepiscopus in sua historia, vt omnino narrat multas animas à pœnis purgatorij liberatas eò, quòd Sanctus Nicolaus Tolent. ab eis rogatus cum adhuc in viuus ageret, pro eis Deo Optimo diuini altaris diuinum hoc obtulit sacrificium.

Qui nam sint, ad sententiam D. Thomæ, effectus & fructus sacræ Eucharistiæ: quam vtilitatem hæc præbet contra peccata & peccatorum reatus: Quid apud Thomam desiderari possit: Vndenam Eucharistia habeat rationem sacrificij & sacramenti, & quæ sint eius circa viuung; vires.

CAPVT XII.

Sanctus Thomas dixit multa & optimè de effectibus nostræ sacræ Eucharistiæ: Quòd per eam, nepe, conferatur gratia gratum faciens, quòd effectus huius sacramenti sit adeptio gloriæ, quòd hoc sacramentū in eo, qui ipsum percipit in conscientia peccati mortalis, nō operatur remissionē peccati. Potest tamen hoc sacramentum operari remissionem peccati dupliciter: Vno modo, non perceptum actu, sed voto, sicut cum quis prius iustificatur à peccato: Alio modo, etiam perceptū ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam & affectum non habet. Fortè enim primò non fuit sufficienter contritus: sed deuotè & reuerenter accedens, consequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionē peccati. Addit his, quòd per hoc sacramentum remittuntur peccata venialia, & cauentur mortalia, sicut etiam docuit Innocentius Tertius, quem allegat. Addit, quòd per hoc sacramentum homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius, sed secundum

Parte. 3.

Parte. 3.
quæst. 79.
artic. 1.2.3

Artic. 4.

Artic. 5.

Artic. 6.
dum

Libro. 4.
cap. 57.

Libro. 4.
distin. 45.

dum modum suæ deuotionis & feruoris : & quòd per hoc sacramentum præferuatur homo à peccatis futuris. Mouens autem quæstionem, Vtrum per veniale peccatum impediatur effectus huius sacramenti? determinat, quòd peccata venialia prout sunt præterita, nullo modo impediunt effectum huius sacramenti : quia potest contingere, vt aliquis post multa peccata venialia commissa deuotè accedat ad hoc sacramentum, & plenè huius sacramenti consequatur effectum. Peccata verò venialia, prout sunt actu exercita, impediunt effectum huius sacramenti quantum ad actualem refectionem spiritualis dulcedinis, dum aliquis accedit ad hoc sacramentum per peccata venialia mente distractus : non autem impediunt effectum huius sacramenti quantum ad augmentum habitualis gratiæ vel charitatis.

Dicit igitur multa egregia S. ille Doctor, de effectibus seu fructibus sacræ diuinæque Eucharistiæ : sed cum ipse vbique fateatur sacram Eucharistiam vnã & eandem rem, esse sacramentum & sacrificium, secundum aliam & aliam rationem (ut constat ex dictis suis suprâ allegatis) id solum videtur iste gloriosus doctor omittere, quòd nõ ita palàm discernit, quos effectus habet sacra Eucharistia vt sacramentum, & quos habet vt sacrificium. Hoc enim videtur posse desiderari in illo, ad plenam cognitionem totius materiæ, quam ipse vtique tractat sic exactè, vt nihil suprâ. Omisit autem fortè, vel quia occupatissimus, vel quia ea discretio aut distinctio non sibi visa est multum necessaria, vel quia etiam quoad hoc iudicauit sufficere, quod dicebat, & docebat.

Eucharistia vnde habet rationem sacrificij, & vnde rationem sacramenti.

Ipse enim auctor ita dicit: Dicendum, quòd hoc sacramentum simul est sacrificium & sacramentum: sed ratione sacrificij habet, in quantum offertur: rationem autem sacramenti, in quantum sumitur. Et ideo effectum sacramenti habet in eo, qui sumit: effectum autem sacrificij in eo, qui offert, vel in his pro quibus offertur. Si igitur cõsideretur vt sacramentum, habet effectum dupliciter: vno modo directè ex vi sacramenti: alio modo quasi ex quadam concomitantia. sicut & circa cõtinentiam sacramenti dictum est. Ex vi quidem sacramenti directè habet illum esse

ctum,

ctum, ad quem est institutum. Nõ est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum per vnionem ad Christum & ad membra eius: sicut & nutrimentum vnitur nutrito. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem, ex cuius feruore aliquis consequitur remissionem, non solum culpæ, sed etiam pœnæ. inde est, quòd ex cõsequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum, homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius, sed secundum modum suæ deuotionis & feruoris. In quantum verò est sacrificium, habet vim satisfactiua. Sed in satisfactioe magis attenditur affectus offerentis, quàm quantitas oblationis. Vnde & Dominus dicit de Vidua, quæ duo æra obtulit, quòd plus omnibus misit. Quamuis ergo hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna, tamen fit satisfactio illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ deuotionis, & non pro tota pœna. Hæc ille. Ecce, Sicut S. Thomas distinguit in sacra Eucharistia duas rationes, id est, ratione sacramenti, & rationem sacrificij: sic conficitur in sacra Eucharistia duas vires, quia alteram habet Eucharistia vt est sacramentum, alteram habet vt sacrificium, idque intelligendo de ipsis Eucharistiæ viribus, mediatis & directis: quicquid sit de eo quod sacra Eucharistia habet secundum concomitantiam, & per quandam consequentiam inter suos effectus. Quæ est vis S. Eucharistiæ vt est sacramentum immediata & directa? Est vis vnitiua & nutritiua. Quæ est vis Eucharistiæ vt est sacrificium immediata & directa? Est vis satisfactiua. Hæc est doctrina Sancti Thomæ vera, clara, & catholica.

Quid igitur? Nunquid secundum doctrinam S. Thomæ, sacra Eucharistia in quantum est sacrificium, solum habet quòd satisfactio? Non vulgaris est quæstio, nec plenè est facilis. Vt deuitem longitudinem, dicam breuiter quòd sentio. Videtur (saluo meliori iudicio) quòd quemadmodum S. Thomas docet sacram Eucharistiam vt sacramentum, directè quidem & immediatè vnire ac nutrire, sed mediatè & per quandam concomitantiam satisfacere: ita sentit sacram Eucharistiam vt sacrificium, directè

vis Eucharistia, vt est sacramentum.

vis Eucharistia, vt est sacrificium.

Lucæ 21.

ctè

etè quidem & immediatè satisfacere, sed mediatè & per quandam concomitantiam viuere ac nutrire. Est nota demonstratio, si dicimus, quòd Eucharistia vt sacrificium, liberat à pœnis debitæ & satisfacit pro illis, estque satisfactiua pro peccatis, infundendo aut impetando charitatem, quæ operit multitudinè peccatorum. Sicut etiam peccatrici remissa sunt peccata multa, quoniam dilexit multum. Nanque S. Thomas paulò post Eucharistiæ e-tiam vt sacrificio videtur tribuere collationem seu impetrationem gratiæ. Determinat enim, quòd Eucharistia vt est sacrificium, profit alijs quàm sumentibus. Opponit contra se, sic: Effectus huius sacramenti est, adæptio gratiæ & gloriæ, & remissio culpæ ad minùs venialis. Si ergo hoc sacramentum haberet effectum in alijs, quàm in sumentibus, posset contingere quòd aliquis adipisceretur & gratiam, & gloriã, & remissionem culpæ absq; actione & passione propria, alio sumente vel offerente hoc sacramentum. Huic autem obiectioni ita respondet: Dicendum, quòd sicut passio Christi prodest quidem omnibus, quantum ad sufficientiam, & ad remissionem culpæ, & adæptionem gratiæ & gloriæ: sed effectum non habet nisi in illis, qui passioni Christi coniunguntur per fidè & charitatem: ita & hoc sacrificium, quod est memoriale Dominicæ passionis, non habet effectum nisi in illis, qui coniunguntur huic sacramento per m & charitatem. Vnde & Augustinus dicit ad Renatu: Quis offerat corpus Christi, nisi pro his qui sunt membra Christi? Vnde & in Canone Missæ nõ oratur pro his qui sunt extra Ecclesiam: illis tamen prodest plus vel minùs secundum modum deuotionis eorum. Hæc illè. Ecce, hoc diuinum sacrificium etiam in non sumentibus, sed absentibus dispositis tamen pro quibus offeritur, secundum S. Thomã habet effectum adæptionis gratiæ, & gloriæ, & remissionis culpæ. Quamobrè ipsa vis satisfactiua Eucharistiæ prout est sacrificium, non videtur esse solum quoad pœnã peccati iam remissi, quin etiam & quoad ipsum peccatũ, contra quod etiam solebant fieri alia sacrificia.

Dominicus Soto, vir quidem catholicus, & in doctrina S. Thomæ valde doctus & plurimum versatus, in suo libro

libro quarto sententiarum, ita dicit: Stat ergo firma orthodoxa conclusio, Sacrosanctum Eucharistiæ mysteriũ non tantum sacramentum existere, verum etiam sacrificium, idemq; si legitimam sacrificij rationem spectes, Christicolis vnicum. Deinde paulò post ait: Et quemadmodum hoc Eucharistiæ mysterium quatenus sacramentum est, suã habet propria nomina, dicitur enim Synaxis, hoc est, communio, & viaticum, & Eucharistia: sic & in quantum sacrificium, dicitur Missa. Postea loquitur de effectibus Eucharistiæ vt est sacramentum: & tandem de effectibus eius vt est sacrificiũ, dicit: Effectus autem quatenus est sacrificium, pari modo est duplex: vt quatenus est sacramentum, scilicet virtute operis operantis, nempe deuotionis & orationis sacrificantis, & virtute operis (quod aiunt) operati, hoc est virtute hostiæ, & victimæ quæ offertur: sicut in sacramento virtute sacramenti quod suscipitur. Notat quòd offeretes, vel sunt sacerdotes. qui immediate, hoc est per se tanquàm publici Ecclesiæ ministri sacramentum consecrant, offerunt & cõsumunt, propriam Christi personam representantes: vel totus Christianus populus, qui quodammodo singulas Missas offerunt generalissimè & mediatè, hoc est per sacerdotem: particularius verò, sed tamen etiam quodam modo generaliter. omnes, qui aliquem actum speciale circa hoc sacrificij exercent, vt circumstantes, quorum ideo generaliter fit in Canone mentio: & illi qui sacerdoti celebranti alimèrã & subsidia ministrant: specialissimè etiam illi qui peculiarem elemosinã in hanc Missã conferunt, vt pro se & suis offeratur: vel etiam largo modo illi, qui pecuniam pro Missarum oblatione reliquerunt. Ex quo fit consequens, sicut inferit, vt multi sint & offerentes, & simul pro quibus offertur, vt illi qui elemosinam largiti sunt, & circumstantes. Tunc dicit, Isti ergo omnes offerentes, vnusquisque in suo ordine, dummodo in gratia sint, quãdo offerunt (quod est apprimè animaduertendum) triplici modo & via valorem & fructum sacrificij cõsequuntur, scilicet per modum meriti, per modum satisfactionis, per modum impetrationis. Per modum, inquam, meriti, tam de congruo quàm de con-

1. Petri. 4.

Ibi supra
artic. 7.
Ibidem
argu. 2.Ibidem ad
secundum
argument.Domi-
cus Soto.

digno. Merentur enim de congruo per hanc sanctam oblationem, sospitatem & salutem corporis, & reliqua id genus subsidia & temporalia bona: nam & illhic panem petinius quotidianum. Huiusmodi nanque cadaua bona sub merito de condigno non cadunt: nempe, vt certa & infallibili lege semper perentibus & merentibus concedantur, sed prout Deus expedire nouerit tanquam remedia salutis animæ. Merentur præterea de condigno augmentum gratiæ, non modò per deuotionem, & orationes, quas illhic fundunt, sed etiam virtute operis, scilicet ratiõe hostiæ, quam offerunt. Itaque sicut offerēs in gratia panem & numos sacerdoti, & alias largiens ecclesijs, de condigno meretur augmentum gratiæ, ita, in eò multo locupletis offerendo corpus & sanguinẽ Christi. Ex quo fit, vt illhic effectus meriti operantis commisceatur cum effectu operis operati, id est, hostiæ quæ offertur. Secundum effectum offerentes adipiscuntur per modum satisfactionis. Per illam siquidem victimã satisfaciunt pro peccatis delictorum, quæ sibi quoad culpam remissa sunt. Et hæc etiam satisfactio fit certa & infallibili lege, sicut in merito de condigno. Nam iste est proprius effectus operis operati, id est, hostiæ oblatæ. Tertiò assequuntur & alios effectus per modum imperatoris & suffragij: nempe, defunctis releuationem tormentorum purgatorij, aut prorsus liberationem, quæ non fit ex rigore iustitiæ per modum meriti de condigno, sed per modum deprecationis, si Deus acceptauerit, & per modum applicationis sacrificij ad satisfaciendum pro ipsis, etiam si singularem elemosynam non reliquerint. De quibus suffragijs infra distinctione. 45. Perpende quantum detrimenti patiantur, qui peccatorum labe sordent: omnibus enim huiusmodi fructibus vacui sunt. Ex his fit consequens omnes huiusmodi effectus secundum quantitatem deuotionis offerentis, esse plus minusue vberes. Hæc ille.

Ruardus Tapper

Ruardus Tapper dicit, Certum est autem quòd olim ad

ad oblationem sacrificij, & sacerdotis oblationẽ, reatus peccatorum remittebatur post dimissam culpam remanens: & propterea nihil dubitandum: quin ad huiusmodi peccatorum remissionem valeat. Sed, An culpa mortalis & reatus pœnæ æternæ per nostrum præcipue sacrificium remittantur, non est consentiens Scholasticorũ doctorum sententia. Quidam enim interpretantur dicta sanctorum doctorum sacrificia oblata ad remissionem criminum valere de reliquijs eorum quæ nobis remanent post culpæ indulgentiã. Verum scripturis & patribus magis est consentanea sententia contraria. Nam Leuiticus dicit simpliciter, quod oblato sacrificio & orante sacerdote peccata dimittebantur. Et Apostolus Paulus quòd sacerdotis est offerre sacrificia pro peccatis. Peccata autem proprie vocantur culpæ, & non earum reatus, nisi secundum tropum quo effectus significatur nomine causæ. Et cum idem sit sacrificium altaris, & victima crucis, idemque Christus offeratur Patri in altari, qui in cœlis. sicut oblatio quam sancta sanctorum ingressus vultui Patris pro nobis apparet, operatur remissionem peccatorum mortalium, ita & ea, quæ fit in altari. Ad omnia nanque valere videtur sacrificium altaris, & oblatio, quam Christus facit in cœlis: ad eadem scilicet ad quæ valebat victima crucis. Atque hæc videtur patris sententia. Nam Alexander quintus à Beato Petro Pontifex scribit, quòd crimina atque peccata oblatiis his domino sacrificijs delentur, quodque talibus hostiis delectabitur & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia. Nihil enim, inquit, in sacrificijs maius esse potest, quam corpus & sanguis Christi, nec vlla oblatio hac potior est. Eadẽ scribit Iulius primus. Et beatus Cyprianus dicit sacram Eucharistiã esse holocaustum ad purgandum iniquitates. Idem quoque habet Ambrosius, & Chrysostomus, Sacerdos, inquit, pro vniuerso Orbe Legatus, intercedit, estque apud Deum deprecator, vt omnium non viuentium modò, sed etiam mortuorum peccatis fiat propitijs. Modum autem quòd mortalia peccata per sacrificij nostri oblationem remittuntur, declarat beatus Thomas. Eucharistiã, inquit, non solum est sacra

Martinus
Peregrinus
Aiala de
diuinis
Apost. trad
ditionib.

Alex. epi-
sto. ad o-
mnes or-
thod.

Epist. ad
episc. per
Aegypt.
Iulius.
Cyprianus.
Ambro.
lib. 1.
officiorũ.
cap. 48.
Chrysost.
lib. 6.
De sacer-

R 2 meptum dicitur

S. Thomas
lib. 4. dist.
12. quest. 2.
art. 2. in so-
lut. 4. arg.

mentum, sed etiam sacrificium. In quantum autem sacra-
mentum est, in solo vivente effectum habet. Requirit enim vitam præexistere. Sed in quantum est sacrificium, effectum habet etiam in alijs pro quibus offertur, in quibus non præexistit vitam spirituale in actu, sed in potentia tantum. Et ideo si eos dispositos inveniatur, gratiam eis obtinet virtute illius veri sacrificij, à quo omnis gratia in nos influxit: & per consequens peccata mortalia in eis delet, non sicut causa proxima, sed in quantum gratiam impetrat. Proxima namque causa remissionis peccatorum, est baptisimus & poenitentia, saltem desiderata. Quo modo peccata mortalia delet etiam oblatio sacrificij crucis. Unde manifestum sit, quod hoc sacrificium non solum est Eucharisticum, sed verè expiatorium & propitiatorium, super reatu peccatorum etiam mortalium: immò probabile est quòd super remissione culpæ mortalis & reatus poenæ aeternæ. Non tamen desinere audeam, quòd quasi ex opere operato ex Dei ordinatione semper peccata remittantur ei, pro quo sacra Eucharistia offertur, etiam si dispositus sit, sicut per sacramenta baptismi & poenitentiae remittuntur. Certum est enim nulla peccata mortalia remitti sine horum sacramentorum desiderio. Essè autem varios modos expiandi peccata mortalia tempore Euangelij, docet Origenes ex scripturis. Hæc ille.

Ecce igitur quomodo intelligitur aut intelligi debet illa vis satisfactiva, quam habeat sacra Eucharistia prout est sacrificium. Quia non videtur velle S. Thomas quòd Eucharistia sacrificium habet istam vim satisfactivam directè solum contra poenam debitam pro peccatis iam dimissis immò potius videtur quòd istam vim satisfactivam huius divini sacrificij ponit S. Thomas contra ipsum peccatum, ut ratione illius, nostra Eucharistia verè atque maximè propriè sit sacrificium expiatorium & propitiatorium, in virtute meritum Christi. Videantur bene verba ipsius, tum quæ dicit in partibus probando quòd Eucharistia profit alijs etiam, quam sumentibus: tum quæ dicit in quarto scripto, loco paulò ante allegato in dictis Gabrielis.

Præf. 3.
quest. 79.
art. 7.

Porro

Porro quòd sacra Mater Ecclesia ab antiquissimis temporibus, etiam à tempore Apostolorum, immò & eorum ordinatione semper habuit in vù inter Missarum solennia commemorationem defunctorum fidelium habere, & pro eis hoc divinum, tremendum, venerandù, atque amandum sacrificium offerre, ostenditur inferius latius: vbi ad istam catholicam veritatem multa afferuntur patrum sanctorum, & antiquissimorum præclara testimonia.

Ad. 13.

Prosequendo præcedentia, queritur de modo, quo sacra Eucharistia vim habet satisfactivam, & dissidentes in hac re Theologorum sententia referuntur. Agitur de earum conciliatione, deque per hoc divinum sacrificium à peccatis, & eorum reatu expiatione.

CAP. XIII.

RG O constans sententia est apud doctores catholicos, conformis & vna omnium, quòd hoc divinum sacrificium, seu sacra Eucharistia prout sacrificium est, habet vim satisfactivam, & potens est contra peccatum, ex institutione Christi. De modo autem, quo habet vim satisfactivam, & quo potens est contra peccatum, non est ita conformis doctorum Theologorum & catholicorum sententia. Quidam enim existimant, quòd hoc divinum sacrificium oblatum valeat ad remissionem criminum, de reliquis eorum quæ in vobis remanent post culpæ indulgentiam: quasi tantum isto modo intelligant virtutem huius sacrificij satisfactivam & propitiatoriam, non aillàs, ut valeat contra crimina iam dimissa, quoad reatus temporales remanentes: non autè cõtra ipsa crimina, ante eorum remissionem, nec contra reatus aeternos. Alij econtrà abundantiore credunt huius divini sacrificij virtutem satisfactivam, contra peccatum: videlicet ut non solum valeat contra peccatum imm remissum, sed etiam contra peccatum remittendum. Posuimus sententias doctorum ita variè sententiarum, videat lector & iudicet inter illas,

R 3

quæ

Magister
lib. 4.
dist. 13.

quæ sit, quæ habet veritatis, vel apparatus. Magister sententia expressè fatetur virtutem huius sacrificij contra peccata venialia.

Nos interim quid sentimus? Grane est in re huiusmodi agere iudicem. Eò videlicet, quòd quæstio est & disceptatio inter doctores catholicos, quorum vtriusque suat sua fundamenta non contemnenda. Sed ne omnino taceamus, ita sine scrupulo videtur posse nunc dici, Prima opinio in prima fronte videtur plus habere probabilitatis. Secunda opinio in prima fronte videtur plus habere pietatis. Cum tamen vtraque fortassis contineat probabilitatem, ac pietatem. Ad primam opinionem videtur facere, quòd sacra Eucharistia prout est sacramentum, requirit dispositionem, ac preparationem in suscipiente, ut in illo suum operetur effectum, vnitivum & nutritivum: & communiter dicimus, quòd suscipiens Eucharistiae sacramentum debet accedere in gratia, ut ibi recipiat gratiam. Ita ergo videtur dicendum, quòd sacra Eucharistia prout est sacrificium, requirit dispositionem in eo pro quo offertur, ut in illo operetur suum effectum satisfactorium: & non videtur quòd minorem dispositionem requirat ut sacrificium, quàm requirit ut sacramentum. Deinde si is pro quo offertur habet reatum aternum hoc ideo est, quia mortaliter est conversus ad bonum commutabile: stante autem ista conversione suæ voluntatis ad malum, quomodo istud mirabile sacrificium pro suo reatu aternò ex opere operato satisfaciet? S. Thomas videtur confirmare hoc, dum non ponit quòd is pro quo offertur hoc sacrificium, acquirit effectum eius nisi copuletur ei per fidem & charitatem. Possent alia multa induci pro illa sententia, sed hæc modò sufficiant. Ad secundam opinionem videtur facere excellentia huius divini sacrificij, & virtus eius satisfactoria pro peccato, quæ habet ex institutione Christi. Faciunt etiam pro ea omnes illæ rationes, quas formavit & adduxit ille doctor catholicus Ruardus, de quo paulò antè.

Accedendo magis ad solutionem quæstionis, quid dicendum? Non videtur satis quomodo possit dici, quòd hoc divinum sacrificium habet vim satisfactoriam efficacem

cem, id est, efficaciter satisfaciendi pro reatu aternò peccati mortalis eorum pro quibus offertur: nisi simul dicatur, quòd hoc divinum sacrificium habet vim efficacem productivam quasi instrumentalem vel impetrativam, id est, producendi aut impetrandi aut aliquo modo facienti sufficientem dispositionem & motum interni animi in illis pro quibus offertur: quo motu vel dispositione mediante, Deus illis gratiam gratum facientem præstet, & peccatum mortale dimittat. Hac virtute postquam hoc divino sacrificio, iam palam erit & notum, quòd aliquo modo, immediate vel mediatè, directè vel indirectè habet vim efficacem contra peccatum mortale existens & satisfaciet pro reatu aternò. Quod si ita esset, magnum quid profectò esset: & quo omnes multum gaudere deberemus, multumque latari lætitia inenarrabili. Sed si ita esset, hæc duo sequerentur. Alterum, quòd omnis pro quo offertur, deberet esse certissimus de sua iustificatione: vel saltem sacerdos offerens deberet esse certissimus de iustificatione illorù omnium, pro quibus offert. Alterum, quòd hoc divinum sacrificium haberet effectum iustificationis aut salutis in nobis, quem nos ipsi experiremur, & pro sufficiente iudicare teneremur: videlicet illum motum animi, quem acquireret ille, qui in peccato mortali existens pro se offerri fecit. Non enim est dubium, quin ille motus animi, siue sit in Deum per fidem & amorem, siue sit in peccatum per odium, dolorem, aut detestationem, sit experibilis in habente. Clarè namque scimus & mente videmus nos credere, sperare, amare, odio prosequi, dum credimus, speramus, amamus, odio prosequimur. Nec aliud requiritur ad hoc, nisi ut mentem nostram super se & suos actus reflectamus. Pulcherrimè docuit Augustinus de hac re verissimam.

Videat autem, precor, quisquis Christianus, An forte istas duas sententias differentes, sine incòvenièntibus conciliare possimus. Videlicet si dicamus de nostra sacra Eucharistia prout est sacrificium, quòd S. Thomas dixit & nos omnes dicimus de illa prout est sacramentum. Moveret S. Thomas quæstionè, Vtrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis? Primùm deter-

S. Tho.
par. 3.
q. 79.
art. 3.

minat quòd non, asserens, quòd ille qui est in peccato mortali, per hoc quod accipit hoc sacramentum, magis accumulat sibi peccatum, quàm remissionem sui peccati consequatur. Et probat istam determinationem ex illis Apostoli verbis, *Qui manducet & bibit indignè, induci sibi manducet & bibit, atque Gloss. in eo loco super Apostolum: quam tamen determinationem intelligit de illo qui recipit hoc sacramentum in peccato mortali, cuius habet conscientiam, vt ibi declarat. Deinde verò dicit, Potest tamen hoc sacramentum operari remissionem peccati dupliciter, Vno modo, non perceptum actu sed voto: sicut eùm quis prius iustificatur à peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam & affectum non habet. Fortè enim primò non fuit sufficienter contritus: sed deuotè & reuerenter accedens, consequitur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficit & remissionem peccati. Hæc ille. Nunc igitur videat quis, an ita dicere debeamus de nostra sacra Eucharistia, prout est sacrificium. Et profectò vel est manifesta veritas, vel est magna apparentia, quod sic. Sicut enim considerando virtutem Eucharistia sacramenti secundum se, sic hoc sacramentum habet virtutem ad remittendum quæcunque peccata ex passione Christi, quæ est fons & causa remissionis peccatorum. Ita considerando virtutem Eucharistia sacrificij secundum se, sic hoc sacrificium habet virtutem ad satisfaciendum pro peccato ex passione Christi, quæ est fons & causa remissionis peccatorum, vt constat. Rursus quæ, sicut Eucharistia exercet effectum sacramenti in eo, à quo sumitur: sic Eucharistia exercet effectum sacrificij, in eo pro quo offertur. Quia sicut vsus Eucharistia vt sacramentum, est vt sumatur, vel sumptio: sic vsus Eucharistia vt sacrificium, est vt offeratur, vel oblatio pro aliquo vel aliquibus. Hæc sunt quidem bene notata, beneque dicta: sed adhuc videndum superest, an ex toto eliminent, amoueantque difficultatem.*

Ratio enim aut radix difficultatis in eo decubabit, quòd vis seu virtus sacra Eucharistia prout est sacrificium, est sa-

satisfactiua. Vis autem seu virtus satisfactiua vt sic, solum videtur ponere satisfactionem: satisfactio verò vt sic, solum videtur tollere poenam, seu reatum poenæ: Hæc est radix difficultatis. Sed hæc sublata erit tota, si dicamus, vt profectò videtur dicendum, virtutem huius sacrificij esse non solum satisfactiuam, sed etiam expiatiuam: vt concernat non solum remissionem aut satisfactionem poenæ, sed etiam remissionem culpæ, modo supra exposito. Est enim hoc sacrificium, sacrificium Christi: & quantum ad hostiam, victimam, aut rem oblatam, est idem sacrificium, quod fuit in cruce: nos etiam sacerdotes Christi sumus, & suum sacerdotium secundum ordinem Melchisedech in persona sua exercemus. De effectu sacerdotij Christi probat S. Thomas, quòd sit expiatio peccatorum, ex Apostolo ad Hebræos. Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum seipsum obtulit immaculatum Deo, emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis, &c. Deinde declarando dicit, Ad perfectam emundationem duo requiruntur, secundum quòd duo sunt in peccato, scilicet macula culpæ, & reatus poenæ. Macula quippe culpæ deletur per gratiam, qua cor peccatoris conuertitur in Deum: reatus autem poenæ totaliter tollitur per hoc, quòd homo Deo satisfacit. Vtrunque autem horum effecit sacerdotium Christi. Nam virtute ipsius gratia nobis datur, qua corda nostra conuertuntur ad Deum, secundum illud: Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiorem per fidem in sanguine ipsius. Ipse etiam pro nobis plenarie satisfacit, in quantum ipse languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Vnde patet, quòd Christi sacerdotium habet plenam vim expiandi peccata. Hæc ille. Qui doctor sanctus, ambas istas proprietates, quas sacerdotio Christi tribuit, in diuinis scripturis cognouit, & ex illis adduxit, atque per illas probauit.

S. Tho.
par. 3.
qu. 22.
art. 3.
Hebr. 9.

Rom. 3.
Esa. 53.

*An virtus expiatiua in Viste sacrificio agnosceda sit, dis-
quiritur, & eorum, quæ habentur super Con-
ditionibus ad Artic. quartum
probata sunt, fit anace-
phaleos.*

CAP. XIII.

I ergo in nostro isto diuino sacrificio ista virtus expiatiua recognoscitur, & conceditur, soluitur tota quaestio, auferretur, atque omnino radicitus auellitur tota diffuciliter. Vt autē videamus An ista virtus expiatiua in eo sit concedenda, Animaduertendū videtur quod nostrū sacerdotium est Christi sacerdotium, quod nos exercemus in ipso & in persona sua, vel ipse exercet per nos: quod virtus in qua offerimus, est sua virtus, vel ab ipso, quod nostrum sacrificium est suum sacrificium, quia in nobis principaliter ipse offert, quod eadem est victima seu hostia, quam ipse per se Patri obtulit in cruce, quam Patri per se ostendit in cælo, & quam Patri per nos offert in Missa, & insuper quod tempus expiationis durat, vt iam superius ex parte notauimus. Grauiſſimum est negotiū sed etiam ad grauiſſima negotia determinanda paratissimus est Deus præstare nobis gratiam suam, nobis necessariam, & nobis sufficientem. Si nullus desit gratiæ Dei, gratia Dei nulli deest, quia defectus non est gratiæ, sed hominis contemnentis, negligentis, aut nolentis gratiæ. Ob quod Apostolus monet, Ne quis desit gratiæ Dei.

Quid ergo dicendum, si hæc virtus expiatiua ponatur in hoc diuino sacrificio? Nunquid tunc dicendum erit, quod effectus huius sacrificij sit remissio peccati mortalis etiam quoad reatum æternū? Respondemus, Tunc dicendum erit de Eucharistiæ sacrificio, quod dicit S. Thomas de Eucharistiæ sacramento. Quid dicit ille de hac re? Dicit quæ sequuntur. Dicendum quod virtus huius sacramenti potest considerari dupliciter. Vno modo secundū se, & sic hoc sacramentum habet virtutem ad remittendum quæcunque peccata ex passione Christi, quæ est fons & causa remissionis peccatorum. Alio modo potest

con-

considerari per cōparationē ad eum qui recipit hoc sacramentū, prout in eo inuenitur vel nō inuenitur effectū. Quicunq; autē habet conscientiam peccati mortalis, habet in se impedimentum percipiendi effectum huius sacramenti, eō quod non est conueniens huic sacramento: tum quia non viuunt spiritualiter, & ita non debet spirituale nutrimentum suscipere, quod non est nisi viuentis: tum quia non potest vniri Christo (quod fit per hoc sacramentū) dum est in affectu peccandi mortaliter. Et idēd, vt dicitur in libro de Ecclesiasticis dogmatibus, si mens in actu peccandi est, grauatur magis Eucharistiæ perceptione, quā purificetur. Vnde hoc sacramentum in eo qui ipsum percipit in conscientiam peccati mortalis, non operatur remissionem peccati. Potest tamen hoc sacramentum operari remissionem peccati dupliciter. Vno modo non perceptum actu, sed voto, sicut cū quis prius iustificatur à peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam & affectum non habet. Fortē enim primō non fuit sufficienter contritus: sed deuorēt & reuenter accedens, consequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati. Hæc ille. Dicimus igitur quod illa virtute expiatiua posita in isto sacrificio diuino, debemus dicere de Eucharistiæ sacrificio secundum se, & per cōparationem ad illum pro quo offertur, omnino quæ dicit S. Thomas de Eucharistiæ sacramento secundum se, & per cōparationem ad illum qui suscipit. Quemadmodum sicut Eucharistia est sacramentum, ita eadem Eucharistia est sacrificium. Rursus etiam sicut vsus Eucharistiæ prout est sacramentum, est quod ab aliquo sumatur: ita vsus Eucharistiæ prout est sacrificium proprietarium, est quod pro aliquo offeratur.

An datur aliqua ratio de fide, aut demonstratiua, aut topica magis probabilis vel sufficiens, qua vsus sacrae Eucharistiæ prout est sacrificium, ponatur minus potēs cōtra peccatū, quā ponitur vsus eiusdē sacrae Eucharistiæ prout est sacramentū, Alius iudicet. Iam dixi satis

Con-

Hebr. 12.

S. Tho.
part. 3.
q. 79.
art. 3.

Diony.
Epist. 8.
Euseb.
lib. 1. cap.
Chryso.
Hom. 41.
1. ad Cor.
Homil. 6.
ad Antio.
chen.
Theodo-
retus in
historia.
cap. 20.
Cyrillus.
Wamase.

Consulendi sunt sancti patres: & considerata videntur nomina, quibus ipsi hoc diuinum sacrificium nominant. Etenim Dionysius Areopa. in Epist. ad Demophilum, hoc sacrificium appellat sanctissimum: & in De Ecclesiastica Hierarchia appellat Cœleste mysterium. Eusebius Pamphili in De demonstratione Evangelica appellat sacrosanctum sacrificium Deo plenum. Chrysostomus, Sacrificium tremendum, & mortis Christi celebrationem. Theodoretus in Exod. appellat sacrificiationem Agni Dominici, & in Religiosa historia, oblationem salutaris sacrificij. Cyrillus contra Nestorium, vocat illud, sacrificium sanctum, viuificum, incrementum. Damascenus in vita S. Balaami appellat, sacrificium incrementum, & sacramentum tremendum, impollutum, vitaleque. Ecce sancti patres appellant hoc sacrificium, cœleste mysterium, sacrificium sanctissimum, sacrificium Deo plenum, mortis Christi celebrationem, & sacrificium tremendum, sacrificium salutare, sacrificium sanctum & viuificum, sacramentum vitale. Non sunt autem ista nomina vana, nec sunt à vanis hominibus ficta, nec huic tanto mysterio vanè imposita. Sed habent ista nomina in seipsis suam significationem, & in suo significato, id est, in hoc sacrosancto sacrificio, habeant proprietatem, respondentem significationi. Dicta istorum sanctorum patrum de huiusmodi nominibus, posuimus suprâ latius.

S. Tho.
lib. 4.
dist. 12.
q. 5.
art. 2.

S. Thomas videtur omnia ista exactè considerasse, quando in scriptis dixit, Eucharistia in quantum est sacrificium, habet effectum etiam in alijs pro quibus offertur: in quibus nõ præexigit vitam spiritualem in actu, sed in potentia, &c. Nunquid S. Thomas in hoc voluit dicere, quòd sacra Eucharistia prout est sacrificium, nullam dispositionem aut præparationem requirit in eo pro quo offertur, vt in illo suum operetur effectum? Absit. Quid ergo in illis verbis voluit, aut docuit? Quantum nunc apparet, idem docuit prius S. Thomas in scriptis de sacra Eucharistia prout est sacrificium, quòd docuit posterioribus in partibus de sacra Eucharistia, prout est Sacramentum,

Gabriel

Gabriel Biel, vt iam posuimus in dictis eius, securus est S. Thomam. Vnde talem posuit conclusionem, & talem eiusdem conclusionis probationem. Conclusio sua est, In primis, sacramentum Eucharistiæ velut sacrificium summo Patri oblatum, nedum veniale, sed & mortale, non dico sumentium, sed omnium eorum pro quibus offertur: & quantum ad reatum culpæ & pœnæ, plus vel minus secundum dispositionem eorû pro quibus offertur, tollit. Hæc est sua conclusio. Ad probationem autem huius suæ assertionis inquit, Vnde, vt dicit beatus Thomas, Eucharistia in quantum est sacrificium, habet effectum etiam in alijs pro quibus offertur: in quibus non præexigit vitam spiritualem in actu, sed in potentia. Et ideo si eos dispositos inueniat, eis gratiam obtinet: virtute illius veri sacrificij, à quo omnis gratia in nos fluxit: & per cōsequens, peccata mortalia in eis delet. Non sicut causa proxima, sed in quantum gratiam contritionis eis impetrat. Nec contra illud est, quòd Augustinus ad Renatum dicit, Quis offerat corpus Christi, nisi pro his qui sunt membra Christi? Intelligitur enim pro membris Christi offerri, quando offertur pro aliquibus, vt sint membra Christi. Sic etiam in quantum est sacrificium, accipit rationem satisfactionis: & secundum hoc, in parte vel in toto pœnam tollit, sicut & aliz satisfactiones, secundum mensuram pœnæ debite pro peccatis, & deuotionis, qua sacramentum offertur, & virtus sacrificij his pro quibus offertur ab offerente applicatur: & ita, non semper virtute huius sacrificij tota pœna tollitur. Hæc ille dicit eo loco, & multa alia, quæ iam superius retulimus.

Ergo post omnia diligenter considerata, profectò vel in ista sententia sunt expressè, vel in ea magis videntur esse sanctus Thomas in scriptis, Gabriel super canonem Missæ, & Ruardus Tapper in Explicatione articulorum venerandæ facultatis sacre Theologiæ generalis studij Louanienfis.

Quantum igitur pertinet ad istas nostras conclusiones, arbitror eas plenè probatas esse. Primum, vt sacra Eucharistia sumentibus proficit vt sacramentum & vt sacrificium;

Gabriel s.
per cano.
lect. 85.
litera L.

Idè auct.
ibidem.

crificium: non sumentibus autem prostrat sacrificium tantum. Secundum, ut hoc diuinum sacrificium possit offerri, etiam pro non sumentibus, pro peccatis, satisfactiōibus, & aliis necessitatibus fidelium uiuentium, etiam & pro fidelibus defunctis. Aduertendum est tamen, circa quæ bona efficienda aut mala deuitanda, credimus hoc diuinum sacrificium habere vim, uirtutem, atq; efficaciam, ex meritis Christi & sua institutione: uidelicet ut circa rem huiusmodi habeat effectum in nobis, ex opere operato, aut ex cetera & infallibili seu efficaci impetratione. Quia profecto non omnia bona, nec omnia mala, nec omnes nostræ necessitates sunt eiusdem speciei, aut generis, qualitatē, aut rationis. Bona enim temporalia secundum se considerata, non cadunt simpliciter sub merito, licet aliquo modo, uidelicet secundum quid sub merito cadant: ut bene notauit S. Thomas, declarauit, docuit, & probauit. Idem uidetur de malis seu aduersitatibus, aut pœnis vel laboribus temporalibus, aut corporalibus: hoc est, de eorum uitationibus, aut ab illis, liberationibus. Videntur, & sunt notanda, quæ Magister Dominicus Soto dixit circa istā bonorum diuersitatem. Similiter & quæ S. Thomas multis annis, multisq; temporibus ante illum dixit, ubi quæsiuit, Vtrum temporalia bona cadant sub merito? De qua re etiam & nos multa diximus in *Quadrupartita iustitia*.

Vnicæ ad Articulum quintum Conclusiōis fundamenta iaciuntur, ac manifestè probatur, Missarum priuatarum usum esse antiquissimum, sanctèque receptum, multisq; magnopere profuisse, & nequaquam reiciendum.

CAPVT XV.

QVinto Articulo obtigit vnica conclusio, quæ est in hæc uerba, Missæ priuatae, in quibus scilicet solus Sacerdos, & non alij communicant, licitæ sunt, iustæ, ac sanctæ, multisq; alijs etiam proficua: & nequaquam sunt abroganda, sed potius valde commendanda.

probatur

Probatur ista conclusio primùm ex natura rei, & secundò ex antiquissima cōsuetudine Ecclesiæ, quæ à tempore, cuius non extat memoria, semper viguit atq; obseruata fuit. Ex natura rei probatur, quia & in Missis priuatis, & in Missis publicis idem est sacrificium, idem sacramentum, eadem hostia, uictima, & oblatio Christi: idemq; sacerdos principalis Christus, in cuius persona nos ministri eius cōficimus. Vnde ex natura rei, quantum est ex re oblata, eadē est iustitia, sanctitas, bonitas: & sic tã Missæ priuatae, quàm Missæ publicæ, sunt licitæ, iustæ, sanctæ, ac expedientes, omnes obseruandæ, nullæ abrogandæ. Ex antiquissima cōsuetudine probatur etiam, quia cum iste mos sic priuatae celebrandi ac offerendi, sit antiquissimus à temporibus Martyrum, & sanctorum confessorum, imò & Apostolorum, profecto si aliquid mali in eo esset, id sancti patres præcauerent, & præcauissent sine dubio. Non autem has sacras Missas nec istum modum celebrandi abrogauerunt, sed ordinauerunt, seruari erunt, & laudauerunt.

Si ad antiquos patres respicimus, duplex est Missa secundum ipsos, vel potius duplex modus celebrandi Missam. Quædam enim est Missa, quæ dicitur conuenualis siue popularis, quæ tanquam principale dici officium in conuentu totius populi seu parochianorum diebus singulis, saltem in principalibus ecclesiis celebratur, quæ & parochialis Missa, solennis, publica, vel summa quædæque appellatur. Alia est Missa, quæ dicitur priuata, peculiaris, vel uotiuæ, quæ à sacerdotibus ex speciali institutione, beneficio, uel deuotione, non sic pro toto populo celebratur. De primo Missis, seu de primo modo celebrandi, id est, publicè coram populo & pro toto populo, habemus in De parochiis. De secundis autem Missis, seu de secundo modo celebrandi, id est, priuatè, seu non ita publicè, habemus in De celebratione Missarum.

Augustinus de omnibus istis Missis sacratissimis loquitur expressè, seu de illis duobus celebrandi modis, dicens: Attēdendū, ut Missæ peculiare, quæ per dies solennes à sacerdotibus fiūt, non ita in publico fiat, ut ppter cas

Duplex modus celebrandi, siue offerendi. publicè

Priuatè

c. ut de ministris.

c. q. n. id laicorum.

S. Tho.
Prima sē.
unde que
fit. 114.
art. 10.
Domi.
cus Soto.
lib. 4. sen
ten.
dist. 13.
q. 2.
S. Tho.
ubi supra

Habetur. De confessione. dist. 1. ca. Et hoc.
 eas populus à publicis Missarum solennijs, quæ hora tertia canonicè fiunt, abstrahatur. Sed sacerdotes qui in circuitu vrbs aut in eadem vrbe sunt, & populus in vnum ad Missarum publicam celebrationem conueniant. Ecce Augustinus loquitur de isto modo celebrandi, tanquam de eo qui iam erat in vsu Ecclesiæ: neque illum prohibet aut abrogat, sed ordinat. Natus fuit autem Augustinus, anno Domini trecentesimo sexagesimo: & migravit ab isto seculo, anno Domini quadringentesimo trigesimo sexto: nonnullis seculis ante natum Gregorium Primum & Magnum, summum Pontificem. Quæ nunc hic dico, vt appareat antiquitas huius rei, & modi celebrandi.

Soter Papa.
 Soter Papa etiam fortassis istum modum celebrandi videns, & ordinare volens, ita instituit, Vt nullus presbyterorum Missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibiq; respondentibus, & ipse tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum: & illud in secretis, Orate pro me, &c. apertissimè conuenit, vt ipsius respondeatur salutationi.

Habetur. De confessione. dist. 1. ca. Hoc quoq; ex consuetu. Alexand. de Ales. par. 4. qd. 36. memò 5.
 Circa istam autem constitutionem ira dicit Alexander de Ales. Dicendum quòd quædam retroactis temporibus statuta erant ob reuerentiã tanti mysterij, quæ postea abrogata sunt per vsam, & propter necessitatem, & vtilitatem. Multiplicato enim numero presbyterorum, necesse fuit & vtile, ne frequenter cessarent à Missarum solennijs, vno assistente celebrare. Sacerdos verò dicendo, Dominus vobiscum, &, Orate pro me. loquitur Ecclesiæ, & ad Ecclesiam debet convertere intentionem. Innocentius etiam respondet prædicto decreto, Aliud est necessitatis articulus, & aliud religionis contemptus. Piè quoque credendum est, & satis auctoritatibus sacris comprobatur, quòd angeli Dei comites assistunt orationibus. In conspectu angelorum psallam tibi, Deus meus. Quando orabas cum lachrymis, ego obtuli orationem tuam Domino. Ad idem est & potest videri beatus Gregorius in suis Dialogis, similiter & diuus Bernardus in sermone De dedicatione.

Innocens. Psal. Tobie. 12. Grego. lib. 4. Bernard. in quadam sermone. Gabriel. lib. 14.
 Gabriel Biel super Canonem probat, & confirmat ista omnia:

omnia: agitque latè de istis duobus sanctissimis modis celebrandi, & de horis atque temporibus in quibus celebrare debemus. Quædem de loco & tempore, quibus nos celebrare oportet, multa dixerunt sancti patres: vt Clemens Martyr, Telesphorus Martyr, Iulius Papa, Fœlix IIII. Papa. Quemadmodum concilium Aurelianen. 3. quod celebratum est tempore Childeberti Regis, dixit, De Missarum celebritate in præcipuis duntaxat solennitatibus, id obseruare debemus; vt hora tertia Missarum celebratio in Dei nomine inchoetur. Sed iste modus celebrandi priuatè, aut minus publicè, nunquam fuit interdictus: Imò fuit semper probatus, laudatus, obseruatus.

S. Thomas etiam de istis duobus modis celebrandi loquitur, videlicet dum aut solenniter, aut priuatè celebramus. An damnat aliquem illorum? Absit. Quin potius probat. Determinat quòd in solenni celebratione Missæ, plures debent adesse, iuxta allegatam determinationem Soteris Papæ: & ita illam determinationem intelligit, tanquam de sola celebratione solenni loquatur. De modo autem celebrandi priuatè, dicit: In Missis tamen priuatis sufficit vnum habere ministrum, qui gerit personam totius populi catholici: ex cuius persona sacerdoti pluraliter responderet. Hæc & alia ille doctor sanctus dicit in eo loco, prout apud ipsum omnia facillè possunt videri: in quo (vt constat ex dictis) specialem facit mentionem, tum de Missa solenni, tum de Missa priuata.

Quid multa? Istam differentiam celebrandi publicè, vel non publicè, reperimus etiam in Concilio Vasensi, celebrato circa annum Domini 450. cuius determinatio est quæ sequitur.

Est in omnibus Missis, siue matutinis, siue quadragesimalibus, siue in illis quæ pro defunctorum commemorationibus fiunt, semper Sanctus, Sanctus, Sanctus; eo ordine, quò ad Missas publicas, dici debeat: quia tam dulcis & desiderabilis vox, etiam si die noctuque possit dici, fastidium non poterit generare.

Ecce Concilium Vasense celebratum circa annum Domini.

Clemens epist. 3.

Telesph. epist. 1. Iulius in suis decret. Felix epist. 1. cap. 1. Concilium Aurelian. cap. 11.

S. Thomas par. 3. q. 82. art. 5. ad duodecimum arg.

Concilium Vasense, c. 6. non. 6.

Domini 40. ferme ante 1112. annos, iam memorat modos celebrandi distinctos: videlicet celebrare publicè, ac etiã non publicè: quia refert Missas publicas, & alias, id est, matutinas, quadragesimales, aut pro defunctis, tanquam non publicas. Nunquid damnat, aut prohibet aliquas illarum, vel aliquem modum celebrandi illorum? *Missa: me.* Quin potius ordinat, vt in omnibus dicamus, Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Ergo certissimè est, & in Ecclesia Dei firmissimè credendum, quòd Missæ priuatæ sunt bonæ, iustæ, ac sanctæ: nec villo modo sunt abrogandæ, sed obseruandæ, laudandæ, & continuandæ. Siue dicantur priuatæ, quia non dicuntur solemniter, siue quia populus ad illas non vocatur pulsatione signorum, siue quia populus non cõcurrit etiã vocatus, siue quia sunt peculiare & non publicæ, siue quia in illis solus sacerdos consecrans & offerens communicat. In omnibus enim illis, etiã in illis quæ præ aliis priuatissimæ dici possent, offertur Deo sacrificium sibi gratissimum, colitur ipse Deus, oratur pro toto populo Christiano, & communicat sacerdos offerens. Vnde igitur in illis potest esse aliquod malum, vel aliquid, quo sint abrogandæ? Profecto ex nulla parte. Sed potius omnes illæ probantur & confirmantur ex illo verbo Domini ad Apostolos & eorum successores in sacerdotio, Hoc facite in meã cõmemorationem.

Ad istam veritatem est manifestè ipsa Saluatoris institutio Missæ. Ipse nanque primus Missam celebravit, in eaq; consecrauit, & obtulit, vt est monstratum: de ipsa consecratione siue oblatione sumpsit, & Apostolis dedit, dicens, Accipite & comedite. Deinde dans eisdem Apostolis potestatem celebrandi seu continuãdi celebrationem Eucharistiæ in Ecclesia sua Christiana, dixit eis, Hoc facite in meam cõmemorationem. Vt intelligamus prius fuisse sacram Eucharistiã à Domino institutam seu celebratam, & deinde fuisse postea ipsius celebrationis continuationem ordinatam atque præceptam. Ista est nostræ sacræ Missæ institutio, ordinatio, præceptio, vt constat apud Matth. Marc. & Luc. Nec nos aliam

am huius sacræ rei institutionem possumus asserere, præter istam prædictã, quã in sacris literis sancti Euang. legimus, & à sanctis patribus accepimus.

At verò nusquam legimus alicubi, quòd Saluator noster ita instituerit, vt nullus sacerdos possit celebrare seu sacram Eucharistiã consecrare & offerre, nisi quãdo aliquis alius à sacerdote consecrante & offerente esset communicaturus. Quin potius legimus hanc mirabilem potestatem celebrandi, à Saluatore nostro datam esse Apost. & eorum in sacerdotio successoribus liberè, & absolutè: non vt ipsi non possent celebrare, nisi alij communicare de manu illorum vellent: sed vt ipsi pro seipsis & pro alijs offerrent, vtque seipos (ita dicã) communicarent primùm, deinde alios, si alij communicare voluissent.

Quid, quæso, dicendum est, si in aliquo certo populo nullus laicus in aliqua die, vel per totam hebdomadam, vel per totum mensem communicare vellet: & sacerdos ipsius populi ex corde sacrosantam Eucharistiã desiderasset illo tempore, die, hebdomada, vel mense? Nunquid consecrare posset, vt solus sacramentum sumeret? In conscientia mea loquor, non video quare id negetur. Potest igitur sine dubio. Nunquid sic celebrans, faceret contra Christi institutionem? Absit. Quidem potestatem dedit Christus Apost. qua possent celebrare, consecrare, offerre, seipos aliosque communicare. Modum autem celebrandi, videlicet publicè aut priuatè, eis non præfixit: quin potius in eo eos liberos reliquit, vt vnum vel alium modum celebrantes seruarent, prout bene ipsis videtur.

Ista est libera Christi institutio circa nostram sacrosantam Eucharistiã, nobisque profectò magis utilis & magis fauorabilis, quàm isto modo libero: & non secus intellexerunt semper omnes sancti patres, quotquot ad hanc vsque diem in catholica Dei Ecclesia fuerunt, vt satis constat ex dictis. Augustinus ad Ianuarium dixit, *Augusti. Epist. 118.* Nanque Saluator quo vehementius commendaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit insigere *tom 2.*

Euse. 22.

Luc. 22.

Matth. 26

Marc. 14.

Luc. 22.

cordibus & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat. Et ideo non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruetur hunc locum. Hæc ille. Satis constat ex dictis August. suprâ citatis, Missas priuatas fuisse suo tempore in obseruantia laudabili. Et Gregorius Nazianz. inuentus est in paruo oratorio celebrans, quando communi Episcoporum consensu in Episcopum fuit assumptus.

De Missis autem priuatis, & de earum vsu quòd sit antiquissimus, item earundem applicatione, docet in Auctuario Eñchirid. Ioan. Eckius, item in Apologia aduersus Bucerum, circa scripturam protestantium in colloquio Ratisponensi: qui de sacrificio Missæ scripsit tres lib. quibus exactissimè aduersariorum dogmata conuincit: in quorum primo ex scripturis docet & probat in Missa verum fieri sacrificium: in secundo ex patribus & concilijs. tertio eorum respondet argumentis. Idem rectè declarat in annotat. circa librum oblatum, quòd Deum honore & cultu debito priuant, qui in Missa ei defertur, totamque Ecclesiam ac fidelium defunctorum animas multa vilitate, fructu & præsidio fraudant, qui tanquam Christi institutioni contrarias, Missas priuatas, abolendas docent.

Confessionis Vuittembergensis error, cum præcipuis eius contra priuatas Missas erroribus refertur, & solidis, catholicisque responsionibus refellitur.

CAP. XVI.

Confessio Vuittemberg. omninò aberrans à veritate, sic habet. Itaque ad rectam Eucharistiæ actionem requiruntur ad minus duo, videlicet minister Eucharistiæ benedicens, & is cui Eucharistiæ sacramentum dispenseretur. Hoc illa habet: tanquam sacerdos non possit rectè consecrare, nisi adfit saltem vnus alius, cui sacerdos consecrans & communicaturus, dispense etiam sacramentum

eramentum. Quia verò iam constat ex dictis quàm falsè illa confessio ita asserat, modò de illa & de huiusmodi eius errore plura in medium non videntur esse afferenda. Verùm, quia illa confessio non solùm ita falsè asserit, sed & suam falsitatem probare nititur, placet suas argumentationes formare, saltem præcipuas, & illis respondere.

Prima eius ratiocinatio est, quia Christus instituit Eucharistiæ, non vt esset priuata vnus actio, sed vt esset Ecclesiæ communitio. Respondemus, Primùm, quouis modo quis celebret, publicè, aut priuatè, semper sacra Eucharistia est communitio: nec perdit nomen, nec perdit rem nominis vllò modo, ob id quòd priuatim celebratur. Semper enim talis est ex sua institutione, etiam si ab vno solo sumatur: & quod plus est, sed etiam verum, etiam quando à nullo sumitur, sed in sacrario pro infirmis seruetur. Secundo dicimus, Actio sacerdotis etiam priuatè celebrantis non est actio priuata, sed verè est actio publica: tum quia est actio sacerdotis, non vt hominis cuiusdam particularis, sed vt ministri Ecclesiæ, qui est ex hominibus assumptus & pro hominibus constitutus in ijs quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis: Tum quia & tota Ecclesia offert quodam modo per illum. Itaque actio sacerdotis celebrantis nullo modo est priuata, etiam si ipse priuatim celebret, & solus communicet. Sacerdos enim summus cum sanguine sancta sanctorum ingressus secretè omnia solus agebat coràm propitiatorio, totius tamen populi causam agebat: atque propterea vt publica erat persona in causa communi, publica etiam erat & actio, quamuis secreta sine testibus perageretur.

Secunda eius ratiocinatio est: quia, cum Christ⁹ hoc sacramentum institueret, non ipse solus vescebatur, sed dispensabat Ecclesiæ suæ, quam tum præsentem habebat: Accipite, inquit, et manducate, &c. & bibite ex eo omnes. Respondemus, Ita quidem tunc factum est, quod Saluator noster consecrauit, obrulit, sumpsit sibi sacramentum, & dispensauit alijs, id est, Apostolis duodecim, qui soli cum ipso erant in mensa, vt constat ex

August. de ciuit. Dei, lib. 2. cap. 6 tom. 5.

Ioannes Eckius

In actis committeri. Rm 218.

Heb. 5.

sancto Euangelio. Ita igitur tunc in facto fuit. Sed profecto hoc non probat, quo minus ipse Saluator potuerit alio modo etiam idem sacramentum conficere: id est, consecrando, offerendo, sumendo, & non dispensando. Sic & nos sacerdotes sui facimus de facto, quod consecramus, offerimus, sumimus. & alijs presentibus communicare volentibus dispensamus. Si autem nullus presens adest, qui communicare velit, nihil prohibet quominus nos sacerdotes recte possimus celebrare, consecrare, offerre, sumere: nec nos inuitis, aut his qui sacram Eucharistiam non desiderant, eam obtrudere debemus, nec propter defectum aliorum nos sacerdotes à celebratione cessare tenemur. Ita igitur Saluator tunc fecit. Verum manifestum est, tum quod non omnia facta ipsius nos obligant, sed bene quidem omnia eius præcepta: tum quod Saluator non inuitis, sed volentibus, præparatisque dispensauit. Sic & nos facimus.

Tertia ratiocinatio eius est, quia hoc Christi institutum, verus & vera catholica Ecclesia tam seueriter seruauit, ut eos, qui in hoc sacro presentes non communicarent, excommunicauerit. Ait Papa Anacletus, Peracta consecratione omnes communicent, qui noluerit ecclesiasticis carere liminibus. Et addit, Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. Respondemus, Nec est nec fuit vnquam institutum Christi, ut omnes presentes celebrationi communicarent, tanquam alijs non possent licite celebrationi esse presentes. Quandoquidem si aliquod tale fuisset Christi institutum, foret profecto in obseruatiâ, & nullo modo sancta Dei Ecclesia contra institutum Christi admitteret non communicatos ad Missæ celebrationem, atque quoquomodo intrusos & non communicantes puniret. Hunc ergo modum tunc olim seruabat Ecclesia ex Apostolorum (ut dicit Anacletus Papa) constitutione. Sed quia Christi non erat præceptum, ex causa per præpositos & per Ecclesiam contraria consuetudine tolli & mutari poterat. Sicut mutatum est & abrogatum solenne hoc Apostolorum decretum de abstinentiâ à suffocato & sanguine, quod in actis Apostolorum legimus. Mul-

ta etiam alia in primitiua Ecclesia tempore Apostolorum obseruabatur, dum charitas esset feruens, quæ postea refrigerante charitate in desuetudinem abierunt, non quidem quia non essent bona, sed quia nos à perfectione charitatis illius temporis defecimus, & minus feruidi, ac sic etiam minus boni sumus.

Constat igitur, quod nihil valent illius confessionis Vuittembergensis ratiocinationes, sed omnes sunt sicut sagittæ paruulorum, aliquid præ se ferentes, & nihil efficientes: & sic infirmatæ sunt linguæ eorum, qui talem fecerunt confessionem.

Aut dicant nobis auctores illius confessionis, si illud factum Saluatoris nostri in cæna nouissima fuit sua institutio celebrationis sacræ Eucharistiæ in Ecclesia, quam semper obseruare tenemur, & à qua nullo modo recedere licet in vilo casu: vnde est, quod cum tunc Christus in cæna celebrauerit communicatos duodecim presentes Apostolos, & eos omnes communicauerit, ipsi auctores nunc dicunt, quod sacerdos potest recte celebrare, dispensatus sacramentum vni tantum, & sumpturus sibi: Non enim Christus sic fecit vnquam, ut celebraret, sumeret, & vni soli alteri dispensaret: sed quando celebravit in cæna, duodecim alijs dispensauit. Oportet igitur ex illo exemplo, ut nullus celebraret sacerdos, nisi præsentem haberet duodecim, quibus sacramentum esset dispensaturus. At verò nullus Christianus ita dicit, nec etiam ipsi aduersarij, qui, ut vidimus statim, concedunt posse sacerdotem celebrare, saltem coram vno alio, qui communicaturus sit cum ipso sacerdote. Desinant igitur facere argumentum ex illo facto Christi, contra Christum, & contra Christi institutionem, nec abutantur diuinis, contra diuina.

Duo sunt potissima inter multa, quibus consideratis & creditis, constat omnibus ista nostra veritas Christiana & verè catholica. Alterum est, quod sacra Eucharistia non est solum sacramentum, sed est sacramentum & est sacrificium: ob quod pariter & duos vsus habet, quia ut est sacramentum, habet vsum ut sumatur & dispensetur: ut autem est sacrificium, habet vsum ut offeratur.

Alterum est, quod potestas celebrandi sacram Eucharistiam, consecrandi, & offerendi illam in Ecclesia Dei, non est limitata, ut iam diximus, ad aliquem modum celebrandi in particulari: publicè, aut priuatè, solenniter, aut simpliciter, ad communicandum alios, vel ad offerendum & ut sacerdos ipse sumat. Qui hæc intelligit, credat: qui verò non intelligit, aut non credit, oret ut credat, atque intelligat, dicens: Domine, adauge nobis fidem, adauge nobis intelligentiam. Et hoc enim donum Dei est. Qui autem hæc duo crediderit, nullam in hac materia sentiet esse difficultatem.

Omnis missa est publica ex multis rationibus.

Ad priora quod attinet, Missa quantum est ex parte rei, non priuata, sed publica dicenda est, quia commune omnium est sacrificium, seu cõmunis omnium hostia, Christus Dominus omnium; communis minister, sacerdos, communis Ecclesia, seu catholica omnium fidelium, quæ per suos ministros offert communes preces Canonis pro tota Ecclesia, pro regibus, pro circumstantibus, &c. Publica est etiam omnis Missa, cum liceat vnicuique fideli volentij interesse, cum sacerdote beneficia Christi recolare, &c. Communis igitur est omnis Missa, ex multis: quamvis tamen nonnullæ Missæ alijs de causis iustissimis dicantur priuatæ: videlicet, aut quia non ita solenniter celebrantur, aut quia sacerdos pro aliquibus in particulari offert: quo tempore etiam nullo modo fraudat Ecclesiam suo fructu.

Celebrationes autem Missarum passim fieri in Ecclesia Dei, in quibus populus non communicabat, nec cõmunicare tenebatur, constat ab antiquissimis temporibus. Etenim ante mille centum, & amplius annos, in Agathensi concilio cautum est, ut seculares, qui in naturali Domini, Pascha, & Penthecoste, non communicassent, Catholici non crederentur, nec pro Catholicis haberentur. Quod tamen propè ducentis ante annis, idem à Fabiano Pont. sanctum, Burchardus Episc. Vormatiensis, suo Episc. Carnoten. Gratianus, in suos decretorum libros retulerunt. At verò in eodem Agathensi concilio, in quo, ut ter in anno communicarent seculares, sancitum est; præceptum fuit, ut die Dominica Missæ

Agathense concil. ca. 8

Burchard. Vormat. suo Carmo sensis. Gratianus.

Missas audirent: unde tenebantur singulis dominicis diebus Missas audire, non tamen tenebantur singulis dominicis diebus communicare. Qui autem sub istis temporibus, quibus habitum est Agathense concilium, vixerunt, Chrysof. August. Ambr. non obscure suis indicant scripturis, quod suo quoque seculo sic refrigeratus erat feruor ille Christianorum primitiuae Ecclesiae, quod vix, ut semel in anno vel etiam biennio communicarent, adducerentur: idque casu magis, & consuetudine quodammodo, siue lege, quam ex animo.

Chrysofomus in Ora. de B. Philogo. Communio- nis (inquit) tempus, non est festum, neque celebritas: sed cõscientia pura, vitaq; à peccatis repurgata. Quemadmodum enim, qui sibi nullius mali conscius est, hunc oportet singulis diebus accedere: sic qui peccatis occupatus est, nec poenitet, cum nec in festis quidem accedere tutum est. Neque enim semel in anno accedere, liberat nos à peccatis, si indignè accesserimus: quin hoc ipsum potius auget damnationem, quod cum semel tantum accedamus, ne tum quidem purè accedimus. Idem in comment. super Episto. ad Ephē. Quos magis acceptabimus, eosue, qui semel, an qui sæpius, an qui rarò accipiunt? Neque illos, qui semel, neq; qui sæpius, neque qui rarò; sed eos, qui cum munda conscientia, qui cum mundo corde, cum vita irreprehensibili, isti semper accedant: qui verò tales non sunt, neque semel.

Chrysof. tom. 3.

Idem, sermone. 3.

August. in De verbis Domini secundum Lucam, Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumas? Quemadmodum Græci in Oriente facere consueuerunt. Accipe quotidie, quod quotidie tibi proficit: sic viue, ut quotidie merearis accipere: qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere. Idem August. hæc de re in episto. ad Ianuatium, non secus loquitur. ibi videri potest.

Augustin. hom. 28.

Idem, epi. 118

Ambr. in De Sacramentis, eandem sententiã, quam ex August. statim posuimus, explicat totidem verbis. Ut sic conformes sint, Chrysof. August. Ambr. apud quos reperitur absque dubio sanctitas, antiquitas, doctrina.

Ambr. lib. 5. cap. 4.

Sic sancti patres, cum viderent elanguisse pietatem hominum, horrabatur eos ad frequentandum Eucharistiæ Sacramentum; non quod reprehenderent, si quis id semel in anno fecisset, sed quod ut crebrius fieret, satius esse ducerent. Quod autem ad hanc nostram præsentem veritatem pertinet, frequenter Missas celebrabant, in quibus non communicabat populus, nec aliquis è populo.

Quod missa dicta prima variatione loci, à tempore antiquo sit in usu.
Leont. in vita Ioan. Alexand.

Quod si priuata Missa dicatur, quæ in oratorio habetur, tales etiam habitas à mille & amplius annis, in Ecclesiastica Historia reperire licet. Mille prope anni intercesserunt, cum Leontius Episcopus Neapolis in sulæ Cypri, septimæ Synodi Nicenæ secundæ testimonio comprobatus, post Ioannera & Sophronium, scripsit Græcè vitam Ioannis Alexandrini Patriarchæ, qui propter insignem liberalitatem, qua vsus est in pauperes, vocatus est Misericors, siue Eleemosynarius. Narrat de hoc, quod cum sacris operaretur, videretque populum lecto Euangelio, è templo exiuisse, ac ociosis in Cæmeterio fabulis vacare; exiuerit ipse quoque, & cum turba confederit. Cumque stupore affecti essent omnes, his eos verbis affatus sit, Filiioli, vbi oves, illic & pastor: aut intrate intro, & ingrediemur: aut manete hic, & ego quoque manebo. Ego propter vos descendam in sanctam Ecclesiam, nam poteram facere mihi Missam in Episcopo. Ecce tunc olim mos erat etiam in Episcopis, seu in oratoriis, Missas celebrare. Tripartita Historia narrat de Gregorio Nazianzeno, cum in paruo quodam oratorio sacra celebrasse. Soter Pont. Romanus & summus, ita suo decreto statuit, ut nullus Presbyterorum, Missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus presentibus, sibi que respondentibus. non dicit, communicantibus, sed presentibus, ac respondentibus tantum. Vnde si priuata Missa est, quæ duobus tantum presentibus celebratur, ipsis etiam Apostolorum temporibus, priuatæ Missæ vsus fuisse videtur.

Histo. r. partita de Gregorio Nazianz. lib. 19. cap. 8. De consecr. distinct. 6. Hoc est.

Anacletus dixit, Perfecta autem consecratione, omnes communicent, qui nolunt Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet

tener Ecclesia. Circa verba autem, & determinatione Anacleti, considerata sunt multa; quod Anacletus fuit in primitiua Ecclesia, vel ei propinquissimus, quando feruente charitate, omnes Christiani singulis diebus communicabant. Secundum, quod Anacletus ibi loquebatur non de consecratione perfecta quibusuis diebus solennioribus. Tertium, quod non de omnibus adstantibus simpliciter erat sermo, sed de ministris Episcopi celebrantis. Sic enim ait Anacletus, Episcopus Deus sacrificans, testes secum habeat, & plures quam alius sacerdos: In solennioribus quippe diebus, aut septem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui eius oculi dicuntur, & Subdiaconos, atque reliquos ministros secum habeat, qui sacris indui vestimentis, in fronte & à tergo, & Presbyteri è regione dextra leuaque corde contrito & humiliato spiritu, ac prono stent vultu, custodientes eum à maleuolis hominibus, & consensum eius præbeant sacrificio. Perfecta consecratione omnes communicent, qui nolunt Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. Ecce de ministris agebat, qui in sacris peragendis Episcopo seruiebant, diebus videlicet solennioribus.

Ergo hoc nostrum iuge sacrificium, nullo vnquam die intermitendum est, sed quotidie celebrandum: siue alij à sacerdote communicent, siue non. Alium enim usum habet, præter eum qui est in manducatione. Habet namque usum, qui est in oblatione. Quod est si nullum alium usum haberet, nisi ut manducaretur, adhuc poterat quilibet sacerdos quotidie celebrare, ut saltem ipse solus sumeret, & corpore atque sanguine Domini reficeretur. Et ipse namque est de Ecclesia Christiana, pars eius, & minister. Consecrauit enim Christus, sumpsit, & dedit discipulis duodecim, sed nusquam & nunquam præcipit, ut sacerdotes non consecrarent, nisi cum communicaturi essent alios, vel alium à se ipsis. Attendamus naturam rei, quia hoc est iuge sacrificium: Attendamus Ecclesiasticas traditiones antiquissimas, ex quibus seimus teneri populum singulis diebus Dominicis audire Missas, cum

Anacle. Epist. 10.

DE SACRIFICIO

cum tamen non teneantur, nec teneantur tunc singulis diebus Dominicis cōmunicare: & videbimus luce clariùs, eas Missas, in quibus solus sacerdos cōmunicat, nō esse illicitas, nec abrogandas.

Errat igitur grauissimè confessio Vuittembergensis in eo quòd docet non posse sacerdotem rectè celebrare sacram Eucharistiam, nisi sit dispensaturus sacramentum quibusdam aliis, aut saltem vni alij à seipso sacerdote celebrante.

Probantur Conclusiones, quibus Articulo sexto respondetur, & aque vino admisionem nullo pacto Christi Seruatoris instituto aduersari, quin ei maximè conuenire, licet necessariò ad Eucharistiæ Sacramentū non requiratur, optimè demonstratur.

CAPVT XVII.

Exto Articulo duas adstruximus conclusiones. Prior est, Quòd in Missa aqua vino admiscetur, nullo modo pugnat cum Christi institutione, quin potius cum illa magis cōuenit, & ratione rei, & ratione mysterij. Posterior verò, Permissio, seu admistio aquæ, non est de necessitate sanctissimi sacramenti Eucharistiæ, sed sit, & præcepta est ob iustas, rationabiles, honestasque causas, seu rationes.

Quòd, vino aqua admiscenda sit in Missæ sacrificio, ita notum est & notū fuit semper patribus, vt nulla possit de hac re suboriri querela iusta, aut rationabilis dubitatio. Sed vt quemadmodum hoc notum est in se, ita notum fiat omnibus, placuit nōnulla patrum antiquorum & recentiorum dicta referre, quibus luce meridiana clariùs constat, istum ritum esse antiquissimum.

ALEXANDER MARTYR.

Alex. Martyr, Non debet, inquit, vt à patribus accepimus, in calice vinū solū, aut aqua sola offerri: sed vtrun-

que

que permistum, quia vtrunque ex latere eius in passione produxisse legitur.

IUSTINVS MARTYR.

Iustinus Martyr dixit ad Antonium Pium, Vbi desertum est à precibus, adfertur Antistiti fratru, panis & calix aquæ & vini diluti, atque ita is capiens, laudem & gloriam Patri omnium rerum per nomen Filij & Spiritus sancti enuntiat, offert, pariterque benedictionem in locum facit, vt digni ab eo istis rebus habeamur. *Apolog. 20*

IRENEVS MARTYR.

Ireneus Martyr dixit, Quando ergo & mistus calix, & fractus panis percipit verbum Dei, sit Eucharistia sanguinis & corporis Christi. Ecce mistus calix debet esse, & Ireneus mistum calicem præparabat. *Aduersus Valentini hereses, libro 5.*

CIPRIANVS MARTYR.

Cyprianus Martyr, Quando autè in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur: & credentiū plebs ei, in quem credidit, copulatur, & iungitur. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini sic miscetur in calice Domini, vt commistio illa non possit ab inuicem separari. Infrà, Sic autem in sacrificando calice Domini, offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis. Si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Quando autem vtrunque miscetur, & adunatione confusa sibi inuicem copulatur, tunc sacramentum spirituale & cælestè perficitur. *Libro 20 epist. 30*

D. AVGVSTINVS.

Augustinus in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, In Eucharistia non debet pura aqua offerri, vt quidam sobrietatis falluntur imagine, sed vinum cum aqua mistum: quia *Cap. 75. in ma. 3. post Eucharistia*

quia & vinum fuit in redemptionis nostrę mysterio, cum dixit, Non bibam à modo de hoc genimine vitis. Et aqua mistum, non quòd post cœnam dabatur, sed quòd de latere eius lancea perfosso, aqua cum sanguine egressa vinum de vera eius carnis vite: cum aqua expressum ostenditur. Vel si quispiam dixerit illud opus non esse Augustini, prorsus nihil facit, nec quidquam infirmat, quia alibi habemus Augustini suppetias ad istam veritatem, in libris suis cognitis: nempe in De doctrina Christiana. Ibi enim refert nonnulla verba diui Cypriani, quibus Cyprianus quæstionem hanc terminauit: refert, inquam, Augustinus, & non dubium quin probet, licet ad aliud propositum ea verba Cypriani introduxerit. Dicit ergo Augustinus, Soluitur quippe ibi quæstio, in qua quaeritur, Vtrum calix Dominicus aquam: solam, an eam vino mistam debeat habere? Sed exempli gratia aliquid inde ponendum est. Post principium ergo Epistolæ, iam soluere incipiens propositam quæstionem, Admonitõs autem vos sciatis, inquit, vt in calice offerendo Dominica traditio seruetur, neque aliud fiat à nobis quàm pro nobis Dominus prior fecit: vt calix qui in commemorationem eius offertur, vino mistus offeratur. Hæc ille.

D. AMBROSIVS.

Ambrosius ad idem tradit, quòd vino aqua miscenda est in sanctissimo Eucharistiæ sacrificio: & explicat, qua ratione in calice aqua admisceatur vino, & de mysterio illius. Dicit enim in De sacramentis, Diximus ergo quòd in altari construatur calix & panis. In calicem, inquit, mittitur vinum. Et quid aliud? Aqua. Sed tu mihi dicis, Quemodo ergo Melchisedech panem & vinum obtulit? Quid sibi vult admistio aquæ? Rationem accipe. Primum omnium, figura quæ ante præcessit tempore Moïsis quid habet? Quia cum sitiret populus Iudæorum, & murmuraret quòd aquam inuenire non posset, insitit Deus Moïsi vt tangeret petram de virga, &c. Idem Ambrosius in De sacramentis, Calix est vini & aquæ pleuus; vbi verba Christi

Christi operata fuerit, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit.

MARTINVS Episc. Bracchar.

Martinus Episc. Braccharenfis, Non oportet aliquid aliud in sacramento offerri, præter panem, & vinum, & aquam; quæ in typo Christi benedicuntur: quia dum in cruce penderet, de corpore eius sanguis effluxit, & aqua: hæc tria, vnum sunt in Christo Iesu. Hæc hostia & oblatio Dei in odorem suauitatis.

Libro de
Græcorum
Synodis,
cap. 55.

Concil. Carthaginense.

Concilium Carthaginense tertium, In sacramentis corporis & sanguinis Domini, nihil amplius offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis, & vinum aquæ mistum.

Cap. 24.

Concil. Constantinopol.

Concilium Constantinop. tertium, vniuersale sextum inquit, Quoniam nouimus in Armeniorum regione vinum tantum in sacra mensa offerri, aquam illi non miscentes, qui incruentum sacrificium peragunt, præterentes, Ecclesiæ doctorem Ioannem Chrysof. in interpretatione Matth. hoc asserentem. Vt iam nunc ab ignorantia liberentur, illius patris mentē orthodoxè aperimus. Cum enim antiquam Hydroparastarum hæresim, qui pro vino sola aqua in sacrificio vsi sunt, subuerteret, illam orationem composuit, in qua aquæ in sacrificio Missæ adiunctionem amouere illi existimant: cum tamen non doceat sanctus per solum vinum oblationem fieri; quãdoquidem & sux Ecclesiæ, vbi est illi pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradidit, quãdo incruentum peragi sacrificium oportet, ex præcioso & honorando nostri redemptoris sanguine & aqua con-temperationem attendens, quæ in torus mundi viuificationem effusa est, & peccatorum redemptionem. Et in omni etiam Ecclesiâ vbi spiritalia luminaia refulserunt, hic ordo diuinitus traditus seruetur. Nam & Iacobus Domini nostri Iesu Christi secundum carnem frater & Basi-

Can. 32.

Lib. 4.
cap. 31.

Lib. 5.
cap. 1.

De consec.
distinet. 2.
c. Panis.

DE SACRIFICIO

& Basilius Cæsariensis Archiepiscopus, cuius gloriâ omnem terrarum Orbem peruasit, mystico nobis inscripto tradito sacrificio, ita peragendum in sacro mysterio ex aqua & vino sacrum poculum ediderunt. Et qui Carthagine conuenerunt sancti patres, ita aperte tradiderunt. Si quis ergo Episcopus vel Presbyter non secundum traditum ab Apostolis ordinem facit, deponatur: vt imperfectè ac simpliciter mysterium enuncians, & quæ tradita sunt innouans.

D. Bernardus.

*Est sermo
in cena
Domini.*

Bernardus in quodam sermone, Et sciendum quod aqua mista cum vino, notat vnionem membrorum cum capite suo. Aquæ enim multæ, populi multi. Tres autem portiones quæ in altari sunt de corpore Christi, mysticam significationem habent, &c. Non intelligit Bernardus quod corpus Domini diuidatur in Eucharistia, sed sacramentum.

Petrus Longobardus.

*Lib. 4. di-
stinct. 15.
De con-
secrat. di-
stinct. 2. ca.
Cũ omne.*

Magister sententia dicit, Aqua verò admiscenda est vino: quia aqua populum signat, qui per Christi passionem redemptus est. Calix ergo Dominicus iuxta Canonum præceptum, aqua & vino mistus debet offerri: quia videmus in aqua populum intelligi, in vino ostendi sanguinem Christi. Cùm ergo in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur: & credentium plebs ei in quem credit, copulatur. Infrà, Si verò queritur, An irritum sit quod geritur, si aqua prætermittatur? Audi quod sequitur in eodem canone, Non potest, inquit, Calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrunque miscatur, &c. Infrà, Si quis ramen non intendens introducere hæresim, obliuione, vel ignorantia aquam prætermiserit, non videtur esse irritum sacramentum: sed ille grauius est corripendus.

*De conse-
cra. di-
stinct. 2. ca.
Nō debes.
Et ca. Sicut
in sanctifi.*

S. THOMAS.

S. Tho-

MISSAR, LIB. II.

143

S. Thomas mouet quæstionem, Vtrum aqua sit vino permiscenda: Determinat iuxta partem affirmatiuam, quod sic. Allegat Alex. ita scribentem, In sacramentorū oblationibus, quæ inter Missarum solennia Domino offeruntur, panis tantum & vinum aqua permistum, in sacrificium offerantur. His addit, Dicendum, quod vino, quod offertur in hoc sacramento, debet aqua misceri. Primò quidem propter institutionem: probabiliter enim creditur, quod Dominus hoc sacramentum instituerit in vino aqua permisto, secundum morem illius terræ. Vnde & dicitur, Bibite vinum, quod miscui vobis. Secundo, quia hoc conuenit representationi Dominicæ passionis. Vnde dicit Alex. Papa, Non debet in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrunque permistum: quia vtrunque ex latere eius in passione sua profuisse legitur. Tertiò, quia hoc conuenit ad significandū effectum huius sacramenti, qui est vnio populi Christiani ad Christum: quia, vt Iulius Papa dicit, videmus in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi sanguinem Christi. Ergo cùm in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur: Quarto, quia hoc competit ad vltimum effectum huius sacramenti, qui est introitus ad vitam æternam. Vnde Ambr. dicit in lib. de sacramentis, Redundat aqua in calicem, & salit in vitam æternam. Hæc ille.

Prover. 9.

lib. 4.

DAMASCENVS.

Damascenus in suis sententiis dicit, Christus calicem ex aqua & vino mistum tradidit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est calix sanguinis mei.

PASCASIVS.

Pascasius etiam dixit, Cur in calice aqua miscetur, illa permaximè causa est, quia de latere Christi vbi passio completeretur, sanguis pariter & aqua manauit. Quod certè Apostoli mysterium plenè intelligentes, siendum in calice censuerunt: vt nihil deesset nobis de sacramento ad

T

comme.

commemorati onem passionis, quod tunc existit in cruce in consummatione nostræ redemptionis:

B E D A.

Beda super Marcum, Quia nos in Christo & Christū in nobis manere oportet, vinum cū aqua miscetur: quia teste Ioan. Aquæ populi sunt.

G A B R I E L B I E L.

lect. 35.
litera K.
ibid.
litera L.
litera M.

Gabriel Biel super Canonem Missæ, mouet quæstionem. Vtrum solum vinum sit materia apta consecrationis: an requiratur aquæ admixtio? Respondet ad dubium, quod aquæ admixtio non est de necessitate sacramenti, licet sit de necessitate ministri consecrantis: id est, ut rectè, benèq; agat. Probat primum per multa, quod aquæ admixtio non est de necessitate sacramenti. Deinde probat etiam per multa, quod aqua sit apponenda, & si minister non apponeret, grauiter peccaret. Concedit quod Christus admisit aquam vino, licet nullus Euangelistarum hoc scribat; negat tamen aquam necessariò esse vino ad miscendam, de necessitate sacramenti.

Ibid.
litera.

Idem auctor mouet etiam quæstionem, Vtrum aqua vino admixta, in sanguinem conuertatur? Post multa autem interposita, reperit eandem quæstionem, & respondendo dicit, De hac quæstione recitat Inno. III. in De celebratione Missæ, tres opiniones, &c. Explicat Gabriel illas tres opin. sic, Vna est quod aqua adiuncta vino, manet in sua specie, vini accidentibus circumfusa: ita quod vini saporem assumit, non tamen sui substantiam derelinquit. Secunda opinio fuit, quod vinum conuertitur in sanguinem, & aqua in id quod cum sanguine de latere Christi effluxit. Tertia opinio, quod aqua cū vino transubstantiatur in sanguinem mista vino. Duas opiniones primas, id est primam & secundam, impugnat istam Gabriel: de tertia autem hic vltimè posita, dicit, Hanc opinionem probabiliorè dicit Innocent. quam communiter sequuntur Doct. theologiæ, scilicet S. Tho-

Ibid.
litera O.
Innocent.
c. iiii.
Martida.

mas

mas, Scotus, & cæteri, tanquam indubitatam. Si tamen sic intelligitur, quod aqua post admisionem cum vino, per actiuitatem vini transit & conuertit in vinum: & facta vinum, conuertitur in sanguinem Christi. Vnde dicit Scotus, Vno apponere aquam, non est simpliciter necessariū de necessitate sacramenti: quia etiam quando apposita est, non conuertitur in sanguinem, nisi prius sit conuersa in vinum. Sicut enim modicum vinum admixtum aquæ, absorberet ab ea, & perdit virtutem & speciem vini: vt si gutta vini in dolium aquæ mittatur, statim corrumpitur, & conuertitur in aquam: ita vice versa, modica aqua missa in calicem vini, & vino alteratur, & tandem corrumpitur, & conuertitur in vinum. Et sic aqua in vinum naturali operatione conuersa, per transubstantiationem super naturalem, conuertitur in Christi sanguinem, & non aliàs, nec aliter. Hæc ille.

S. Tho.
Scotus.

Scotus
lib. 4.
dist. 16.
q. 7.

*Probatur vnica Conclusio ad Articulum septimum, qua probè dicitur, Missæ Canonem, omnino erroris esse exortum, totumq; à veritate, & pietate pendere, ideoq; nulla ex parte esse abrogandum. Canonem eundem variè à variis diuidi demonstratur. Cur antequàm sanctissimi mystirij celebrationem aggrediamur, Prolegomena quædam, & preparati onem quadrupli-
cem præmittamus.*

CAPVT XVIII.

Quemadmodum Solis huius corporei, qui omnia lustrat, splendor notus est; ita etiam sacri Canonis Missæ veritas ac pietas perspicua, notaq; est. Vnde, siquis hanc veram erga Deum nostrū verum religionem non videat, non difficultas ipsius veritatis intelligendæ, in ipso Canone, sed in mente seu oculis spiritualibus esse citrà dubium videatur. Quemadmodum non in Sole, sed in oculis nocturæ, vel nicticoracis, aut vesperilionis est defectus; vt lumen Solis non aspiciat, nec interdiu res videat. Nisi quod naturalè est nocturæ non posse tantam Solis lucem perferre, vt pote quia parua sit eius virtus visua

lucem contuendam, & grauius retundatur acies suæ intuitionis à tam excellenti visibili: proportio enim requiritur inter sensum & sensibile, ob quam requisitam non timuit Arist. tradere, quòd excellens sensibile aut corripit sensum, aut contristat. Nobis autem hominibus, præsertim Christianis, non est ex natura, sed ex vitio, si quis veritatem aut pietatem sacri Canonis non intuetur, non videt, aut non intelligit: veluti non ex natura, sed ex vitio nobis est, si quis veritates revelatas, sibi ex parte Dei propositas, non percipit mente. Quando quidem adest gratia, & semper præstò est, præparans, & totum peragens officium suum, quantum nobis est necessarium: & sufficit, si voluerimus assensum præbere, eique in consensu cooperari. Noster igitur est defectus, & in nobis difficultas percipiendi intelligendique sine dubio de cumbit, si quis in sacro Canone veritatem, aut pietatem, aut religionem non agnoscat, nec intelligat. Superbiam habet in mente, iram, ambitionem, cupiditatem, aut vitium aliquid aliud, quòd, velut festuca in oculo corporali, impedit visionem spiritalem. Sicut enim ira, ita superbia, ita ambitio, ita cupiditas turbat animû, ne possit cernere verum. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: sicut Deum videbit, ita & veritates Dei. Animalis nanque homo, quæ Dei sunt, non sapit.

Matth. 5.

Nobis ergo sufficit, quòd ex Dei gratia in sacro Canone videmus veritatem, pietatem, ac religionem: errorem autem nullum. Si quis putat se habere quòd in oppositum obiciat, præferat, & respondebimus. Dauid dixit, Credidi propter quod locutus sum. Sic & nos cum omni humilitate, veritate, ac obedientia dicimus, Credidimus, propter quod locuti sumus. Quia credimus, intelligimus. Aduersariis autem dicimus ex charitate, & cum veritate, Nisi credideritis, non intelligetis. Horum enim mysteriorum diuinorum, & harum veritatum altissimarum apprehensio cognitioq; Christianorum est fidelium catholicorum, non aliorum: non aliorum, inquam, quia alij fidem sine fide quærun, pietatem sine pietate, religionem sine religione, veritatem cum iniustitia, Christum cum Belial, ideò non proficiunt, nisi in peius, sicut sua fors est, & con-

& consuetudo antiquissima; prout de illis iam olim dixit Apostolus Paulus.

Caanon noster, vel totus, vel magna ex parte, est antiquissimus, prout reperimus Aug. & Ambr. multa ex illo referte: vade ipse satis sua antiquitate, & sanctorum patrum, qui eo vsi sunt, auctoritate commendatur. Si aliquid habuisset erroris, quo nam pacto id non viderent patres illi oculatissimi, & vigilantissimi? Viderent perfectò, si vel minimum erroris illi inessent: sed non viderunt, quia non inerat. An inerat, & ipsi viderunt, sed tacerunt? Absit. Impiissimum esset & error grauissimus, sic iudicare de viris illis piensissimis, doctissimis, & veritatis studiosissimis: qui in omnibus & per omnia, quæ Christi erant, ex toto corde quærebant, veritatem, pietatem, fidem, spem, charitatem, religionem.

Iacobus frater Domini secundum carnem, & Basilius Cæsariensis Episcopus ediderunt (aliàs, scripturis addiderunt nobis) Missæ celebrationem. Ex quorum auctoritate patet, conuenienter singula circa hoc dici.

de consecr.
distict. 1.
c. 123.

Gregorius in suis Epistolis ex Registro, Ioanni Episcopo Syracusano, contra aliquorum murmurationem, rationem reddit Missæ ordinationis. Inter causas murmurationis, vt ipse refert, vna illa erat, quia orationem dominicam mox post Canonem dici statuit. Responder Gregorius ad omnia; & quantum pertinet ad istam objectionem, dicit, Orationem autem Dominicam idcirco mox post precem dicimus, quia mos Apostolorum fuit, vt ad ipsam solummodò orationem oblationis hostiam consecrarent. Et valde mihi inconueniens visum est, vt precem, quam Scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionem, quam Redemptor noster composuit, super eius corpus & sanguinem, non diceremus. Hæc ille. Ecce iam tunc Canon Missæ erat, quem illi patres antiqui, etiam Canonem appellabant: quem etiam Diuus Gregorius appellat precem, quam in super confiretur ab Scholastico quodam compositam. Auxit Gregorius præfatione Canonis, Diesque nostros in tua pace disponas, &c. Sed, vt constat, iam erat sacer Canon.

Grego.

Lib. 7.
cap. 63.

*Gabriel, super cano.
lect. 15.*

Canon, secreta, actio, seu sacrificium, est pars principalior totius Missæ, in qua præmissis populi illuminatione, consecrandorumque munerum oblatione, agitur de ipsorum munerum consecratione, quæ in verum Christi corpus & sanguinem substantialiter conuertuntur. Hic Canon incipit ab illo verbo, Te igitur, & continuatur vsque ad mysterij consummationem, quæ secundum Albertum, protenditur vsque ad illam clausulam, Oremus, præceptis salutaribus moniti, &c. Vel secundum Alex. de Alez. & Gregorium, quod ante orationis Dominicæ additionem, iam Canon appellabatur. Verum nihil prohibet, quo minus facta additione, iam totus simul Canon dicatur. Canon Græcè, Latine sonat, Institutio, secundum Papiam, & secundum Isidorum idem est quod regula. Hæc autem verborum connexio, quam Canonem appellamus regulariter, partim à Christo Domino, partim à sanctis Patribus instituta est. A Christo quidem instituta sunt verba substantialia, quæ formam integram consecrationis. Cætera verò, quæ ad laudem Dei dicuntur, & orationes, quæ à populo offeruntur, à sanctis Patribus non vno tempore, nec ab vno tantum secundum Innocen. & Durandum in rationali, sed à diuersis & diuersis temporibus particularim edita sunt, & per Gelasium Papam, decimum quintum à Beato Petro, principaliter simul ordinata: cui tamen etiam posterius quædam addita sunt, vt ostendit Gabriel super Canonem, suis in locis. Vnde Glossa super cap. Iacobus, dicit, Verba quibus corpus conficitur, ab ipso Domino sunt tradita: sed post, alij alia addiderunt ad decorem, & solennitatem. De beato Petro, quod ipse primus intelligatur celebrasse Missam cum solennitate Pontificali in Antiochia, farentur Hugo in de Sacramentis, & Antoninus in suis partibus: licet in dicto cap. Iacobus dicatur, quod Iacob. frater Domini secundum carnem & Basilius Cæsariensis, Episcopus, addiderunt nobis Missæ celebrationem. bene enim Glossa ibi exponit, dicens, Ordinem celebrandæ Missæ.

Diuiditur autem Canon variè à variis. Nam Guil. in rationali

rationali, triplicem recitat diuisionem: harum vna in partes vndecim, alia in partes duodecim, tertia in sex, diducitur. Alex. de Alez. diuidit in partes tres, subdividendas. Dominus Alber. similiter in tres, non tamè eadem, sed longè alia diuisione.

Gabriel Biel super Canonem, visis istis omnibus & ex parte recitatis, dixit, Sed quasi medium tenentes, dicimus, quod textus sacri Canonis, videlicet ab illo loco, Te igitur, vsquæ ad Dominicæ orationis præfationem, quæ incipit ibi, Oremus, præceptis salutaribus moniti, ibi enim terminatur Canon, secundum Dominum Alber. vt tactum est. Hic, inquam, textus conuenienter diuiditur in partes sex principales. In quarum prima petitur à Deo benedictio appositorum munerum, quæ pro tota Ecclesia offeruntur. In secunda ponitur sanctorum inuocatio, quorum meritis & precibus nobis dona à Domino conferuntur, ibi, Communicantes. In tertia petitur sacrificiorum oblatorum acceptatio, qua electi à perfidis diuiduntur. In quarta ponitur verborum forma, quibus consecratio conficitur: & panis viniq; substantiæ in Christi corpus & sanguinem conuertuntur.

In quinta ponitur consecratorum commemoratio, & salis petitur his, qui sacrificio perfruuntur. In sexta subinfertur refrigerij ac suffragij postulatio: & iterata sanctorum inuocatio, quatenus quæ petimus, à Domino concedantur. Agit de istis omnibus Gabriel exactissimè, nihil minus vnquam habuit, quàm quod in sacro Canone aliquem errorem, vel minimum inueniret.

Ad antiquitatem nostri sacri Canonis, facit profecto quod Ambro. ait in De sacramentis, Et sacerdos (inquit) dicit, Ergo memores gloriosissimæ eius passionis, & ab inferis resurrectionis, & in cælum ascensionis, offerimus tibi hanc immaculatam hostiam, rationabilem hostiam, incrementam hostiam, hunc panem sanctum, & calicem vitæ æternæ: & petimus & præcamur, vt hanc oblationem suscipias in sublimi altari tuo per manus Angelorum tuorum.

Vnde saltem ex isto loco Ambro. non parum constar, quam grauitè errant, qui Canonem Missæ paulè ante

*Alex. de
Alez.*

*Alber.
Gabriel
lect. 20.*

*Ambro.
lib. 4.
cap. 6.*

*Papias.
Isidorus.
lib. 6. Etymolog.
cap. 16.*

*Innocen.
Durand.
Gelasius
Papa.*

*De consecr.
disting. 1.*

*Hugo lib. 2
par. 8.
c. vi.
Antonin.
par. 1.
tit. 6.
cap. 89.*

Greg. tempora, à quodam Scholario consutum fingit. Fuit enim Ambro. aliquot seculis ante Grego. Neque Gregorius, qui Scholarius, aut Scholasticum memorat, explicat quo tempore ipse fuit. Quinimò si ipse, qui à beato Grego. dictus est Scholasticus, aut Scholarius, est ille Epiphanius, qui olim quasi cognomento dicebatur Scholasticus; manifestum est, ipsum Epiphaniū vixisse ante annum 570.

August. in
sermone
quodam.

August. in Sermone de Corpore Christi, nonnulla refert ex nostro sacro Canone. Dicit enim, Recolite comē, & aduerite veritatem. Missa enim dicitur eò quod celestis nuntius ad consecrandum viuificum corpus adueniat: iuxta dictum Sacerdotis dicentis: Omnipotens Deus, iube hæc petferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum, &c. Idem auctor in lib. ex dictis Basilij memorat prolixam orationem, quam iam suo tempore Sacerdotes super panem & calicem dicebant, dum consecrabant. Docens enim seruandas esse Ecclesiæ consuetudines, etiam non per scripturas à Patribus traditas, & ostendens quod mala sequerentur, & quod bona cogeremur deponere, si eos non seruaremus, dicit: Quæ enim, vt inde exordiamur, scriptura salutiferæ crucis signaculo fideles docuit insigniri, vel quæ trifariam digesta super panem & calicem prolixæ orationis, vel consecrationis verba commendauit? Nam non modò quod in Euang. continetur, vel ab Apostolo, quod est inferum se cretis dicimus, sed & alia plura adiciamus, magnā quasi vim commendantia mysteriis, fortè aliàs, mysteria, seu mysterium.

Habetur.
Distinct. 7.
c. ecclesi-
asticarum
in Iliu.

Basilius.
cap. 27.

Basilius etiam in lib. de Spiritu sancto, dicit: Si aggredemur non scripto proditas consuetudines, velut non magnā vim habentes reicere, eimprudentes etiam ipsis principalibus Euangelij partibus damnū inferremus, imò potius ipsam Euangelij prædicationem ad nudum nomen contraheremus: Velut, verbj gratia, vt eius quod primum & communissimum est, primam mentionem faciam, Figura crucis signare eos, qui in nomen Domini nostri Iesu Christi spem habent, quis scripto docuit? In-

uocati-

uocationis verba dum ostenditur panis Eucharistiæ: & poculum benedictionis, quis sanctorum, scripto nobis reliquit? Non enim his contenti sumus, quorum Apollolus aut Euangelium mentionem facit, sed & antea, & postea, alia quædam dicimus, velut magnum robur ad mysteria habentia, ex doctrina, scripto non prodita, assumpta, &c.

Ecce ab antiquissimis temporibus in celebratione huius diuini sacrificij, multa consueuerunt Patres dicere, ex traditione: quæ etiam in diuinis scripturis non essent explicata, maximè tamen obseruabantur, & multum ad debitam celebrationem reparabantur conducere. Perpulchrè etiam magnus ille Basilius Cæsariensis Episcopus, cuius claritas toto Orbe terrarum refulsit in scripturis, notauit in verbis statim allegatis, quòd, qui consuetudines non scripto proditas, velut non magnam vim habentes reiciunt imprudentes, etiam ipsis principalibus Euangelij partibus damnū inferunt, imò potius ipsam Euangelij prædicationem ad nudum nomen contrahunt. O doctrinam verè Christianam, & verè dignam, quæ semper in memoria & in omnibus animis Christianis habeatur. Necessè est igitur vt consuetudines Ecclesiæ etiam non scripto proditas conseruemus, ne ipsis principalibus Euangelij partibus damnū inferamus, ne ipsam Euangelij prædicationem ad nudum nomen contrahamus. Hinc est quod dicebat diuus Ioannes Chrysostr. Traditio est, nihil quæras amplius.

Chrysostr.

Quia igitur in hoc sacramento & sacrificio totum mysterium nostræ salutis comprehenditur, ideo præ cæteris sacramentis cum maiori solemnitate agitur, vt satis Christianè notauit S. Thomas. Est enim in eo totus Christus verus Deus & verus homo, Mediator Dei, & hominum: totus in eo continetur, totus in eo offertur. Atque est profectò præcipuus vel maximus cultus Dei, in sacræ Eucharistiæ adoratione, & in eius summo Patri oblatione. Et denique, penè omnis Ecclesiæ deuotio, est in ordine ad hoc sacramentum, vt bene notauit Scotus lib. 4. scapentiarum, & post ipsum, Gabriel Biel super

S. Tho.
par. 3.
q. 83.
art. 4.

Scotus
distinct. 8.
q. 1.
Gabriel
Biel.
lect. 5.

distin. 8. super Canonem Missæ, Propter hoc enim Clericus deuote & maiori diligentia persoluit officium diuinum. Propter hoc populus deuotius audit Missam, quam quodcunque aliud officium Ecclesiasticum. Propter hoc etiam populus deuotius, singulique cum maiori diligentia confitentur peccata, dum intendunt secundum Ecclesiæ ordinationem saltem semel in anno communicare, &c. que Gabriel bene explicat.

Eccle. 4.
Eccl. 18,

Quia autem hoc mysterium est altissimum, ac dignissimum, summè diligendum, ac summè tremendum: & quia in diuinis scripturis legimus, Custodi pedem tuum, ingrediens domum Domini. Ante orationem, præpara animam tuam. Ideo ante celebrationem huius diuini mysterij, id est, antequàm ad celebrationem huius mysterij accederetur, duo præmittit sancta Mater Ecclesia, ex antiquissima traditione: videlicet præparationem quandam quatuor partes habentem, qua populus & Clerus præparantur, ad dignè agenda ea quæ sequuntur: & quandam instructionem, quæ fit per doctrinam Prophetarum, Epistolarum, Euangeliorum, & cæter. Ad præparationem pertinet primum, laus diuina, quæ fit in introitu, secundum illud Psalmi, Sacrificium laudis honorificabit me. & Illuciter, quo ostendam illi salutare Dei. Ad præparationem pertinet secundò, commemoratio præsentis miseriarum, dum misericordia petitur dicendo, Kirie eleison. ter quidem pro persona Patris, ter autem pro persona Filij, cum dicitur, Christe eleison, & ter pro persona Spiritus sancti, cum dicitur, kirie eleison. contra triplicem miseriam, ignorantiarum, culpæ, & pœnæ: vel etiam ad significandum, quòd omnes personæ diuinæ, sunt in se inuicem. Ad præparationem pertinet tertio, commemoratio cælestis gloriæ, ad quam tendimus post præsentem vitam & miseriam: & hoc memorat Ecclesia, dicendo, Gloria in excelsis Deo. Quod cantatur in festis, in quibus commemoratur cælestis gloria: intermittitur autem in officiis luctuosis, quæ ad commemorationem miseriarum pertinent. Ad præparationem pertinet quarto oratio, quam

quam sacerdos pro populo facit, vt digni habeantur tantis mysterijs. Præmittitur etiam instructio populi, quia vt constat omnibus, sacra Eucharistia, tam vt sacramentum, quam vt sacrificium, est mysterium fidei: ad quod profectò non pertingit sensus, nec naturalis ratio, sed fides, atque ratio per fidem. Fit autem ipsa instructio dispositiue quidem per doctrinam Apostolorum & Prophetarum, quæ in Ecclesia legitur per Lectores & Subdiaconos. Post ipsam lectionem cantatur à Choro graduale, quod significat perfectum vitam: & Alleluia, quod significat spirituales exultationem: vel tractus in officiis luctuosis, qui significat spirituales gemitum. Hæc enim consequi debent in populo ex prædicta doctrina. Perfectè autem populus instruitur per doctrinam CHRISTI in Euangelio contentam, quæ à summis ministris legitur, scilicet à Diaconibus. Et quia CHRISTO credimus tanquam diuinæ veritati, secundum illud, Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Ego sum via, veritas, & vita. Lecto Euangelio, Symbolum fidei cantatur, in quo populus ostendit, se per fidem CHRISTI doctrinæ assentiri. Cantatur autem hoc Symbolum in festis, de quibus aliqua mentio in ipso Symbolo, sicut in festis CHRISTI, & Beatæ Virginis, & Apostolorum, qui hanc fidem fundauerunt, & aliis huiusmodi.

Ita igitur populo præparato & instructo, consequenter iam acceditur ad celebrationem mysterij; quod quidem & offertur vt sacrificium, & consecratur & sumitur vt sacramentum. Vnde primò, peragitur oblatio, secundò, consecratio materiarum oblatæ, tertio, eiusdem perceptio. Circa oblationem verò, duo aguntur, videlicet laus populi in cantu offertorij, per quod significatur lætitia offerentium; & oratio Sacerdotis, qui petit, vt oblatio populi sit Deo accepta. Vnde & dixit David, Ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc, & populum tuum qui hinc repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. & postea orat, dicens, Domine Deus custodi hanc voluntatem. Deinde circa consecratio-

secrationem, quæ super naturali virtute agitur, primò excitatur populus ad deuotionem in præfatione, vnde & monetur, sursum corda habere ad Dominum. Et ideo finita præfatione populus deuotè laudat diuinitatem Christi, cum Angelis dicens, Sanctus, Sanctus, Sanctus: & humanitatem, cum pueris dicens, Benedictus qui venit.

De antiquitate, veritate. & ratione eorum, quæ in Missa ante sacrum Canonem dicuntur.

CAPVT XIX.

Monia hæc exactissimè elucidauit S. Thomas in suis partibus. Antiquitatè autem horù si quærimus, certè in alijs antiquioribus reperimus abundantiorè. De Introitu enim Missæ seu ad Missam cum decantatione Psalmorum in laudibus diuinis, constat apud Dionysium in De Ecclesiastica Hierarchia, dicentem, Itaque Pontifex quidem vbi orationem sanctam super diuinum altare perexit, ex ipso incensum adolere iuchoans, omnem phaniambitum circuit: Demum ad sanctum altare iterum rediens, psalmorum incipit melos concinentibus secum sacra carmina, omnibus Ecclesiastici ordinis gradibus. Hæc ille. Et ibi agit de lectione scripturarum, quæ post introitù erat in vñ, dicens: Deinde ministrorum officio, sanctarum scripturarum lectio, suo ordine recitatur, &c. Sumitur autè introitus Missæ, vt pluries, de psalmis, vel saltem cum psalmis cantatur etiam nunc apud nos: quia (vt idem Dionysius dicit in De Cœlesti Hierarchia) Psalmi comprehendunt per modum laudis, quicquid in sacra scriptura continetur. De Kirie eleison in Missa, constat ex concilio Valensì circa annum 450. celebrato, in quo ita habetur. Et quia tam in Sede Apostolica, quàm etiam totius Orientis atque Italix prouincias, dulcis & nimium salubris consuetudo intromissa est, vt Kirie eleison frequentius cum grandi affectu ac

com-

compunctione dicatur: placuit etiam nobis, vt in omnibus ecclesijs nostris ista consuetudo sancta, ad Missas, Deo propitiante, intromittatur. De Gloria in excelsis Deo, &c, constat apud Telephorum Martyrem, qui de hoc hymno angelico in Missa decantado, ita dixit, Nocte sancta natiuitatis domini saluatoris, Missas celebret, & hymnum angelicum in eis solenniter decantet: quoniam & eadem nocte, ab Angelis, pastoribus nunciarius est. Vnde & Damasus de eodem Telephoro ita refert. Telephorus natione Græcus. Hic fecit vt ante sacrificiũ, hymnus diceretur Angelicus, hoc est, Gloria in excelsis Deo. Vixit, autem sanctus Damasus, qui de Telephoro scripsit, anno Domini 365. De Pax vobis, siue Dominus vobiscum. quod dicit sacerdos, & de Cum Spiritu tuo, quod dicit populus, constat apud Chrysostomũ, super Mattheum, in epistola ad Colossenses, & in posteriori epistola ad Corinthios. Vixit Chrysostomus, anno Domini 414. De Collectis in sacrificio Missæ constat apud eundem Chrysostomum, in De Sacerdotio, & apud Augustinum in epistola ad Vitalem, atque in Epistola ad Paulinum, vbi expressè loquitur de orationibus seu deprecationibus, quas facimus in celebratione sacramentorum, antequàm illud, quod est in Domini mensa, incipiat benedici, &c. De Amen in fine orationis, seu deprecationis, constat apud Iustinũ Martyrem, dicentem in Apologia, Absolutis igitur precibus, & gratiarum actione, quilibet è populo, qui adest, factis vocibus exclamat, Amen dicendo. Amen autem Hebraica lingua, idem est quod Fiat. De epistola, seu Lectione scripturæ, constat apud Dionysium Martyrem Areopagitam, in De Ecclesiastica Hierarchia, vbi dicit, sicut iam posuimus. Deinde ministrorum officio, sancta scripturarum lectio, suo ordine recitatur. Constat etiam ex actis Concilij Valentini Hispaniæ: vt palam fiet ex statim dicendis. De Euangelio, constat apud concilium Valentinum Hispaniæ celebratum anno 14. Theodorici Regis. Nanque in eius actis ita habetur. Inter cetera hoc censuimus esse obseruandum, vt sacra sancta Euangelia ante munerum illationem in Missa Cathedrali

de Gloria in excelsis deo in Missa Teleph. epist. 1. Damasus in vita S. Teleph. De Pax vobis, seu dominus vobiscum, Chrysof. Hom. 33. Homil. 3. Hom. 18. De Collectis in Missa, Chrysof. lib. 6. August. epist. 107. epist. 56. de Amenustinus Martyr. Apol. 2. De Epist. diu. cap. 3. part. 2. de Eug. Concilium Valentini Hispaniæ, cap. 1.

S. Tho. part. 3. q. 83. art. 4.

Diony. cap. 3. par. 2.

de introitu Missæ.

ibid.

cap. 3.

de Kirie eleif. Concilium Valens. Canon. 5.

De Symb.

techumenorum, in ordine lectionum, post Apostolum, legantur. De Symbolo fidei in Missa, constat ex concilio Toletano tertio. circa annum Domini 580. in quota legimus, Consulo pium & religiosi Reccare. di Regis, constituit Synodus, vt per omnes Ecclesias Hispaniæ & Galliciæ secundum formam Orientalium Ecclesiarum, Concilij Constantinopolitani, hoc est, ceterum & quinquaginta Episcoporum, Symbolum fidei recitetur: vt priusquam Dominica dicatur oratio, voce clara prædicetur, quo fides vera manifesta sit, & testimonium habeat, & ad Christi corpus & sanguinẽ prælibandum, pectora populorum fide purificata, accedat, &c. De lotionẽ manuum in Missa, ac de panis sacrificij & Calicis ad altare delatione, vt apud nonnullas Ecclesias adhuc obseruatur in quibusdam festiuitatibus, constat ex Dionysio Areopagita, glorioso Christi Martyre, in De Ecclesiastica Hierarchia. e Præfatione, quæ dicitur in sacrificio sanctissimo Missæ, constat apud Cyprianum Martyrem, dicentem, Sacerdos ante orationem, præfatione præmissa, parat fratrum mentes, dicendo, Sursum corda: vt dum responder plebs, Habemus ad Dominũ, admoneatur, nihil aliud se, quàm Dominum, cogitare debere. Constat etiam apud Ioannem Chryostomum, Homilia in Enceniis. Constat & apud Augustinum in multis locis, In De sancta viduitate dicit, Nemo est donis Dei beatus, qui donanti existit ingratus. Quia & illud, quod inter sacra mysteria cor habere sursum iubemur, ipso adiuuante id valeamus, quò iubente admoneamur. Et in De bono perseverantiæ. In sacramentis fidelium dicitur, vt, Sursum habeamus corda, quod munus est Domini. De quo munere ipsi Domino Deo nostro gratias agere à Sacerdote post hanc vocem, quibus hoc dicitur, admonemur, & dignum & iustum esse, respondent. Alibi quæ frequenter. De Præfatione etiam constat apud Ambrosium, cui præter alias præfationes, ascripta est quædam ante annos 450. quæ incipit, Aeternæ Deus, Et tibi hanc immolationis hostiam offerre, &c. vt est videre apud Algerũ, in suo opere De corpore Christi. De Sanctus, Sanctus, Sanctus, constat apud

De lotionẽ manuum sacerdotis in Missa, ac de panis sacrificij & calicis ad altare delatione. Diony. sup. 3. De Præfatione, & Sursum corda. Cypria Concione. Orat. i. concione dominica. Chryost. & hom. 18 ad Cor. 2. August. cap. 16. lib. 2. ca. 13. Ambr. Algerus. li. 1. cap. 51.

concilium Vascense, celebratum, vt iam dictum est, circa annum 450. Ita enim habet, Et in omnibus Missis, siue matutinis, siue quadragesimalibus, siue in illis, quæ pro defunctorum commemorationibus fiunt semper, Sanctus, Sanctus, Sanctus, eo ordine, quoad Missas publicas, dici debeat: quia tam dulcis & desiderabilis vox etiam si die noctuque possit dici, fastidium non poterit generare. De Signo Crucis Missæ sacrificio adhibendo, constat apud Ioannem Chryostomum super Matthæũ. Dicit enim, Neminem pudeat horũ salutis nostræ Symbolorum, atque signorum. Sed veluti coronam sic læto animo crucem Christi circumferamus. Omnia enim quæ ad salutem nostram conducunt, per ipsam consummantur. Nam cum regeneramur, crux Domini adest: Cum sacratissimo alimur cibo, cum in ordine statuiamur vbique ac semper id victoriæ insigne, nobis assitit. Cõstat etiam apud Augustinum super Ioannem, vbi dicit, Poitremò, quid est, quod omnes nouerunt signũ Christi, nisi Crux Christi? Quod signum nisi adhibeatur, siue frontibus credentium, siue ipsi aquæ ex qua regenerantur, siue oleo quo chrismate vnguntur, siue sacrificio, quo aluntur, nihil eorũ ritè perficitur. Idem alibi, Hoc signo crucis consecratur corpus Dominicum, sanctificatur fons baptismatis, iniunguntur etiã Presbyteri, & ceteri gradus Ecclesiastici, & omnia quæcunque sanctificantur hoc signo Dominiæ crucis, cum inuocatione Christi nominis, consecrantur. Idem alibi, Signũ crucis præsidium est amicis, obstaculum inimicis. Huius crucis mysterio rudes catechizantur, eodem mysterio fons regenerationis consecratur, eius crucis signo per manus impositionem baptizati dona gratiarum accipiunt, cum eiusdem crucis caractere Basilicæ dedicantur, altaria consecrantur, altaris sacramenta cum interpositione Dominicorum verborum consciuntur, Sacerdotes & Leuitæ per hoc idem ad sacros ordines promouentur. Et in vniuersum, omnia Ecclesiastica sacramenta, in huius virtute perficiuntur.

Ecce videmus omnia: quæ in Missæ sacrificio facimus ante sacrum Canonem, continere vtiq; veritatem, pietatem

de Sanctis, Sanctus, Sanctus, Concilium Vascense. canon. 6. de signo crucis in Missa. Chryost. Hom. 550

August. trac. 118.

Concione 118. de sepore.

Serm. 19. de sanctis

pietatem, optimas significationes, & antiquitatem, ut optimi testes sunt Diony. Martyr, Iust. Martyr, Concilium Vafense, Telesphorus, Damafus, Chryfoft. Auguft. Concilium Carthaginen. tertium, Valentinum Hispaniæ, Concilium Toletarum tertium, Cypri. Ambro. Est enim in omnibus istis testibus veritas, pietas, religio, & antiquitas.

De his, que in sacro Canone continentur, deque eorum que post hanc sunt antiquitate. Referuntur D. Thomæ obiecta contra sacrificij Missæ ordinem, & eiusdem solutiones ad eadē obiecta apponuntur.

CAP. XX.

D sacrum autem Canonē accedentes, etiam videmus omnia in eo contenta, esse vera, pia, religiosa, & prudentissimè ac sapientissimè ordinata. Sacerdos enim commemorat, primò quidem pro quibus hoc sacrificium offertur, scilicet pro vniuersali Ecclesia, & pro his qui in sublimitate sunt constituti, & specialiter quosdam qui offerunt, vel pro quibus offertur Secundò commemorat sanctos, quorū parrocinia implorat pro prædictis, cum dicit, Communicantes & memoriam venerantes, &c. Tertio petitionem concludit, cum dicit, Ut hæc oblatio pro quibus offertur salutaris. Deinde accedit ad ipsam consecrationem, in qua primò petit consecrationis effectum, cum dicit, Quam oblationem tu Deus, &c. Secundò, consecrationem peragit per verba Saluatoris, cum dicit, Qui pridie, &c. Tertio excusat præsumptionem per obedientiam ad mandatum Christi, cum dicit, Vnde & memores. Quarto petit hoc sacrificium peractum, esse Deo acceptum, cum dicit, Supra quæ propitio, &c. Quintò petit huius sacrificij & sacramenti effectum. Primò quidem quantum ad ipsos fumentes, cum dicit, Supplices te rogamus, &c. Secundò, quantum ad mortuos, qui iam sumere non possunt, cum dicit, Memento etiam Domine, &c. Tertio specialiter quantum ad ipsos sacerdotes offeren

2. Tim. 2.

offerentes, cum dicit, Nobis quoque peccatoribus, &c. Hæc sunt quæ continentur in Canone, sicut palam est omnibus, & sicut S. Thomas optimè adnotauit.

Deinde agitur de perceptione sacramenti & sacrificij, & primò præparatur populus ad percipiendū: tum per orationem cōmuncem totius populi, quæ est oratio Dominica, in qua petimus panem quotidianū nobis dari: ac etiam per priuatam, quam specialiter sacerdos pro populo offert, cum dicit, Libera nos quæsumus Domine, &c. tum per pacē, quæ datur dicendo, Agnus Dei. Est enim hoc sacramentum, vnitatis, & pacis. In Missis tamen defunctorum, in quibus sacrificium offertur, non pro pace præsentī, sed pro requie mortuorum, pax intermittitur. Sequitur deinde perceptio sacramenti, primò percipiente sacerdote, & postmodum alijs dante: quia vt Diony. dicit in De Cælesti Hierarchia, ille qui alijs diuina tradit, primò debet ipse particeps esse. Vltimò autem tota Missæ celebratio in gratiarum actione terminatur populo exultante pro sumptione mysterij, quod significat cantus post cōmunionem, & sacerdote per orationem gratias offerente, sicut & Christus celebrata cœna cum discipulis, hymnum dixit, vt dicitur Matthæi 29.

Horum autem, quæ post sacrum Canonem in celebratione huius diuini sacrificij fiunt, si quispiam querat antiquitatem, eam profectò sine dubio non secus apud patres antiquos reperiet. De oratione namque Dominica, tradit Hieronymus contra Pelagianos: tradit etiam August. sermone quodam, in vigilia Paschæ. De pace, quæ datur in Missa, est videre apud Diony. in De Ecclesiastica Hierar. apud Iust. Martyrē in Apologia. Apud Aug. in Sermonibus in Sabb. Sancto Paschæ, & apud Inno. primum Papam, in Epistola ad Decentium Episcopum. De sacra cōmunionem in Missa, manifestum est apud omnes. De collecta post sacram cōmunionem in Missa, docet Diony. in De Ecclesiastica Hierar. dicens, Sumpra demum atque omnibus tradita cōmunionem diuina, gratias referens, finem mysterijs imponit. De Benedictione quæ datur in fine sacrificij, ita determinauit

S. Tho.
par. 3.
q̄. 83.
art. 4.

De oratione Dominica. Hieronymus. lib. 3. August. Ex concilio Diony. cap. 3. Iulianus. Apolo. 2. August. Innocent. cap. 1.

De Col.
lecta post
cōtionem
Dionxy.
cap. 3.

Concilium Agathense. Missas die Dominico secularibus tenere. speciali ordine præcipimus: ita ut ante benedictionē sacerdotis egredi populus non præsumat. Qui si fecerint, ab Episcopo publicè confundantur. Fuit autem celebratum Concilium Agathen. circa annū Domini 418.

De Bene.
dictione
in fine
Missæ.
cap. 4. 3.
S. Tho.
par. 3.
q. 83.
art. 4.
Oppōnes
Oppo. 1.
Oppo. 2.

S. Thomas satis abundanter ostendit, quòd convenienter ordinantur ea, quæ circa hoc sacramentum dicuntur. Oportuit autem in eo loco contra se ex multis, & secundum catholicam veritatem respondit omnibus. Inter oppositiones sunt quæ sequuntur. Primum, quia hoc sacramentum verbis Christi consecratur, ut Ambrosius dicit in lib. de Sacramentis. Non ergo debent aliqua alia in hoc sacramento dici, quàm verba Christi. Secundò, quia dicimus in Canone, Et elevatis oculis in cælum. Et similiter dicimus, Deditque discipulis suis dicens, Accipite & manducate ex hoc omnes. cum tamē non legamus in Euangelio. quòd tunc Christus oculos ad cælum leuauerit, aut dixerit: Omnes. Tertio, quia omnia sacramenta ordinantur ad salutem fidelium. Sed in celebratione aliorum sacramentorum non fit cōmunis oratio pro salute fidelium defunctorum. Ergo videtur quòd inconuenienter fit in hoc. Quarto, quia hoc sacramentum per certitudinem operatur virtus diuina, ergo videtur quòd superflue sacerdos petat huius sacramenti perfectionem, cum dicit, Quam oblationem tu Deus in omnibus, &c. Quintò, quia sacrificium nouæ legis, multò est excellentius, quàm sacrificiū antiquorum patrum. ergo videtur quòd inconuenienter sacerdos petit, ut hoc sacrificium habeatur sicut sacrificium Abel, Abraham, & Melchisedech. Sextò, quia corpus Christi, sicut non incipit esse in hoc sacramento per loci mutationē, ita etiam nec esse desinit: ergo videtur quòd inconueniēter sacerdos petit, Iube hoc perferri per manus Angeli tui in sublime altare tuum.

Solutiones.

Sol. 1.

Solutiones autem horum obiectorum, sunt sequētes bonæ, & optimæ, quas etiam idē S. Thomas in eodē loco formauit, respōdendo ad prædicta obiecta. Ad primum

num enim dicit verissimè, quòd consecratio solis verbis Christi conficitur. Alia verò necesse est addere ad præparationem populi mentis: & constat etiam quòd ob multas rationes iam assignatas. Ad secundum dicit, quòd sicut dicitur Ioannis ultimo, Multa sunt à Domino facta vel dicta, quæ Euangelistæ non scripserunt. Inter quæ fuit hoc, quòd Dominus in cœna oculos leuauit in cælum, quòd tamen Ecclesia ex traditione Apostolorum habuit. Rationabile enim videtur, ut qui in suscitatione Lazari, & in oratione, quam pro discipulis fecit, oculos leuauit ad Patrem, in huius sacramenti institutione multò magis hoc fecerit, tanquàm in re potiori. Quòd autem dicitur, Manducate & comedite, non differt quantum ad sensum: nec multum refert quid dicatur, præsertim cum verba illa nō sint de forma. Quod autem additur, Omnes, intelligitur in verbis Euangelij, licet non exprimat, quia ipse dixerat, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, non habebitis vitam in vobis. Ad tertium dicit, quòd Eucharistia est sacramentum totius Ecclesiasticæ vnitatis: & ideo specialiter in hoc sacramento magis quàm in alijs debet fieri mentio de omnibus, quæ pertinent ad salutem totius Ecclesiæ. Ad quartum, quòd est septimum eius in ordine, dicit, quòd efficacia verborum sacramentalium impediri potest per intentionem sacerdotis. Nec tamen est inconueniens, quòd à Deo petamus id quod certissimè scimus ipsam salutem: sicut Christus petiit suam clarificationem. Non tamē videtur ibi faciles orare, ut consecratio impleatur: sed ut nobis fiat fructuosa. Unde dicit, Ut nobis corpus & sanguis fiat. Et hoc significant verba, quæ præmittit, dicens. Hanc oblationem facere digneris benedictam (secundum Augustinum) id est, per quam benedicamur, scilicet per gratiam scripturæ, id est, per quam in cælo ascribamur: ratam, id est, per quam de visceribus Christi esse censeamur: rationabilem, id est, per quam bestialibus sensibus exuamur: acceptabilem, ut qui nobis ipsis displicemus, per hanc acceptabiles eius vnico filio simus. Ad quintum, quòd est octauum in ordine suo, dicit, quòd licet hoc sacramentū ex se ipso præferatur nom

Sol. 2.

Ioan. 11.

Ioan. 17.

Sol. 3.

Sol. 4.

Ioan. 17.

Sol. 5.

nibus antiquis sacrificijs, tamen sacrificia antiquorum fuerunt Deo acceptissima ex eorum deuotione. Petit ergo sacerdos, vt sic hoc sacramentum acceptetur Deo ex deuotione offerentium, sicut illa accepta fuerunt Deo. Ad sextum quod est nonum in ordine ipsius, dicit, quod sacerdos non petit neque quod species sacramentales deferantur in cœlum, neque corpus Christi verū, quod ibi esse nō desinit. Sed petit hoc pro corpore mystico, quod scilicet in hoc sacramēto significatur, vt scilicet orationes sacerdotis & populi Angelus assistens diuinis mysterijs, Deo repræsenteret. Secundum illud, Ascendit sumus incensorem de oblationibus sanctorum, de manu Angeli. Sublime autem altare Dei, dicitur vel ipsa Ecclesia triumphans, in quam transferri petimus: vel ipse Deus, cuius participationem petimus. De hoc enim altari dicitur, Non ascendes ad altare meum per gradus, id est, In Trinitate gradus non facies. Vel per Angelū, intelligitur ipse Christus, qui est magni concilij Angelus, qui corpus suum mysticum Deo Patri coniungit, & Ecclesie triumphanti. Et propter hoc etiam Missa nominatur, quia per Angelum sacerdos preces ad Deū mittit, sicut populus per sacerdotem: vel quia Christus est hostia nobis missa à Deo. Vnde & in fine Missæ, Diaconus in festiuis diebus populum licentiat, dicens, Ite, missa est, scilicet hostia ad Deum per Angelum: vt scilicet sit Deo accepta. Hæc ille.

Eodem modo sentiant & docent, atque respondent omnes alij doctores, sancti & catholici, quotquot vel ante sanctum Thomam, vel post ipsum scripserunt de rebus huiusmodi.

Probatum Conclufio vnica ad Ariculum octauum, qua habetur, quod ritus Ecclesie Rom. quo secretò, & submissa voce verba consecrationis proferuntur, bonus est, pius, laudandus, & seruandus, nulloque pacto damnandus.

CAPVT. XXI.

Tribus

Ribus de causis potissimum, illisque iustissimis, ordinatum fuit, vt sacer canon secretè aut submissa voce dicatur: quantum postumus ex Patribus, & Sanctis & Catholicis facile colligere. Prima, ratione significationis. Secunda, ratione operationis. Tertia, ratione prolationis. Quibus tribus cognitis, probatur satis apud omnem intellectum Christianum humilem, pium, ac docile, illum ritum esse bonum, iustum, & sanctum: iustissimis causis introductum, iuste conseruatum, & simili modo iuste conseruandum: ipsis causis extantibus, & sancta Matre Ecclesia non aliud ordinante. Potest enim illa in rebus huiusmodi ordinare, prout videm saluti filiorum suorū magis aut magis expedire. Agamus igitur de illis tribus rationibus, de quæ illis singularim dicamus nonnulla.

Ratione significationis, dispositum est, vt sacer Canon secretè dicatur. Quia vniue hoc secretū aut silentium, repræsenterat illud quo Christus latuit, & se abscondit à turbis. Vnde notant Innocen. & Alex. de Ales. id, quod Dominus iesus vbi fuit honorificè susceptus Hierosolymis cum ramis palmarum & laudibus, Iudæi volebant eum capere, propter quod recessit ab eis, & abiit in Bethaniam, & abscondit se ab eis: non metu formidinis, sed prouidentia dispensationis: quia nondum venerat hora eius: Illud ergo latibulum, quo dispensationis gratia latuit, significat hoc secreti silentium. In sacerdote autem celebrante significat silentium mentis quo sine tumultu & verborum strepitu, mentis deuotio ad Deū dirigitur: qui exauditur est magis cordis, quam vocis. Beatus Greg. Illam orationem Deus non exaudivit, cui ille qui orat, non intendit. Scrutator enim cordium est Deus. Et Anna non clamorosa petitione, sed tacita deuotione quod petijt, impetrauit. Loquebatur nanque in corde suo, tantumque labia mouebantur, & vox penitus non audiebatur.

Ratione etiam operationis, dicitur Canon secretè. Quia operatio illa occultissima, & abscondita omni intellectui rationalis creaturæ. Quid enim secretus & mirabilis, quam vt panis & vinum substantialiter desināt

V 3 esse

Innocen.
Alex. de
Ales.
part. 4.
q̄. 37
membro. 2.
art. 1.
10an. 12.

Gregorius

1. Reg. 1.

esse, remanentibus propriis & communibus eorum accidentibus, ex quibus ratio in cognitionem substantiæ consequitur deuenire? Percipit oculus panis colorem: gullus, ipsius saporem: olfactus, odorem: & tamē fallitur ratio, si iudicat esse panem. Quid insuper sectetur, & ab humanis corporis & mentis sensibus remotius, quàm quod gloriosa Christi persona, quæ in cruce pependit, non quidem gloriosa sed mortalis, & nunc residet ad dexteram Patris gloriosa & immortalis, secundum omnes suas partes, tam essentielles, quàm quantitatiuas, sub parua hostia & qualibet eius parte, secundum esse suum verum & reale continetur? Absconditum est hoc mysterium à mundi sapientibus, & reuelatum paruulis fidelibus: tamen intellectum suum captiuantibus in obsequium Christi, & fidei, veritatem illam oculuissimam, sed certissimam astruentis. Idcirco etiam sacerdos celebrans, quibusdam velatur cortinis in lateribus altaris dependentibus, vt mos est in quibusdam locis, ad designandū quòd sacerdos intrat ad maximum fidei sacramentum: in cuius figuram sancta sanctorum in Mosaiico tabernaculo dependente velo claudebatur, nec nisi summo sacerdoti semel in anno licuit introire.

Ratione insuper prolationis; scilicet, ne tanti mysterij verba per quotidianum vsum ex manifesta prolatione vilescant: & in locis non competētibus passim & indiscretè dicantur, & sint dicentibus in ruinam, vt dicit Alexan. Vnde beatus Diony. in Ecclesiastica Hierar. de ritu sacrificiorum loquens, dicit, Græci hoc videntes deridebant, putantes tam humilibus verbis, tantum sacrificium inesse non posse.

Gabriel Biel super Canonem agit fusius de istis omnibus. Additque, dicens: Fertur etiam quòd cum antiquitus publicè & alta voce Canon diceretur, omnes penè per vsum illum sciebant, & in patetis & vicis illum decantabant. Vnde cum quidam pastores in agro, pane super lapidem posito, Canonem dicebant, ad prolationem verborum illorum, panis conuersus est in carnem: ipsi autem igne de celo acerrimo, diuino iudicio sunt percussi. Propter quod sancti Patres statuerunt, vt de

extero Canon diceretur sub silentio. Sed intelligendum est, quòd hæc conuersio panis in carnem, non fuit facta virtute illorum verborum, quoniam non nisi prolata à sacerdote ritè consecrato cum debita intentione, virtutem habent conuersuā substantiæ panis in corpus Christi: sed aliunde facta est, diuino miraculo, quomodo cruor fertur effluxisse de hostia consecrata, ad punctiōnem infidelium Iudæorum. Sicut & de quibusdam imaginibus Christi & Sanctorum ad sectionem peruersorū factum fuisse referunt historia. Et hoc in vindictā impiorum, vt sic eorum infidelitas, peruersitas, ac temeritas puniretur: manifestareturque potentia diuina, insinuaretur quoque, non in ludo & iocis vtendum esse sacramentalibus verbis ac diuinis mysterijs, sed cum reuerentia & timore eis modo ac sine, quibus sunt à Christo & sanctis Patribus instituta. Factum quoque est cæteris in exemplum & terrorē, ne similiter Deo irreuerentiam faciant, sacra mysteria in ludibrium conuertenda. Hæc ille.

S. Thomas satis bene notauit, Sacerdotē dicere nonnulla occultè aut secretè, vel quia ad ipsam solum pertinent ex officio, & non ad populum: qualia sunt, oblatio & consecratio: vel etiam propter mysterium, in signum quod circa Christi passionem discipuli non nisi occultè, Christum consitebantur.

Verba S. Thomæ, omnia optime componentis, sunt. Dicendum, quòd in hoc sacramento, sicut dictum est, tanguntur ea quæ pertinent ad totam Ecclesiā, Et ideo quædam dicuntur à Christo, quæ pertinent ad populum, Quorum quædam Chorus totaliter prosequitur, quæ scilicet toti populo inspirantur. Quædam verò populus prosequitur, sacerdote inchoante, qui personam Dei gerit, in signum quòd talia peruenerunt ad populum ex reuelatione diuina: sicut fides, & gloria cælestis. Et ideo Sacerdos inchoat Symbolum fidei, & Gloria in excelsis Deo. Quædam verò dicuntur per ministros, sicut doctrina veteris & noui Testamenti, in signum, quòd per ministros à Deo missos, est doctrina hæc populus annunciata. Quædam verò sacerdos solus prosequitur

S. Tho.
par. 3.
q. 83.
art. 4.
ad sextum
art. 3.

vbi statim ante.

Hebr. 9.

Gabriel.
lib. 15.
litera E.

quæ scilicet ad proprium officium sacerdotis pertinent: vt scilicet dona & preces offerat pro populo, sicut dicitur Hebræorum 5. In his tamen quædam dicit publicè, scilicet quæ pertinent & ad sacerdotem & ad populum, sicut sunt orationes communes. Quædam verò pertinent ad solum Sacerdotè, sicut oblatio & consecratio: & ideo quæ circa hæc sunt dicenda, occultè à Sacerdote dicuntur. In vtrisque tamen excitat attentionè populi dicens, Dominus vobiscum: & expectat assensum dicentiū, Amen. Et ideo etiam in his quæ secretè dicuntur, publicè præmittit, Dominus vobiscum. & subiungit, Per omnia secula seculorum. Vel secretè aliqua Sacerdos dicit, in signum, quod circa Christi passionem discipuli nõ nisi occultè confitebantur Christum. Hæc ille.

Ergo non casu aut temerè factum seu ordinatum est, sed ex causa, optima ratione, religiosè, verè, prudenter, ac sanctè, vt sacerdos celebrans, secretè & submissa voce verba consecrationis proferat, atque totū sacrū Canonè secretè dicat. Declaratur enim in his, tum quòd celebratio vel cõfessio, consecratio & sacrificatio & oblatio huius diuini sacrificij ad solum sacerdotem pertinet ex officio, ordine, ac dignitate: tum quòd non publicè sed secretè discipuli confitebantur Christum, tempore passionis, quando hoc sacrificium diuinum fuit oblatum seu immolatum modo cruento.

Conclusio vnica ad Articulum nonum probatur, qua intrepidè asseritur, Missam optimè, iustè, ac sanctè celebrari Latino sermone iuxta ritum Ecclesiæ Romanæ: & eos errare affirmatur, qui nullo alio sermone, præter quàm vulgari, quem omnes bassim noverim & percipiant, eam celebrandam esse opinantur.

CAP. XXII.

Missam optimè, iustè, ac sanctè Latina lingua secundum ritum Ecclesiæ Romanæ celebrari, ita verum & certum est, vt nulla egeat probatione. Cum enim de ea re nullum habeamus diuinum præceptum: quo teneamur sacram Missam vna lingua magis quàm alia celebrare, iustè atque rationabiliter

nabiliter factum est, vt sicut ad istud sacrum mysterium peragendum Ecclesiæ Græca linguam accepit Græcam, & Ecclesiæ Aethiopicæ linguam Chaldaicam: sic Ecclesiæ Romana, quæ & Latina dicitur, linguam vsurparet Latinam, qua in re huiusmodi vteretur mysterio altissimo. Ita antiquissimus ritus iste est in Ecclesiæ Romana, vt prorsus nulla, quæ aduersetur, memoria existat: vnde mihi profectò satis ex sua antiquitate probatur, maximè attendendo innumerose fermè patres sub eo ritu vixisse sanctissimos & doctissimos, qui nunquam contra illum aliquid tentauerunt. Et si aduertimus nihil in hoc fecit sancta Ecclesiæ Romana, nisi quòd primam linguam, quæ in hoc sacro mysterio peragendo accepit, sine mutatione conseruauit: nec eas damnat Ecclesias, quæ ab antiquissimis temporibus in aliis linguis celebrant.

Nonnulla ego hic considero in fauorem huius ritus, quæ (vt apparet) nemo infirmare potest. Primum est, Rationabile fuit vt Ecclesiæ Romana, quæ diuino iure, ratione Cathedræ, sedis atque potestatis Apostolicæ, quam habet, mater est, domina atque magistra omnium aliarum Ecclesiarum, aliquam vnã linguam eligeret, qua in Missa celebranda vteretur in sua Cathedrali, atque etiam & maximè in Capella sanctissimi Domini nostri Papæ, quam ipse frequenter magis præsentia sua, & cum cætu illustrissimorum dominorum Cardinalium, atque aliorum Prælatorum pro necessitate diuersorum negotiorum suarum Ecclesiarum expediendorum, ad ipsum sanctissimū dominum conuenientium. Secundum est, Rationabile fuit, vt ea lingua eligenda & conseruanda esset Latina, magis quàm quæuis alia. Tertium est, Rationabile fuit, vt omnes Ecclesiæ Europæ quæ in celebrandis Missis nullam antiquitatem habebant determinatam linguã, eandem obseruarent in eo sacro mysterio, quam videbant à sancta Romana Ecclesiæ obseruari.

Primum horum constat per se; quia ex quo in aliqua lingua hoc mysterium celebrari debet, & non expedit vt in eo loco mutationes quotidie fiant secundum diuersitatem linguarum eorum qui celebrant; necessariò fuit ibi aliqua lingua eligenda. Vt sic quotidie ibi vna lingua

audiretur in sacris peragendis, tanquam esset semper lingua via & labium vnum, quod audirent omnes adstantes, etiam diuersarum nationum, diuersarumque linguarum.

Secundum etiam per se constat, Quia ex quo ibi vna lingua fuit obseruanda, ad varias & quotidianas mutationes fugiendas: per se liquet, eam præ omnibus aliis debuisse esse Latinam. Est enim vrbis Roma in partibus sita Europæ, cui ob id debuit potius se conformare, ne videretur ei facere iniuriam, vnde & scandala suboriri possent, si contemptis, aut neglectis, aut modo alio abiectis seu reiectis omnibus Europæ linguis, aliquam peregrinam & omnibus Europæ nationibus extraneam, ad sacra peragenda eligeret. Quod si aliqua inter linguas Europæ fuit eligenda lingua, vt re vera fuit, iam non potest dubitari, quin Latina fuisset eligenda præ cæteris. Ita enim lingua apud omnes sapientes, qui de hac re aliquando tractarunt, est magis notabilis, melior, perfectior, excellentiorque inter alias omnes Europæ: & sic mæstrum atque mensura aliarum, vt secundum quod alia magis accedunt ad istam, habeantur sine dubio tanquam perfectiores aliis. Ista lingua est, in qua omnes doctores harum partium scripserunt ea, quæ vel ad sacram Theologiam pertinent, vel ad Philosophiam; vel ad quamcumque aliam scientiam: ad sacros etiam Canones, vel ad ciuiles leges: vt palam est de Theologia, apud Augustinum, Ambrosium, Hieronymum, Gregorium, & alios penè infinitos. Christianæ Reip. proceres. Ista lingua est, quæ magis communis habetur in tota Europa, in gymnasiis discitur apud ferè omnes nationes illius, vbi Barbaries fugitur: neque ipsa sic ignota est apud aliquam nationem, sicut multæ linguæ Europæ sunt ignotæ apud multos, & inter sese. Nulla enim natio est apud nos, in qua non multi sunt, qui linguam Latinam norunt. Ista lingua est etiam antiquissima, & ab antiquissimis temporibus habita in vsu, & in præcio, æstimatione, & honore: qua etiam vsi sunt Imperatores antiqui in suis legibus, quibus vniuersum Orbem Romani gubernabant. Ergo ista lingua propter eius excellentiam, nobilitatem, com-

communitatem, & antiquitatem, fuit potius eligenda, ad hoc sacrosanctum peragendum mysterium.

Si dixerit quispiam istam linguam non esse vulgarem. Respondemus, Nec hoc sacrum negocium est vulgare. Et sic (vt credimus) diuina dispositione factum est, vt mysterio non vulgari peragendo, lingua apereretur non vulgaris. Sæpe inter offerendum, multa recitantur mysteria altissima, vel ex Euangelio, vel ex Epistolis Canonice, quæ non conuenit in lingua vulgari recitari, ne populus scientiæ ignarus putans se intelligere quæ in sua lingua vulgari audierit, in multis decipiatur. Est enim etiam in re huiusmodi seruanda quædam obseruantia, bona, religiosa, & prudens, qua non omnia mysteria scripturarum in lingua vulgari proponantur omnibus: videlicet ne quidam minus sapientes offendantur in ipsis. Non omnes percipiunt omnia, nec omnes eiusdem sunt animi.

Tertium etiam non secus est notum. Quandoquidè optimum quid est, conformitas, præsertim membrorum ad caput, filiarum ad matrem, discipularum ad magistrum. Acceperunt omnes Ecclesiæ Europæ fidem, atque religionem ab Ecclesia vna Romana, vt palam est apud omnes: quia à Romana vrbe dimanauit fides in Italiam vniuersam, in Germaniam, in Galliam, in Hispaniam, in Britanniam, & alias Christiani Orbis regiones. Ratio igitur fuit, vt cum fide veniret religio, atque ipsius religionis ritus & obseruantia.

Verum est, quod non omnes intelligunt linguam Latinam, sed ita verum est, quod non ad omnes pertinet ex æquo omnia vernaculo sermone audire diuina mysteria. Sunt enim in diuinis scripturis nonnulla, quæ in docti & instabiles deprauant, ad suam ipsorum perditionem. Vnde putantes se intelligere, cum tamen non intelligat, multas concipiunt hæreses, multosque errores. Est fides maiorum, & est fides minorum in Ecclesia Christiana: quæ tamen fides cum vna sit omnium fidelium, differt in maioribus, & in minoribus solum per magis aut minus explicita. Boves arabant, & asinæ pascebant circa eos. De fide enim simplicium bene dicit Magister sententiarum.

2. Pet. 3.

Magister

Et

lib. 3.
disting. 25

Job. 1.

1. Reg. 17.

Et in Ecclesia aliqui minus capaces sunt, qui articulos symboli distinguere & assignare non valent; omnia tamen credunt, quæ in Symbolo continentur. Credunt enim quæ ignorant, habentes fidem velatam in mysterio. Ita & non minus capaces reuelatione sibi facta maioribus credendo inhærebant, quibus fidem suam quasi committebant. Vnde Iob, Boves arabant, & asinæ pascebant iuxta eos, Simples & minores sunt asinæ pascentes iuxta boues: quia humilitate maioribus adherendo, in mysterio credebant, quæ illi in mysterio docebant: qualis fortè fuit, vidua Sareptana. Hæc ille.

Optimè igitur & sanctè in nostra Ecclesia Latina atque Occidentali, Latina lingua celebratur Missa, & dicuntur ea quæ ad celebrationem huius diuini sacrificij pertinent. Multis enim de causis iustissimis ita sancitum est, & communi omnium Occidentalium Ecclesiarum consensu obseruatur, vt constat ex dictis, atque ex factis & perpetua obseruantia earum. Inter quas causas ea fuit non parua, nec contemnenda; quòd sicut in tota hac Ecclesia vna fides est, sic ministri Ecclesiæ tanquam quodammodo eius fidei & verbi Dei ministri, in vna lingua loquantur, quos non vt priuati homines, sed vt ministri fidei loquuntur. Non quasi fides Latinorum sit Latina, Hebræorum Hebræa, Græcorum Græca, aut sic proportionabiliter varietur in variis, vt Lusitanorum sit Lusitana, aut aliorum alia talis: quia hoc non stat, quum sit fides virtus intellectusque, repræsentans naturaliter, suo modo apud omnes. Sed quia videtur conuenientissimè, vt ministri huius vniuersæ fidei, vna lingua, & vno labio loquamur quantum possibile est, mysteria huius fidei conuenientes: vt vel sic aliqua ex parte indicemus vnam vbiq; esse fidem in vno eius verbi vehiculo, & ostendamus modò singulari ab huiusmodi fidei mysterijs quantum est de se, longè omnino abesse peccatum, quòd ostenditur in linguarum confusione ac varietate. Lingua enim vna, & labium vnum fuit, ab origine mundi, vsque ad turris Babylonice ædificatores, in quibus si fuit peccatum vel non, illa ædificatio, satis constat. Nec est parua consolatō fidelium, quibus ab alijs regionibus ad alias declinare

nare contingit, quòd vbiq; Christianorum locorum hoc diuinum sacrificium eisdem verbis, eadem lingua, & eisdem fermè cæremoniis celebrari vident.

Dicunt aduersarij, Simples non intelligunt linguam Latinam. Respondemus, Neque opus est. Non in re celebrationis huius diuini sacrificij quantum intelligamus, sed in ea quàm piè in Deum credimus, ipsumque Deum colimus, salutem nostram positam esse, videret docere tota diuina scriptura. Multum est si credimus, multum est si colimus; vel nihil omnino, vel perexiguum est si intelligimus linguam, in qua hoc mysteriū celebratur. Fides, & cultus requiritur, intelligentia verborum non requiritur. Quid autem vel quale sit mysterium, quod in nostro altari Christiano peragitur, nullus Christianus est, qui ignoret: hoc omnes prædicatores declamant, idque omnes curati exponunt. Repræsentatur ibi cœna Dominica, annunciaturs mors Saluatoris nostri, sui que sanguinis pro nobis effusio, & beatae vitæ in cœlo satietas præsignatur. Hæc mysteria, quis non nouit? quis in ipsas rebus significantibus non intelligit? De intelligentia linguæ curare, quo ad populum, infimum quid est: & indignum, quod trahatur in controuersiam: cum possit ipsa linguæ intelligentia, non rarò ipsi populo linguam intelligenti parere præiudicium. Vtpote si quis linguam intelligens, putet se intelligere omnia mysteria, quæ in lingua sibi nota audit: & fingat sibi sensum, quem nunquam Spiritus sanctus voluit. Perfectò, si quispiam in vulgari lingua legeret coram populo libros Philosophiæ, nemo intelligeret sensum quamuis omnes intelligerent verba: & posset quilibet facillè in difficiles cadere errores contra veram Philosophiam, putans se rectè intelligere, quòd tamen planè ignorat. Nulla est scientia, in qua non indigemus magistro, etiam si in nostra vernacula lingua eam habeamus. Talis est etiam scientia sacra, quæ non est humanitus inuenta, sed reuelata diuinitus: magistro indigemus in illa, nec statim quilibet accipit, aut format, aut concipit in se proprium, aut verum eius sensum, quoties eam audit, vel legit in lingua vulgari. Cum ergo in officio celebrationis Missarum, ex more à temporibus Aposto-

Apostolorum, Martyrumque, & confessorum, legamus multa ex diuinis scripturis, Euangeliorum, Epistolarum, Psalmorum, Prophetiarum, in quibus frequenter sunt multa loca obscura, absque dubio bene consultum est, vt Missæ non in vulgari lingua, sed in Latina celebrètur.

Probatnr conclusio, quam sortitus est. Articulus decimus, qua affirmatur, non abusus, sed laudanda vilemque consuetudinem esse, certas Missas certis Sanctis tribuere.

CAP. XXIII.

Etiam conclusio etiam constans est, vera, atque omnibus perspicua, qui sciunt modum, intentionem, & finem, quo nos certas Missas certis Sanctis attribuimus. Non enim hæc facimus, quasi ipsi sanctis offeramus: soli nanque offerimus Deo, cui soli nouimus esse offerendum. Attribuimus autem certas Missas certis Sanctis, vt Deum laudemus in sanctis suis, vt Deo gratias agamus de gratia, gloria, & coronatione ipsorum sanctorum fratrum nostrorum, vt ipsos sanctos specialiter aduocatos habeamus, & vt nosmetipsos ad eorum imitationem excitemus, in fide, spe, charitate, poenitentia, obedientiaque erga Deum optimum Maximum. In tali autem attributione, profectio nullus est abusus: quin potius ea consuetudo est laudabilis, & nobis valde utilis. Optime diuus Iob dixit, Respice iustum, & dicet, Peccavi. Vnde & nos iuxta hoc eius consilium, sanctos respicimus, vt dicamus, Peccauit.

*August.
lib. 20.
cap. 22.*

Augustinus contra Faustum dixit, Populus Christianus memorias Martyrum religiosa solennitate concelebrat. & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum confocietur, atque orationibus adiuetur: Ita tamen vt nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum, quamuis in memorias Martyrum constituamus altaria. Quis enim Antistitem in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit, Offero tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur Deo, qui Martyres coronauit, apud memorias eorum quos coronauit, vt ex ipsorum locorum admo-

admonitione maior affectus exurgat ad acuendam charitatem: & in illos quos imitari possumus, & in illū quo adiuuante possumus. Eodem profectio modo, eademque intentione & nos nunc Missas sacras sanctis aliquando attribuimus.

Idem Augustinus in De ciuitate Dei, Nos Martyribus nostris non templa sicut diis, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt spiritus, fabricamus: nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus Martyribus, sed vni Deo, & Martyrum & nostro sacrificium immolamus. Ad quod sacrificium, sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur. Ipsum verò sacrificium corpus est Christi.

*August.
lib. 22.
cap. 10.*

Augur iterum, Ideo ad mensam Domini, non sic Martyres commemoramus, quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, vt etiam pro eis oremus: sed magis, vt ipsi orent pro nobis, vt eorum vestigiis adheramus.

*August.
tract. 84.
in 5. Ioan.*

Ecce igitur, quibus causis, quibusve rationibus memoris sanctorum fabricamus, & eos in sacrificio peragendo suis locis ac suo ordine commemoramus, quibus etiam certas Missas attribuimus. Antiquissima est consuetudo in Ecclesia Dei, & maxima cum deuotione obseruanda. Orandus est eam Deus, per seipsum primum, suam misericordiam, bonitatem, clementiam, vitam, passionem, mortem ac resurrectionem: deinde & per sanctos suos. Vnde, & inuocandi sunt sancti Dei, vt intercessores, vt aduocati, vt adiutores pro nobis apud Deum: quemadmodum Apostolus Paulus frequenter petebat & monebat à sanctis orationes fieri ad Deum, pro seipso Paulo, pro regibus, ac pro his, qui in sublimitatibus sunt constituti. Sicut etiam dum Petrus seruaretur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. Quod si Paulus, sanctos huius vitæ interpellabat oratores & adiutores, quanto magis nos debemus interpellare sanctos, tum istius vitæ adhuc laboriosæ, tum alterius iam beatæ? Exorabilis est enim Deus, & frequenter alios pro aliis admittit oratores. Imo etiam misericordie amississimus, misericors, & misericors

ratio

Ezech.
cap. 22.

rator, sæpe querit virum, qui interponat se, orans & deprecans, vt est videre apud Ezechielem, vbi ita habemus, Et quæsiui de eis virum qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam: & non inueni. Et effudi super eos indignationem meam.

3. Machab.
bas. 5.

Sed & quod sancti iam hac vita functi pro nobis orant, satis constat, tum ex multis alijs, quæ omnia narrare, esset longissimum: tum ex visione seu reuelatione Machabæi. quam ipse habuit à Deo, dum esset in prælio cum Nicanore. Erat autè huiuscemodi visus, Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Iudæorum. Post hoc apparuisse & alium virum ætate & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum. Respondentem verò Oniam dixisse, Hic est fratrum amator, & populi Israël: hic est qui multum orat pro populo & vniuersa sancta ciuitate, Ieremias Propheta Dei. Extendisse autem Ieremiam dextram, & dedisse Iudæ gladium aureum, dicentem, Accipe sanctum gladium munus à Deo, in quo deiciis aduersarios populi mei Israël.

Maphæus Vegius Episcopus Laudensis, in quodam hymno, quem in laudem sanctæ Monicæ matris Augustini magni edidit, ita dixit, Terram colens si conuulit, tantum candenti seculo, quid ni supra celso polos eucta, plus nunc conferat: & c.

Non igitur applicamus certas Missas certis sanctis, vt eis sacrificemus, aut vt eis hoc diuinum sacrificium offeramus: quippe qui bene scimus, id quod à mille ceterum & tot annis verè ac palam dixit Augustinus tãquam omnibus notum, Sacrificium, cultus quidam est, soli Deo debitus. Et firmissima ita sententia, dicens, Sacrificans dijs, eradicabitur. Applicamus autè certas Missas certis sanctis, vt eos inuocemus, vt eos aduocatos habeamus, vt inter memorias sanctorum nostras affectiones excitemus in affectionem & cultum Dei, qui eos sanctos fecit

August.
De Ciui.
Dei li. 10
cap. 4.
tom. 5.

fecit, vtque pro ea re etiam modo quodam speciali gratias agamus Deo, qui sanctos illos fratres nostros prius iustos, & posterius effecit beatos. Quemadmodum ob multas causas, multasque rationes optimas, iuter celebrandum istud diuinum sacrificium, memoriam facimus sanctorum, qui ab isto seculo iam migrauerunt. Porro quàm antiquum sit, memoriam sanctorum in Missæ sacrificio fieri, satis constat ex dictis sanctorum patrum antiquorum, quæ sequuntur.

DIONYSIUS Areopag.

Dionysius Areopag. in de Ecclesiastica Hierarchia, dicit, Sed & illud sacratius intueri, quod impositis sancto altari venerabilibus signis, per quæ Christus signatur & sumitur, adest protinus atque incunctanter Sanctorum descriptio, coniunctionem eorum indiuiduam, vniionemque cum illo altissimam & sacratissimam indicans.

cap. 30

IOAN. Chrysof.

Ioan. Chrysof. super Act. Apostolorum, dicit, Quid tibi videtur quod pro Martyribus offertur, quod inuocatur in illa hora? Magnus honor nominari Domino præfente, dum mors illa celebratur, & horrendum sacrificium, & ineffabilia sacramenta.

Hom. 21.

AVGVSTINVS.

Augustinus super Ioannem dicit, Ideo ad mensam Domini, non sic Martyres commemoramus, quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, vt etiam pro eis oramus: sed magis, vt ipsi orent pro nobis, vt eorum vestigijs adhareamus.

traff. 24.

Idem Auctor in De verbis Apostoli, Habet Ecclesiastica discipula, quod fideles nouerunt, cum Martyres eo loco recitatur ad altare Dei, vbi non pro ipsis oretur, pro ceteris autè commemoratis defunctis oretur. Iniuria est enim pro Martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari. Hæc ille.

Sermo. 7.

X

Ergo

Ergo sicut sanctos commemoramus in Missæ sacrificio dignissimo, ob multas causas iustissimas: sic ob multas causas iustissimas, certis sanctis certas Missas applicamus. Bene etiam notauit Augustinus in allegatis verbis suis, Ecclesiasticam disciplinam habere, quod Martyres eo loco recitantur ad altare Dei, & commemorantur: vt significaret omnibus, istam esse traditionem seu consuetudinem antiquissimam & generalem.

Probatur Conclusio, quæ obigitur Articulo undecimo, qua citra dubium, citra quæ errorem asseritur, non esse tollendas caeremonias, vestes, nec amouenda signa externa, quibus Ecclesia in Missarum celebratione utitur: quin potius quenque hæc omnia laudibus, & obseruantia profequi debere.

CAP. XXI III.

Ista conclusio etiam posset probari ex multis, quæ credo omnia esse nota omnibus, de vasis sacris, vestibus, & caeremoniis sanctissimo nostro sacrificio offerendo vtendis. Sic enim fuit semper in omnibus seculis, quæ fuerunt ante nos, sub lege Moysi, & in lege naturali. Nanque Rebecca habebat apud se vestem Esau filij sui valde bonam, qua ipse maior natu, & ideo tunc sacerdos, vt rebatur in ministerio. Et Dominus ad Moysen dixit, Ecce, vocaui ex nomine Beseleel filium Uri filij Hur de tribu Iuda, & impleui eum Spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere, ad excogitandum quicquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære, marmore & gemmis, & diuersitate lignorum. Deditque ei socium Ooliab filium Achitēmach de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi posui sapientiam, vt faciant cuncta quæ præcepi tibi, tabernaculum fœderis, & arcam testimonij, & propitiatorium quod super eam est, & cuncta vasa Tabernaculi, mensamque, & vasa eius, candelabrum purissimum cum vasis suis, & altare thymiamatis & holocausti, & omnia vasa eorum, labium cum basi sua, vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti, & filiis eius, vt fungantur officio

Genes.

Exod. 31.

cio suo in sacris. Infrà, Fecit ergo Beseleel, & Ooliab, & omnis vir sapiens, quibus dedit Dominus sapientiam & intellectum, vt scirent fabre operari, quæ in vltus sanctuarij necessaria sunt, & quæ præcepit Dominus, &c. Sic etiam nobis conuenit, qui frequenter per externa quæ videmus, erigimur, rapimurque quodammodo in eorum considerationem interiorum altissimorumque, quæ contemplari debemus: quasi manuducamur per sensibilia ad intelligibilia, per externa ad interna, per corporalia ad spiritualia. Sic insuper seruauerunt omnes patres nostri, qui hæc vasa sacra, vestes, ac caeremonias instituerunt, & nobis suis posteris cum omni obseruantia reliquerunt.

STEPHANVS Martyr.

Stephanus Martyr dixit, Vestimenta Ecclesiastica, in epist. ad Hebræos. Episc. quibus Domino ministratur, cultusque diuinus, omnium honorificentia & honestate, à sacerdotibus, reliquisque Ecclesiæ ministris celebretur, & sacra debent esse & honesta. Quibus, aliis in vltibus, (quum Deo, eiusque seruitio consecrata & dedicata sint) nemo debet frui, quàm Ecclesiasticis & Deo dignis. Vixit iste sanctus gloriosus, anno Domini 250.

OPTATVS Afer.

Optatus Episcopus dixit contra Donatistas, Quid est tam sacrilegum, quàm altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtulistis, frangere, radere, remouere? Quid enim est altare, nisi sedes & corporis & sanguinis Christi? Hoc tamen immane facinus geminatum est, dum fregistis etiam calices, Christi sanguinis portatores, quorum species reuocastis in massas. O scelus nepharium, ò facinus inauditum, auferre Deo, quod idolis præstes, subducere Christo, quod proficiat sacrilegio. Vixit iste Episcopus gloriosus, anno à Christo nato 366.

lib. 6.

HIERONYMVS.

X 2

Hiero.

Episto. ad Therophilū Episc. Alex andrinum. Hieronymus dixit, In opere tuo vtilitatem spectamus Ecclesiarum, vt discant qui ignorant, eruditi testimoniis scripturarum, qua debeant veneratione sancta suscipere, & altaris Christi ministerio deferuire, sacrosque calices, & sancta velamina, &c. quæ ad cultum Dominicæ pertinent passionis, non quasi inania, & sensu carentia, factimoniam non habere, sed ex confortio corporis & sanguinis Domini, eadem, qua corpus eius & sanguis, maiestate veneranda. Hæc ille, magnus Hieronymus, vbique terrarum, sanctitate & eruditione notissimus. Vixit autem Hieronymus, anno à Virgineo partu 408.

Concilium Remense.

Burchardus Episc. lib. 2. cap. 50. Concilium Remense. Nullus Presbyter absque amictu, alba, & stola, & fauone, & casula, vllatenus præsumat Missam celebrare. Idem concilium, Obseruandum est vt mensa Christi, id est, altare vbi corpus dominicum consecratur, vbi sanguis eius hauritur, vbi sanctorum reliquiæ reconduntur, vbi vota & preces populi in conspectu Dei à sacerdote offeruntur, cum omni veneratione honoretur, & mundissimis linteis & palliis diligentissimè cooperiatur, nihilque super illud ponatur nisi capsæ cum sanctorum reliquiis, & quatuor Euangelia. Expleta Missa, calix cum parena, & sacramentorum liber, cum vestibus sacerdotalibus in mundo loco sub sera recondantur.

D. THOMAS.

Par. 3. qd. 83. Ibid. art. 2. Ibid. art. 3. Ibid. art. 4. Ibid. vt. 5. S. Thomas agit de multis, quæ obseruantur in celebratione huius diuini sacrificij, & facillè possunt videri omnia apud ipsum. Vbi determinat, quòd conuenienter sit determinatum tempus celebrationis. Vbi determinat, quòd oporteat hoc sacramentum celebrari in Domo & vasis sacris. Vbi determinat, quòd conuenienter ordinentur ea quæ circa hoc sacramentum dicuntur. Vbi determinat, quòd ea quæ in celebratione huius sacramenti aguntur, sunt conuenientia.

P E T R V S à Palude.

Pe trus

Petrus à Palude fatetur, sacerdoti ad celebrandum necessarias esse sex vestes benedictas, necessitate præceptis scilicet albam, cingulum, amictum, manipulum, stolam, casulam: & concordant omnes doctores catholici, traditiones sanctæ matris Ecclesiæ, sicut par est, iustum, & debitum, plurimum venerantes.

Vasa etiam sacra, præcipiuntur seruari munda, & oratoria, corporalia vestimenta ministrorum, & pallæ altaris. Et inserit Siluester de Prierio, quòd mortaliter peccant, qui illa tenent immunda, ac si essent pro seruitio rusticorum.

I O A N. Driedonius.

Ante nonnullos annos Ioannes Driedo, in de Dogmatibus variis, & lib. Apochry ostendit quòd secundum antiquum Ecclesiæ morem, vasa, & vestimenta deputata ad vsum in officio Missæ, solent consecrari; adduxitque Sixtum Papam, Origenem Homil. 11. super Leuit. & sententiam August. super Psal. 113. Quibus addere possumus mandatum Anacleti, & præclarum eius testimoniū. Ipse enim manifestè asserit, debere ministros ad stare Episcopo celebranti, sacris indutos vestimentis. Vnde videmus hunc ritum sacrorum vestimentorum quo ad ministros Ecclesiæ, & eo tempore quo in celebratione Missæ seruiunt, iustum esse, habereque antiquitatem, pietatem, & sanctitatem.

Sixtus Papa sextus à beato Petro, In hac sancta sede Apostolica à nobis & reliquis Episcopis, cæterisque Domini Sacerdotibus statutum est, vt sacra vasa non ab aliis quam à sacerdotibus, Dominoque dicatis contrectentur hominibus. Indignum enim valde est, vt sacra Domini vasa, quæcunque sint, humanis vibus seruiant, aut ab aliis, quam à Domino famulantibus, eisque dicatis tractentur viris.

Stephanus Papa ad Hilarium scribens, ait, Vestimenta Ecclesiastica, quibus Domino ministratur, cuiusque diuini omni cum honorificentia & honestate à sacerdotibus, reliquisque ministris celebratur, & sacra debent esse & honesta, quibus aliis in vibus, cum Deo eiusque

De Cu. Euchari. cap. 2. Siluester. verbo, vasa sacra.

lib. 4. par. 4. cap. 5. Sixtus Origen. Anaclet. epist. 1.

Sixtus. epist. 7.

Stephanus Papa.

DE SACRIFICIO

cōsecrata seruitio & dedicata sint, nemo debet frui, quàm ecclesiasticis & Deo dignis officiis; quæ nec ab aliis debet contingi, aut ferri, nisi à faciaris hominibus: ne vltio qua: Baltasar Regem percussit, super hæc transgredientes & talia præsumentes, veniat diuina, & correre eos faciat diuina vltionis iustum flagellum ad ima.

Hierony. ad Theophilum Alexandrinum Episcopū, Discant qui ignorant, eruditi testimoniis scripturarum, qua debeât veneratione sancta suscipere, & altaris Christi ministerio deservire, sacrosque calices & sancta vclamina, & cætera, quæ ad cultum dominicæ Passionis pertinent, non quasi inanima & sensu carentia sanctimoniam non habere, sed ex consortio corporis, & sanguinis Domini eadem, qua corpus eius & sanguis, maiestate veneranda.

Gregorius Nazianz. in Apologetico, Ne ipsa quidem indumenta sacerdotalia, vel ministerij vasa, cuiuslibet contingere saltem, aut contractare fas est, &c. Quis autem non videt, quàm antiquus, aut quòdoctus, aut quantum audiendus sit hic Grego. in re huiusmodi?

Soter etiam, & ipse antiquissimus, in epist. ad Episcopos Italiæ, eandem commendat doctrinam de vestimentis ecclesiasticis, quam paulò antè posuimus ex Stephano Papa: vt sacra debeant esse & honesta, &c.

Ea probatur conclusio, quæ Article duodecimo ascripta fuit; quæ rectè affirmatur, Christum pro nobis mysticè immolari, non esse idem quòd nobis ad manducandum dari; quin potius immolationem, actionem esse seiunctam à manducatione, & ab ipsa porrectione, qua nobis manducandum porrigitur sacramentū.

CAP. XXV.

Sic enim est ista conclusio, vt ad eius ple nam absolutam quæ probationem, præter solam suorum terminorum declarationem & notitiam, nihil prorsus sit necessarium.

His enim cognitis, scilicet quid sit Christi pro nobis mystica immolatio? quid sit, Christum pro nobis mysticè immolari? quid Christi nobis ad manducandum

ducendum dari? quid Christum nobis ad manducandum dari? statim notum erit eo ipso, quòd, Christum pro nobis mysticè immolari, non est idem quòd nobis ad manducandum dari. Immolatio enim Christi potest accipi actiue, aut passiuè: quia significatur vt habitudo seu actus inter offerentem & rem ipsam oblatam, tanquam inter agens & rem quæ per actionem illam offerendi ponitur in aliquo esse, id est, in esse oblato. Vnde si intelligitur prout est ab offerente, est actio: si autè intelligitur prout est in oblato, est passio vel quasi passio. Simile est vel omnino idem, de datione Christi ad manducandum. Non est ista contemplatio noua, sed antiquissima, quam Aristoteles tanquam communissimam & verissimam in suis De Physico auditu, tradidit.

Si igitur oblatio consideratur vt est ab offerente, tanquam à quodam modo agente, est actio: neque vnquam aliquis negauit, eum qui offert, in eo quòd offert, aliquid agere. Agit enim. Et sic nos solemus dicere de sacerdote offerente, Facit factum. Rursus illa oblatio prout est actio, solum respicit rem oblatam, in qua responder alius respectus, præterquam quòd ipse offerens in ipsa actione offerendi intendit Deum finem vltimum in quem vltimare refert suum actum. Simili modo dicendum est de datione, qua sacerdos dat corpus Christi alicui ad manducandum. Est autem differentia grauissima, quam nullus potest non videre. Quia cum oblatio illa actiua terminetur tota ad rem oblatam immediatè & directè, quæ tum potest fieri in tali materia, vt constat ex dictis: datio tamen actiua non ita se habet, sed respicit rem seu personam cui fit datio. Vt quidem oblatio actiua sit actio constitutiua alicuius in esse oblato: datio autem actiua sit actio, qua vtimur ipsa re oblata, dando illam alicui. Vnde datio ipsa pertinet ad vsum ipsius rei oblatæ; estque posterior ipsa oblatione: tempore vel natura: & quia de facto separari poterant, factum est ne separentur. Ita enim determinatum habemus. Certum est, quòd hi qui sacrificantes non edunt, rei sunt Domini sacramenti. Refertur enim quòd quidam consecrantes non communica-

Aristo. in suis physis, lib. 3º

De consecr. distinct. 2. c. Relatum

Olim quidam ita distinguebant, In celebratione duo sunt, consecratio & communicatio, quæ etiam separari possunt, quamvis non debeant. Addeutes, quod consecratio est propter communionem: & quasi communicatio ex eo quid maius sit quam consecratio. Respondebat Alexander de Ales, quod & si communicatio sacra sit maior in effectu sanctitatis & gratiæ, quam confert dignè suscipienti: consecratio tamen est maior in excellentia, siue auctoritate potestatis. Vnde magnitudo hæc & illa non sunt eiusdem generis, & ita nec magis nec minus. Gabriel Biel post Alexandrum, idem docuit omnino super Canonem Missæ, quod ipse Alexander.

Itaque semper fuit cognitum omnibus, qui de hac re habuerunt considerationem, quod in celebratione ea duo sunt distincta, consecratio, & communicatio: quodque illud primum pertinet ad omnes & solos sacerdotes, & hoc secundum pertinet ad omnes & solos fideles capaces.

Eadem Theologia est de immolatione, qua Christus immolatur, & de datione, qua Christus nobis ad manducandum datur: quia profectò duo sunt illa passiva, sicut duo sunt hæc activa, immolatio, qua sacerdotes Christum immolamus: & datio, qua sacerdotes Christum ad manducandum alicui damus. Duo sunt illa in se, sacerdotem sacramentum consecrare, & Christum in sacramento alicui communicare, ut omnes concedimus: ita duo sunt illa, sacerdotem Christum immolare, & Christum in sacramento alicui manducandum tradere, ut omnes concedere debemus.

Ut iam diximus in superioribus, Ruardus Tapper ita legit doctrinam S. Thomæ, ut credat & asserat, quod secundum S. Thomam, sacrificatio consistit in consecratione & consecratione sacramenti. Vnde in celebratione notat tria, ut primum sit sacrificatio, consecratio, aut sacramenti consecratio, secundò sit oblatio, deinde sacrificatio: & oblatio carnis manducatio.

Magister Dominicus Soto, ita mouet quæstionem in suo quarto lib. sententiarum, Nunquid in sola oblatione tota ratio sacrificij posita est? Respondet, dicens, Non profusus. Nā cum id, quod offertur sit corpus & sanguis, sit

fit ut eorum consecratio, quæ ut offerantur fit, sic fit forma sacramenti, ut pariter ad sacrificium pertineat. Quare prius fit oblatio materiæ consecrandæ, dum dicitur, Suscipe Domine sancte Pater hanc oblationem, &c. Deinde supplices rogamus, ut accepta habeat & benedicat nostra sacrificia illibata. Et tandem post consecrationem memores passionis, aliorumque beneficiorum, offerimus hostiam puram, sanctam, &c. Quin & sumptio corporis & sanguinis potissimum ad sacrificium attinet. Illic enim ratio immolationis perficitur: immolatio namque idem est, quod sacrificatio: nempe animalis occisio, à mola, idest, fide, quo victima inspergebatur. Mors autem Christi non representatur in consecratione, imò consecratur, ut imoletur, dum consumitur; nam illa est mortis & sepulture Christi effigies. Et in sumptione sanguinis adhibetur imago effusionis eius. Quo circa si post consecrationem sacerdos sacramenta non fumeret, sacrificium relinqueretur truncum, & imperfectum, nec effectum sacrificij plenum haberet. Ob idque, scilicet quia sumptio vtriusque formæ ad essentiam sacrificij attinet, tantæ fuit curæ Ecclesiæ, ut nunquam sacerdos consecraret, quin vtranque fumeret. Hæcille.

Ecce, quæ doctores catholici de hac re sacratissima explicant. Siue autem verum sit quod dicit Ruardus, oblationem esse post sacrificiationem, siue non: siue verum sit quod magister Dominicus dicit, sumptionem vtriusque formæ ad essentiam sacrificij pertinere, siue non: In eo tamen, tanquam à manifesta veritate coacti, omnes conveniunt, quod sumptio est quid distinctum ab ipsa consecratione, & oblatione. Vnde & si sumptio dicatur esse pars sacrificij seu immolationis, essentialis aut integralis, ut dicit Dominicus Soto: non tamè sequitur quod idem sit Christum immolari, & Christum ad manducandum dari. Quinimò sequitur eam esse distinctam, sicut omnis pars essentialis seu integralis & suorum totum distinguuntur semper, sine vlla instantia. Omne enim totum est maius sua parte, & distinguuntur ab illa.

Quantum autem pertinet ad eam quæstionem de sacrificio, quæ potest moveri inter Ruardum & Domini-

A ex. de
Ales.Gabriel
Biel. 5.Ruardus
art. 16.
tom. 2.
S. Thomas
par. 3.
q̄. 80.
art. 12.
ad tertium
arg.
q̄. 82.
art. 4.

cum; An videlicet sumptio sit pars essentialis eius: potest videri S. Thomae in locis allegatis, & insuper vbi agit de eo, quod conuenienter ordinentur ea, quae circa hoc sacramentum dicuntur. Ibi enim post consecrationem per verba Saluatoris reputat hoc sacrificium peractum. Sicut alibi dixerat, quod representatio Dominice passionis agitur in ipsa consecratione huius sacramenti. Et alibi, quod consecratio Eucharistiae est sacrificium. Fatetur enim quod consecratio chrismatis vel cuiuscunque alterius materiae, non est sacrificium, sicut consecratio Eucharistiae.

His quae dicta sunt, & haec addideris. Si terminos ipsos inspiciamus seu vocabula, certum est verbum Immolo id significare, quod verbum Sacrificio: nisi quod verbum Immolo tractum est à consuetudine sacrificantium, qui victimis iam mactandis, molam farsam solebant inspergere. Festus, Immolare, est mola, id est, farre molliro & sale hostiam fufam sacrificare. Verbum autem sacrifico, id significat quod sacrum facio. Nisi quod interdum idem est sacrifico, quod veniam peto: & idem est lito, quod veniam impetro. Rufus, Certum est atque certissimum, quod dicit Apostolus: Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Vnde non dubium, quin nostra manducatio sacrae Eucharistiae, quodam sit mortis Domini signum, & quaedam representatio, imago quaedam, & quoddam symbolum. Quo fit, vt cum mors Christi fuerit per immolationem, oblationem, atque sacrificeationem, & imagines rerum frequenter eisdem nominibus appellentur, quibus nominantur ipsae res quarum sunt imagines: ipsa nostra Christi in sacramento manducatio, possit quodammodo dici Christi immolatio. Est enim ibi aliqua imago mortis rei immolatae: quamuis tamen non sit ibi proprie aut formaliter imago Christi immolati, aut eius immolationis, vt constat ex dictis ad secundam conclusionem primi articuli, sed potius vestigium quoddam tantummodo, & quasi per argumentum rememoratio. Secundum hanc partem & veram considerationem, manifeste dixit Augustinus: Dum frangitur hostia, dum sanguis de calice effunditur,

quid

quid aliud quam Domini corporis immolatio, & eiusdem sanguinis de latere effusio designatur? Ita ergo dum in Sacramento corpus Domini nostri Iesu Christi manducamus, aut sanguinem eius bibimus, ibi corporis eius immolationem, aut sanguinis de latere ipsius effusionem designamus.

Abste autem, vt dicamus, Christum pro nobis immolari aut sacrificari, nihil aliud esse, quam nobis Christum ad manducandam dari. Sicut nanque actiue loquendo, alia est actio immolare & sacrificare, & alia est actio de immolatis seu sacrificatis manducare: Sic passiuè considerando, aliud est immolari seu sacrificari, & aliud est immolatum seu sacrificatum manducari. Simili modo, alia est actio, qua aliquis immolat vel sacrificat, & alia est actio, qua ipse qui immolat vel sacrificat, de immolato aut sacrificato aliquid cuiusdam alteri praestat manducandum, aut ipse manducatur. Per consequens verò passiuè agendo, aliud est Christum pro nobis immolari seu sacrificari, & aliud est Christum nobis ad manducandum dari. Vnde & falsè aiunt, qui dicunt, non esse aliud Christum pro nobis immolari, quam Christum nobis ad manducandum praestari: distincte enim passionis sunt, aut certe vt distincte passionis significantur, vt constat omnibus. Quod autem alia sit & alia fuit semper actio immolationis, atque alia actio manducationis de immolato, non potest vilo modo esse dubium: notum nanque sit statim, volentibus considerare ipsarum actionum principia, & terminos, & tempora. Non enim solum alia est actio immolationis, ab actione manducationis: sed profecto prius tempore est immolatio, quam sit de immolatis manducatio. Nec est plene intelligibile, ne dum plene possibile, vt quis de immolatis manducet, nisi post immolationem peractam. Quandoquidem non est immolatum nisi per immolationem: neque aliud dicitur per immolationem immolatum, nisi peracta immolatione: Nam durante immolatione, non est immolatum sua victima seu hostia, sed immolatur: quemadmodum durante edificatione, non est edificium factum, sed fit, Quamobrem nemo potest incipere manducationem de immolatis

Alia actio est immolare, & alia actio est de immolatis manducare.

S. Thomas parte. 3. quæst. 83. artic. 4. Ibid. q. 80. art. 12. ad tertium arg. Ibidem, quæst. 82. artic. 4. ad primum arg. Quid significet verbum immola.

Quid significet verbum Sacrificio.

1. Cor. 11.

Manducatio eucharistiae significat Christi mortem.

Manducatio eucharistiae dicitur quodammodo immolatio Christi.

Aug. libro sententiarum Pro-

latis, nisi perfecta immolatione: & sic necesse est, ut aliud tempus, & prius sit immolationis, à tempore manducationis. Quòd si immolatio in instari fiat: adhuc illa debet esse salte natura, prior manducatione, Constat hæc omnia per se. Ita in vetiri testamento non edebat sacerdores de immolatis, dum eis de illis edere licebat: nisi post factam immolationem: ut alia esset actio immolatio, alia de immolatis manducatio. Idem & de laicis, cum offerebant hostias pacificas de animalibus, de quorum carnibus accipiebant partem eam, quæ erat offerentium. Nota sunt hæc ex Levitico. Ita etiam in cœna nouissima factum est. Nam prius Saluator noster accepit panem, benedixit, fregit, obtulit, immolauit, & sacrificauit se ipsum sub speciebus panis: postea sumpsit ipse, ac dedit duodecim discipulis suis manducandum, ut omnia iam ostensa sunt. Hunc ordinem & nos seruamus ex exemplo Christi ita facientis, atque præcepto eius ita dicentis, Hoc facite in meam commemorationem. Accipimus panem, benedicimus, consecramus, offerimus, immolamus, sacrificamusque verum Christi corpus sub speciebus panis, sumimus, & alij communicare volentibus damus.

Seruati autem hunc ritum & hunc ordinem in nostra religione Christiana quoad sacram Eucharistiã, ut prior sit eius oblatio, quam nostra ipsius manducatio, iam satis probatum esse arbitror: prior, inquam, oblatio, prior immolatio, prior sacrificatio. Et ut etiam iam superius tetigimus, hoc palam significauit Apostolus ad Corinthios, ubi communionem, qua nos sacram Eucharistiã de mensa Domini communicamus, comparauit communioni, qua Israëlitarum secundum carnem communiant hostias suas de altari suo: & communioni, qua Gentiles idololatrarum communicant immolata simulacrorum de mensa demoniorum. Non quòd nostra communio sit mala, sicut illa cõmonio illorum: sed quia nostra communio est de immolatis nostro Deo vero, & in altari mensaque sua sibi accepta, ut communionem Israëlitarum secundum carnem, & Gentilium sunt de immolatis dijs eorum in suis altaribus & mensis. Verba Apostoli sunt, calix benedictionis, cui benedicimus, nõne

commu-

communicatio sanguinis Christi est? Et panis, quem frangimus, nõne participatio corporis Domini est? Quoniam vnus panis, & vnum corpus multi sumus: omnes quidem de vno pane, & de vno calice participamus. Videte Israël secundum carnem. Nõne, qui edunt hostias, participes sunt altaris? Quid ergo? dico quòd idolis immolarum, sit aliquid? aut quòd idolum, sit aliquid? Sed quòd quæ immolat gentes, dæmonis immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensam Domini participes esse, & mensam dæmoniorum. Ecce Apostolus comparat nostram cõmunionem illorum cõmunioni: non in bonitate, nec in veritate: quia nostra est bona, & aliorum mala: nostra est vera, & aliorum falsa. In quo ergo? In alijs. In quibus? Primùm in eo, quòd sicut illa cõmunio aliorum, est de immolatis, sic & nostra est de immolatis. Ad hoc enim in vtrisque memorat mensam, altare. Secundò in eo, quòd vtraque cõmunio facit eos vnum quodammodo, qui de eodem altari seu mensa edunt, aut bibunt. Qui enim edunt hostias, participes sunt altaris: & sic, quodammodo vnum. Ergo sicut in illis mensis alienis, quibus nostra cõparatur, immolatio præcedit manducationem: ita & in nostra mensa.

Si autem aliquis vel gratia disputationis, vel causa proteruitæ dixerit, hanc demonstrationem non demonstrare eo videlicet, quòd tota doctrina Apostoli, quam ibi intendebat, possit stare, saluari & declarari absque eo, quòd nostra Eucharistia immoletur, aut Christus Dominus in illa sacrificetur, Respondemus, Qui ita audent volunt, aut ita audent, abeant. Nos enim nec ita a uere volumus, nec ita audent, ut talia dicamus. Volumus enim & ita oportet, saluare comparisonem Apostoli, in maxima similitudine possibili. Quamobrè, cum Apostolus comparasset nostram communionem, cõmunioni de immolatis: & nostram mensam Domini, mensam in qua immolatur: ut hæc comparatio similitudinis magis particeps sit, opus est conscribi, nostram cõmunionem etiã esse de immolatis, & nostram mensam Domini

Math. 26.
Mar. 14.

Luc. 22.

1. Cor. 10.

1. Cor. 10.

domini esse etiam in qua immolatur. Alioquin deficeret multū comparatio. Et quantū deficeret à similitudine, tantum deficeret à probatione, seu declaratione. Addimus his nostram fidem, qua firmiter credimus Apostolum, non ita inopia exemplorum laborasse, ut probasset proprietatem nostræ mensæ, si illa non esset immolatorū, per proprietatem mēse immolatorū: tū quia potuisset sine dubio alia allegare exempla, in quibus non essent immolata: tum quia probando eam proprietatem nostræ mensæ, si illa non esset immolatorum, per proprietatem mense immolatorum, infirmabat sine dubio suam probationem. Diceret nanque proteruus quivis, quod & si mensa immolatorū eam proprietatem haberet, ut participantes de ea vnum efficeret: hoc tamē non habet mensa, quæ immolatorum non est. Vnde oportet tunc Apostolum querere aliud medium, ex quo suam doctrinam probaret, aut declararet. Quia igitur Apostolus, doctor gentium doctissimus, procedebat doctissimē, nō per similitudines ita dissimiles, ut omnino videantur alienæ: sed per similitudines ex magna parte similes: certa fide tenendum est, ipsum cognovisse, idque in hoc exemplo satis ostendisse, nostrā mensam Domini, ex qua sacram Eucharistiā accipimus, esse immolationem: id est habere immolata, immolatum corpus Domini, immolatumque eius sanguinem, sub speciebus panis & vini.

Ergo māducatio Christi immolati, præsupponit Christi immolationem: & non est propriè idem. Māducatio spiritalis, qua per fidem, spem, & charitatem manducamus spiritaliter Christum immolatū, præsupponit Christi immolationem in cruce. Manducatio autem corporalis, qua per sacram Eucharistiam manducamus corporaliter Christum, præsupponit Christi immolationem in nostro altari, & in nostra mensa. Non sunt ergo idem, propriè loquendo, Christum immolari, & Christum nobis ad māducandum dari. Crux Christi testis est, testis etiam & nostra mensa, nostrumque altare Eucharisticū, de quo hostiam accipimus. Quod manducatio spiritalis qua spiritaliter manducamus Christum immolatū, præ-

supponat immolationem Christi in cruce, per se cōstat, omnes confitemur, & nemini est dubium. An autem crucem non manducabant viri iusti Christum ipsum Dominum nostrum, spiritaliter? Imò utique manducabant eodem modo per fidem, spem, charitatem. Non manducabant autem tunc Christum immolatū, sed māducabant Christum immolandum: sicut tūc non erat Christus immolatus, sed quidem erat Christus immolandus. Nos autem modò loquimur non de manducatione spiritali Christi immolati: Cæterum quod manducatio corporalis, qua proprium Christi corpus per Eucharistiam manducamus, præsupponit ipsius Christi immolationē in eadem Eucharistia: hoc est de quo agimus, hoc est quod ostendimus. Huius veritatis Catholicæ testes sunt nostrum altare, nostraque mensa dominica, de qua nostram hanc hostiā edimus, verba Domini superius allegata, & ea tam multa tamque præclara sanctorū patrum testimonia superius adducta. Qui habet aures audiēdi audiat. Qui habet oculos videndi, videat.

Fulcitur probationibus, obfirmaturque Conclusio novissima, que decimo tertio Article adscripta fuit, qua dicitur, Missam non esse tantum sacrificium laudis & gratiarum actionis, sed etiam esse sacrificium propitiationsis, tam pro vivis quam pro defunctis.

CAPVT. XXVI.

Stensa est iam satis veritas huius conclusionis ex præcedentibus, & in illis. ut autem pateat abundantius, placet testimonia antiquorum afferre, quantum pertinet ad valorem & efficaciam huius mirabilis atque amabilis sacrificij quoad animas defunctorum. Nanque si defunctis prodest pro illis oblatum, nullū potest manere dubium, an prosit etiam vivis oblatum pro ipsis. Et rursus si prodest vivis ac mortuis ad liberationem ac expiationem, sine dubio est propitiationsis. Audiamus ergo antiquos, hac de re differentes.

CYPRIANVS.

Lib. 1.
Epist. 9.

Cyprianus Martyr dicit, Scriptum est enim, Nemo militans Deo, implicari se molestiis secularibus, ut possit placere cui se probauit. Quod Episcopi antecessores nostri religiosè considerantes, & salubriter prouidentes, censuerunt, ne quis frater excedens, ad tutelam vel curâ clericum nominaret, ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitione eius celebraretur. Neque enim ad altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes & ministros suos Leuitas auocare voluit. Et ideo Victor cum contra formam nuper in concilio à sacerdotibus datam, Geminum Faustinum, Presbyterum ausus sit actorem constituere, non est quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequenteretur: ut sacerdotum decretum religiosè & necessariè factum seruetur à nobis.

ATHANASIVS.

lib. de variis
questionibus.
q. 34.

Athanasius Episcopus quæsiuit, Quid ergo? Num sentiunt aliqua beneficia etiam peccatorum animæ, cum super illis fiunt conuentus, & peractiones bonorum operum, & oblationum? Respondit autem, dicens, si non aliquo beneficio participarent ex illo, non utique in cura & exequiis fieret commemoratio. At sicut vitis florebit extra in agro, & odorem eius sentit in vase vinû reclusum, sicque conflorebit etiam ipsum; ita intelligimus peccatorum animas participare aliqua beneficia ab exanguis immolatione, & gratificatione pro ipsis facta, sicut solus ordinat & præcipit, qui viuorum & mortuorum potestatem gerit Deus noster.

IOAN. Chrysost.

Hom. 21.

Ioannes Chrysost. in Act. Apostolorum, Et si uoluerimus, illi (mortuo) leue facere supplicium. Itaque si preces pro illo faciamus continuas, si elemosynas demus, & si ille indignus sit, nobis Deus placatior erit. Si prop-
ter

pter Paulum alios seruauit, & propter alios alijs parci, quomodo non & propter nos istuc ipsum faciet? Non habet eas quæ factæ sunt à se, sed habet factas pro se. Itaque cû fiducia illum deprecabitur tum vxor, precium redemptionis pro illo deponens: quò pluribus peccatis fuit obnoxius, hoc magis opus est illi elemosyna. Infrà, Et hoc dogma diuinæ misericordiæ. Multas nobis Deus salutis dedit vias. Non frustra oblationes pro defunctis fiunt, non frustra preces, non frustra elemosynæ. Hæc omnia Spiritus disposuit, volens ut nos mutuum iuuenus. Ne dubita, quia erit aliquis fructus suauis, Non temerè Diaconus clamat, pro his qui defuncti sunt in Christo, & pro his quillorum memoriâ faciunt. Sicut enim sedente rege, quæcunque quis uoluerit, perficit: ubi surrexit, quæcunque dicit, frustra dicit: ita & tunc, quamdiu propozita fuerint mysteria, omnibus honor maximus in memoria haberi. Vide enim, annuntiat tunc sacramentum horrendû, quòd pro mundo dedit se ipsum Deus, cû illo miraculo tempestiuè memor est ille eorum qui peccarunt.

Idem auctor super Epistolam primam Apost. ad Corinthios. Nitiq; quantum fieri potest, ut iuuetur (defunctus) non lachrymis, sed prece, supplicationibus, elemosynis, oblationibus. Non est temerè hoc excogitatum, nec frustra memoriâ mortuorû inter sacra mysteria celebramus, aut accedimus pro istis agnum illum innocenti. & peccata mundi tollenti deprecantes, sed ut his consolatio aliqua fiat. Nec temerè qui altari assistit, inter horrenda mysteria clamat, pro omnibus in Christo dormientibus, & pro his qui memoriâ celebrant illorum. Nam nunquã ista fiant, neque hæc dicantur, si pro illis cõmemorationes nõ fierent. Neq; enim scena iam amplius nostra sunt, sed Spiritus ordinatione sunt. Opitulemur igitur his fratres, memoriâ pro ipsis faciamus. Nam si Iob illius liberos patris victima purgavit, quid dubites, è nobis quoque, si pro dormientibus offeramus, solati quiddam illis accessurum? Gratificari Deus propter alios alijs solet, quod Paulus hîc ostendit, Vt ex multis (inquit) personis, pro dño in nõs collato,
Y per

per multos gratiæ pro vobis agantur. Ne defatigemur mortuis auxilium ferendo, preces pro ipsis offerendo, communis totius Orbis victima preces sunt. Hinc pleni fiducia, p̄ toto etiã Orbe supplicamus, inter Martyres, inter Confessores, inter Sacerdotes, mortuos recensemus. Vnum enim corpus omnes sumus.

Serm. 3.

Idem auctor in Epistola ad Philippenses, Desicamus itos, iuuenus eos pro viribus. Infrã, Non frustra ab Apostolo sancitum est, vt in celebratione venerandorum mysteriorum memoria fiat eorum qui hinc discesserunt. Nouerunt illis multum hinc emolumentum fieri, multum utilitatis. Staute siquidem vniuerso populo, manus in cælos extendente, cœtu itẽ sacerdotali, verendõ que posito sacrificio, quomodo Deum non placaremus pro istis orantes? Verum istud quidem de illis dicimus, qui in fide abcesserunt.

Hom. 69.

Idem auctor ad populum Antiochænum, Non temere ab Apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremẽdis mysteriis defunctorum agatur commemoratio. Sciũt enim illis inde multum contingere lucrum, utilitatẽ multam. Cũ enim totus cõstituerit populus, sacerdotalis plenitudo & tremendũ p̄ponatur sacrificium, quomodo Deũ nõ exorabimus pro illis deprecantes? Sed hoc quidem de his qui cum fide migrarunt.

AVGVSTINVS.

August.
Serm. 32.

Augustinus, quem etiam iam superius ad eandem veritatem commemorauimus, ita dicit in De verbis Apostoli. Orationibus sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & eleemosynis quæ pro erõũ spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordius agatur, quãm eorum peccata meruerũt. Hoc enim à patribus traditum, vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro eis qui in corporis & sanguinis Christi communionem defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oretur ac pro illis quoque id offerri commemoraretur.

lib. 10.
cap. 9.

Idem auctor in De Ciuitate Dei, Neque piorum animarum

narum mortuorum separantur ab Ecclesia, quæ etiam nunc est regnum Christi. Alioquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria in communicatione corporis Christi. Cor enim sunt ista, nisi quia fideles etiã defuncti, membra eius sunt?

lib. 9.
cap. 12.

Idem in Confessionibus, Cũ corpus matris meæ clatum est, imus, & redimus sine lachrymis. Nam neque in eis precibus, quas tibi sudimus, cũ offerretur pro ea sacrificiũ pretij nostri, iam iuxta sepulchrum posito calauere, sicut illic fieri solet, nec in eis precibus ego fleui. Infrã, Imminente die resolutionis suæ, non cogitauit suum corpus sumptuosè contegi, sed tantummodo memoriam sui ad altare tuum fieri desiderauit, cui nullius diei prætermisione seruierat, vnde sciret dispensari victimam sanctam, qua deletum est chirographũ, quod erat cõtrarium nobis.

lib. eod.
cap. 13.

Idem auctor in De cura pro mortuis habenda, In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed & si nusquam in scripturis veteribus omnino legeretur, non parua tamen est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas: vbi in precibus sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum.

cap. 10.

Idem auctor in Enchirid. Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cũ pro illis sacrificium mediatoris offertur.

cap. 110.

EPIPHANIVS.

Oratione
de vera
Ecclesiã

Epiphanius dicit, In his qui vita defuncti sunt, ex nomine memorias faciunt, orationes ad Deum perficientes, ac cultus diuinos, & mysteriorum dispensationes.

POSSIDONIVS EPISCOPVS.

In vita
beati Augustini.

Possidonius Episcopus Augustini contemporeanus, & valde amicus, Mẽbris omnibus (Augustinus videlicet, sui corporis incolumis, integro aspectu, arq; auditu)

Y a nobis

nobis astantibus, & vidētib; ac cum eo patiter orantibus obdormiuit in pace cum patribus suis, enutritus in senectute bona, & nobis coram positus, pro eius commendanda corporis depositione sacrificiū Deo oblatum est, & sepultus est.

IOANNES DAMASCENVS.

Ioan. Damascenus in concione, ait, quòd hi qui in fide hinc migrarunt, sacris operationibus adiuuātur. Diu Apostoli, discipuli Saluatoris, qui totum mundi circum cepere, in tremendis & impollutis, vitalibusque sacramentis memoriā eorum, qui fideliter obdormierunt, habendam eduxerunt. Quod adhuc firmiter atque adeò sine contradictione obseruat Apostolica & Catholica Ecclesia Christi & Dei, à subus vsque ad fines terræ, ab eo tempore vsque in presens, & in finem mundi vsque. Hoc est quod vult ac cōstituit misericors Deus, vt vicissim nos, rā in vita quā in morte, beneficijs prosequamur. Nisi enim hoc in oculis suis rectum foret, nunquam occasionem dedisset habenda memoriæ defunctorum in sacrificio illo incremento.

Concilium Cabillonense secundum.

Concilium Cabillonense. Visum præterea nobis est, vt in omnibus Missarū solennitatibus, pro defunctorum spiritibus loco competenti Dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur, qua non pro viuētib; & pro quibuslibet necessitatibus Dominus deprecetur: ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in Missarum solennitatibus fundantur. Antiquitus hunc morem igitur sancta Ecclesia tenet, vt in Missarum solennitatibus & in alijs precibus Domino spiritus quiescentium commendet, dicente beato Augustino: Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana & catholica societate defunctis, etiā facitis nominibus eorū, quos sub generali com-

memo-

memoratione suscepit Ecclesia: vt quibus ad ista defuncti generantes, aut filij, aut quicumque cognati, vel amici, ab vna eis exhibeatur matre communi.

TERTULLIANVS.

Tertullianus dicit: Oblationes pro defunctis, pro natalicis, annua facimus. Ergo perseueret in ea cum eo necesse est, quem iam repudiare non poterit, nec sic quidem nuptura, si repudiare potuisset: & pro anima eius orat, refrigerium mererim adposuisset ei, & in prima resurrectione consortium, & offerat annuis diebus. Hæc ille dixit, & nonnulla alia, quæ vel ex parte superius posuimus.

De coronâ
militis.
Libro de
Monachia.

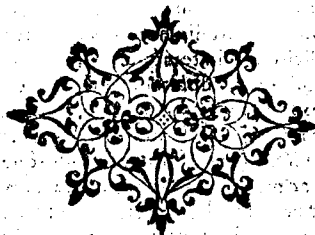
GREGORIVS MAGNVS.

Gregorius Magnus dixit etiam multa ad istam veritatem in suis Dialogis, quæ ex parte iam superius posuimus. Possunt videri in iam allegatis, vel apud ipsum.

Gregorius
lib 4.

Y ;

Libri Secundi Finis.

In concione.

cap. 35.

REVERENDIS-

SIMI GASPARIS CASA-

lij Lusitani Episcopi Lei-
riensis, de Sacrifi-
cio Missæ

Liber Tertius.

*Afferuntur obiectiones septem, quibus contra veritates catholicas
precedentibus libris explicatas, nonnulli disputationis
gratia aduersantur, vel qua Lectorum
mentes sollicitare possent.*

CAPVT PRIMVM.

HACTENVS A NOBIS EA
omnia adducta & pertractata fuerunt,
quibus conclusiones veritatesque ca-
tholicæ, singulis adscriptæ articulis ni-
tuntur atque adstruuntur. Verùm quia
ea mentis humanæ vis est & natura,
vt semper indefesso studio homines circa res ipsas quan-
vis raras sollicitet, veritatesque ipsam, si catholicus quis
existat, suborientibus disputationibus atque oppositioni-
bus eas mox sublatura, adoriatur, quò infirmioribus huc
atque illuc iactatis consulatur: Si verò Dæmonis fue-
rit artibus euictus, vt obfirmatos stantesque dimoueat,
& euerrat, ac morbi contagione perdat; res exigere vi-
detur, vt hic posteriora saltem argumenta referamus, quæ
prænotatis conclusionibus possunt tanquam machinæ
admoeri, vel à piis hominibus veritatis gratia, vel ab
hæreticis mendacij & erroris causa admonentur. Qua
se peracta, proximum erit, vt ea omnia sigillatim ita sol-
namus

uamus & diluamus, vt nullum postea Christianis ani-
mis negocium faceßere, vllamve possint exhibere mole-
stiam. Primum igitur ordine obiectiones septem affe-
remus, potiores quidem ex multis & validiores (Leui-
res namque prosequi non est consilij nostri, ne, dum le-
ctori prodesse studemus sedulo, eos infructuosæ lectio-
nis labore grauemus) quæ contra constitutas, sufful-
tasque à nobis veritates, quibus Christum in cæna
obtulisse, idque propitiatorie fecisse, ac nostram Mis-
sam sacrificium esse propitiatorium dicimus; in medium
deducuntur, vel hominum mentes diuexare posse vi-
dentur.

Obiectio prima.

Prima obiectio declinat ad vnitatem oblationis. Quia
Apostolus dicit: Vna enim oblatione consummauit in *Hebr. 10.*
semper iterum sanctificatos. Quo verbo videtur dicen-
dum, quòd Saluator noster vna tantum oblatione obrul-
lit, & in illa omnia consummauit.

Obiectio secunda.

Secunda obiectio, & quasi confirmatio primæ præce-
dentis, est ex illo verbo Apostoli, Christus semel obla-
tus est ad multorum exhaurienda peccata. Ex quo vi-
detur, quòd semel obtulerit seipsum propitiatorie. *Hebr. 9.*

Obiectio tertia.

Tertia obiectio declinat ad vocatam primitatē. Quia
sacrificium Christi in cruce, debuit esse primum, ne esset
superfluum. Namque si Christus antea obrulisset propi-
tiatorie, cum omnia eius opera essent infiniti valoris;
videretur sequi, quòd per sacrificium præcedens iam nos
liberaret, & quòd tunc sacrificium crucis superflueret.

Obiectio quarta.

Quarta obiectio declinat & fugit ad virtutem, in qua
factum fuit vel habuit virtutem sacrificium cænae: quia

DE SACRIFICIO

fuit ante passionem. Et sic, cum nondum tunc fuisset passio, non videtur quomodo passio potuerit operari per illud sacrificium, aut quomodo illud sacrificium potuerit habere effectum ex opere operato in virtute passionis, quæ nondum fuerat.

Obiectio quinta.

Quinta obiectio declinat & fugit ad denominationem veram, & propriam huius sacrificij; dicitur enim & est memoratum, sicut dixit Dominus, Hoc facite in meam commemorationem. Cum enim memoria sit tantum præteritorum, & passio tunc fuisset futura; non videtur quomodo tunc potuerit esse sacrificium passionis memoratum, & sic per consequens, nec sacrificium.

Luce 22.

Obiectio sexta.

Sexta obiectio, quasi per extensionem istius quintæ præcedentis, declinat & fugit ad imaginem & exemplum, quæ non videntur posse esse ante rem imaginatam, & ante exemplar. Vnde quum hoc sacrificium sit imago, & exemplum passionis Domini, sicut dixit apostolus, Quoties enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Videtur quod ante passionem non fuit sacrificium, si tunc non fuit passionis imago, cum passio nondum esset.

1. Cor. 11.

Obiectio septima.

Septima obiectio, nouo quodam modo, declinat & fugit ad confirmationem noui testamenti; deducens quod tunc non potuit esse sacrificium noui testamenti, ob id, quod nouum testamentum nondum esset eo tempore confirmatum in sanguine Christi; cum ipse Saluator noster nondum mortuus fuisset.

Has obiectiones formare atque opponere posset, qui fingeret secum, Saluatorem nostrum in cæna nouissima, & iherarissima, non obtulisse semetipsum saltem proprietate sub speciebus panis & vini; quibus omnibus in frâ suis locis abunde atque exactissime respondebimus.

Refte,

MISSAE, LIB. III.

171

Referuntur septem Philippi Melanchthonis obiectiones, quas ille contra Missæ sacrificium propitiatorium, non sine magno errore molitus est. CAP. II.

Via Philippus ille Melanchthon non postremus inter hæreticos dixit, obiectione nonnulla contra nostræ Missæ sacrificium propitiatorium; libuit hic ponere verba & obiectiones ipsius, vt his etiam mox respondeamus. Sunt autem hæc, quæ subiunguntur, ipsius quidem auctoris verbis, ne quis sibi fucum factum esse existinare possit.

Finxerunt, inquit, moysi, & sacrificuli, sua oblatione mereri se remissionem peccatorum, sibi & aliis, viuis & defunctis.

Verba Melanchtho

MELANCHTHO. Obiectio prima.

Prima eius obiectio est, In hoc errore multæ falsæ & perniciosæ persuasiones continentur. Videlicet quod vna Christi passio non satifecerit pro vniuersa Ecclesia.

MELANCHTHO. Obiectio secunda.

Secundò sic obiicit, Deinde, inquit, quod homines consequantur reconciliationem propter illud opus sacrificuli, non fiducia misericordiae promissæ propter filium Dei, pro nobis crucifixum.

MELANCHTHO. Obiectio tertia.

Tertiò ait, Nullum est sacrificium, nec fuit vnquam, quo mereantur remissionem peccatorum, & quod aliis possit applicari, præter vnicum sacrificium Christi, semel factum in cruce. Ergo Missa, seu opus sacerdotis, non est sacrificium, quod ipsi, vel aliis, impetret, aut auferat remissionem peccatorum.

Lib. contra priuatam Missam.

MELANCHTHO. Obiectio quarta.

Eiusdem obiectio quarta est in hæc verba, In nouo testamento nullus cultus, nulla cæremonia valet ex opere operato: quare nec facienti meretur remissionem peccatorum, nec potest applicari aliis.

Lib. communium locorum, c. de eucha. ristico sacrificio.

Y 5

Melanch-

MELANCTHON. Obiectio quinta.

Quintò his verbis obiicit, Opinio oblationis, & applicationis Missæ, simpliciter pugnat cum doctrina de iustitia fidei, quæ docet, quòd remissionem peccatorum consequamur nulla re, nisi fide, quæ statuit Deum nobis ignoscere, propter Christum gratis, non propter vllum opus, vel nostrum, vel aliorum. Hæc fides sola vincit terrores peccati, & mortis. Est igitur impietatis sentire, quòd propter opus sacerdotis detur remissio peccatorum.

MELANCTHO. Obiectio sexta.

Sextò obiiciens sic inquit, Hæc applicatio repugnat institutioni Christi, quia is instituit hanc cæremoniam, non pro aliis non vrentibus, sed ad vsum singulorum, videlicet vt quilibet vescens, fidem exultiter, & se recordatione beneficij Christi consoletur, quemadmodum verba institutionis testantur: Accipite, comedite, & bibite, Mat. 26. Ergo non prodest cæremonia iis, qui non ipsi vruntur, hoc est, vescuntur corpore Dominico, & bibunt eius sanguinem. Quemadmodum enim baptismi ac absolutionis sacramenta aliis nequeunt applicari, ita nec vnius manducatio alteri potest applicari.

MELANCTHON. Obiectio septima.

Obiectionem septimam hoc exemplo formauit, Idolatria, inquit, est, cultum instituire extra verbum, & sine verbo Dei, & quidem talem, qui sit cultus ex opere operato. Id clarè testatur hoc dictum, frustra me colunt mandatis hominum. Mat. 15. Et prophetæ vocant idolatriam sacrificia, quæ fiebant extra verbum, & mandatum Dei, qualia erant sacrificia excelsoꝝ, & lucis, & cultus vitulorum in Bethaen. Item cultus aurei serpentis.

Referuntur potiores Caluini argumentationes, quibus ille catholicam de sacrificio Missæ veritatem labefactare conatus est.

CAP. III.

Caluinus

Aluinus etiam non semel nec paucis, sed pluries & multis nostram hanc catholicam veritatem labefactare conatus est, vt est videre & in sua institutione, & in suo Antidoto articuloꝝ facultatis sacræ Theologiæ Parisien. Vnde ne suis ille scriptis infirmiores seducat, placet hic eius argumentationes apponere, non omnes, sed eas, quæ tanquam validissimas in prænotato Antidoto circa sextum articulum posuit; moxquæ singulis ex ordine infra suo loco respondere. Illæ autem sunt quæ nunc à me referuntur.

CALVINI argumentatio prima.

Ille primò sic argumentatur, Institutio Christi sic habet, Accipite & manducate, non autem, Offerite. Ergo sacrificium Missæ non ex instituto Christi est, sed palàm cum eo pugnat.

CALV. argumentatio secunda.

Secundò hanc affert argumentationem, Præterea constat ex scripturis hoc peculiare & proprium fuisse Christi officium, seipsum offerre; sicut dicit Apost. ipsum vna oblatione in perpetuum sanctificasse suos. Item semel apparuisse per oblationem sui. Nam & in hunc finem consecratus fuit sacerdos secundum ordinem Melchisedech, sine successore vel socio. Sacerdotij atque honore spoliatur Christus, cum ius ipsum offerendi transfertur ad alios.

CALV. argumentatio tertia.

Eiusdem tertia argumentatio ita habet, Postremò nemo vsurpare debet hunc honorem, nisi à Deo vocatus, teste Apost. Nemo autè præter Christum vocatus legitur.

CALV. argumentatio quarta.

Quartò ad hunc propè modum arguit, Rursum cum promissio ad eos solos destinetur, qui sacramento communicant; quo iure ad mortuos pertinebit.

Hæc

Hæc sunt validiora argumenta Caluini, quæ ipse contra nostram orthodoxam de sacrificio Missæ veritatem in medium deducit, quæ infra nullo planè negotio euertemus, si tamen prius singulas obiectiones, quæ ea præcesserunt diluimus, ac funditus sustulerimus.

Prima in ordine obiectio soluitur, ac diluitur. CAP. IIII.

Rime obiectioni responsurus, ante omnia in memoriam voco, id quod est adnotatione & memoria hoc loco dignissimum, nempe quòd oblatio, duobus modis potest significari, intelligi, vel accipi. Vno videlicet, vt per oblationem intelligamus ipsam rem oblatam; alio autem, vt per oblationem intelligamus ipsam actionem, vel actum offerendi.

Dicimus ergo primum, quòd si oblatio ita accipitur, vt significet non actionem, vel actum offerendi, sed ipsam rem oblatam, nulla est difficultas in obiectione: quia profectò eadem res oblata est, & eadem hostia, quam Saluator noster obtulit in cruce, quam prius obtulerat in cœna, & quam nos modo in persona eius offerimus in Missa; immò & quam ipse vultui Patris nunc offert in cælo, pro nobis interpellando. Et non desunt rationes, quibus nixi possimus ita accipere oblationem, pro re oblata. Primum, quia Apost. in eadem epistola eodemque capite, paucis verbis interpositis ita accepit oblationem, dicens: Hostiam & oblationem noluit, corpus autem aprasti mihi. Quo loco, absque dubio, oblationem pro re oblata accepit Apostolus, vt patet intuenti. Et verisimile est, quòd in eadem locutione non variavit acceptionem eiusdem vocabuli, nec fecit æquiuocationem in illo, quam semper debemus vitare in verbis sacræ scripturæ, nisi aliqua necessitate fidei, vel charitatis cogamur. Secundò, quia sicut Apost. dicit, Vna enim oblatione, consummavit in sempiternum sanctificatos. ita quasi immediatè dixerat, Hic autem vnã pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet ad dexteram Dei.

Vbi,

Vbi illud verbum. Hostia, non pro actione vel actu offerendi, sed pro re ipsa oblata accipitur. Ita nihil prohibet, vt dum Apost. dixit, Vna enim oblatione, consummavit in sempiternum sanctificatos tibi per Oblationem, rem ipsam oblatam, seu ipsam hostiam accipiamus.

Secundò dicimus, quòd etsi Apost. in eo loco accepit oblationem non pro ipsa re oblata solum, quin etiam & pro actione vel actu offerendi, adhuc nihil probat obiectione contra nostram veritatem, quæ etiam est Catholica & Apostolica, vt constat ex dictis. Et quòd obiectione nihil faciat in contrarium, etiam illo modo intelligendo, accipiendoque oblationem pro ipsa actione vel actu offerendi, nonnullis rationibus satis probatur.

Harum prima est. Quia illa oblatio, seu actio offerendi, ita accipiendo vocabulum, nõ fuit in instanti, nec durauit solum per instans; sed aliquando habuit initium, & post illud, per aliquod tempus habuit continuationem. Oblatus enim est Saluator noster, quia ipse voluit. Voluit autem pro nobis pati, etiam in instanti primo suæ conceptionis, & ab illo per totam vitam. Verum non agimus modò de illa (vt sic dicam) volitione, sed de alia qua Saluator noster post prædicatum Euangelium in persona sua, post multa edita miracula, & post instituta sacramenta, voluit sese pro nobis in manus inimicorum tradere, ac seipsum pro nobis Deo patri suo offerre in cruce sacrificium, & hostiam sufficientissimam pro toto genere humano. Volens enim cepit se tali modo offerre, vt postea iam non declinaret inimicos, sed sustineret omnia, quæ ipsis scruentibus in eum placuissent.

Hoc est igitur de quo agimus, & querimus, quando cepit ipsa oblatio? quia dicit Apost. Vna enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.

Dicimus ergo verè & constanter, quòd illa oblatio non incepit esse, dum Saluator fuit in vltimo instanti, seu in primo instanti non esse huius vitæ: nec incepit esse, dum Saluator iam esset in cruce, vel illam ascendere. Quando igitur incepit esse? Debemus enim illi dare initium. Multa profectò pertinent ad passionem Domini, & sine dubio, omnia illa pertinet ad eam Domini

Hebr. 10

Ibid.

Ibid.

domini oblationem, qua se in passionem & mortem obtulit. Videamus ergo quæ pertinent ad passionem, ut vel sit aliquo modo habeamus oblationis initium. Rectè igitur æstimando, quidem oblatio Domini in cœna inter ea quæ ad passionem Domini pertinent computatur.

S. Thomas parte. 3. quest. 83. artic. 5. ad tertium argumentum.

S. Thomas optimè dixit, Est autem passio Christi quibusdam quasi gradibus peracta. Nam primò fuit Christi traditio, quæ facta est à Deo, Iuda, & Iudæis: quod significat trina cruce signatio, super illa verba, Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata. Secunda fuit Christi venditio: est autem venditus sacerdotibus, Scribis, & Phariseis. Ad hoc significandum fit iterum trina cruce signatio super illa verba, Benedictam, ascriptam, ratam. Vel ad ostendendum precium venditionis, scilicet triginta denarios. Additur autem & duplex super illa verba, Ut nobis corpus & sanguis, & c. ad designandum personam Iudæ venditoris, & Christi venditi. Tertio autem fuit præsignatio passionis Christi facta in cœna. Ad quod designandū sunt tria cruce signatio: una in consecratione corporis, alia in consecratione sanguinis. Vbi utrobique dicitur, Benedixit. Quarto autem fuit ipsa passio Christi. Vnde ad representandum quinque plagas Christi, fit quatuorplex cruce signatio super illa verba, Hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, & cætera.

Ergo secundum veritatem Christianam, quam bene & optimè notavit Sanctus Thomas, Passio Christi quibusdam quasi gradibus peracta est. Et non potest esse dubium, quin in omnibus illis iam Christus esset oblatus. Cum autem consecratio & oblatio Christi in cœna, quæ fuit passionis ipsius præsignatio, ponatur in tertio passionis quasi gradu; sequitur evidenter, quod & illa ad eam oblationem pertinet, qua Saluator in passionem & mortem se obtulit. Sicut etiam ad illam oblationem & passionem pertinent, Christi traditio & Christi venditio. Nisi quod oblatio cœnæ magis videtur ad passionem pertinere, cum passionem ipsam & mortem significaret, & post traditionem ac venditionem in tertio quasi gradu passionis ponatur.

Dicit

Dicit ergo Apostolus, quod una oblatione, id est, una actione offerendi, consummavit in sempiternum sanctificatos: sed illa oblatio vel actio offerendi complectitur Christi mortem, plagas in cruce susceptas, flagella, sputa, alapas, capturam & ligaturam in horto, consecrationem ac oblationem in cœna, venditionem, traditionem.

His accedit, quod omnes catholici tractatores, qui de ea re loquuntur, dicunt factū Salvatoris nostri in cœna consecrationem & oblationem, fuisse passionis eius exordium, seu initium. Ira enim omnes asserunt, volentes ostendere, quod licet agnus typicus decima quarta die fuisset immolatus, & Saluator noster decima quinta luna fuisset passus: responder tamen figuratum figuræ etiam in tempore, quia passio Domini in cœna habuit initium.

Beda super Marcum circa illud, Et primo die azimorum quando pascha immolabant, &c. dicit, Quattodecima luna, quando obiecto fermento agnus occidebatur ad vesperum. quod exponens Apostolus ait, Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Quamvis enim in sequenti die, quinta decima luna, sit crucifixus, hæc tamen nocte qua agnus immolabatur, & Discipulis corpus sanguinemque suum dedit, & à Iudæis tentus & ligatus, immolationis, id est, suæ passionis exordium sacrauit. Hæc ille. Et habetur hæc suâ doctrina in Glossa Ordin. super Marcum in eodem loco.

S. Thomas refert eandem sententiam Bedæ, & sequitur illum omnino: ubi ostendit, quod Christus fuit conuenienti tempore passus. Ait enim, & sicut Beda dicit super Marcum, Licet Christus, qui est pascha nostrum, sit crucifixus sequenti die, hoc est, decima quinta luna; attamen nocte, qua agnus immolabatur, corporis sanguinisque sui discipulis tradens mysteria celebranda, & à Iudæis tentus, ac ligatus, ipse immolationis, hoc est, passionis suæ sacrauit exordium.

Sanctus Bonaventura super Lucam in eodem loco, S. Bonavent. concordat per omnia, dicens, Respondet autem veritas figuræ, licet quinta decima die mensis fuerit crucifixus. Lucæ 22.

Vnde

Vnde Glossa: Licet sequenti die, id est, quinta decima luna sit crucifixus; hac tamen nocte, qua agnus immolatur, & carnis & sanguinis suis discipulis sacramenta celebranda tradidit, & à Iudeis tentus, & ligatus, ipsius immolationis, id est, passionis suæ sacravit exordium. Hæc ille. Et eodem modo omnes alij.

In cœna igitur dum Saluator noster corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini consecrauit, obtulit, ac discipulis suis dedit, suæ immolationis seu passionis sacravit exordium. Ergo ibi exordium oblationis ac passionis fuit, quod Christus ibi sacravit. Exordium autem passionis & immolationis pertinet sine dubio ad passionem & immolationem: passio verò, immolatio, ac passionis & immolationis exordium, pertinent ad oblationis actionem, quæ Christus se passioni ac immolationi, & passionis ac immolationis exordio obtulit. Eadem enim oblatione obtulit se Christus passioni, immolationi, & passionis ac immolationis exordio. Nec potest vlllo modo dici, quòd illa oblatio actio terminabatur ad passionem & immolationem, sed non ad passionis & immolationis exordium. Esset nanque talis assertio, si quispiam ita dixisset, magna blasphemia contra Christum, qui sua sponte ac liberalissimè pro nobis se obtulit in passionem, immolationem, ac passionis immolationisque exordium: vt omnia pro nobis faceret ac sustineret, & nos ei omnia deberemus.

Ad eandem veritatem sunt multa verba Domini, quæ ipse dixit in cœna, ac statim post cœnam, cum esset adhuc domi, antequàm exiret in hortum: in quibus satis declaravit se iam in passione positum, in sacrificio, & immolatione. Dixit enim Iuda post buccellam: Quod facis, fac citius. Significans profectò, acceptam esse iam suam passionem, venditionem, proditorem. Et quum exiisset Iudas, dixit Dominus, Nunc clarificatus est filius hominis, quasi iam tunc esset in passione. Vnde dicit Glossa Nicolai: Dicitur enim aliquid iam esse, quando incipit. Passio autem eius ex tunc incipiebat: per quæ fuit multipliciter clarificatus, vt dictum est capite præcedente. Hæc ille. Dixit etiam Dominus tunc, Et nunc

vado

vado ad eum, qui misit me. Exiui à Patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Ecce venit hora, & iam venit, vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis, &c. Ita semper loquitur, tanquam iam sit in hora passionis positus, & tanquam iam venisset illa, & iam esset. Quid multa? In eadem hora cœpit Iesus orare, & orando dixit subleuatis oculis in celum, Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, vt Filius tuus clarificet te, sicut dedisti ei potestatem omnis carnis: vt omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Ego te clarificaui super terram, opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam. Ecce tunc dixit, Venit hora. Opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam. Iam reputabat horam venisse, iam reputabat se opus consummasse. Iam ergo erat in ipsa passione positus, in passionis exordio, in passionis initio. In eadè oratione iterum dixit expressè, Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi. Infra, Et pro eis ego sanctifico me ipsum. Quod verbum ita exponit Nicolaus, Id est, sacrificium in carne affero tibi acceptum. Et Glossa Ordin. Id est, Vt pro eis profici, ego me hominem sanctifico in me verbo. Ecce in præsentia loquitur, dicens, Sanctifico, quia iam se offerebat, iam in principio passionis erat. Bene dixit Ruardus Tapper, Totius nanque vitæ, inquit, suæ decursu fecit quæ Patri placita erant, se offerens in omnem eius voluntatem, & maximè quando in cœna nouissima sacerdotioungebatur secundum ordinem Melchisedech. Hoc sensu interpretatur Theophilus & Euthymus. verbum Saluatoris, Pater sanctifica eos in veritate, & pro eis ego sanctifico me ipsum, vt sint & ipsi sanctificati in veritate. hoc est, vt ipsi sint sacrificium tibi acceptum, & ideo ego sanctifico me ipsum, id est me pro eis offero, Scribunt enim, victimam, hoc loco dici sanctificationem, vt immolationem sub sacramento inchoauerit, quam consummauit in cruce, quamuis tora eius vita perpetua fuerit immolatio pro nostris peccatis & salute impetranda. Hæc ille.

Z Ergo

*Ibid.**Ioan. 17.**Ibid.**Ibid.**Nicolaus
Lyranus.**Ruardus,
art. 16-
tom. 2.**Theophi.
Euthym.**Ioan. 13.**Ibidem.**Nicolaus
Lyranus**Ioan. 16.*

Ibid.

Ergo vado ad eū , qui misit me. Exiui à Patre, & veni in mundum, iterū relinquo mundum, & vado ad Patre. Ecce venit hora, & iam venit, vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis, &c. Ita semper loquitur, tanquam iam sit in hora passionis positus, & tanquam iam venisset illa, & iam esset. Quid multa? In eadem hora cœpit Iesus orare, & orando dixit subleuans oculos in cœlum, Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, vt Filius tuus clarificet te, sicut dedisti ei potestatem omnis carnis: vt orne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, Vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Ego te clarificaui super terram, opus consummaui, quod dedisti mihi vt facerem. Ecce tunc dixit, Venit hora. Opus consummaui, quod dedisti mihi vt facerem. Iam reputabat horā venisse, iam reputabat se opus consummasse. Iam ergo erat in ipsa passione positus, in passionis exordio, in passionis initio. In eadē oratione iterum dixit expressè, Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi. Infiat, Et pro eis ego sanctifico meipsum. Quod verbū ita exponit Nicolaus, Id est, sacrificium in carne affertō tibi acceptū. Et Glossa Ordin. Id est, Vt pro eis profert, ego me hominem sanctifico in me verbo. Ecce in præsentem loquitur, dicens, Sanctifico, quia iam se offerebat, iam in principio passionis erat. Bene dixit Ruardus Tapper, Totius nanque vitæ, inquit, suæ decursu fecit quæ Patri placita erant, se offerens in omnem eius voluntatem, & maximè quando in cœna nouissima sacerdotio fungebatur secundum ordinem Melchisedech. Hoc sensu interpretatur Theophil. & Eothym. verbum Saluatoris, Pater sanctifica eos in veritate, & pro eis ego sanctifico meipsum, vt sint & ipsi sanctificati in veritate. hoc est, vt ipsi sint sacrificium tibi acceptum, & ideo ego sanctifico meipsum, id est me pro eis offerō, Scribunt enim, victimam, hoc loco dici sanctificationem, vt immolationem sub sacramento inchoauerit, quam consummauit in cruce, quamuis tota eius vita perpetua fuerit immolatio pro nostris peccatis & salute impetranda. Hæc ille.

Ergo

Ergo si Apostolus Paulus agit de vna oblatione, id est, de vna actione offerendi, iam certum est, quod illud verbum nihil facit contra istam veritatem, quin potius multum facit pro illa: quia illa vna oblatio, id est, illa vna actio offerendi, ad multa se extendit, & multa comprehendit: quia totam Christi passionem, & omnes eius quasi gradus, inter quos tertio loco ponitur consecratio & oblatio Christi in cœna. Pertinet igitur illa oblatio cœnæ ad passionem Domini, tanquam quoddam eius exordium: & per consequens pertinet ad illam vnā oblationē, qua Saluator se pro nobis in mortem & passionem obrulit.

Secunda ratio est. Quia Apostolus in verbo illo non agit de oblatione propitiatoria vel non propitiatoria, redemptoria vel non redemptoria, meritoria vel non meritoria, satisfactoria vel non satisfactoria: sed agit profectō ibi de oblatione consummatoria, seu consummatoria. Dicit namque, Vna enim oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. Notandum est verbum. Consummauit, & secundum illud est loquendum. Vnde Apostolus quidem consummationem nostræ salutis, redemptionis, liberationis, & reconciliationis, tribuit oblationi Saluatoris nostri, qua se obrulit in passionem illam corporalem ab extrinseco illatam, & mortē: nullo autem modo negauit, Saluatorem nostrum ante illam passionem pro nobis meruisse, pro nobis satisfecisse, pro nobis alio modo seipsum obrulisse.

Imò si oculatus penitusque inspicimus, manifestè reperimus, quod dum Apostolus Paulus sacrificio Saluatoris nostri in cruce, seu oblationi eius in passionem & mortem tribuit nostræ salutis consummationem, dicens: Vna enim oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos, satis declarauit, ante illam passionem & specialem oblationem, Saluatorem nostrum multa pro nobis exercuisse, operando, patiendo, sustinēdo, offerendo, quibus quasi nostram liberationem inchoauit. Vt aliud sit, ipsum nostram liberationem inchoasse, & aliud sit, ipsum nostram liberationem consummasse. Non quasi sua merita præcedentiā non fuissent infiniti valoris, me-

*Ibid.**Idem.
Nicolaus
Lyranus.**Ruardus.
art. 1.
tom. 2.**Theophil.
Euthym.*

riti, & sufficientiæ: sed propter aliam rationem, quæ in responsione ad tertiam obiectionem explicabitur.

Secunda in ordine obiectioni respondetur.

CAPVT V.

AD secundam obiectionem facillima, sed grauissima est responsio: tum quia Apostolus Paulus in eo loco de oblatione Christi crucrata in mortem, habebat sermonem, & non de alia: tum quia de oblatione Christi agebat, quæ Christus multorum peccata exhauriuit. Constat primum horum ex verbis immediate præcedentibus, & ex ipsa literæ textura. Dixerat enim, Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium, & tunc adiecit, Sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata: secundo sine peccato apparebit omnibus expectantibus sem in salutem. Vnde manifestum est, quod de oblatione crucrata Christi in mortem loquebatur: quæ profectò fuit vna tantum & semel facta. Secundum etiam constat ex eodem verbo, quia dicit Apostolus, Sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. Sola autem oblatio crucis fuit, quæ peccata exhauriuit multorum. Ante crucem enim nunquam intelliguntur peccata hominis alicuius exhausta, licet multorum peccata ante passionem exhibita intelligantur remissa, quò ad culpam, quò ad reatum æternum, & quò ad reatum temporalem pœnæ sensus. Obstructa enim erat regni ianua ante mortem Domini, ob quam causam nullus sanctus, qui ab hoc seculo ante mortem Domini migravit, regnum intravit cælorum: sed omnes sancti præcedentes expectauerunt vt Christus pareretur, & per eius mortem ianua cæli aperiretur. Ideo omnes illi tunc erant, saltem sub illa carena pisonis diuinæ, quasi sub quadam pœna damni, etiam vt peccatum introducta. Siue sancti illi, qui etiam iam omnino purgati, quò ad culpam, & quò ad totam pœnam sensus, aliquam tristitiam contraxissent ex illa pœna damni, vel non. Ergo apud illos

non

non fuerunt ante mortem Domini exhausta peccata, quia quoad illam carentiam diuinæ visionis remanebant peccatorum fæces, & sic propter illam quodam modo peccata ipsa. Circa illud, Propter remissionem præcedentium delictorum, &c. dicit Glossa Ordin. Duplex effectus remissionis est, scilicet carere pœna, & frui gloria. Primum habuerunt ante Christi mortem iusti, quia pœnam actuale non sentiebant. Sed post Christi mortem data est eis gloria diuinæ visionis: à qua differebantur Deo sustentante eorum delicta. Ita & idem Apostolus Paulus postquam multos sanctos commemorauit, qui in fide multa præclara opera fecerunt, & multa pro Deo sustinuerunt aduersa, dixit tandem ad propositum, Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt remissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, vt non sine nobis consummarentur. Oblatus est igitur semel Christus in mortem, ad multorum exhaurienda peccata, ad peccata omnino tollenda, quo ad culpam, & quo ad omnem ac totam pœnam, tam sensus quam damni, etiam ad relaxandum exilium, & illam diuinæ visionis carentiam. Hoc enim est peccata exhaurire, peccata omnino & vsque ad sedimenta & fæces tollere, peccatorum in pristinam gratiam restituere.

Afferitur responsio contra tertiam oppositionem.

CAPVT VI.

D tertiam obiectionem iam nobis dicendam est. Dicimus autem respondentes sequens paradoxum. Sacrificium Saluatoris nostri cruentum in cruce, fuit eius sacrificium primum, & non primum. Huic paradoxo addimus, quòd eo modo quo illud sanctissimum sacrificium fuit primum, fuit etiam solū, etiam vnicum: & quomodocumque accipiatur, nullo modo fuit superfluum nostræ redemptioni, liberationi, ac reconciliationi, sed vtilissimum & necessarium. Probemus igitur nostrum paradoxum, quò ad veranque eius partem: & ostendamus illud sacrificium Domini in cruce, fuisse pri-

*ROMAN 2.
Glo. a. orl.*

Hebr. 10.

Heb. 9.

num, & simul fuisse non primum. Quod, quomodo potuit esse, imò & quomodo fuit, quia re vera ita fuit, constat ex probationibus partiu paradoxis: in quibus monstrabitur nullam esse contradictionem, aut contrarietatem, sed maximam concordiam & veritatem.

Quoad primam partem paradoxis, Christi sacrificium in cruce, fuit primum eius sacrificium. Videlicet quantum ad modum offerendi seu oblationis, & quantum ad eius effectum, fructum, & consummationem. Quantum ad modum offerendi, quia Saluator noster in cruce obtulit seipsum non sub aliena, sed in propria & sub propria specie, & modo cruento. Isto autem tali modo nunquam Christus antea obtulerat: & ideo hoc sacrificium quantum ad modum, fuit primum Christi sacrificium. Rursus etiam isto tali modo nunquam Christus postea obtulit, nec aliquando offeret: quia, Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur, & ideo hoc sacrificium quantum ad illud modum, fuit Christi sacrificium vnicum. Quantum ad effectum etiam, seu fructum, aut consummationem, specialiter sacrificium Christi in cruce, fuit eius primum sacrificium, tum, quia consummauit nostram liberationem, quod non fecit aliquod Christi meritum, vel sacrificium præcedens: tum quia habuit aliquem effectum, seu fructum, quem non habuerunt omnia Christi merita præcedentia: non propter defectum meritorum præcedentiu, sed propter genus operis.

S. Thomas dicit ad hanc veritatem, quæ sequuntur. Dicendum, quod passio Christi habuit aliquem effectum, quem non habuerunt præcedentia merita, non propter maiorem charitatem, sed propter genus operis, quod erat conueniens tali effectui: ut patet ex rationibus supra inductis de conuenientia passionis Christi. Hæc ille. Non declarat S. Thomas ibi quis sit ille effectus, quem merita præcedentia non habuerunt, & quem passio habuit: sed Caietanus bonus eius commentator & interpret ita dicit in eo loco, Aduerte quod ultra vtilitates numeratas in art. 3. q. 46. quas intulit passio Christi: ex ipso genere operis, est vnus effectus inferius explicatus ab Auctore,

scilicet

scilicet quod quia patiens subtrahit à se quod suum est, propter amorem illius, pro quo patitur, per hoc efficit ut sibi ex ipso operis genere debeatur illorum salus, pro quibus se sua salute priuauit. Hæc ille.

Sacrificium igitur crucis istis modis intellectum, fuit primum Christi sacrificium, vltimum, & vnicum, propter rationes prædictas: & hæc sufficiunt quoad primam partem paradoxis, quam satis probant.

Quoad secundam autem eius partem, etiam manifesta est veritas. Dicit enim illa pars, Sacrificium Saluatoris nostri cruentum in cruce, fuit eius sacrificium non primum. Ostenditur ista pars, quia ante sacrificium crucis quod fuit cruentum & consummatiuum, atque in sua propria Christi specie, fecit Christus in cœna sacrificium incruentum, & non consummatiuum sui ipsius sub speciebus alienis, videlicet panis & vini. Fuit quidem eadem hostia utrobique, in cœna, & in cruce: quia utrobique fuit Christus offerens, & Christus oblarus. Sed modus offerendi fuit differentissimus: quia modus offerendi in cœna fuit incruentus, & modus offerendi in cruce fuit cruentus, & rursus eadē hostia in cœna fuit oblata sub specie aliena, quæ in cruce fuit oblata in specie propria. Habuit etiā sacrificium crucis effectum consummatiuum, quæ non habuit sacrificium cœnæ, prout à sacrificio crucis separatur. Ergo quantum ad modum offerendi incruentum, & quantum ad effectum non consummatiuum, sacrificium cœnæ antecessit sacrificium crucis, & fuit tempore prius illo: quia sacrificium cœnæ fuit luna decimaquarta, & sacrificium crucis fuit luna decimaquinta.

Itaque sacrificium crucis, fuit Christi sacrificium primum, & fuit Christi sacrificium non primum, non secundum idem, sed respectu diuersorum: & ideo non est ibi contradictio; nec aliqua contrarietas, imò nec aliqua oppositio. Fuit primum quantum ad modum cruentum, & quantum ad effectum consummatiuum: non fuit autem primum simpliciter, quia ante illud fuit sacrificium incruentum sub speciebus panis & vini.

Eodem modo iam palam est non superfluxisse sacrificium crucis, quauis variè, proprie, atque realiter ipsum

S. Tho.
par. 3.
q. 48.
art. 1.
ad veritatem
arg.

Caietan.
Ibid.

præcesserit sacrificium propitiatorum cœnæ.

Oprimè notauit S. Thomas hæc per ordinè inter alia. Primum, quòd passio Christi habuit rationem meriti, & hoc ubi probauit quòd passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti. Secundò, quòd passio Christi habuit rationem satisfactionis, & hoc, ubi probauit quòd passio Christi causauerit nostram salutem per modum satisfactionis. Tertiò, quòd passio Christi habet rationem sacrificij, & hoc, ubi probauit quòd passio Christi operata sit per modum sacrificij. Omnia enim ista, ipse probauit: videlicet primum horum ex illo, propter quod & Deus exaltauit illum, & c. ubi dicit Augustinus, Humilitas passionis, claritatis est meritum: claritas, humilitatis est præmium. secundum horum ex illo, Quæ non rapui, tunc exolebã. nõ autem exoluit, qui perfectè non satisfacit. tertium horum ex illo, Tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odore suauitatis. Hæc ille doctor sanctus probauit, qui semper est in magna veneratione habendus, ob suam & sanctitatem, & eruditionem.

Quemadmodum igitur passio Christi habuit rationem meriti, & illi in ea ratione meriti non repugnauerunt merita præcedentia: & quemadmodum passio Christi habuit rationem satisfactionis, & illi in ea ratione satisfactionis non repugnauerunt satisfactiones præcedentes: ita passio Christi habuit rationem sacrificij, & illi in ea ratione sacrificij non repugnauit sacrificiũ præcedens. An Christus non habuit merita & satisfactiones, præcedentia ipsius merita & satisfactiones in cruce? Absit. Imò enim habuit, quia à principio suæ conceptionis meruit nobis salutem æternam, vt notat S. Thomas ubi suprã, & tota schola Christiana simul: sed ex parte nostra erant quædã impedimẽta, quibus impediēbamur consequi effectum præcedentiũ meritorum, vnde ad remouendum illa impedimẽta oportuit Christum pati. Et certum est, quòd ante passionem habuit Christus: pro nobis orationes, ieiunia, perëgrinationes, fatigationes, bona opera, & passiones bonas, in quibus sine dubio erat ratio, tum meriti tum satisfactionis

AN

An illa merita & illæ satisfactiones præcedentes, fecerunt superflua merita & satisfactiones Christi in cruce? Absit. Quare non? Propter rationes prædictas. Eodem modo etiam propter rationes prædictas, sacrificium Christi in cœna quod præcessit, non fecit superfluum sacrificium Christi in cruce, quod postea fuit subsecutum, seu habitum, vel oblarum.

Soluuntur ac diluuntur quarta in ordine obiectione. CAP. VII.

D quartam obiectionem, dico primum quòd sacrificium cœnæ potuit habere virtutẽ multis modis, valorem, atque effectum mirabilem. Vno modo, ex virtute, & in virtute ipsius, qui offerebat. Erat enim & est persona diuina in duabus naturis, diuina, & humana: secundum naturam diuinam habebat gratiam & charitatem increatam, infinitam simpliciter: secundum naturam autem humanam habebat gratiam & charitatem creatam quidem, sed infinitam secundum quid, quia erat & est gratia capitis, sicut ipse Christus est caput nostrum. Alio modo ex virtute & in virtute meritorum Christi præcedentium. Quia vtique iam tunc Christus habebat multa merita præcedentia, à primo instanti suæ conceptionis vsque in illam horam: & non est dubium, quin potuisset illa sua merita præcedentia applicare illi suo sacrificio inuenientio, quod tunc offerebat: vt illud sacrificium in suis meritis præcedentibus haberet valorem, vigorem, & efficaciam. Alio modo ex virtute & in virtute passionis Christi ipsius adhuc tunc futuræ, sed iam iam tunc inceptæ, & paulò post complendæ.

Et vt ingenuè fatear, mihi videtur ridiculum, vel minus accuratè dictum, querere, in qua virtute vel in quibus meritis illud Christi sacrificium in cœna habuit vigorem, aut valorem, aut efficaciam. Saluatori nostro docti Hierosolymis in templo principes sacerdotum, & seniores populi proposuerunt quaestiuem quandam, dicentes, In qua potestate hæc facis? & quis tibi dedit hanc potestatem? Similis quaestio ista mihi videtur, qua isti,

Matt. 21.

Z 5

Christo

S. Tho.

par. 3.

q. 43.

art. 1.

Ibid.

art. 2.

Ibid.

art. 3.

Philip. 2.

Augu. 8.

Psal.

Ephes. 5.

S. Tho.

Ibid.

art. 1.

ad secundum

arg.

Christo Hierosolymis in cœnaculo sub speciebus panis & vini seipsum offerenti proponunt, dicentes, In qua potestate, virtute ve offeris? & istud tuum sacrificium habet valorem, efficaciam, aut virtutem? Multa bona opera fecit Christus ante mortem & passionem, meritoria & satisfactoria: I tu, & quare ab eo, vnde illa opera erant meritoria? aut vnde erant satisfactoria? vnde habebant meritum, & satisfactionem? Vide tamen prius, quod ille qui offert, est persona diuina in duabus naturis, diuina, & humana, Deus & homo, Mediator Dei & hominum, fons & radix omnium bonorum, gratiarum, meritum, & satisfactionum; habens potestatem auctoritatis secundum naturam diuinam, & habens potestatem excellentiæ secundum naturam humanam vnitam naturæ diuinæ, quibus certe potuit, & potest dare gratiam sacramentorum & sacrificiorum sine sacramentis & sine sacrificiis, & potuit ac potest sacramenta & sacrificia quæ voluerit, instituire, illisque efficaciam præstare. Post istam considerationem verissimam, accede si vis, & quare, quod voluerit. Melius tamen erit, si iam scias quæ à Domino donata sunt nobis, & in omnibus, fidem, spem, dilectionem, obedientiam, & maximam reuerentiam ei præstes.

Qui ita olim obieciabant, adducebant sententiã sancti Thomæ, decentis quod sacrificia veteris legis nõ potuerunt esse causa gratiæ, nec illam gratiam efficere aliquo modo, vt signa effectiua ex opere operato, siue ex vi sacrificij, quia fuerunt ante passionem, ob quod non potuit passio Christi operari per illa, tanquam per instrumenta sua. Huic autem obiectioni, ego respondeo multis viis.

Prima via est, quod S. Thomas eodem modo loquitur de sacrificiis, ac de sacramentis veteris legis: & eandem rationem ponit communem, pro istis, & pro illis. Et quod specialiter loquatur de sacramentis, patet apud ipsum. Ipse enim mouet quæstionem, Vtrum sacramenta veteris legis gratiam causarent? Respondet autem, inquit, Dicendum, quod non potest dici, quod sacramenta veteris legis conferrent gratiam iustificantem per seipsum, id est, propria virtute: quia sic non fuisset necessaria

passio

passio Christi, secundum illud, Si ex lege est iustitia, Christus gratis mortuus est Sed nec potest dici, quod ex passione Christi virtutem haberet conferendi gratiam iustificandi. Sicut enim ex prædictis patet, virtus passionis Christi copulatur nobis per fidem & sacramenta, differenter tamen. Nam continuatio quæ est per fidem, fit per actum animæ: continuatio autem quæ est per sacramenta, fit per vltimum exteriorum rerum. Nihil autem prohibet id quod est posterius tempore, antequam sit, mouere secundum quod præcedit in actu animæ; sicut finis, qui est posterior tempore, mouet agentem, secundum quod est apprehensus & desideratus ab ipso. Sed illud quod non dum est in rerum natura, non mouet secundum vltimum exteriorum rerum. Vnde causa efficiens non potest esse posterior in esse, ordine durationis, sicut causa finalis. Sic ergo manifestum est, quod à passione Christi, quæ est causa humane iustificationis, conuenienter deriuatur virtus iustificatiua ad sacramenta nouæ legis, non autem ad sacramenta veteris legis: & tamen per fidem passionis Christi iustificabantur antiqui Patres, sicut & nos. Sacramenta autem veteris legis, erant quedam illius fidei protestationes, in quantum significabant passionem Christi, & effectus eius. Sic ergo patet, quod sacramenta veteris legis, non habebant in se aliquam virtutem, qua operarentur ad conferendum gratiam iustificantem; sed solum significabant fidem, per quam iustificabantur. Hæc ille. Ecce manifestè loquitur de sacramentis præcedentibus passionem. Debuissent ergo animaduertere ij patres, quod si illa ratio probaret sacramentum Eucharistiam in cena, non fuisse verum sacrificium nouæ legis nec habuisse virtutem aut efficaciam, ex opere operato. Simili modo, & eo ipso, probaret sacramentum Eucharistiam, tunc etiam non fuisse verum sacramentum nouæ legis. Quod tamen nec S. Thomas, nec aliquis alius doctor, sanctus, aut catholicus vnquam dixit. Fuit enim sine dubio sacra Eucharistia, illo tempore; verissimum nouæ legis sacramentum; habuitque tunc virtutem conferendi gratiam ex opere operato, siue ex vi sacramenti, vt modò habet.

Secunda

Secunda via est, Quia S. Thomas frequenter loquitur de sacramentis ac sacrificiis veteris legis, & aliis, quæ fuerunt in lege naturæ post peccatum; comparando illa ad passionem Christi, à qua fuit semper post peccatum salus & iustificatio hominis. Nunquam autem sic locutus fuit S. Thomas de sacramentis aut sacrificiis, quæ ipse filius Dei iam factus homo, per humanitatem assumptam instituit, aut exercuit, sicut locutus fuit de aliis sacrificiis aut sacramentis præcedentibus. Imò profectò expressè, ac manifestè dicit de sacramentis, quæ Christus instituit ante suam passionem, quòd statim habuerunt vim & virtutem, etiam ante passionem exhibitam. Et si querimus à S. Thoma, unde illa sacramenta instituta à Christo ante passionem exhibitam, habuerunt virtutem? Respondet, quòd à passione Christi, quam præfigurabant, habebant efficaciam, & ab ipso Christo habebant virtutem iustificandi, per cuius virtutem ipsa etiam passio fuit salutifera. Audiamus, quæso, S. Thomam in verbis suis, quærentem ac determinantem de institutione, & virtute sacramenti baptismatis ante passionem, & inde formemus demonstrationem in doctrina sua & mente eius ad alia sacramenta Christi tunc ab illo instituta, quia eadem est ratio.

S. Tho,
par. 3.
q. 66,
art. 2.

vbi statim
supra.

Ibid.

August.
in quodam
sermone de
Epipha.

S. Thomas querit, Verùm baptismus fuerit institutus post Christi passionem? Respondet secundum partem negativam quæstionis, quòd non: sed ante passionem, & quòd ex tunc baptismus habuit virtutem: sed necessitas vtendi hoc sacramento indicta fuit hominibus post passionem, & resurrectionem. Verba S. Thomæ ad quæstionem respondentis sunt, Augustinus dicit in quodam sermone de Epiphania, Ex quo Christus in aqua mergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua. Sed hoc fuit ante Christi passionem: Ergo videtur quòd baptismus ante Christi passionem fuerit institutus. Hæc ille. His autem addit statim respondendo abundantius, Respondeo dicendum, quòd sicut dictum est supra, sacramenta ex sui institutione habent quòd conferant gratiam. Unde tunc videtur aliquod sacramentum institui, quando accipit virtutem producendi suum effectum. Hanc autem

autem virtutem accepit baptismus, quando Christus est baptizatus. Unde tunc verè baptismus institutus fuit quantum ad ipsum sacramentum. Sed necessitas vtendi hoc sacramento, indicta fuit hominibus post passionem & resurrectionem: tum quia in passione Christi terminata sunt figuralia sacramenta, quibus succedit baptismus & alia sacramenta nouæ legis: tum etiam quia per baptismum configuratur homo passioni & resurrectioni Christi, in quantum moritur peccato, & incipit nouam iustitiæ vitam. Et ideo oportuit Christum prius pati & resurgere, quàm hominibus indiceretur necessitas se configurandi morti & resurrectioni eius. Hæc ille. Oportet contra se ibi dicens, Videtur quòd baptismus fuerit institutus post Christi passionem. Causa enim præcedit effectum. Sed passio Christi operatur in sacramentis nouæ legis, Ergo passio Christi præcedit institutionem sacramentorum nouæ legis: & præcipuè intentionem (alias fortè institutionem) baptismi, cum Apostolus dicat, Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus, &c. Huic autem oppositioni, S. Thomas ita respondet, Dicendum, quòd etiam ante passionem Christi baptismus habebat efficaciam à Christi passione, in quantum eam præfigurabat. Aliter tamen quàm sacramenta veteris legis: nam illa erant figuræ tantum: baptismus autem ab ipso Christo virtutem habebat iustificandi, per cuius virtutem ipsa etiam passio salutifera fuit. Hæc ille. Profectò non potuit S. Thomas expressius, abundantius, clarius, aut sapientius istam veritatem proponere, declarare, aut determinare.

Ibid.
arg. 1.

Rom. 6.

Simili modo, dum quis querit, Quando fuit sacra Eucharistia instituta in sacramentum & sacrificium? respondemus, quòd in cæna nouissimæ ante passionem Domini in cruce. Dum quis querit, A quo tunc habuit efficaciam? respondemus, quòd à Christi passione, in quantum eam præfigurabat. Dum quis querit, A quo tunc habebat virtutem iustificandi? respondemus, quòd ab ipso Christo virtutem habebat iustificandi, per cuius virtutem ipsa etiam passio salutifera fuit.

Post

Post hæc autem si aliquis iam non arguendo, sed protereiendo querat, A quo sacrificium illud Domini in cœna habuit virtutem? Ego similiter queram ab eo, A quo habuit virtutem Christi passio? Seu, quod idem est, A quo habuit virtutem sacrificium Christi in cruce? Et certissimum est, nec villo modo potest dubitari apud Christianos, quòd tam Christi passio, quàm Christi in cruce sacrificium, ab ipso Christo habuit virtutem omnem, iustificandi, satisfaciendi, liberandi, redimendi, reconciliandi, cœlum aperiendi, ad regnum introducendi. Nanque eadem passio & idem sacrificium, vel alia omnino similia, posita in alia persona, quæ non esset Christus Deus noster, nullo modo haberent illam virtutem. Ergo dum virtutem illam in illis querimus, ad ipsum Christum nobis ultimam veniendum est, & ibi sistendum, tanquam in primo, à quo tota illa virtus. At verò, ipsemet Christus est, & ipse tunc erat, qui in novissima cœna seipsum obrulit sub speciebus panis, & vini: ab ipso met illud cœnæ sacrificium incruentum habuit & habet virtutem.

S. Thomas movet quæstionem, Vtrum passio Christi operata sit nostram salutem per modum efficientiæ? Respondet quòd sic, iuxta illud, Verbum crucis, his qui salvi sunt, est virtus Dei. Nam virtus Dei efficienter operatur nostram salutem. Ergo passio Christi in cruce efficienter operata est nostram salutem. Deinde dicit explicatius. Dicendum, quòd duplex est efficiens principale, & instrumentale, Efficiens quidem principale humanæ salutis, est Deus. Quia verò humanitas Christi, est divinitatis instrumentum, ut supra dictum est, ex consequenti omnes actiones & passiones Christi, instrumentaliter operantur in virtute divinitatis ad salutem humanam. Et secundum hoc, passio Christi efficienter causal salutem humanam. Hæc ille. Ecce omnes actiones & passiones Christi, instrumentaliter operantur in virtute divinitatis ad salutem humanam: quia humanitas Christi est divinitatis instrumentum. Quòd si omnes Christi actiones & passiones, ita operantur instrumentaliter in virtute divinitatis ad salutem humanam: ergo & illa actio Christi qua

qua in cœna consecravit & seipsum obrulit, eodem modo operabatur instrumentaliter in virtute divinitatis ad humanam salutem. Igitur fuit propitiatoria.

Tertia via est, Quia & si S. Thomas hoc dixisset de sacramentis, & sacrificio, quæ Christus instituit ante passionem, quod dixit de sacramentis & sacrificiis veteris legis, quod tamen ipse non dixit, ut ex dictis constat: non tamen illud sic pro certo tenendum erat, quin sub opinione maneret, An fuit in veteri lege aliquod sacramentum, quod conferret gratiam ex opere operato, siue ex vi sacramenti? Nanque de hoc sunt opiniones varix inter doct. Theologos, & partita est schola Christiana, propter Circuncisionem. Dubium enim est inter illos, An Circuncisio fuerit signum efficacis effectus sacramentalis? qui quantum sufficit in proposito, duplex est, videlicet remissio peccati, & collatio gratiæ: id est, An Circuncisio haberet istos effectus ex opere operato? Gabriel Biel refert opiniones doctorum circa istam quæstionem, dicens, De hoc ergo quantum ad circuncisionem sunt quatuor opiniones, quas recitat Alexan., & post eum beatus Thomas, quæ omnes in hoc concordant, quòd circuncisio ex vi circuncisionis, siue ex opere operato, delet culpam originalem: sed discordant quantum ad gratiam. Unde dicunt primi, quòd circuncisio non confert gratiam, iuniores glossæ ad Romanos, super illud, signum accepit circuncisionis. In circuncisione peccata dimittebatur, sed nec gratia ad bene operandum adiutrix, nec virtutum possessio vel augmentum præstatur, & habetur in textu. Secunda opinio, quòd circuncisio ex sua vi peccatum tollebat, gratia verò circuncisio conferebatur, nõ ex vi circuncisionis, sed ex divina liberalitate, ablati gratiæ impedimento. Tertia opinio, quòd circuncisio etiã conferebat gratiã ex vi circuncisionis quantum ad effectus privativos, qui sunt, priuare culpam; sed non quantum ad effectus positivos, qui sunt, gratificare, & habilitare ad opera meritoria: sed illi effectus consequebatur ad gratiam, culpam remouentem. Quarta opinio, quã imitatur Alex. & Thomas, quantum ad effectus privativos & positivos, licet non tam înteros, sicut nunc baptisimus. Et hæc opinionem nunc sequitur

commu.

S. Tho.
par. 3.
q. 48.
art. 6.
1. Cor. 1.

Gabriel
lib. 4. sent.
distin. 1.
q. 4.
art. 2.
not. 4. per
Alexan.
par. 3.
q. 7.
membro. 7
S. Tho.
lib. 4.
distin. 14
q. 9.
art. 3.
Glos.
Rom. 4.

communis schola Theologorum. Hæc Gabriel. Qui auctor paulò post, ponit sequentes conclusiones. Prima est, circumcisio ex vi circumcissionis tollit omnem reatum peccati originalis. Secunda est, circumcisio homini conulit gratiam ex opere operato. Tertia est, In institutione circumcissionis, Deus principaliter intendit gratiæ colationem, quàm peccati originalis remissionem. Quarta est, circumcisio tollens culpam originale, fuit sacramentum secundum propriam sacramenti rationem. Hæc ille. Idem tenet Scorius, quòd in circumcissione ex vi circumcissionis, conferebatur gratia. Idem & Durandus: nisi quòd Durandus addit etiam ordinem in veteri testamēto fuisse verum sacramentum. Ecce igitur quàm variz sunt opiniones de illa quæstione, & opinio communis Theologorum est, quòd olim Circumcisio ex opere operato & peccatum tollebat, & gratiam conferebat: licet modo quodam differenti, quàm sacramenta nouæ legis. Omnes tamen ita dicentes, fatentur simul Circumcisionem habuisse olim illam in virtute passionis Christi, non dum tunc exhiberi, sed exhibendæ, quam etiam ipsa Circumcisio suo modo figurabat.

Eliditur quinta Obiectio.

CAP. VIII.

AD quintam obiectionem dicimus, quòd ipsa soluit, confoditque seipsam, ex eodē verbo Domini quod allegat, Hoc facite in meam commemorationem. Id enim dixit Dominus Apostolis de ea re, quam ipse tunc statim fecerat, dum panem in manibus accepit, benedixit, fregit, consecrauit, ipse sumpsit, & eis dedit manducandum. Tunc enim adiecit, Hoc facite in meam commemorationem. Vnde esse memoratiuum ex illo verbo, tantum conuenit Eucharistiæ sacramento, quantum conuenit Eucharistiæ sacrificio: voluit enim Dominus nos facere in commemorationem ipsius, quod ipse tunc fecit. Si ergo illa denominatio tunc non fuit Eucharistiæ impedimento, ne esset sacramentum: eadem ratione tunc non fuit Eucharistiæ impedimento, ne esset sacrificium. Eadē enim ratio est de utroque. Sed Eucharistia

nihil

nihilominus eo tempore fuit sacramentum, vt constat, & omnes concedunt. Ergo Eucharistia eo tempore fuit sacrificium.

Sanctus Thomas determinauit & probauit, quòd institutio sacramenti Eucharistiæ fuit conueniens eo tempore in cœna nouissima, ante Christi passionem. Idem auctor opposuit ibi contra se, illo eodem argumento, dicens, Hoc sacramentum dicitur esse memoriale Dominicæ passionis, secundum illud, Hoc facite in meam commemorationem. Sed memoria præteritorum: ergo hoc sacramentum non debuit institui ante Christi passionem. Respondet S. Thomas in eodem loco, dicens: Dicendum, quòd sacramentum istud fuit institutum in cœna, vt futurum esset memoriale Dominicæ passionis, ea perfecta. Vnde signanter dicit, Hoc quotiescunque feceritis, de futuro loquens. Hæc ille. Quemadmodum S. Thomas respondet argumento factò contra institutionem eucharistiæ in ratione sacramenti, ex eodem medio: ita respondeo argumento factò contra institutionem Eucharistiæ in ratione sacrificij, ex eodem medio. Tunc institutum fuit hoc sacrificium in cœna, vt futurum esset memoriale Dominicæ passionis, ea perfecta.

Deinde dicimus ad argumentum, quod in hoc & similibus melius securiusque est theologizare cum Augustino quàm philosophari cum Aristotele. Aristoteles quidem posuit memoriam circa præterita, utpote quia memoria sit quasi arca specierum, in qua reconditæ sunt species seu imagines, quas à rebus præsentibus accepimus vel aliquo percepimus sensu, & cæ. At verò Augustinus querendo & inuestigando imaginem Trinitatis incerta in creaturis, eam imaginem inuenit etiam in mente humana, prout in de Trinitate ait: Licet humana mens nō sit eius naturæ, cuius Deus est; imago tamen illius, quo nihil melius est, ibi querenda & inuenienda est, quo natura nostra nil habet melius, id est, in mente. In ipsa etiam mente antequàm sit particeps Dei, eius imago reperitur: etsi enim amissa Dei participatione deformis sit, imago Dei tamen permanet. Eo enim ipso imago Dei mens est, quo capax eius est, eiusque particeps esse potest

A a test

Scotus.
lib. 4.
distinct.
q. 6.
Durand.
lib. 4.
distinct.
q. 1.

S. Tho.
part. 2.
quest. 73.
artic. 5.
arg. 3.

Ibidem ad
tertium ar
gumentum.

Aug. li 14.
cap. 8.

rest. Hæc ille. Inuestigado autem & ostendêdo in mēte nostra imaginē Trinitatis secundū ipsas partes imaginis, dicit Augustinus in eodē loco, & Magister sententiarū ex illo, atque cū illo, iam ergo in ea, Trinitate, quæ Deus est, inquiramus. Ecce enim mēs meminim sui, intelligit se, diligit se: hoc si cernimus, cernimus Trinitatē, nondū quidem Deū, sed imaginē Dei. Hic enim quædam apparet trinitas, memoriæ, intelligentiæ, & amoris. Hæc ergo tria potissimum tractemus, memoriā, intelligentiam, voluntatem. Hæc ergo tria, vt August. ait in De Trinitate, non sunt tres vitæ, sed vna vita: nec tres mētes, sed vna mēs, vna essentia, Memoria verò dicitur ad aliquid, & intelligentia & volūtas siue dilectio, similiter ad aliquid dicitur: vita verò dicitur ad seipsam, & mēs, & essentia. Hæc ergo tria eo vnū sunt, quo vna vita, vna mēs, vna essentia, & quicquid aliud ad seipsa singula dicuntur etiā simul, non pluraliter, sed singulariter dicuntur. Eo verò tria sunt, quo ad se inuicē referuntur. Hæc ille. Ostendens autē quomodo æqualia sunt, quia capiuntur à singularis omnia & tota: id est, quomodo illæ partes imaginis sunt æquales, dicit, Æqualia etiam sunt, non solum singula singulis, sed etiam singula omnibus: alioquin non se inuicem caperent, se autem inuicem capiunt. Capiuntur enim & à singularis singula, & à singularis omnia, Memini enim me habere memoriā & intelligentiā, & voluntatē, & intelligo me intellegere, & velle, atque meminisse: & volo me velle, & meminisse & intelligere. Hæc ille. Demonstrans etiā quomodo tota illa tria memoria capiat, inquit, Totamque meā memoriā, & intelligentiam, & voluntatem simul memini. Quod enim memoriæ meæ non memini, illud non est in memoria mea: nihil autem tam in memoria est, quam ipsa memoria: totam ergo memini. Item quicquid intelligo, intelligere me scio: & scio me velle quicquid volo, quicquid autem scio, memini. Totā ergo intelligentiā, totamque voluntatem meam memini. Ecce igitur, homo meminit totam suam memoriā, & meminit quicquid scit, & nihil tam in memoria, quam ipsa memoria, Ergo memoria non solum est præteritorum, sed

etiam

etiam præsentium, & futurorum.

Tandem dicimus, quod illa memoria, quam à nobis offerentibus requirit Deus in vno verbo, Hoc facite in meā cōmemorationem, non est cognitio memoratiua, quam debeamus formare per species derelictas à rebus præsentialiter sensatis, aut intellectibus, intuendo memoriā naturalem nostram cum suis naturalibus speciebus aut imaginibus: quia nos, qui modò sumus, nunquā nouimus passionem Domini præsentialiter in seipsa, notitia aliqua intuitiua, sensitiua, vel intellectuua: sed de illis sumus, de quibus dicitur, Beati qui non viderūt, & crediderunt. Sed profectò illa memoria, quā à nobis in illo verbo requirit Deus, est cognitio passionis, quā debemus habere per fidem, vt palam est omnibus, qui vel à limine theologiā salutauerint. Fides autē nō variatur in se, licet res, de qua est, varietur à futuro in præteritū, vt variata fuit incarnatio verbi Domini, natiuitas, & passio, quæ aliquādo fuit futura, & modò est præterita. Vel sicut variebatur natiuitas Antichristi, quæ aliquādo erit præterita, & modò est futura. Et hæc est ratio, quare Abraham dicitur & est pater fidei nostræ, cum tamen ipse crediderit futura multa, quæ nos credimus præterita: & hæc pariter est ratio, quare communiter & veraciter dicimus eandem esse fidem nostram, quæ fuit antiquorum. De qua veritate multa dixit Augustinus, Multa Magister sententiarū, multa S. Thomas in suis partibus, & multa tota schola Christiana simul, eadem fides Mediatoris quæ nos saluat, saluos iustos faciebat antiquos, pusillos cum magnis: quia sicut credimus Christum in carne venisse, ita illi venturum: & sicut nos mortuum, ita illi moriturum: & sicut nos resurrexisse, ita illi resurrecturum: & nos & illi ad iudicium viuorum & mortuorum venturum. Ergo illo tempore ante passionem, potuit per fidem haberi cognitio de illa, & illa esset fidelis memoria tunc requisita, & sufficiens.

Solutur, ac diluitur sexta in ordine obiectio.

CAPVT IX.

AD sextam obiectionem dicimus, quod imò illud mirabile sacrificium in cena, fuit præsignatio, &

A a 2 inago

Magister
libro 1.
dist. 3.Libro 14.
cap. 7. & 8
cap. 11.

10an. 20.

Rom. 4.

Aug. li. de
corp. &
gratia, c. 7.
tom. 7.
Lib. 2. de
pap. & cor
cap. cap. 12
Magister
li. 3. dist. 25
S. 1. ho.
secunda
secunda
quest.
art.

imago quædam passionis iam iam futuræ, & iam incipientis: sicut bene norauit Sanctus Thomas eo loci ubi explicauit illos quasi gradus, quibus passio Domini peracta est.

Omnia tum sacramenta, tum sacrificia adumbrarunt nostra sacramenta nostrum quæ sacrificium, & Christi passionem representabant suo modo, perfectius vel imperfectius, secundum quod magis appropinquabant. Quanto igitur magis hoc diuinum sacrificium, in quo erat eadem hostia, quæ fuit in sacrificio crucis, iam tunc representauit eandem passionem, ipsumque crucis sacrificium, cuius hostiam continebat? O ueniur, quod tunc adhuc passio non erat præsens, nec præterita. Respondet. Adhuc passio non erat in esse reali, sed præsens Christo iam erat perfectissimè in esse cognito: tunc abiq; dubio ad illam respiciens, ponit per Christum eius imaginem Christus ad extra formare, quem admodum & formauit. Nec nouum est, quod artifices omnes secundum ideas suorum artificiorum, quas habent intus in suis mentibus formant sua artificia ad extra; ad illas ideas, tanquam ad quædam exemplaria respicientes. Vnde domus ad extra, sic à domo ad intra: & est quodammodo imago eius, atque exemplum: quum tamen ipsa domus ab intra, habeat tantum esse ideale, apud intellectum. Nihil ergo prohibet, quin persona plene atque perfecte cognoscens rem aliquam futuram, ad illam respiciens in esse cognito, formet eius imaginem in re: quæ imago sit verè ac propriè imago rei, non quæ est, sed quæ erit, & iam plene cognoscitur. Omnino sicut homo habens perfectam cognitionem abstractiuam propriam alicuius rei quæ non est, sed fuit (Verbi gratia) patris sui, vel alicuius alterius; potest per illam, vel ad illam respiciens, patris sui non præsentis, sed præteriti, formare imaginem. Cognoscebat autem Saluator noster perfectissimè suam passionem, antequàm illa esset in re: & illam intuebatur tanquam præsentissimam, quoties volebat ad illam respicere. Semper enim fuit beatus, etiam secundum humanitatem: & semper nouit clarè in diuina essentia, omnia quæ Deus scit, scientiam visionis, id est, præterita, præsentia, & futura: habebatque scientiam rerum perfectissimam in proprio genere, ut est notum. Sed quia hæc in scholis tractantur latissimè ex libris sententiarum: hæc modò dixisse sufficiat.

Assertur responsio ap. Septimam obiectionem.

CAPVT X.

AD septimam obiectionem dicimus, quod indigna est audiui, in ligna relatione, & indigna responsione. Christus instituens, consuetens, celebrans, offerens, & distribuens hoc sacrificium diuinum, dicit: Hic est calix sanguinis mei noui & æterni testamenti, & cetera. Et ista in elyra obiectio dicit hoc sacrificium non pertinere ad nouum testamentum, non esse illius, aut non pertinere ad illud. Certè ad nouum testamentum pertinebat & noui testamenti iam tunc erat, quicquid author noui testamenti adhuc uiuens fecit, & in sua Ecclesia faciendū præcepit. Est ista ventris vnum principium Christianum, de quo dubitare nullo modo licet. Alia fecit Saluator, ut nos ab illis faciendis liberaret: ut est notum de obseruatione veteris legalium, de quibus nunc non agimus, nec agere volumus: quia iam cessauerunt omnia. Sed præcepta Decalogi, omnia præcepta legis naturalis, & omnia quæ Christus de nouo instituit, in suaque Ecclesia obseruari voluit, iam ante passionem ad nouum testamentum pertinebant, & illius erant. In vita enim fecit Christus suum nouum testamentum, quod in sua morte, suo sanguine sacratissimo confirmauit. Talia sunt omnia nostra sacramenta, quæ statim ut instituta sunt, ad nouum testamentum pertinuerunt: tale est etiam hoc augustissimum sacrificium, de quo agimus.

Respondetur quibusdam Melanchthonis verbis contra vim sacrificij missæ, non sine magno errore prolatis: & prima eiusdem obiectio contra Missæ sacrificium propitiatorium, refellitur atque destruitur.

CAPVT XI.

Eptem primis obiectionibus è medio sublatis. iam tēpus est, vt Melanchthonis cepias profigemus. Hic igitur sic inquit. Finxerūt monachi & sacrificuli, sua oblatione mereri se remissionem peccatorum, sibi & aliis,

viuis & defunctis. Respōdemus catholici, In istis verbis tuis ostendis satis d̄ Melancthonem, tuam intentionē, tuum spiritum. & tuam mentem: quę partes in te debuerunt esse religiosiores ac puriores: & quas tandem ostēdit statim aut crassissima ignorantia, aut grauissima malitia inuolutas atq; obnubilatas in multis. Primū in eo, quōd dicis, Finxerūt. Secundō in eo, quōd dicis, Monachi. Tertiō, in eo quōd dicis Mereri. Quo ad primum, Nostra doctrina de sacrificio Missę, non est fictio, sed est doctrina vera, solida, catholica, Apostolica, diuina: vt quidē non s̄ nostra, sed eius, qui nobis eam dedit, Christi Iesu super omnia benedicti. Ab ipso enim acceperūt Apostoli hanc doctrinam, ab Apostolis acceperunt Patres priores, deinde nos accepimus ab illis primis per medios, per successores Episcoporum & propagationes Ecclesiarum, quemadmodū etiam & hac via recepimus à Christo multas alias doctrinas, & diuinarum scripturarum veritatis intelligentias, quas ad hanc vsq; diem conseruamus. Quoad secundū, Non sunt solū Monachi, qui nostram sacrificium Missę cōmemorant, prædicant, exaltant, commendant: que sed sunt etiam Apostoli Domini, Martyres Christi, & sancti confessores, vt Iacobus Apostolus frater Domini secundum humanitatem, Andreas Apostolus frater Simonis Petri, Martialis discipulus Christi, & eius martyr gloriosus, Alexander martyr, Ireneus martyr, Hypolytus Martyr, Cyprianus martyr, Laurentius martyr, Marcellinus martyr, Eusebius Cæsariensis, Gregorius Nazianzenus. Ambrosius Episcopus Mediolanensis, Ioannes Chrysostrōmus Episcopus Constantinopolitanus, Sulpicius Seuerus, Augustinus Episcopus Hipponensis, Cyrillus Episcopus Alexandrinus, Leo Papa, Fulgentius Episcopus. Hieronymus, Gregorius, Dionysius Areopagita: & alij multi, quos supra memorauimus, multiq; alij, quos breuitatis

causa

causa omisimus. Nunc videat quiuis fidelis Lector, an isti patres nominati, sint Monachi, qui vel ignorantia diuinarum scripturarum, vel cupiditate rerum terrenarum potuerint fingere hanc doctrinā de Missę sacrificio, quā nobis tradiderūt viui, & in suis scriptis nobis reliquerūt morituri. Deinde qui sunt, qui memoriam mortuorū in Missę sacrificio specialiter prædicauerūt, & cōmendauerunt, tan quā ritum sanctū & vtilem, ab Apostolis vsq; ad nos in sancta Dei ecclesia obseruatū, etiam ex iam dictis constat: quia, vt iam vidimus, ita docuerunt Cyprianus, Athanasius, Ioānes Chrysostr. August. Epiphanius, Pseudo-Dionysius, Ioannes Damasc. Gregorius papa, & alij penē infiniti, vt Tertullianus, Magister sent. omnesq; doctores Scholastici. Quō ad tertium, Quia certē ij patres, & nos cū illis, non dicimus hoc nostrū sacrificium, quantum est de se, esse meritum alicuius meriti de nouo, remissionis peccatorum, vel solutionis pœnarum, collationis gratiæ, remissionis culpe, aut relaxationis pœnæ: licet quidam patres dicant, illud esse impetratiuum horū bonorū, bono modo intelligentes: sed potius dicimus, hoc diuinum sacrificium, esse communicatiuum meritorum Christi, & applicatiuum illorum, ad eos pro quibus offertur, & specialiter quō ad effectū satisfaciendi pro peccatis, ob quod dicitur hoc sacrificiū in ratione sacrificij, habere vim satisfactiuā pro peccatis, sicut in ratione sacramenti habet vim vniuiam ad Christū & corpus eius mysticā, atq; vim nutritiuam specialiter. Sicut enim sacerdotes consociendo & ministrando sacramentū vt sacramentū, nō dicuntur mereri ipso sacramento remissionē peccatorum illis, quibus sacramentum ministrant, sed applicare, vel causare, vel operari ministranter, ita profectō se habent sacerdotes celebrando vel ministrando hoc sacrificium vt est sacrificium, offerendo illud pro aliquibus. Quemadmodum enim Eucharistia, vt est sacramentum, ex sua institutione à Christo habet vim vniuiam & nutritiuam, quam exercet in illis ex opere operato, à quibus sumitur: ita Eucharistia vt est sacrificium, ex sua institutione à Christo, habet vim satisfactiuam, quam exercet in illis ex opere operato, pro quib⁹ offer-

A a 4 tur

tur. Hinc est, quod sacra Eucharistia secundū vtranque rationem, habet suum effectum, etiam si minister eius immediatus malus sit, nihil mereatur in ipso opere quod exercet, imò & peccet, in malo statu celebrando, aut offerendo. Malè igitur in multis, falsèque proponit Melchthor, contra nos, tanquàm homo qui nostra, aut penitus non vidit, aut penitus non intellexit. Sed hæc eius culpa est. Nos interim pro nostra Christiana benignitate, ipsum iterum atque iterū audiamus, & ei respondemus. Fortassis dabit Dominus, vt nō cauiam⁹ surdis.

Dicit Melanchthon. In hoc errore multæ falsæ, & perniciosæ persuasiones continētur, videlicet, quòd vna Christi passio non satisfecerit pro vniuersa Ecclesia.

Respondemus, Sicut errans proposuisti, na errans deducis, & errans concludis. Sed sapientibus & insipientibus debitores sumus, vt omnibus etiam respōdeamus, omnibus reddamus rationē de illa fide Christiana quæ in nobis est vera & catholica. Dicimus ergo, quòd nihil minus est in toto mundo, quàm quod nostra doctrina prædicta de sacrificio Missæ contineat aliquem errorem vel falsitatem, aut hunc errorem particulatè, quòd vna Christi passio non satisfecerit pro vniuersa Ecclesia. Absit enim, vt talis tantusque error in nostra doctrina quouis modo cōtineatur, aut ex illa aliquo modo sequatur. Quod vt palàm fiat omnibus, explicabimus hic nostram fidem de effectibus passionis Christi Saluatoris nostri, atque de modis quibus ipsa operata est nostram salutē & liberationē: qua fide nostra cognita, constabit quàm malè, & quàm falsè hoc nobis Melanchth. obijciat.

Fides nostra quoad effectus passionis Christi, quàm modò sufficit illà explicare, talis est. Per passionem Christi sumus liberati à peccato, sicut legimus, Dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Per passionem Christi sumus liberati à potestate diaboli: sicut imminente passione Saluatoris dixit, Nunc iudicium est mundi. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Et ego si exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipsum. Est autem exaltatus à terra per crucis passionē. Per passionē Christi homines sunt liberati à pœna peccati

cati, sicut legimus, Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Qui peccata nostra ipse per tulit in corpore suo super lignum, vt peccatis morui, iustitiae viuamus, cuius luore sanati estis. Per passionē Christi sumus Deo reconciliati, sicut legimus, Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. Quoniam quidē Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis. Passione sua aperuit nobis Christus ianuam cœli, sicut legimus, Habemus fiduciam in introitum sanctorum, scilicet cœlestium, in sanguine Christi. Per proprium sanguinem introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta.

Fides nostra quoad modos, quibus passio Christi operata est nostram salutem, quantum modò sufficit hanc nostram fidem explicare, talis est. Passio Christi causauit nostram salutem per modum meriti; sicut legimus, Humiliauit semetipsum vsque ad mortem, mortem autē crucis: Propter quod & Deus exaltauit illum, &c. Dicit enim Aug. Humilitas passionis, claritatis est meritum: claritas, humilitatis est præmium. Sed ipse clarificatus est, non solum in seipso, sed etiam in suis fidelibus: vt ipse dicit. Ioan. 17. Ergo videtur, quòd ipse meruit salutem suorum fidelium. Passio Christi causauit nostram salutem per modum satisfactionis; sicut legimus, Quæ non rapuit, tunc exolvebam. Non autem exoluit, qui perfectè non satisfacit. Passio Christi operata est salutem nostram per modum sacrificij, sicut legimus, Tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Passio Christi operata est nostram salutem per modum redemptionis, sicut legimus, Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis: sed precioso sanguine quasi agni immaculati & incontaminati Christi. Alibi, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Dicitur autem pro nobis factus maledictum, in quantum pro nobis passus est in ligno. Ergo per passionem suam nos redemit. Passio Christi operata est nostram salutem per modum efficientiæ. Le-

Esaie 53
1. 7 et. 2.

Rom. 6.

2. Cor. 5.

Hebr. 10.
Hebr. 9.

Philip. 2.

Psal.

Eph. 5.

1. Pet. 1.

Galat. 3.

Oriet. 1.
MelanchResponso.
Catholica

Apoca. 1.

Ioan. 12.

gimus enim, quod verbum crucis, his qui salvi sunt, est virtus Dei. Sed virtus Dei efficienter operatur nostram salutem. Ergo passio Christi in cruce efficienter operata est nostram salutem, tanquam efficiens instrumentale. Efficiens enim quidē principale humanę salutis est Deus. Quia verò humanitas Christi est diuinitatis instrumentum, ex consequenti omnes actiones & passiones Christi, instrumentaliter operantur in virtute diuinitatis ad salutem humanam. Et secundum hoc passio Christi efficienter causat humanam salutem.

Fides igitur & doctrina Christiana, quę hæc firmiter credit & docet, profectò non dicit nec potest dicere quicquam contra sufficientiam passionis, oblationis, aut crucis (sacrificij) Saluatoris nostri in cruce, vel contra sufficientiam eius meriti, satisfactionis, redemptionis, efficientiæ, reconciliationis. Ista est ergo, talisquę, tantaquę, nostra fides, & doctrina Christiana.

Vt quid ergo recipimus, veneramus, & obseruamus hoc diuinum sacrificium inuentum Eucharisticum? Quia Christus illud instituit, nobis ob suã misericordiã, potestatem offerendi dedit, & vt illud offerremus præcepit. Vbi Saluator talem potestatem dedit hominibus, & tale præceptum eis imposuit? Dictum & monstratum est supra suo loco. Ad quid Christus hoc ordinauit, & iussit? Vt abundantius haberemus, quo vel quibus applicarentur nobis fructus sufficientissimę passionis suę. Ad hoc instituit diuina sacramenta, & ad hoc instituit hoc diuinum sacrificium, quod etiam est sacramentum, & maximum omnium diuinorum sacramentorum. Et quia de hoc satis dictum est supra, modo non plura afferamus. Melanchthonem iterũ audiamus, & illi respondeamus.

Responsio offertur ad secundam Melanchthonis obiectionem.

CAP. XII.

Dicit Melanchthon, De inde quòd homines conlequantur reconciliationem, propter illud opus sacrificij, non fiducia misericordię promissę propter filium Dei, pro nobis crucifixum.

Respon-

Respondemus, Etiam hoc tuum verbum, ò Melanchthon, est verbum hominis ignorantis nos catholicos, nostram fidem, & nostram doctrinam catholicam. Nos enim catholici quantum ad hoc, sic dicimus, Sicut passio Christi prodelt quidem omnibus quantum ad satisfactionem, & ad remissionem culpę & adoptionem gratię & glorię; sed effectum non habet nisi in illis, qui passioni Christi coniunguntur per fidem & charitatem; ita & hoc sacrificium, quod est memoriale Dominicę passionis, non habet effectum nisi in illis, qui coniunguntur huic sacramento per fidem & charitatem. Vnde & Aug. dicit ad Romanos, Quis offerat corpus Christi, nisi pro his qui sunt membra Christi? Vnde & in canone Missę non oratur pro his, qui sunt extra Ecclesiam.

Nos igitur non promittimus fructum huius diuini sacrificij inuenti hominibus, pro quibus offertur, nisi illi sint dispositi ac preparari recipere illum: nisi habeant fidem & charitatem; fidem, inquam, integram omnium credibilium, diuinarum promissionum, diuinarum narrationum, diuinarumquę omnium doctrinarum. Itaque sicut non promittimus effectum Eucharistię prout est sacramentum, illis quibus hoc sacramentum sumendum datur, nisi illi sint dispositi, preparati, probati, ac iudicati: sic non promittimus effectum Eucharistię vt est sacrificium, illis pro quibus hoc sacrificium offertur, nisi illi etiam sint parati. Fidem igitur in illis requirimus, & illã integram omnium credibilium. Imò etiam, fidem in illis requirimus integram, & illam viam. Quia requirimus in illis quòd vntantur huic sacrificio memoriali Dominicę passionis per fidem & charitatem, vt paulò antè diximus.

Sed hoc solùm facimus, in quo vobis displicemus, quòd vestram vanam, præsumptuosam, superbam, & nouam fiduciam, quam fingitis, extollitis, & ab hominibus sub necessitate salutis contra totam scripturam Dei extorquetis, ò Melanchthon; & in ea sola totam hominis formalem iustitiam continuis, non nouimus, fugimus, damnamusquę in ea forma, in qua vos illam falsò commendatis. Et quia contra illam vestram superbam, & vanam

S. Tho.

part. 3.

q. 79.

art. 7.

ad secundã arg.

Aug. 8.

parte. 1. & vanam fiduciam multa diximus in nostro opere, Quae
lib 2. driperita iustitia nuncupato, quae in eo facile videri pos-
per multa. sunt; ideo de his modò dicere supersecedemus, ne eadem
aut in vniuersum, aut ex parte reperamus.

In eo etiam hic grauissimè erras, ò Melanchthon,
quòd hoc nostrum diuinum sacrificium appellas, opus
sacrificuli: quòd potius appellare debuisti, opus diuinum,
opus Dei, opus Christi. Et si enim nos sacerdotes mor-
tales, hoc diuinum sacrificium conficiamus & offeramus
immediatè sensibilibus, in mediatione suppositi sensibilis
tamen virtus seu potestas in qua hoc facimus, diuina est,
nobis data in illo verbo Domini, Hoc facite in meam
commemorationem. Et valde notandum est, & nunquàm
obliuioni tradendù, quòd nos sacerdotes mortales dum
consecramus & sacrificamus, hoc diuinum sacramentum
& sacrificium conficiendo, ministerium exercemus: in ò
non id facimus in persona nostra, sed in persona Christi,
in cuius persona dicimus, non recitatiuè, sed significati-
uè, Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei,
noui, & aeterni testamenti. &c. tanquàm nos simus ipse,
aut purum eius instrumentum, per quod ipse loquitur, &
loquens conficit. Vt etiam iam superius diximus, vbi de-
clarauimus quàm differenter nos habemus in celebrando
seu conficiendo hoc mysterium diuinum, & in consi-
ciendo seu ministrando alia diuina sacramenta.

Opus igitur magis est diuinum, quàm humanum; ma-
gis Christi, quàm nostrum. A Christo enim institutum
est, à Christo est nobis data potestas, conficiendi, conse-
crandi, & offerendi. Christi sunt verba, in quibus confi-
cimus, & nos in persona Christi, non in nostra consecra-
mus. Erras igitur ò Melanchthon, grauissimè, in isto
tuo verbo, quòd certè reuocare debes. Sed nos interim
viterius procedamus, & Melanchthonem velis remis-
sè fugiamus, qui vt viter opus Christi, appellat illud
opus sacrificuli: appellans opus Dei, opus hominis. Chri-
stus in hoc opere conficiendo, est agens principale, nos
sacerdotes sui sumus quasi agens instrumentale, seu in-
strumentum ipsius. Opus autem agenti principali tri-
buitur, non instrumentato.

Refertur

Refertur, euideturque tertio. el: nichilominis oblectio.

CAP. XIII.

Dicit rursus Melanchthon, Nullum est sacrificium,
nec fuit vnquam, quo mereamur remissionem pec-
carorum, & quod alius possit applicari præter vni-
cum sacrificium Christi, semel factum in cruce. Ergo
Missae, seu opus sacerdotis, non est sacrificium, quòd ipsi
vel alius impetret, aut adferat remissionem peccatorum.

Respondemus, Atecedens huius tuae consequentiae
potest habere, & videtur quòd habeat multos sensus, in
quibus est falsum. Primum enim, vt iacet, & in sensu, què
facit, & præfert, est falsissimum. Nanque sacrificia vete-
ris legis, in super & legis naturae, & si talia essent, vt non
haberent virtutem remittendi peccata ex opere operato:
talia tamen erant, quòd in illis peccatum remittebatur
illis pro quibus offerebantur, ex opere operante, seu ope-
rante. Vt in illis, licet non per illa, esset remissio peccati
à Deo, in virtute passionis praesentis. Manifestè enim di-
cit Dominus in Leuitico, quòd oblato sacrificio ab eo,
qui peccauerat, ac sacerdote pro eo & peccato eius ro-
gante, dimittebatur ei. Iob etiam offerebat pro filiis
suis & pro peccatis eorum, si forte peccassent contra Do-
minum. Et Apostolus ad Hebraeos dicit palàm, Omnis
nanque Pontifex ex hominibus assumptus, pro homini-
bus constituitur in iis quae sunt ad Deum, vt offerat dona
& sacrificia pro peccatis. Non dicimus autem quòd hoc
fiebatur inutiliter, sed vtiliter. Falsum est igitur anteceden-
dens prout iacet, quia non declarat de merito aut appli-
catione ex opere operato, vel ex opere operantis, & ne-
gat totum. Item falsum est antecedens, si ita intelligatur,
vt velit dicere, Nullus est modus sacrificandi, nec
fuit vnquam, quo mereamur remissionem peccatorum,
& quod alius possit applicari, præter vnicum modum sa-
crificii, seu sacrificandi Christi, semel factum in cruce.
Quia profectò præter illum modum sacrificandi cruentè,
quem Christus seruauit in cruce, fuit & est alius modus
sacrificandi in cruentè, quem Christus seruauit in cena
nouissima, & nos in persona & virtute mandatoque ip-
sius seruamus in Missa. Falsum est igitur tuum anteceden-
s multis

Leu. 3. 4-5

Hebr. 5.

multis viis, à Melanchthon, & sic ex illo nihil potes concludere contra nos, iuxta regulam generalem Logicorū in consequentiis, quæ dicit, Ex falso, quandoque verum, quandoque falsum.

Si autē in antecedente tuo ita intelligas, vt dicas, aut velis dicere, Nullum est sacrificium, quantum ad ipsam hostiam oblatam & victimam, nec fuit vnquam, quo ex opere operato siue ex se, mereamur remissionem peccatorum, & quod habens virtutem ex opere operato aliis possit applicari præter vnicum sacrificium Christi, semel factum in cruce: Tunc verum est antecedens. Sed tunc etiam mala est consequentia tua, quam hic formas, & falsum est eius consequens. Nam antecedente ita intellecto, & vero existente: adhuc verum est oppositum tui consequentis, quod infers. Semper enim verum est hoc, Omnis Missa, seu opus sacerdotis est sacrificium, quod ipsi, vel aliis, impetret, aut adferat remissionem peccatorum. *Quomodo sic?* Quia Missa quantum ad hostiam, seu victimam, est prorsus idem sacrificium, quod fuit in cruce. Vtrobique enim, totus Christus. Nihil ergo valet ista tua argumentatio, seu tua seductio, à Melanchthon, quia quantum ad hostiam & victimam, idem prorsus est sacrificium Missæ, quod fuit sacrificium crucis: nec difert nisi in solo modo offerendi, per cruentum & incruentum. Firmiter credimus, & concedimus veram, propriam, & realem existentiam totius Christi Saluatoris nostri in sacramento ac sacrificio altaris, sub speciebus panis & vini. Hæc est nostra fides, vera, catholica, & Apostolica, cui non potest subesse falsum, & contra quam non præualebunt vnquam portæ inferi. Et vt olim bene dixit Hilarius, Mori possum, sed ab hac fide diuelli non possum.

Disiicitur quarta Melanchthonis obiectio.

CAP. XIII.

Dicit Melanchthon, In nouo testamento nullus cultus, nulla cæremonia valet ex opere operato, quare nec facienti meretur remissionem peccatorum, nec potest applicari aliis.

Responde-

Respondemus, Tam nota est in isto tuo antecedente falsitas, à Melanchthon, quàm nota est in illo vniuersalitas: dum dicit, Nullus cultus, nulla cæremonia. Quandoquidem est profectò in nouo testamento cultus, estq; cæremonia multiplex diuina, quæ valet ex opere operato. Quis est cultus? Sacrificium nostrum Eucharisticum. Quæ est illa multiplex cæremonia diuina? Sanctissima sacramenta nouæ legis. Valent enim omnia huiusmodi sacramenta ex opere operato, illis à quibus sumuntur: valet autem hoc diuinum sacrificium ex opere operato, etiam illis pro quibus offertur.

Solus enim Deus est, qui vt causa agens principalis, gratiam confert iustificanti, & peccata remittit, culpam tollit ponendo gratiam, reatum soluit, pœnam dimittit aut relaxat. Non possumus dubitare vilo mndo de ista conclusione, nec illa est dubitabilis, nec nos de illa dubitamus. Ita Deus dicit, Ego solus deo iniquitates & peccata populi. Ambrosius. Ille solus peccata dimittit, qui solus pro peccatis nostris mortuus est. Augustinus: Nemo tollit peccata, nisi solus Deus, qui est Agnus tollens peccata mundi. Tollit autem & dimittendo quæ facta sunt, & adiuuando ne fiant, & perducendo ad vitam vbi omnino fieri nō possunt. Magister sent. His inquit, aliisq; plurimis testimoniis docetur, Dominū solum per se peccata dimittere. Solus ergo Deus confert gratiam, & dimittit peccata, tanquam causa efficiens principalis: qui tamen habet sacerdotes ministros suos, quibus eius rei dedit potestatem ministerialem in illo verbo, *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.*

Verū, cum his verisimis, necesse est etiam dicere, quod sacramenta nouæ legis per aliquem modum gratiam causant: vel tanquam causa sine qua non, vt quidam putauerunt, & hodie in suis scriptis putant: vel potius vt causa instrumentalis, sicut quidam dicunt, & potius videtur dicendum. Quod enim sacramenta huiusmodi gratiam aliquo modo causent, docet Apostolus, diceus de Baptismo, Quorū in Christo baptizati estis, Christū induistis. Significat nauque, quod per Baptismū Christo incorporamur: quæ incorporatio spiritualis

*Esaie 43.
Ambro.*

August.

*Magister
libro 4.
dist. 18.*

104. 20.

Galat.

& vi-

Tit. 3.

& vitalis, non fit nisi per gratiam. Idem manifestius explicat ad Titum, dicens, Cum autem benignitas & humanitas apparuit Saluatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrū regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quæ effudit in nos abundè per Iesum Christum Saluatorem nostrum ut iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundū spem vitæ æternæ. Ecce benignitas Saluatoris nostri Dei, secundū suam misericordiam saluat nos in Christo, per lauacrum regenerationis & renouationis: quod lauacrū profectò est Baptismus. Et præponit Apostolus illā notam, Per, quæ semper notat aliquam causalitatem, aut saltem (ita dicam) principationem in suo causali, Secundū istam virtutem & causalitatem, quam agnouit Augustinus in Sacramento Baptismi, dicit super Ioannem, quod aqua baptismalis, corpus tangit, & cor abluit. Vnde tanta vis aquæ, ut corpus tangat, & cor abluit? Et Beda constanter dixit, quod Dominus tactu suæ mundissimæ carnis, vim regeneratiuam contulit aquis. S. Thomas etiā docet ex multis sanctorum auctoritatibus haberi, quod sacramento nouæ legis non solum significat, sed causat gratiam. Augustinus iterum, contra Faustum dicit, Hæc omnia, scilicet sacramentalia, sunt & transeunt: virtus tamen scilicet Dei, quæ per ista operatur, iugiter manet. Ecce virtus Dei operatur per sacramenta, vnde certè illa habet, tanquam instrumenta sua. Sicut artifex operatur per securum, tanquam per suū instrumentū. Augustinus rursus secundum istam veritatem assignat differentiam inter sacrificia, sacramenta, oblationes, aliaque legalia ceremonialia legis veteris, & vltra sacramenta legis nouæ, dicens, Quia illa promittebant tantum & significabant, hæc autem dant salutem. Eadē consideratione ductus Hieronymus dicit, quod fides, quæ fideles facit, in aquis baptismi datur vel nutritur, quia haberi aliquando ibi datur, & iam habenti vt plenus habeat, datur. Ita etiam Magister sentent. iuxta diuinas scripturas, & sanctorum Patrum, veram earum intelligentiam, definiuit sacramentum nouæ legis quod propriè est sacramen-

cum

tum, licens, Sacramentum enim propriè dicitur, quod ita signum est gratiæ Dei, & inuisibilis gratiæ forma, vt ipse imaginem gerat, & causa exiit. Hugo à S. Victor, sic definiuit, Sacramentum est materiale vel corporale elementum foris sensibile propositum, ex similitudine representans, ex institutione significans, ex sanctificatione continens aliquam inuisibilem & spiritualem gratiam. Ante illos autem Aug. in lib. de corpore Christi, ita definiuit sacramentum, inquit, Sacramentum est, per quod sub tegumento rerum visibilium diuina virtus secretis salutē operatur. Istæ definitiones sacramenti nouæ legis, si bene intelliguntur, variatis verbis eandem proferunt sententiam: & quod vna obscurius innuit, alia clarius exprimit, Scotus ita definit, Sacramentum propriè acceptum, est signū sensibile, gratiam vel Dei effectum gratuitum ex institutione diuina efficaciter significans, ordinatum ad salutem hominis viatoris. Quam definitionem Scoti refert & exponit Gabriel in suis sententijs, satis bene. Isto ergo modo omnes doctores Catholici in eo conueniunt, quod sacramentū propriè dictū, quæle est omne sacramentū nouæ legis, dicatur non solum à significando, sed etiam à sacramento actiue: sicut medicamentū, à medicando, & ornamentū ab ornando. Et sicut medicamentū est illud, quo alicui rei medemur: & ornamentū est, quo aliquis ornatur, sic sacramentū est aliquid, quo aliquis sacralur. Verūm sicut virtus interior sanans, nō dicitur medicamentū, sed aliquid extrinsecus adhibitū vel intus susceptū naturalis virtutis conformatiū, aut morbi expulsiū: ita etiam interior contritio preparans, aut gratia formaliter sanans non est sacramentū, sed aliquid corporale extrinsecus ad sanctificandum hominem, igitur hæc proprietates nostrorum sacramentorum, quam habent ex institutione Christi, vt secundum aliquem modum causent gratiam: & differant à sacramentis veteris legis in eo quod illa antiqua data fuerunt patribus in significationem gratiæ, & quandam seruitutem: ista autem noua sunt nobis in significationem gratiæ, & in quandam eius causalitatem ac nostram

B b lano

Hugo à
S. victo.
lib. de sa-
cramentis
par. 1.
cap. 1
August.

Scotus

Gabriel.
li. 4. dist. 16
ar. 1. Not. 14

Augst.

Beda,

S. Tho.

par. 3.

q. 62.

art. 1.

August.

lib. 19.

August.

in exposi-

tione tit.

Psal. 73.

10. n. 8.

Hierony.

refer. Ma-

gister sent.

lib. 4.

dist. 4.

Magister

lib. 4. dist. 1.

sanctificationem, ex ipso opere operato.

An ideo concedimus sacramenta nostra causare gratiā in omnib⁹ suscipientibus indiscriminatim, bonis, aut malis fctis, aut non fctis? Absit. Probet autē seipsum homo & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignē, iudiciū sibi māducat & bibit, non diiudicās corpus Domini Ita nullū sacramētum nostrum causat gratiam in suscipiente adulto, nisi suscipiens aut susceprurus talis accedat, vt obicem gratiæ non ponat. Quandoquidem si gratiæ obicem ponit, gratiam non recipit: & tunc non est defectus sacramenti suscepti, sed est culpa hominis suscipientis indispositi. Profecto ignitiua causa, naturalis est ignis. Non autem ignis ignis, nisi subiectum sit dispositum. Et generaliter, Actus adiuuorum sunt in patiente disposito. Quicumque igitur sacramentum susceperit, vt gratiā suscipiat, debet obicem gratiæ deponere. Item est omnino de illo dicendum, pro quo offertur. Oblatum diuinum sacrificiū: quia debet ipse non habere obicem, vt effectum sacrificij pro se oblatis recipiat. Quomodo deponit homo, aut quando non habet obicem? Alia est quaestio. Multa de hoc tradunt Patres in libris sententiarum, specialiter vbi agunt de sacramento baptismi, de sacramento Eucharistiæ, de sacramento penitentiae: in suis locis possunt videri omnia: nunc non vacat, nec opus est, de omnib⁹ tradere. Optimē dicit S. Thomas, Sicet passio Christi prodest quidem omnibus, quantum ad sufficientiam, & ad remissionem culpæ & adeptionem gratiæ & gloriæ, sed effectum non habet nisi in illis, qui passioni Christi coniunguntur per fidem: & charitatem: Ita & hoc sacrificium quod est memoriale Dominiæ passionis, nō habet effectum nisi in illis, qui coniunguntur huic sacramento per fidem & charitatem. Hæc ille.

Ergo iste noster cultus diuinus, sanctus & sanctificans ex vi sua, siue ex opere operato, sensibilis & externus, à Deo institutus in cultum suum & salutem nostram, vt azar suum effectum in illis pro quibus offertur, requirit cultum Dei spiritalem in illis, veros motus cordis, fidē, spem, charitatem, vt ex dictis S. Thomæ statim allega-

manifestè habetur, & palam est ex diuinis scripturis. Augustinus bene dixit in De Ciuitate Dei, sacrificium, cultus quidam est; soli Deo debitus. Ibi docet Augustinus, quòd duplex est sacrificium, scilicet internus inuisibile, & exterius visibile. Inuisibile sacrificium, cor nostrum, id est, voluntas nostra est, cum dona Dei & seipsam Deo vouit & reddit. Vnde ait, Huic, scilicet Deo, seruitutem, quæ patria Cræcæ dicitur, siue in quibusdam sacramentis, siue in nobis ipsis debemus. Et subdit, Huic enim templum simul omnes, & singuli templa sumus, quia & omnium concordiam & singulos inhabitare dignatur. Non in omnibus quàm in singulis maior, quoniam nec mole distēditur, nec participatione minuitur. Cum ad illum sursum est, eius est altare, cor nostrum, eius vnigenito eum sacerdotem placamus. Et cruentas victimas cædimus, quando vsque ad sanguinem pro eius veritate certamus, &c. Dicit multa ibi de sacrificio interiori ac inuisibili, & postea loquitur de sacrificio exteriori. Accipimus igitur & prædicamus sacrificium cordiale internum, secundum quod etiam legimus, Sacrificium Deo, spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Sed cum hoc etiam accipimus & cōmendamus istud nostrū sacrificiū externū Eucharisticū, à Christo in suū cultū externum & nostram salutem internam institutum & cōmendatum.

Si iste noster cultus, seu istud nostrum sacrificium diuinum externum, vt efficiat suum effectum in illis pro quibus offertur, requirit in illis cultum Dei internū spiritalem, & aliàs non operatur suum effectū in illis, quomodo dicitur habere effectum in eis ex opere operato, vt aliquo modo causa illius effectus? Respondemus, Nostrum sacrificium diuinū & nostra sacramēta diuina non dicuntur præstare gratiam ex opere operato, ob id quòd gratiam præstent suscipienti non disposito, aut obicem ponenti, vt iam dictum est, declaratum, & ostensum. Vnde igitur? Ex eo, quòd suscipientes dispositi & sine obice existētes, plus gratiæ recipiūt à Deo in remissione culpæ vel relaxatione pœnarum debitaram, quàm recipēt pro sua bona dispositione aut preparatiue sine sa-

August.
li 10 cap. 4.
tom. 5.

ibid. cap. 5.

li. 4. dist. 4.
dist. 14.

S. Tho.
par. 2.
quest. 70
Art. 7. a
ad secundum
arg.

cramento recepto. Vel etiam ex eo, quòd frequentes, qui aliàs non erat satis dispositus aut præparatus ad gratiam suscipiendam ex aliqua ignorantia vel incuria, nec gratiam sine sacramento in ea dispositione reciperet: suscipiens sacramentum, in virtute sacramenti, sit sufficienter dispositus seu præparatus. Sic sanctus Thomas dicit de illis, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam & affectum non habet. Fortè enim primò nõ fuit sufficienter contritus: sed deuotè & reuerenter accedens, consequetur per hoc sacramentum (erat scilicet de sacramento Eucharistiæ) gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati. Hec ille, ita communiter dicitur, quod in virtute sacramenti contritus fit contritus. Sed hoc dictum suas habet intelligentias.

Augustinus dicit in Sermone de corpore Christi, quòd hoc sacramentum mortuos viuificat. Signum manifestum, quòd hoc sacramentum aliquando confert primam gratiam iustificantem. Aliàs, quomodo mortuos viuificaret? Hieronymus etiam dicit, quòd fides, quæ fideles facit, in aquis Baptismi datur vel nutritur: Quia non habenti aliquando ibi datur, & iam habenti vt plenus habeat, datur. Refert & probat Magister sententiam. Certè non est contra virtutem, causalitatem, efficaciam, aut efficientiam ignis, quòd non agat suum actum, nisi in passo disposito: sic nec hoc est contra efficaciam seu efficientiam sacramenti, quam habet ex opere operato, ex Christi institutione.

Confutatur quinta Melanchthonis obiectio.

CAP. XV.

Dicit Melanchthon, Opinio oblationis & applicationis Missæ, simpliciter pugnat cum doctrina de iustitia fidei, quæ docet, quòd remissionem peccatorum consequamur nulla re, nisi fide, quæ statuit Deum nobis ignoscere, propter Christum gratis: non propter vllum opus, vel nostrum, vel aliorum. Hæc fides sola vincit terrores peccati & mortis. Est igitur impietatis, sentire quòd propter opus sacerdotis detur remissio peccatorum.

Respon-

Respondemus. Non pugnat quidem nostra, non opinio, sed certa & firma doctrina oblationis & applicationis Missæ, cum doctrina de iustitia fidei, quæ habetur in diuina scriptura, quam Christus tradidit, quam Apostoli prædicauerunt per Orbem, quam S. Patres priores ab Apostolis acceperunt, & nobis suis posteris per alios partes medios ac per sua scripta diffuderunt: sed illi congruit omnino, omninoque & maximè est illi conformis. Pugnat autem nostra vera, certa & firma doctrina oblationis & applicationis Missæ, cum doctrina de iustitia fidei quam tuò Melanchthon, commiseris & falsò fingis contra Deum, contra Dei legem, & contra totam Dei fidem. Est autem gloria nostra quòd hæc nostra doctrina simpliciter pugnat cum falsa doctrina tua de fide à te iustitia tuæ falsæ fidei. Sic gloria Christi est, quòd pugnat cum Belial: gloria iustitiæ, quòd pugnat cum iniustitia: & gloria lucis, quòd pugnat cum tenebris.

Dices, omnes ac singulos homines de necessitate salutis teneri ad illam fidem seu confidentiam, qua quilibet simpliciter & absolute, nullo habito respectu ad aliud, credat firmiter & constanter de facto, & in particulari remissa esse sibi peccata sua à Deo per Christum: dicis per hanc solam fidem aut confidentiam applicari hominibus passionem Christi, & merita eius, quo ad remissionem peccatorum, quasi illa sola sit tanquam vincens, quo homo iustitiam Christi, & remissionem peccatorum apprehendat ac acquirat sibi: atque tandem in hac vna & sola fide seu confidentia ponis totam hominis formalem iustitiam inharentem, quicquid sit de omnibus aliis. Hanc fidem dicis necessariam cunctis hominibus adultis iustificandis, & illam prædicas sufficientem: atque huic fidei tribuis totam securitatem conscientia, vt qui ita firmiter se credit iustum aut iustificatum, iam non habeat vnde timeat peccata sua, imò iam debeat non timere illa. Contra hanc falsam doctrinam tuam merito pugnat vera doctrina nostra oblationis & applicationis missæ: & optimo iure pugnare debet omnis animus Christianus, omnis lingua, & omnis manus Christiana. In Quadruperta iustitia monstrauimus latè

Bb 3 ordi.

S. Thom.
par. e 3.
quæst. 79.
art. 3.

August.

Hieron.

Magister
lib. 2.
dist. 4.

Parte 1.
lib. 2. Per-
muta.

ordinem, quem seruat Deus Optimus Maximus communicando nobis effectus gratiæ Christi seu tractus passionis eius. Et quia ibi abundè diximus contra hunc tuum errorem, Melanchthon, ideo nunc de illo hic iterum habere, superfluum videtur.

Quod autem dicis, dum ais, Est igitur impietatis, sentire, quòd propter opus sacerdotis deret remissio peccatorum, tua est impietas. In quam profectò ideo deuotissimi, quia non percepisti quanta sit misericordia Dei in condonando nobis peccata, nec nouisti quot remedia instituit & nobis tribuit, vt facilius, plenius, & abundantiùs in remissionem peccatorum, in suam gratiam & iustitiam veniremus. Iterum, Vocas nostrum sacrificium opus sacerdotis: quod potius appellare debuisti, opus Christi. Qui sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, principalius significat seipsum per nos ministros suos, qui ab ipso potestatem habemus, & in sua persona verba consecrationis proferimus. Tua ergo impietas est duplex, & magna verisimilia: quæ vt à nostro diuino sacrificio amoueas remissionem peccatorum apud illud opus sacerdotis, sicut ante illud appellasti opus sacrificuli. Nos autem secundum pietatem & veritatem Christianam, quia per fidem diuinam, catholicam & Apostolicam, cui non potest subesse falsum, cognoscimus nostrum diuinum sacrificium esse opus Christi, & quæductum eius gratiæ, & instrumentum suæ passionis, fructumque suorum meritorum, vt de his omnibus iam satis diximus superius, firmiter credimus, in illo per illud communicari remissionem peccatorum. Hæc est fides, quam de nostro sacrificio angustissimo omnes fideles Christiani tenere debemus, vt verè fideles Christiani catholici sumus.

Responsio affertur contra sextam Melanchthonis obiectionem.

CAPVT XVI.

Dicit Melanchthon, Hæc applicatio repugnat institutioni Christi, quia is instituit hanc cærimoniam, non pro illis non vrentibus, sed ad usum singulorù,

videlicet vt quilibet vescens, fidem exsciret, & se recollectione beneficij Christi consoletur, quemadmodum verba institutionis testantur, Accipite, comedite, & bibite, Mathæi 26. Ergo non prodest cærimoniam istam, qui non ipsi vrentur, hoc est, vescuntur corpore dominico, & bibunt eius sanguinem. Quemadmodum enim Baptismi ac Absolutionis sacramentum aliis nequeant applicari, ita nec vnius manducatio alteri potest applicari.

Respondemus: Absit vt hæc applicatio sacrificij Missæ, repugnet institutioni Christi. Imò enim in ea fundatur, & ab illa habet efficaciam. Ideo namque nostra applicatio habet valorem, efficaciam, & virtutem infallibilem: quia Christus instituit hoc sacrificium aliis etiam applicandum, & nobis sacerdotibus ministris suis dedit potestatem applicandi. Obluit ipse in cæna seipsum sub speciebus panis & vini, & postea dedit nobis potestatem offerendi, dicens: Hoc facite in meam commemorationem. Ex quo autem nos sacerdotes fecit, nobisque potestatem offerendi dedit, iam per consequens, imò eo ipso potestatem applicandi hoc diuinum sacrificium nobis præstitit, communicauit, & contulit. Sic docet Apostolus manifesta doctrina sua, qua dicit: Omnis nanque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Ecce officium sacerdotis, offerre sacrificium, applicare illud. Pro peccatis enim offert. Quorum? Illorum, pro quibus offert. Ecce applicatio. Constat etiam hoc esse, & hoc fuisse semper officium sacerdotis: apud omnes nationes hominum, qui sunt aut fuerunt in mundo, in quibus sunt aut fuerunt sacerdotes, sacerdotium, sacrificium. Eras igitur, o Melanchthon, in eo quòd asseris, hanc nostram applicationem repugnare institutioni Christi. Et quia contra hunc tuum errorem faciunt omnia illa, multa & manifesta, quæ superius adduximus eo loci, vbi monstrauimus quòd nostra Missa est verum & proprium sacrificium, quòd Christus in cæna obtulit, & quòd ibi Apostolos ac nos in illis sacerdotes in eadem cæna ordinauit: ideo de his modò hæc dixisse sufficiat.

Lucæ 22.

Heb. 5.

Ad art. 1.
et ad 2.
101um.

Origo & se-
minarium
errorum
Melanch.
in hac ma-
teria.

Alius error tuus, seminatium, fons, & origo omnium aliorum errorum tuorum, quibus scates affatim in hac materia, hic vnus est, quod in institutione sacre Eucharistia: à Christo, solum concedis institutionem sacramenti, & omnino negas institutionem sacrificij. Hinc est illud quod dicis, quod Christus instituit hanc ceremoniã, non pro aliis non vteribus, sed pro vsu singulorum, videlicet vespentium. Hinc est illud, quo ais, quod non prodest hæc cæremonia iis, qui non ipsi vterentur, hoc est, vescuntur corpore dominico, & bibunt eius sanguinem. Hinc est illud, quo inquis, quod quemadmodum sacramentum baptismi ac absolutionis aliis nequeunt applicari, ita nec vnus manducatio alteri potest applicari. Quia non agnoscis in sacra Eucharistia nisi sacramentum, & sacramenti rationem: ideo nullum alium vsum concedis in illa, nisi solum vsum sacramenti, qui est manducari, aut bibi à sumentibus.

Nos autem contrã, quia in institutione sacre Eucharistia: à Christo Salvatore nostro, firmiter credimus institutionem sacramenti, & simul ac pariter institutionem sacrificij, duplicem vsum eius simpliciter ex corde credimus ad iustitiam, & ore confitemur ad salutem. Vt verè ac propriè sacra Eucharistia habeat vsum sacramenti, vt est sacramentum: & habeat vsum sacrificij, vt est sacrificium. Vt est sacramentum, applicatur & datur solis sumentibus, vescuntibus, manducantibus, aut bibentibus: vt autem est sacrificium, applicatur & datur omnibus pro quibus offertur. Quod est sacramentum, omnes vno ore confitemur, & ideo non indiget probatione: quod autè etiam est sacrificium, suprã monstratum est satis. Non est opus modò repetere probationes, quia facile possunt videri in iam dictis & allegatis superius.

ad art. 1.
per totum.

Matth. 26.

Alius error tuus hic est, in eo, quod dum vis verba institutionis sacre Eucharistia: adducere, quam cæremoniam appellas, sola illa verba Domini adducis, Accipite, comedite, & bibite. Quæ verba profectò non sunt verba institutionis Eucharistia:, in scripta: quia Dominus non consecrauit, nec confecit Eucharistiam illis verbis: sed istis aliis, Hæc est corpus meum. vt iam non est dubium
inter

inter doctores Theologos catholicos. Rursus nec illa verba, Accipite, comedite, & bibite, sunt, aut fuerunt in institutione celebrationis Eucharistia: in Ecclesia: sed ista alia verba Christi, Hoc facite in meam commemorationem. vt supra iam adnotauimus, & probauimus, & per se constat. Sed, quid faciunt, aut quid dispensat illa verba Domini, Accipite, manducate, & bibite? Faciunt quidem & disponunt quoad vsum Eucharistia: videlicet, prout Eucharistia est sacramentum. Vfus autem Eucharistia: prout est sacrificium, per se patebat.

Septima & vltima Melanch. obiectio evertitur ac dissipatur.
CAP. XVII.

Elauthonis nouissima superius à nobis relata obiectio, est in hæc verba, Idololatria est, cultum instituere extra verbum, & sine verbo Dei, & quidem talem, qui sit cultus ex opere operato. Id clarè testatur hoc dictum, Frustrã me colunt mandatis hominum. Math. 15. Et prophetæ vocant idololatriam sacrificia, quæ fiebant extra verbum, & mandatum Dei, qualia erant sacrificia excelsum, & in lucis, & cultus vitulorum in Bethauen. Item cultus aurei serpentis.

Respondemus, Primùm, modò non disputamus, An sit, vel non sit idololatria cultum instituere extra verbum, & sine verbo Dei. Si de hoc ageremus, tunc examineremus, & videremus quantum sit veritati consentaneum quod hic dicis, Idololatria est, cultum instituere extra verbum, & sine verbo Dei. Tunc esset nobis sermo de sacrificijs legis nature, vbi non erant sacrificia aliqua determinata, nec aliquis determinatus cultus diuini sacrificiorum, nec aliquod Dei verbum de illo. Tunc etiam esset sermo de sacrificio Gedeonis sub quercu: de sacrificio Helia: in monte. Quid multa? Quod idololatria sit falsus cultus falsorum deorum, vel alicuius falsi Dei, omnes scimus: quod autem idololatria sit cultus extra verbum, & sine verbo Dei, non est determinatum. Verbum
B b 3 Dominus

Matth. 15. Domini quod adducis ex Euangelio Matth. non habet ut tu refers, sed sic habet, Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum. Eratque ibi tunc sermo Domini, contra illos qui transgrediebatur mandatum Dei propter traditionem suam: & contra populum qui labiis Deum honorabat, cor autem eorum longè erat à Deo. Aduersos hos dixit Dominus, quòd sine causa, seu frustra Deum colebant aut honorabant: sed non dixit quòd in cultu aut honore illo, idololatriam committebant. Exempla alia non discutimus modò, quæ adducis de sacrificiis excelsorum, & locorum, de cultu vitulorum in Bethanen, & de cultu aurci serpentis: videat quiuis lector cui & quomodo fiebant illa sacrificia, & iudicet de illis, an faciant aliquid in proposito, vbi agimus de vero cultu veri Dei.

Respondemus secundò, Iste noster cultus non est extra verbum, nec sine verbo Dei. Quinimò est intra verbum, in verbo, cum verbo, secundum verbum, & ex verbo Dei. Deus enim consecrauit, confecit, sacrificauitque sacram Eucharistiam, & postea dixit Apostolis, nobisque sacerdotibus in illis, Hoc facite in meam commemorationem. Et quia istam veritatem iam satis monstrauimus ex nouo & veteri testamento, modò non est, quòd in ea monstranda ulterius immoremur. Christiano lectori docilique relinquo negocium, ipse videat omnia nostra præcedentia, & iudicet. Habemus enim pro ista veritate diuinas scripturas manifestas, habemus sanctorum Patrum conformem sententiam, & habemus tum antiquissimam, tum generalem in tota Ecclesia Dei obseruantiam.

Velim tamen hic lectores Christiani hoc vnum, quod paulò antè incepti notare, animaduertant, id est, vt perscipiant Melanchthonis astutiam vel dolum, qui cum vellet, ac summopere niteretur à nostro diuino sacrificio visibili Christiano secludere virtutem, quam habet ex diuina institutione contra peccatum, ex opere operato; minima exiliaque nomina ei dedit, infirma, & abiecta, quo

quo sua falsa doctrina minus scelerata, minusque turpis videretur. Vnde illud nuncupauit opus sacrificiuli, carcerem, opus sacerdotis idololatriam. Quod fecit quidem, tam altutus, quam insipiens, tam deceptus quam decepturus.

Nos autem non sic, Sed iuxta diuinas scripturas & sanctos patres antiquos, & recentiores, aliis nominibus longè differentissimis hoc diuinum sacrificium, vt par est, nominamus, vt constat ex his quæ subiiciuntur, quæ etiam iam superius retulimus, vbi de eis latius egimus.

EPITHETA ET HONORIFICÆ NOMENCLATURÆ, quibus vetustissimi sancti patres Ecclesiæ, Missæ sacrificium perpetuò appellarunt.

Dionysius Arcopagita Christi gloriosus Martyr, in De ecclesiastica Hierarchia. Sacrosancta & augustissima mysteria. Venerandissima mysteria. Cœleste mysterium. Sanctæ mysteriorum consecrationes. Oblatio sanctissimi sacrificij. Constantinus Magnus, Epistola ad Episcopos Tiri collectos. Sancta debetis offerre mysteria. Eusebius Pamphili in De demonstratione Euangelica. Horrorem afferentia mensæ Christi sacrificia. Deo plenum & horrorem afferens, & sacrosanctum sacrificium.

Gregorius Nazianzenus. Incremendum sacrificium.

Ioannes

*Dionysius
De eccle.
Hierarç.*

*Episto. ad
Demophi-
lum.*

Constant.

*Magnus.
Eusebius
lib. 1.*

cap. 10.

Greg Nazianz.

DE SACRIFICIO

- Oratione in ulian.* Ioannes Chrysoſt.
Chryſoſto Ho. 21. in acta Apo. Mortis Chriſti celebratio.
Hom. 41. in 1. ad cor. Horrendum ſacrificium.
Hom. 18. in ead. epi. Ineffabilia ſacramenta.
Serm. 3. in epiſt. Phil. lib. 3. Sacra myſteria.
de ſacerdo. Hom 6. ad Antioch. Theodor. Horrenda myſteria.
In Exod. In Religio ſa Hiſtoria cap. 20. Cyril. contra Neſt. Damasc. in vita S. Ba-laami. Horrendiſſima myſteria.
Ign. in vi- ra S. Tharſij Epiſc. Celebratio venerandorum myſteriorum.
 Myſterium omnium maximè horrendū, verendumque.
 Tremenda myſteria.
 Tremendum ſacrificium.
 Theodoretus Epiſcopus.
 Sacrificio agni Domini.
 Oblatio ſpiritalis & myſtici ſacrificij.
 Oblatio diuini doni.
 Oblatio diuini myſtici, & ſalutaris ſacrificij.
 Sanctus Cyrillus Epiſcopus.
 Sancti ac viuifici & incrementi operatio ſacrificij.
 Ioannes Damascenus.
 Tremendum, & impollutum, vitaleque ſacramentum.
 Incrementum ſacrificium.
 Sanctus Ignatius Epiſcopus Nicænus.
 Sacrificium Chriſti, Agni, qui tollit peccata mundi.
 Hæc, & alia ſimilia, ſunt nomina quibus ſancti Patres, doctiſſimi & antiquiſſimi, hoc noſtrum diuinum ſacrificium nominarunt: ex quibus ſatis conſtat ſua dignitas, excellentia, nobilitas, maietas, continentia, virtus, po-teſtas, efficientia. Iſtos ſequimur, vt in fide Chriſti viuamus. Moriatur anima mea morte horum iuſtorum, & Chriſti fidelium.

Reſertur, eliditurque prima Caluini argumentatio contra Miſſæ ſacrificium ab eo conſtructa. C A P. XVIII.

Vm ſuperius Melancthonis obiectiones diſceſimus, nunc proximum eſt vt cum Caluino noſtrum Miſſæ ſacrificium ſacroſanctū eleuare, atque abolere adnitente, manus conſeramus. Inquit Caluinus in prima ſua argumentatione. Inſtitutio

Inſtitutio Chriſti ſic habet, Accipite & manducate, non autem Offerte. Ergo ſacrificium Miſſæ non ex inſtituto Chriſti eſt, ſed palàm cum ipſo pugnat.

Reſponſemus, Væ nobis à Caluine, ſi inſtitutio Chriſti ſola iſta Chriſti verba haberet: quia tunc, neque ſacram Eucharistiæ haberemus vt ſacrificium, neque vt ſacramentum. Et ſic, pnuaremur hoc tanto bono, iſto, que Dei cultu, qui præcipuus, vel maximus eſt in ſacræ Eucharistiæ adoratione, & eius ſummo Partii oblatione: atque hoc ſacramento careremus maxime, & digniſſimo omnium aliorum ſacramentorum. Quare tunc neque ſacram Eucharistiæ haberemus vt ſacrificium neque vt ſacramentum. Quia per hæc verba nullo modo conſecimus nec conſecramus, nec offerimus. Neque enim per iſta verba, Accipite & manducate. Chriſtus conſecit, conſecrauit, aut obtulit: neque nos per illa offerimus, conſecramus, aut conſecimus. Imò etiam neque per iſta verba Chriſtus dedit Apoſtoliſ, aut nobis in illis poteſtatem conſecranda, conſecrandi, aut offerendi. Sed celebravit per illa verba, Hoc eſt corpus meum: & dedit nobis poteſtatem celebrandi in Eccleſia per illa verba, Hoc facite in meam commemorationem. Vnde & nos in virtute horum verborum, Hoc facite in meam commemorationem, habemus poteſtatem celebrandi, quam accipimus per ordinationem legitimam, prout Eccleſia Dei ſemper habuit in vſu à temporibus Apoſtolorum vſque ad hæc noſtra. Conſecimus autem in illis verbis dictis in perſona Chriſti, Hoc eſt corpus meum, in quibus ipſe Saluator noſter conſecit, vt ſemper à patribus fuit cognitum, & eſt iam modo determinatum. Quod enim in illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Apoſtoli� & nobis data ſine dubio ſit poteſtas celebrandi Eucharistiæ in Eccleſia Chriſtiana, iam ſatis monſtratum eſt ſuperius. Quod verò Saluator noſter, in iſtis verbis, Hoc eſt corpus meum, conſecrerit, & quòd nos etiam in iſtis conſecimus, non minus eſt notum. Hæc enim ſunt effectiua huius altiſſimi myſterij, & hæc ſunt, in quorum virtute accidentia panis, corpus verum Chriſti ſignificant, & realiter continent. Quia profectò hæc verba

verba vera esse non possunt, nisi sub accidentibus panis verum corpus Christi exsistat, aut per illa, seu ad eorum prolationem ibi ponatur. Ad hanc veritatem multa dixerunt viri sanctissimi, atque doctissimi catholici, antiqui & recentiores: ut Palchafius in quodam tractatu de sacramento, Ambrosius in De sacramentis, & habetur in De consecratione. Innocentius in cap. Cum Marthæ. De celebr. Missarum. Augustus etiam, ut habetur De consecratione, cap. Vtrum sub figura. Magister Sententiarum, & cum eo omnes doctores Scholæ Christianæ. Alexander de Ales, & post eum S. Thomas in suis partibus. Atque hoc iam determinatum est in Concilio vniuersali Florentino. Vnde satis bene dixit Gabriel Biel in expositione Canonis, Firma debet esse conueniens in significando, sacramentali signo. Sacramentum autem Eucharistiæ significat præsentiam corporis Christi non in vñu, sed in esse permanenti. hoc autem significant hæc verba. Hoc est corpus meum, & nulla alia à Christo in ministrante huius sacramenti dicta, aut in Canone Missæ scripta. Igitur ipsa sunt consecrationis forma. Hæc ille, Sic etiam & Eusebius Emilisenus docuit, dicens, Inuisibilibus sacerdos, visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui, verbo suo secreta potestate conuertit, ita dicens, Accipite & comedite, Hoc est corpus meum. Et sanctificatione repetita, Accipite & bibite, Hic est sanguis meus.

Habet igitur institutio Christi illa quidem verba, Accipite & manducate, sed non habet sola illa verba, quia in dō habet & multa alia. Dum enim Euangelistæ referunt Christi institutionem: ita dicunt. Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait, Accipite & comedite, hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effunderetur in remissionem peccatorum. Et manducantibus illis, accepit Iesus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait illis, Sumite, Hoc est corpus meum. Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.

Et

Et ait illis, Hic est sanguis meus noui testamenti qui pro multis effunderetur. Et accepto pane gratias egit & fregit, & dedit eis, dicens, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem, &c. Ecce Christi institutio non habet solum illa verba, Accipite & manducate. quin potius habet & multa alia, vt constat ex statim allegatis.

Quod igitur dicitur, Caluine, Institutio Christi sic habet, Accipite & manducate, verum est. Sed quod addis, dicens, non autem, Offerre, est falsissimum. Næque sicut institutio Christi habet, Accipite & manducate, ita habet vtique, Offerre. Vbi hoc habet? In illo verbo, Hoc facite in meam commemorationem. Obluit enim Christus in cœna nouissima seipsum modo incruento, sub speciebus panis & vini, atque statim subiunxit, dicens, Hoc facite, id est, quod ego feci, in meam commemorationem. Cum autem ipse tunc tunc obtulisset, manifestum est quod dum ostendens factum suum dixit, Hoc facite, eo ipso dixit, Offerre. Et quia de hac veritate iam superius multa diximus circa secundam conclusionem primi articuli, & pro illa, ideo hæc fitis. Falsè ergo & falsum proponis atque supponis, quod institutio Christi non habet, Offerre: & similiter ex tuo falso principio inferis tuum falsum consequens, dicens, Ergo sacrificium Missæ non ex instituto Christi est. Non est mirum. Sic næque solent falsa inferre, qui falsa supponunt. Ita qui supposuisset hominem non esse animal rationale, intulisset hominem non esse risibilem.

Ergo nostrum sacrificium Missæ, non pugnat cum instituto Christi, sed palam est ex illo: & quia ex illo est, cum illo pugnare non potest. Pugnat autem Caluinus cum nostro Missæ sacrificio, illud negando: pugnat cum Christi instituto, illud non intelligendo: pugnat cum ipso Christo contra ipsum docendo. Sed culpa Caluini est, quam dō vitiam, aliquando exuat atque deponat.

Quid multa? Si rectè atque attentius consideramus, illa verba, Accipite & manducate, ex quibus procedit Caluinus, non sunt de institutione Christi quantum ad verba consecrationis essentialia, quibus Christus confecit

Pascasius
Ambr.
distinct. 2.
Innocen.
August.
distinct. 2.
Magister
lib. 4.
distinct. 8.
Alexand.
de Ales.
S. Tho.
par. 3.
q. 78.
art. 1.
Gabriel
lect. 38.
Eusebius
Emilisen.
De consecr.
distinct. 2.

Matth. 26.

Mar. 14.

confecit & nos conficimus, quia talia verba sunt hæc quatuor, Hoc, est, corpus, meum. Neque illa verba, Accipite & manducate, sunt ex institutione Christi quantum ad verba collatiua potestatis celebrandi Eucharistiã in Ecclesia, quibus Christus hanc potestatem dedit Apostolis, ac nobis in illis: quia talia verba sunt hæc, Hoc facite in meam commemorationem. Quid ergo? Nunquid ideo illa verba, Accipite & manducate, non sunt de institutione Christi? Absit. Sunt quidem, sed alio modo differentissimo. Etenim sunt ex institutione Christi, quantum ad usum huius sacramenti & sacrificij: qui usus & potestatem cõsecrandi atque offerendi præsupponit, & ipsum sacramentum atque sacrificium iam cõfectum, ut constet omnibus. Nisi enim potestas sit, nemo potest hoc sacramentum aut sacrificium cõficere: & nisi hoc sacramentum aut sacrificium fuerit iam confectum, nemo potest ex illo accipere, aut manducare, Pertinent igitur hæc verba, Accipite & māducate, ad institutionem Eucharistiæ à Christo: sed hoc, quantum ad eius usum, illum videlicet, qui est in accipiendo & sumendo. Non tamen sunt hæc verba de essentiali forma consecrationis, confectionis, aut celebrationis.

T. Tho. Hæc est doctrina vera & communis omnium doctorum catholicorum, S. Thomæ, atque cõnectorum aliorum Christianæ Scolæ. Opponit S. Thomas sic, Eusebius Emislenus dicit, quod inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in suum corpus convertit, dicens, Accipite & comedite, hoc est corpus meum. Ergo totum hoc videtur pertinere ad formam huius sacramenti. Et eadẽ ratio est de verbis pertinentibus ad sanguinem, &c. Respondet autem, dicens, Ad secundum dicendum, quod in his verbis, Accipite & comedite, intelligitur usus materię consecrata, qui non est de necessitate huius sacramenti, ut supra habuitur est. Et ideo nec hæc verba sunt de substantia formæ. Quia tamen ad quandam perfectionem sacramenti pertinet materię consecratae usus, sicut operatio nõ est prima sed secunda perfectio rei, ideo per omnia ista verba exprimitur tota perfectio huius sacramenti. Et hoc modo Eusebius intellexit his verbis confici

confici sacramentum, quantum ad primam & secundam perfectionem ipsius. Hæc ille. Simili modo opponit & soluit Cabriel Biel super Canonem Missæ, dicens: Sed diceres, Christus in cœna discipulis ait, Accipite & comedite, hoc est corpus meum. Si ergo in verbis Christi sit consecratio, ad formam pertinent etiam illa verba Christi, Accipite & comedite. Et per consequens forma non est solum hæc quatuor verba, Hoc, est, corpus meum, Et ad hoc videtur sonare auctoritates suprascriptæ Eusebij, & Ambr. Respondet Alex. de Ales, & post eum S. Thomas, quod solum hæc quatuor verba, sunt essentialia formæ, Hoc est corpus meum: & non illa, Accipite & comedite. Cuius ratio est, quia per formam exprimi debet aliquod perfectum, vel faciendum circa materiam consecrandã, vel transsubstantiandam in corpus Christi. Per ista autem verba, Accipite & comedite, non exprimitur aliquid pertinens ad consecrandã, nec ad consecrationem ipsam ut perfectam: sed respiciunt usum sacramenti, qui non est de necessitate sacramenti, & sequitur perfectionem seu conversionem. Significat enim quod sumi debet sacramentum. quæ sumptio præsupponit transsubstantiationem iã perfectã. Et ita per hæc verba, Hoc est corpus meum, exprimitur tota perfectio huius sacramenti, scilicet præsentia veri corporis Christi, quæ est de essentia sacramenti, & sufficit etiam sine usu eius. Quod autem adduntur illa, accipite & comedite, Ab Eusebio & Ambrosio dicitur quod quandoque adduntur, quandoque non, ut patet in diversis auctoritatibus. Quando autem adduntur siue à sanctis siue in canone, non adduntur tanquam sint essentialiter de forma, cui virtus transsubstantiandi data est: sed quia illis exprimitur quod propter hoc sit consecratio huiusmodi sacramenti, ut id, quod consecratur, sumatur in usum, id est, in cibum fidelium. Ipsa enim consecratio non est simpliciter finis consecrationis, sed potius usus fidelium. Ad hoc enim consecratur corpus & sanguis, ut fideles eo utantur manducando: & manducantes, capiti & membris fortius uniantur: quod insinuare volentes, addunt formæ, Accipite & comedite. Potest etiam dici

Cc quod

Gabriel
lect. 38.
litera H.

quòd aliqua dicitur dicuntur esse de forma, vel quia eis data est virtus transubstantiandi, & illa sunt essentialia, & de necessitate formæ: vel illa quæ non sunt solù essentialia, sed præcipiunt vsum sacramenti, & sic verba, Accipite & comedite, sunt de forma. Hæc Gabr.

Eliditur secunda Caluini obiectio.

CAPVT XIX.

Secunda argumentatio Caluini sic habet, Præterea constat ex scripturis hoc peculiare & proprium fuisse Christi officii, seipsum offerre: sicut dicit Apostolus ipsum vna oblatione in perpetuum sanctificasse suos. Item semel apparuisse per oblationem sui, &c.

Respondemus, Certè Christo Saluatori nostro conuenit sacerdotium. Sic enim de illo prædictum erat. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, & sic de eo impletum est, vt dicit Apostolus. Habemus Pontificem, qui penetravit cælos, scilicet filium Dei. Et cum propriè officium sacerdotis sit esse mediatorè inter Deum & populù, vt Apostolus ait, Onus nâque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis: hoc maximè conuenit Christo, per quem maxima & prætiosa nobis promissa donauit, vt per hoc efficiamur diuinæ confortes naturæ: qui etiam humanum genus Deo reconciliauit, & in quo complacuit omnem plenitudinem habitare, & per eum reconciliare omnia. Vnde Christo maximè conuenit sacerdotium. Fuit etià Christus simul sacerdos & hostia, prout declarat & postolus dicens. Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiã Deo in odorem suauitatis. Imò & Christus inquantù homo, non solùm fuit sacerdos, sed etiam hostia perfecta, simul exillens hostia pro peccato, & hostia pacifica, & holocaustum. Nâque per ipsum & eius humanitatem sacratissimam, nostra peccata delera sunt: quia, Traditus est propter delicta nostra: gratiam nos saluantem per ipsum accepimus, quia Factus est omnibus ob-

Psa. 109.

Hebr. 4.

Hebr. 5.

2. Pet. 1.

Colos. 1.

Epist. 5.

Rom. 4.

Hebr. 10.

temperantibus sibi, causa salutis æternæ: ac per ipsum perfectionem gloriæ adepti sumus, quia, Habem⁹ fiduciam per sanguinem eius in introitum sanctorum, scilicet in gloriam cælestē. Ad idem possunt multa alia adduci ex diuinis scripturis, quæ breuitatis causa omittim⁹.

Hebr. 5.

Concedimus igitur peculiare, & propriū fuisse Christi officium, seipsum offerre: cōcedimus ipsum vna oblatione consummasse in sempiternum sanctificatos: & concedimus ipsum semel apparuisse per oblationem sui. Omnia enim hæc vera sunt. Sed nihil horum facit aut pro tua ò Caluine, falsitate, aut contra nostrã veritatē. Fuit enim proprium Christi officium, offerre seipsum in ara crucis pro nostra salute, & ibi dare seipsum redemptionem pro omnibus: & in isto modo offerendi seipsum cruciè in mortem, non voluit ipse habere socium, nec successorem, nec ministrum vllum, qui offerret aut offerat vnquam ipsum. Oblatus est, quia ipse voluit. Semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. Resurgens ex mortuis iam non moritur, & mors illi vltra non dominabitur. Et quia ipsa hostia seu oblatio erat potentissima, consummasuit in sempiternum sanctificatos. Fuit etiam proprium Christi officium, offerre seipsum modo inuento sub speciebus panis & vini: & in isto modo offerendi permanenter in sua sancta Ecclesia voluit ipse habere nõ socios, nec successores propriè dictos, sed ministros. Nostrum autem ministeriū nullo modo derogat suæ proprietati: qui potius eam magis exaltat, & commendat. Simili modo proprium Christi officium est, remittere peccata: quia ipse est Agnus Dei qui tollit peccata mundi. Deditque nihilominus potestatem nobis, qua possumus remittere peccata, aut retinere, dicens, Accipite spiritum sanctum, quorù remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Nunquid hoc est contra eius proprietatem, quòd nos fecit & habet ministros suos in remittendis, aut retinendis peccatis? Absit. Sic ergo in proposito. Nec enim maior est ratio de vno, quàm de alio. Nihil valet igitur ista tua argumentatio, ò Caluine: quia nostrum ministerium nullo modo est contra Christi

Hebr. 5.

7. 9. 10.

1. Tim. 2.

1. Ioan. 1.

1. Ioan. 10.

sti proprietate, sed est ab illa, per illam agit, & in illa conseruatur, vt constat, tum per se, tum ex dictis. Ministri enim eius sumus, sicut planè dicit Apostolus, Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Porro, quæ addis, ipsum (videlicet Christum) vna oblatione in perpetuum sanctificasse suos, vt iam diximus. Sed nihil faciunt, aut pro te, aut contra nos: quia, vt manifestum est, de oblatione Christi in cruce loquuntur.

Quod verò addis vitrà, dicens: Nam & in hunc finem consecratus fuit sacerdos secundum ordinem Melchisedech, sine successore vel socio. Verbum est omnino extra rem. Primum, quia Saluator noster non solum in hunc finem cõsecratus fuit sacerdos secundum ordinem Melchisedech, vt offerret seipsum in cruce, sed etiam vt offerret in pane & vino. Nanque sacerdotium Melchisedech in pane & vino fuit, vt habemus ex lib. Genesios: & secundum illum ordinem prædictum fuit sacerdotium Christi futurum, sicut in Psalmis legimus, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Secundò, Quia siue consideremus sacerdotium Christi, prout ipse obtulit seipsum in cruce, siue prout seipsum obtulit sub speciebus panis & vini, semper Christus est in offerendo sine successore vel socio. Constat sine dubio de sacrificio crucis. Et non secus constat de sacrificio Eucharistiæ. Quomodo constat de sacrificio Eucharistiæ? Quia nos sacerdotes in consiciendo, consecrando, aut offerendo, nequaquam sumus Christi successores, aut socij, sed sumus eius ministri, vt paulò antè dicebamus. Non enim efficimus in verbis nostris, sed in verbis Christi: nec in persona nostra dicimus verba illa, sed in persona ipsius.

Vt re vera Christus ipse sit, qui principaliter per nos consicit, consecrat, offert: & nos sumus in hac re, solum ministri eius, non successores aut socij. Ita generaliter dicit Apostolus, Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Ita etiam specialiter intellexerunt omnes doctores sancti, in isto diuino

diuino sacrificio consiciendo aut celebrando. Quamobrem Sanctus Thomas sic docuit. Formæ aliorum sacramentorum profertur ex persona ministri, siue per modum exercitis actus, sicut cum dicitur, Ego te baptizo, vel, Ego te confirmo; siue per modum imperantis, sicut in sacramento ordinis dicitur, Accipite potestatem, &c. siue per modum deprecantis, sicut cum in sacramento extremæ vnctionis dicitur, Per istam vnctionem & nostram intercessionem, &c. Sed forma huius sacramenti profertur quasi ex persona ipsius Christi loquentis, vt detur intelligi, quòd minister in perfectione huius sacramenti nihil agit, nisi quòd profert verba Christi. Hæc ille. Nos igitur Christi sacerdotes, non sumus Christi successores: quia ipse viuit & regnat, atq; principaliter per nos baptizat, & principaliter nos absoluit. Iterum neque sumus Christi socij in consecrando, absoluendo, vel baptizando: quia ipse vt Deus habet potestatem auctoritatis, & vt homo habet potestatem excellentiæ, quibus hæc facit auctoritatiuè (vt nostri dicunt) & excellenter: nos autem solummodo habemus potestatem ministralem, qua hæc facimus duntaxat ministraliter. Vnde non sumus socij eius, sed ministri. Minister autem habet se per respectum ad Dominum, sicut se habet instrumentum per respectum ad principale agens.

Simili modo quod dicitur à Caluine, Sacerdotij itaque honore spoliatur Christus, quum ius ipsum offerendi transferretur ad alios, verbum est vanum, inane atque falsum. Quandoquidem ius istud offerendi non sic transferretur à Christo in alios, id est, in nos ipsos sacerdotes suos, vt ipse Christus hoc iure priuetur, aut hoc ius in Christo vilo modo minuatur: sed sic ad nos transferretur, vt in ipso perfectissimè atque sine vlla diminutione maneat. Omnino sicut ius baptizandi, & sicut ius absoluendi à peccatis. Retinet enim ipse totum ius auctoritatis, pariter & totum ius excellentiæ: neque nobis commisit aut committit, nisi solum ius ministerij. Quia, vt iam dictum est, & satis per se constat, non sumus successores Christi, neque socij, sed solum sumus ministri eius

Genesios.

Psal. 109.

S. Thom. 4.
parte 3.
quæst. 78.
artic. 1.S. Tho. contra
Gentil.
libro 4.
cap. 74.

in offerendo, consecrando, baptizando; vel absteuendo: ut ipse sit solus sacerdos principalis, nos vero simus sacerdotes ministriales. Non est autem contra honorem Domini, quod ipse multos habeat ministros; sed potius hoc declarat ipsius Domini maiestatem, excellentiam, dignitatem, & amplitudinem. Ad Christi igitur pertinere nos tollendi ac remittendi peccata, iusque baptizandi in Spiritu sancto, sicut legimus. Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Super quem uide- tis Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizatus in Spiritu sancto. A Christo data est nobis tum potestas remittendi peccata, tum potestas baptizandi in Spiritu sancto, quemadmodum legimus. Luites ergo docere omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: Accipite Spiritum sanctum, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed in re huiusmodi nequaquam ista iura ita transferuntur ad nos, ut Christus spoliatur suo honore. Ergo idem est, & simili modo est dicendum de iure offerendi, quod nobis communicauit Christus, dicens, Hoc facite in meam commemorationem. Nihil ergo facit hoc uerbum Caluini, nisi quod satis declarat ipse Caluini in diuinis scripturis ignorantiam uel inconsiderationem. Sed & de his etiam infra nonnihil.

Ut apparet, tota causa siue occasio, qua Caluinus in istam errorem peruenit, quo sanctissimum Eucharistiae sacrificium negat ea uideatur esse, quod in sacerdotio Christi secundum ordinem Melchisedech, nullum modum recognouit offerendi nisi illum solum, quem Saluator noster ipse Christus seruauit, dum seipsum pro nobis in cruce obtulit. Videt namque, quod Apostolus Paulus in epistola ad Hebraeos, in qua de hac sola Christi oblatione loquitur, Christum ipsum appellat sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, quasi ipsa oblatio seu ipse modus offerendi, ad sacerdotium Melchisedech pertineat, aut pertinuerit. Et hinc, nescio quo spiritu erroris ductus Caluinus, putat eam prophetiam de Christo, Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech, in modo seu actu offerendi cruentem in mortem crucis fuisse

fuisse impletam, tanquam nullus alius modus offerendi pertineat ad sacerdotium Christi secundum illum ordinem.

Nos autem Christiani catholici, qui antiquam fidem & ueram tenuemus, longe alio modo eandem Apostoli Pauli epistolam ad Hebraeos intelligimus, uimirum prout omnes sancti doctores à principio nascentis Ecclesiae Christianae, ad hanc usque diem intellexerunt. Ita uidelicet, ut per illum modum offerendi, quem Dominus seruauit, dum se obtulit in cruce, nullo modo excludatur ille modus offerendi, quem Dominus seruauit, dum se obtulit in eucharistia. Intelligimus enim quod dum Christus se in cruce obtulit, similitudinem quamdam habuit Melchisedech offerentis. Tum ex illis, quae Apostolus memorat, dicens, Hic enim Melchisedech, rex Salem, Sacerdos Dei summi, qui obtulit Abraham regresso à caede Regum, & benedixit ei, cui & decimas omnium diuisit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex iustitiae, deinde autem & rex Salem, quod est rex pacis sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem uitae habens assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum. Tum ex eo, quod quantum ad participationem sacrificij Christi in cruce & eius effectum expressus praefigurabatur per sacerdotium Melchisedech, qui offerebat pauem & uinum, significatiam ecclesiasticam uincitatem, quam participatio sacrificij Christi constituit. Atque intelligimus etiam sacrificium Christi in cruce similitudinem tenuisse quandam sacrificij seu sacerdotij legalis, & specialiter sacrificij expiationis quod fiebat semel in anno pro peccato totius populi. Apostolus notat frequenter in eadem epistola explicans tantam sacrificij Christi excellentiam in multis, simul & sufficientiam amplissimam. Ad quam similitudinem abundantius explecandam dixit expressè, Quorum enim animalium inferitur sanguis pro peccato in sacra per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod & Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Unde & sancti doctores catholici atque subtilissime & uerè ostendunt

1041.1.
Ibid.

Matt. 28.

1021.10.

Luc. 22.

Hebr. 7.
Gen. 14.Hebr. 7.
9.10.

Hebr. 13.

dunt, sacerdotium, seu sacrificium Christi in cruce secundum aliquam rationem expressius significatum, aut præfiguratum fuisse per sacerdotiū legale seu Aarons, & secundum aliam rationem expressius per sacerdotiū aut sacrificium ante legem seu Melchisedech. De qua re S. Thomas ita dicit, In sacerdotio Christi duo possunt considerari, scilicet ipsa oblatio Christi, & participatio eius. Quantum ad ipsam oblationem, expressius figurabat sacerdotium Christi sacerdotium legale per sanguinis effusionem, quàm sacerdotium Melchisedech, in quo sanguis non effundebatur. Sed quantum ad participationē huius sacrificij, & eius effectum (in quo præcipuè attenditur excellentia sacerdotij Christi ad sacerdotium legale) expressius præfigurabatur per sacerdotium Melchisedech, qui offerebat panem & vinū, significancia, vt Augustinus dicit, Ecclesiasticam vnitatem, quam constituit participatio sacrificij Christi. Vnde etiā in noua lege verum Christi sacrificium communicatur fidelibus sub speciebus panis & vini. Hæc ille.

His tamen ita optimè intellectis, nullus doctor catholicus hæctenus id contendit, vt diceret, in ea epistola negari Christum alibi obtulisse alio modo, in quo quantum ad speciem sensibilem sacrificio Melchisedech magis aut significantius, seu expressius responderet. Quin potius in eo conueniunt semper omnes doctores sancti, vt omnes conformiter ducerent, Saluatorē nostrum in cæna nouissima obtulisse in pane & vino secundum ordinem Melchisedech, iuxta sancti David prophetiam, vt Augustinus, Hieronymus, Ambrosius, Chrysostomus, Eusebius, & alij penè infiniti, quos memorauim⁹. Neque vllō modo fieri potest, vt ex eo quòd Saluator noster seipsum in cruce offerens, dicitur tenere similitudinem Melchisedech in pane & vino olim offerētis, tanquàm sacrificiū crucis per sacrificium Melchisedech fuerit adumbratum, & aliquo modo ad illud sacerdotiū pertineat, sequatur in bona consequentia vel appareat, Christū nō alibi nec alio modo obtulisse. Nequē enim tale quid sequitur, vt mortales omnes etiā qui sunt extra religionē nostrā & fidē, optimè iudicare possunt.

Si

Si dixerit Calvinus, Ad quid ergo Paulus Apost. agens de sacrificio Christi in cruce, ita deseruē adducit de Christo quòd erat sacerdos secundū ordinem Melchisedech, tanquàm sacrificium crucis ad illum ordinem pertineat? Respondemus, Non vt velit aliquo modo dicere, aut insinuare, quòd Christus nullo alio modo obtulit secundum ordinem Melchisedech: sed vt palàm faceret, quòd Christus ita se in cruce offerens, similitudinem Melchisedech tenuit. Melchisedech enim dictus est sine patre, & sine matre, & sine genealogia, & quòd non habet initium dierum, neque finem: non quia ista non habuerit, sed quia in scriptura sacra ista de eo non leguntur. Et per hoc ipsum, vt Apostolus ibidem dicit, assimilatus est Filio Dei; qui in terris est sine patre & in cælis sine matre, & sine genealogia; secundum illud, Generationem eius quis enarrabit? & secundū diuinitatem neque principium, neque finem dierum habet.

Fuit etiam conueniens maximum, & quodammodo necessarium, vt Apostolus hoc ibi in ea epistola declararet ad Hebræos, in qua Christum prædicabat Pontificem summum, qui per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta, offerens semetipsum pro nobis hostiam sanctissimam & potentissimā, atque ex omni parte mundam, in qua cessarent omnes hostiæ, oblationes, holocausta, & sacrificia legis. Cùm enim ita doceret, & simul diceret eundem Christum esse Messiam in lege & psalmis & Prophetis promissum: necesse fuit vt hæc ludæis dicens, ostenderet ipsum Christum tali modo offerentem & per tale sacrificium sacrificij legis finem imponentem, fuisse sacerdotem secundum ordinem Melchisedech. Sciebant namque Iudæi Christum futurum esse sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, iuxta sancti Davidis prophetiam: & quia sacrificium crucis non habebat manifestam similitudinē cum Melchisedech sacrificio, quòd fuit in pane & vino: oportuit Apostolum ita asserere, atque aliunde similitudinem demonstrare, sicut & fecit. Vt ergo Apost. mirigaret Iudæos, eosque ad fidem veram Christianam, quā prædicabat, prouocaret, opus fuit, vt ostenderet; quòd

Cc 5 Christus

S. Tho.
par. 3.
q. 22.
art. 6.
ad secundum
arg.

Hebr. 7.

Esaiæ 53.

Christus Dominus nosse seipsum pro nobis in cruce offerens, similitudinem Melchisedech retinuit. Sacerdotium legale, fuit figura sacerdotij Christi, ut constat ex multis, non quidem quasi a laqueis veritatem, sed multum ab ea deficiens. Tum quia sacerdotium legale non mundabat peccata, tum enim quia non erat æternum, sicut æternum est Christi sacerdotium. Unde tam ex his, quam ex multis alijs, sacerdotium Christi supra modum excedebat sacerdotium legale. Ipsa autem excellentia sacerdotij Christi a sacerdotum Leviticum, fuit figurata in sacerdotio Melchisedech, qui ab Abraham decimas sumpsit, in cuius Abrahamis lumbis decimas esse quodam modo ipse sacerdos legalis, & qui Melchisedech ipsi Abraham benedixit, quidem tanquam maior. Ideo sacerdotium Christi dicitur esse secundum ordinem Melchisedech, propter excellentiam veri sacerdotij ad figurale sacerdotium legis. Et Christus non dicitur esse secundum ordinem Melchisedech quasi principalioris: sed quasi præfigurantis excellentiam sacerdotij Christi ad sacerdotium Leviticum, & quasi eius, qui secundum quod in divinis scripturis legimus, primus sacerdos Dei altissimi in pane & vino obtulit. Satis ergo fuit Apostolo, & quidem quodam modo necessarium, ut vbi dicebat Iudæis Christum verum Messiam obtulisse, ibi similitudinem Melchisedech ostenderet. Alioquin Iudæi prædicationem suam non reciperent, qui sciebant de Christo esse prædictum, quod futurus esset sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Hæc igitur fuit causa, qua dicitur Apostolus in epistola ad Hebræos, vbi de sacrificio Christi in cruce agit, sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech ex aliqua similitudine ostendit, non autem ut negaret Christum alibi etiam secundum ordinem Melchisedech obtulisse.

Tertia Caluini obiectio refellitur.

CAPVT XX.

Tertia argumentatio Caluini sic habet, Postremo nemo usurpare debet hunc honorem, nisi à Deo vocatus, teste Apostolo. Nemo autem præter Christum vocatus legitur. Respondemus, Primum quidem sic

sic, Verum est, quod nemo usurpare debet hunc honorem nisi à Deo vocatus: verum est, inquam, ita in hoc, quemadmodum & in multis alijs. Quam veritatem à Caluine, vti iam tu intelligeres, vti à observares. Tunc enim videres, ministri Christi, ministri Ecclesie, ministri Euangelij, quales esse, & quo modo intrare debent aut ordinari. Non ut tui, nec ut tui, qui contra ius, & contra ordinem hætenus obseruatum in Ecclesia Dei, vos intruditis in ea, ad qua non missi estis, non vocati, non ordinati: & facies qua non debetis, neque potestis ut vobis omnia expediat, etiã qua vobis non licent.

Secundo dicimus, falsum est omnino quod sequitur, Nemo autem præter Christum vocatus legitur. Ad istud nanque officium, munus, opus, aut ad functionem istam offerendi Christum in Eucharistia sub speciebus panis & vini, vocati sunt Apostoli in illo verbo Domini, Hoc facite in meam commemorationem. Oblulerat enim tunc Christus, imò & tunc etiam erat in ipsa oblatione. Quamobrem, quia tunc Apostolis dixit, Hoc facite in meam commemorationem, eos sine dubio ad hoc officium, munus, opus, functionem, aut honorem offerendi ipsummet vocauit. Ita semper intellexerunt hoc verbum Domini, omnes sancti doctores, qui ad hanc usque diem fuerunt in Ecclesia Christiana, ut constat ex supradictis ad secundam conclusionem primi articuli: in qua dictum est, & circa quam probatum fuit, Salvatore nostrum in cena nouissima obtulisse seipsum sub speciebus panis & vini. In quo etiam verbo data est Apostolis potestas consecrandi & offerendi, sicut fecerat ipse Christus: ut etiam latè satis fuit ostensus superius, ad articulum tertium. Cum autem illa potestas fuerit data Apostolis propter Ecclesiam, propter quam ipse Christus passus est: rectè semper existimatum fuit, illam potestatem datam fuisse Apostolis non pro seipsis tantum, sed & pro omnibus illis, quibus ipsi eam communicarent, Ut per talem communicationem immediatam vel mediatam ab ipsis, semper sit in Ecclesia hæc potestas

Luce 22.

potestas, vsque in finem sæculi. Fit autem hæc communicatio per legitimam ordinationem; quæ legitima ordinatio nusquam & nunquam est, nisi sit ab eo, qui talem potestatem habet, & facultatem communicandi illam. De quibus rebus, id est, de legitima ordinatione talium ministrorum, & de eo à quo fieri debet, de modo etiam ordinandi, de quæ temporibus, ætate & qualitate ordinandorum, multa optime habentur in sanctis conciliis vniuersalibus, in sacris canonibus, & apud doctores sanctos. Apostoli igitur Domini primùm à Domino ad hanc potestatem vocati sunt, in illo prædicto verbo: & quia illam non acceperunt pro seipsis tantum, sed & pro suis successoribus in illa, quam communicauerunt ipsi & sui successores post ipsos, per ordinationem legitimam: sit consequens manifestè, vt omnes, qui modò ad illam legitimè ordinantur, sine dubio à Deo vocati sint, & à Deo vocati dici debeant.

Simile est omnino de isto honore offerendi, & de honore consecrandi: quia vtraque potestas est circa corpus Christi verum, & neutra est sine honore: imò quia vna, & eadem potestas est, non multiplicata, nec diuisa, ad consecrandum & offerendum. Quid ergo, nunquid aliquis non vocatus à Deo, debet vsurpare hunc honorem consecrandi? Nunquid nemo præter Christum id istum honorem consecrandi vocatus legitur? Nunquid nemo præter Christum ad honorem consecrandi in Ecclesia vocatus est à Deo? Absint hæc à vocibus, & cordibus Christianis. Quidem officium istud, munus, opus, seu functio consecrandi corpus Christi in Eucharistia sacratissima, sine honore esse non potest: & si ei ab aliquibus honor non præsteretur, proculdubio honor ei ab omnibus, vbique, & semper deberetur. Vnde Ambrosius multa scripta de dignitate sacerdotali. Nemo etiam potest assumere sibi istum honorem, nisi à Deo vocatus: tum propter multa alia, tum propter eius qualitatem, proprietatem, & naturam altissimam. Sunt insuper multi in Ecclesia Christiana qui hoc officium habent, & ministerium, & honorem. Ergo & isti à Deo vocati sunt. Aut si à Deo vocati non sunt, quare istum honorem vsurpant? quare tolerantur?

tolerantur? quare permittuntur à Deo non vocati, coram Deo ministrare, in tanto honore, & officio altissimo? Vocati sunt ergo, Vbi nam, quando, & quomodo? Vbi & quando ordinantur, atque per ordinationem. Sicut enim baptizato conceditur à Christo potestas sumendi hoc sacramentum: ita sacerdoti cum ordinatur, conferuntur potestas hoc sacramentum consecrandi in persona Christi. Per hoc enim ponitur in gradu eorum, quibus dictam est à Domino, Hoc facite in meam commemorationem. Igitur quem admodum in Ecclesia multi vocati sunt à Deo, ad honorem consecrandi: ita in Ecclesia multi vocati sunt à Deo, ad honorem offerendi. Eadè enim est potestas, eademque ratio. Vnde singulis ordinatis in presbyteros dicit Episcopus, Accipe potestatem consecrandi, & offerendi in Ecclesia sacrificium, tam pro viuus quam pro mortuis, seu defunctis. Et forma ordinationis sacerdotum secundum sacrum concilium vniuersale Floren. sic habet, Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro viuus & mortuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Ita igitur constat sibi, atque omnibus sanctis patribus omnia nostra, quia sunt verissima.

Episcopi Ephesi fuerunt positi Episcopi in grege dominico à Spiritu sancto, vt regerent Ecclesiam Dei, vt manifestè dicit Apost. illis loquens, Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Au fuerunt illi Episcopi à Spiritu sancto positi, & non fuerunt à Deo vocati? Absit talis iniuria, absitque tantus error. Non enim hæc ita diuiduntur, vt Spiritus sanctus ponat, quos Deus non vocat. Est enim Spiritus sanctus, verus Deus: atque opera Trinitatis ad extra, sunt indiuisa. Igitur sine dubio illos Episcopos ad illam functionem vocauit Deus, quos in ea posuit Spiritus sanctus. Sed quomodo eos vocauit? Non dubium, quin per ipsius Apost. ordinationem. Aliam enim vocationem illorum à Deo nec nos nouimus, nec patres nostri nouerunt vquam. Non secus modò in Ecclesia illi à Spiritu sancto ponuntur, & à Deo vocantur, quos legitimi Apostolorum

*Concilium
Florent.*

Act. 20.

Lucæ 22.

Ambr.

rum successores in officio ordinandi legitime ordinati. Cum enim illa potestas ordinandi data fuerit Apostolis propter Ecclesiam, quidem non migravit cum ipsis, sed mansit in Apostolorum successoribus, ut per ipsos successivè semper sit in Ecclesia, usque in consummationem sæculi, donec occurramus omnes in unitate fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram gratiæ plenitudinis Christi.

Male igitur supponis, falsèque, ò Calvine, neminem præter Christum vocatum legi, Nanque & Apostolos vocatos legitimus in illo verbo, Hoc facite in meam commemorationem: & Episcopos Ephesi in illo verbo, Attendite vobis & universo gregi, in quo Spiritus sanctus posuit vos Episcopos, &c. Ex istis autem atque ex alijs allegatis statim, infallibiliter credimus, omnes nostros ministros legitime ordinatos, à Spiritu sancto positos, & à Deo vocatos. Sic rament, ut nullus unquam vocatus sit sicut Christus, Christus enim vocatus est ut Filius, ut Dominus, ut caput, ut princeps. Apostoli autem & eorum successores vocati sunt & vocantur ut servi, ut ministri.

Calvini quarta & ultima obiectio eliditur.

CAPVT XXI.

Quarta argumentatio Calvini sic habet, Rursum cum promissio ad eos solos destinetur, qui sacramento communicant, quo iure ad mortuos pertinebit?

Respondemus, Sacra Eucharistia sicut verè est sacramentum, ita verè est sacrificium: & sic etià habet suas vires suosque effectus, ut iam satis dictum est, & monstratum. Ut sacramentum, habet suam promissionem destinatam quidem ad sumentes seu communicantes: sed ut sacrificium, habet suam promissionem destinatam illis pro quibus offertur. Quòd ergo dicit, ò Calvine, promissionem ad eos solos destinari, ut sacramento communicante, falsum est omnino, si intelligatur simpliciter de promissione Eucharistia, comprehendente Eucharistià ut sacramentum, & ut sacrificium, sed verum est, si intelligatur de promissio-

promissione Eucharistia, solum prout est sacramentum: quia Eucharistia prout est sacramentum, est quidam spiritualis cibus, solis illis proficiens à quibus sumitur. Non sic est autem de promissione Eucharistia, prout est sacrificium, quia Eucharistia prout est sacrificium, etiam ad alios protenditur, ad omnes videlicet pro quibus offertur, ut constat ex dictis.

Quando igitur quaeris de promissione Eucharistia, seu de ipsa Eucharistia, quo iure ad mortuos pertinebit? Respondemus tibi, quòd iure sacrificij. Ius enim sacrificij late patet, ad omnes videlicet pro quibus offertur. Iustificatque nobis cognoscere, sacra Eucharistiam esse sacrificium, quod nobis successit in locum omnium sacrificiorum præcedentium, ut statim cognoscamus hoc eius ius. Ita sancti Patres in sacra Eucharistia hoc ius cognoverunt, quia illam esse sacrificium omnino crediderunt. Augustinus, Ambrosius, Gregorius, Chrysostomus & alij superius nominati. Iure igitur sacrificij pertinet Eucharistia seu eius promissio ad alios etià, quam ad solos communicantes sacramento: ad eos videlicet vivos, aut mortuos, pro quibus offertur, & facultatem habent eam, ut participant illud sacrificium, seu eius fructum. Agnosce, ò Calvine, nostram sacram Eucharistiam esse sacrificium, & cognosces quo iure illa, seu eius promissio, ad mortuos pertineat.

Ambrosius quidem in prima preceatione preparante ad Missam, accedens ad altare Dei, & docens nos quid facere, aut pro quibus orare debeamus, cum ad Dei altare accedimus, postquam iam oravit pro vivis, dicit orando pro mortuis, Rogamus etiam te sancte Pater, pro spiritibus fidelium defunctorum ut sit illis salus aeterna, ac perpetua sanitas, gaudium & refrigerium sempiternum, hoc magnum pietatis sacramentum. Domine Deus meus, sit illis hodie magnum & plenum gaudium, de pane vivo & vero, qui de caelo descendisti, & dast vitam mundo, de carne sancta & benedicta, Agni videlicet immaculati, qui tollis peccata mundi. Et potius de fonte pietatis tuae, qui per lanceam militis de latere emanavit crucifixi Dni nostri: ut consolati exultet in laude

*Ambrosius
fert pro
defunctis*

& gloria tua sancta. Peto Domine, clementiam tuam, vt descendat super hunc panem, & calicem istum plenitudo diuinitatis tuæ. Descendat etiam Domine, illa sancti Spiritus tui inuisibilis forma, & incomprehensibilis maiestas, sicut quondam in patrum hostias descendebat, qui & oblationes nostras corpus & sanguinem suum efficiat & me indignum sacerdotem tuum doceat tantum tractare mysterium, ita vt placide ac benignè sacrificium suscipias de manibus nris ad salutem omnium, tam viuorū, quàm defunctorum. Hæc ille. Ecce offerebat Ambrosius, etiam pro defunctis: qui, vt iam superius diximus, & ex illo posuimus, etiam orabat pro viuus, & pro toto populo Christiano.

Jacobus in Liturgia sua.

Jacobus Apost. prout manifestè satis cernere est in sua Liturgia, etiam pro viuus & defunctis fidelibus offerebat, qui ita nos docebat dicere, inter ferendum: Domine Domine, qui visitasti nos in misericordia & miseratione, & nobis abiectis peccatoribus ac indignis seruis tuis, concessisti, vt confidentes accederemus ad sanctum altare tuum, & offerremus tibi verendum hoc & incrementum sacrificium pro nostris peccatis, & ignorantis populi, respice, &c.

Idem orat & offert pro viuus.

Idem infra, Deus, qui propter magnum atque ineffabilem erga homines amorem, misisti Filium tuum vni-genitum in mundum, vt ouem errantem reduceret, ne auerferis nos peccatores, verendum hoc, & incrementum sacrificium atrectantes: non enim nostra iustitia confidimus, sed benigna misericordia tua, qua genus nostrum redimis: supplicamus & imploramus bonitatem tuam, ne mysterium hoc, quod ad salutem nobis dispensatum est, in condemnationem populo sit: sed in abolitionem peccatorum, ac animarum, & corporum renouationem, &c.

Idem am- stor.

Idem infra, O Deus, respice in nos, & ad nostrum hoc rationale obsequium intueri, idque accipe, vt Abel dona accepisti, Noë sacrificia, Moïsi & Aatonis sacerdotia, Samuelis pacifica, Davidis pœnitentiam, Zachariæ in censum, vt de manu Apostolorum tuorum, verum hunc cultum accepisti, ita quoque è manibus nostris qui

qui peccatores sumus, recipe munera hæc propolita per tuam benignitatem: & fac vt oblatio nostra grata, & acceptabilis sit per Spiritum sanctum sanctificata, in propitiationem peccatorum nostrorum, & eorum, quæ populus per ignorantiam admisit, & in requiè animarū eorum, qui ante nos dormiunt. Hæc ille. Ecce Iacobus Apostolus docuit nos orare atque offerre pro defunctis.

A tempore hinc Apostolorum offertur pro defunctis.

Chrysostomus in sua Liturgia secundum eadem veritatem catholicam, & morem sanctissimum, ita quoque habet, Suscipe Domine Deus, supplicationem nostram, fac nos dignos offerendo tibi preces, & hostiam incrementam, pro vniuerso populo tuo, & præsta nobis copiā, quos posuisti in administratione hac in virtute tui sancti Spiritus, &c. Idem auctor infra, Adhuc offerimus tibi rationabile hoc obsequium, pro fideliter dormientibus, pro patribus & proavis nostris, interuentibus Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribus, Cœlesoribus, & omnibus sanctis.

Chrysost. in Liturgia sua.

offertur pro viuus & mortuis.

Ecce quæ cōsuetudo fuit semper in Ecclesia Dei à temporibus Apostolorum, vt sacerdotes Christiani ad altare Domini, Missam, & diuinum hoc sacrificium incrementum celebrantes, offerrent pro viuus, pariter & pro fidelibus defunctis: vt hæc cōsuetudo sit non solum antiquissima, quia à temporibus Apostolorum, & Martyrum: sed etiā catholica, seu vniuersalis simpliciter, quia apud Latinos, apudque Græcos, & in cunctis partibus Christiani Orbis.

Germanus Archiepiscopus Constantinopolitanus, in sua consideratione, & mystica contemplatione rerum ecclesiasticarum, hanc sanctam consuetudinem probas eiusque rationem reddens, ait: Fir autem & memoria apud Deum pro defunctis, & Spiritibus, & omni carne, vt qui mortuorum & viuorum potestatem habeat, & dominetur super cœlestibus & terrenis & subterraneis, & vt rege Christo presente, & vt sancto Spiritu omnes adhortante, viuentes atque vita functos, ad illuc morā trahendam, & requiescendum in Domini, & Dei nostri

Germanus episc. constant.

offertur pro viuus & mortuis.

Iesu Christi occursum, vt congregentur, & prœoccupent faciem eius, & audiant voces laudis eius: vt omnium; qui erant in inferis animarum, solutis vinculis per mortem, & resurrectionem Christi. Ipse enim excitatus est à mortuis, primitiæ, & primogenitus factus dormitium, & omnibus viâ aperuit resurrectionis à mortuis, & ad immortalitatem, & beatam vitam refocillans eos, qui in spe resurrectionis eius dormierunt. Conuocantur autem omnes eorum animæ cum Prophetis, & Apostolis, & Martyribus, vt vna ingrediatur & recumbant cum Abraham, & Isaac, & Iacob in mystica mensa regni Christi. Hæc ille.

Dum igitur Caluinus querit, quo iure sacramentum hoc deferatur ad mortuos? Nos ei proponimus & opponimus relatos in mediumq; adductos Patres superius in diuersis locis Iacobum, Augustinum, Ambrosium, Gregorium, Chrysostomum, Germanum: vt iam non querat à nobis, sed querat ab ipsis. Hi enim sunt, non noui, non indocti, non aliqui ex vltima classe & plebea sæce, non corrupti moribus, non gloriam huius sæculi quærentes, non mendaces, non deceptores, sed antiquissimi, doctissimi, sanctissimi, patres Ecclesiarum, Apostoli, Apostolorumq; successores in nomine, in loco, & in Episcopali dignitate, & in multis prerogatiuis ad hunc statum pertinentibus, quos in grege rationali posuit Spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiã Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ab his ergo querat Caluinus, quandoquidem nos in hoc nihil aliud facimus, nisi quod, vt vnitatem fidei conseruemus cum illis in Christo Iesu Domino nostro, vtq; seruemus vnitatem fidei in vinculo pacis, vt ab vna vera & catholica fide non recedamus, vt in sancta Matre Ecclesia tanquam in arca Noë vigente diluio conseruemur, & saluemur, quod illi sancti patres crediderunt, credimus: quod illi confessi sunt, confitemur: quod illi prædixerunt, prædicamus: quas consuetudines seruauerunt, seruamus: & quam bonam vitam habuerunt, summis votis habere cupimus. Deus Optimus Maximus, qui benignitate

sua dat nobis hoc desiderium, det nobis per suam misericordiã, & habere. Quod si ab illis querat Caluinus, quo iure hoc sacramentum deferatur ad mortuos? Firmiter credimus & nullo modo dubitamus, eos responsuros, sicut nos iam respondimus, id fieri iure sacrificij, Ius enim sacrificij tale est, vt possit & debeat pro omnibus indigentibus offerri: nec potest hoc sacrificij ius ignorare, nisi qui prius ipsius sacrificij propriam naturam ac proprietatem ignorauerit.

Ita errat Caluinus in multis contra nostram Eucharistiam, ac præsertim quantum pertinet ad propositum, in duobus. Alterum est, quia dicit illam non continere, sed solum significare Christum: & sic eius negat continentiam, atque eam facit atheam, illo modo. Alterum est, quia postquam negat in nostra sacra Eucharistia Christi præsentialem continentiam, negat pariter in nostra sacra Eucharistia rationem sacrificij. Hæc sunt sua falsa principia, contra quæ iam multa diximus, nãque contra primum, in nostro opere de nostra cœna dominica, diximus, & contra secundum, in omnibus huius operis præsentis partibus, præsertim, libro primo, per totum. Ex his autem suis principijs falsis, aut circa illa, quid potest Caluinus querere, cõcludere, vel afferere, vel quid super illa edificare? Talia erunt eius cõsequentiã, qualia sunt & antecedentiã, tales eius conclusiones, qualia & principia: tales quæstiones, tales assertiones, omnia vana, omnia falsa, omnia erronea: talia ædificia, qualia fundamenta,

Dum igitur querit, quo iure hoc sacramentum deferatur ad mortuos? Respondemus, iure sacrificij. Quæ enim offerendo possumus facere pro nobis, possumus facere & pro nostris fratribus, tum viuis, tum defunctis. Sic Iob offerebat pro filijs. Consurgensq; diluculo offerebat holocausta per singulos: & mittebat ad eos, & sanctificabat illos. Sic etiã fortissimus Iudas, facta collatione, duodecim millia drachim. argenti misit Hierosolymam offere pro peccatis mortuorum sacrificium. Quo

iure hæc deferuntur ad alios, viuos, & mortuos: Profectò iure sacrificij. Quæ possumus offerre pro nobis, possumus offerre pro alijs. Hæc est charitas, & hæc sunt sacrificij, atque sacrificiorum iura.

Difsecta igitur soloque æquata sunt argumenta Caluini: & mirum in modum miror ego, quòd vir hic alioqui perspicacis ingenij, & multæ lectionis, propter hæc argumenta leuissima, reliquerit nostram veritatem de sacrificio Missæ, communissimam in omnibus Ecclesijs Christi & antiquissimam, quam semper omnes doctores sancti amplexati sunt, & in qua ipse natus est, educatus, & enutritus.

Impugnat potestatem sacerdotalem, seu alteram eius partem, eam nempe quæ est ad offerre: impugnandoque dicit, Sacerdotij itaque honore spoliatur CHRISTVS, cum ius ipsum offerendi transfertur ad alios. Huic eius obiectioni iam nos satis respondimus, ostendentes ex manifestis diuinarum scripturarum exemplis, eam nihil valere. Nunc autem vt magis lectorem aduertere faciamus, dicimus eam non solum nihil valere, sed etiam simillimam esse obiectioni, quam formabat olim Nouatus, impugnando potestatem sacerdotalem, seu alteram eius partem, videlicet, quæ est ad peccata remittere. Sic enim refert Ambrosius de Nouato, & Nouatianis: Aiunt se Domino deferre reuerentiam, cui soli remittendorum criminum potestatem reseruant, &c. quasi hoc honore spoliaretur Deus, si ius remittendi peccata concedatur, esse in alijs. Simile profectò est, quod Caluinus & Caluimani hic dicunt, Sacerdotij itaque honore spoliatur Christus, cum ius ipsum offerendi transfertur ad alios. Quid nos hic aptius vel accommodatius possumus dicere contra Caluinum, quàm quod olim dixit Ambrosius contra Nouatum? Imò nulli maiorem iniuriam Domino faciunt, quàm qui volunt mandata eius rescindere. Nam cum ipse in Euangelio suo dixerit, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, quis est, qui magis honorat, Vtrum qui mandatus obtemperat, an qui resistit? Hic autem

*Ambro. de
pœnit. lib. 1
cap. 2.*

Luc. 20.

autem eius etiam habemus mandatum, Hoc facite in meam commemorationem. Quod quidem Christi mandatum & ipse Diuus Ambrosius, & D. Dionysius Areopagita in De Ecclesiastica Hierarchia, & omnes S. Patres de hoc diuino Sacrificio offerendo, constanter & conformiter intellexerunt, vt satis constat ex iam allegatis eorù dictis. Cum igitur Christus ipse in Euangelio suo dicat, Hoc facite in meam commemorationem, id est, consecrate, conficite, offerre: nos certe magis honoramus, qui huic diuino mandato obtemperamus, illique hæremus.

Lucæ 22.

*Ambro.
Dionysius
cap. 3.*

*Ad att. 1.
cap. 3.*

Libri Tertij & Vltimi
Finis.

I N D E X

RERVM ET VERBORVM
 memorabilium, quæ his tribus
 reuerendis. Gasparis Ca-
 falij libris conti-
 nentur.

A, chartæ frontem, B, verò tergum significat.

- A**ltaria nõ Mar-
 tyri, sed in me-
 moriam Mar-
 tyris cõstituan-
 tur. 16.b
- A**mbrosius quo tempore flo-
 ruerit. 35.b
- A**postoli quæ dona maxime
 ad apostolicum munus spe-
 ctantia acceperint 112.a
- A**postolicarum constitutionũ
 libri in Creta, & in Sicilia
 recens reperti 21.a
- A**postolos à Christo in cœna
 factos sacerdotes, quot do-
 ctiores affirmant 116.a
- A**qua vino admitta in Missæ
 sacrificio, an in sanguinem
 vertatur. 143. & infra.
- A**quæ vino admittio in Missa
 Christi instituto nan aduer-
 satur 140.b. & infra
- C**ur hæc mistio fiat, ibidem.
- A**ugustinus quo tempore na-
 t⁹ fit & obierit. 35.b. 134.b
- B**onum nostrum quodnam
 sit 5.b
- C**alices, sanguinis Christi
 portatores. 12.b
- Calvinus** unde causam occa-
 sionemque habuerit negan-
 di Eucharistiæ sacramen-
 tum 203.b
- Calvinus** Christũ in Eucha-
 ristia ipsa existere negat. 9.a
- Calvini** argumentatationes
 contra Missæ sacrificium,
 172.a. & infra.
- Calvini** argumentatio prima
 refellitur 198.b. & infra.
 item secunda 201.
 item tertis 205
 item quarta 207
- Canon** sacer cur secreto &
 submissa voce dicatur 253.
 a. & infra.
- Canon** missæ antiquus est,
 145.a. & 146.a
- Canon** olim alta voce diceba-
 tur 153.b
- Canon** Missæ variè à varijs di-
 uiditur 145.b. 146.a
- Canonis** sacri in Missa, præce-
 dentium rerum antiquitas,
 varietas & ratio 148.b
- Canonis** Missæ quod initium
 & quis finis sit 145.b
- Canonis** sacro contenta, verò
 omnia

INDEX.

omnia, religiosa & pia, 15. b
Catechumeni, Energumeni,
 & poenitentes ante myste-
 riorū celebratiōē extra de-
 lubrum abducebantur. 4. a
Celebrādi potestas in
 verbis sacerdotibus tributa
 fit 199. a
Clemens martyr, Petri disci-
 pulus, Apostolicarum tradi-
 tionū seu constitutionū li-
 bros octo conscripsit, quo-
 rum Athanasius & Epipha-
 nius meminerunt 11. b
 hos libros non esse subdi-
 titios 67. a. 106. b
**Cœna in nouissima quæ fue-
 rit seruatoris oblatio.** 37. b
 & infra.
Consecrare nemo potest, nisi
 à Christo & successoribus
 acceperit potestatem 102. a
**Consuetudines Ecclesiæ quā-
 nis non scriptis prodite, ob-
 seruandæ sunt** 147. a
**Christus conceptionis primo
 instanti meruit** 58. b
**Christus suæ immolationis,
 seu passionis quando exor-
 dium sacrauit** 174. a. b
**Christus in oblatione in cœ-
 na nouissima aquam uino
 miscuit** 145. b
**Christus pro quibus obule-
 rit in cœna** 83. a. b
**Christus in cœna quibus uer-
 bis. Apostolos sacerdotes se-
 cerit.** 100. b. 101. a
**Christus propter duas ratio-
 nes dicitur immolari in no-
 stro sacramento** 82. b
Christus seipsum immolauit

in cœna nouiss. 57. b. 70. a
**Christus est sacerdos propi-
 tiator** 81. a
Sacerdos redemptor ibid.
**Christus se in cruce offerens,
 similitudinē quandam ha-
 buit Melchisedech offerentis** 204. a
**Christus prout est in sacra-
 mento, an hostiam calidam
 reddere possit, si Deus eius
 actionem non suspende-
 ret** 60. a. b
**Christus quo pacto in sacra-
 mento existat** 59. b
**Christus in sacramēto modo
 existit immolatio** 59. b
**Christi sacrificium à Christo
 exhibitum corpore & san-
 guine suo, omnibus veteris
 testamenti sacrificijs succes-
 sit** 119. a
**Christi sacerdotium plenam
 habet vim expiendi pecca-
 ta.** 131. a
**Christi uerba & oratio in cœ-
 na statim quæ post cœnam.**
 83. b. & infra.
**Christi oblatio in Eucharis-
 tia, incruenta est** 9. a
**Christi modò in cœlo offi-
 cium** 39. b
**Christi corpus prout est in sa-
 cramento, à nullo corporali
 oculo uideri potest.** 61. b
 & infra.
**Christi passio quibusdā quasi
 gradibus peracta** 173. b
**Christo qui sensus & quomo-
 do in Eucharistia.** 60. a. b.
 & infra.
Christo maxime conuenit sa-

cer-

INDEX.

cerdotium 204. a. b
**Christum pro nobis mysticè
 immolari, non est idem quod
 nobis ad manducandum
 dari** 162. a
 D
**Deus duobus modis colli-
 tur** 7. b. 8. a
**Deus deprecatorē supplicēq;
 pro alienis peccatis non re-
 spuit, quin aliquando pos-
 scit** 158. a
**Deo latram & seruitutē quo
 pacto præstemus in sacra-
 mentis & in nobis** 5. b
**Deo duobus modis sacrum
 facimus** 9. a
 E
**Eundationem à peccato,
 quæ absoluant** 131. a
**Epiphanius cognomēto Scho-
 laisticus dictus** 146. b
**Errorum Melanchthonis cir-
 ca Missæ sacrificium, semi-
 narium & origo** 196. a. b
**Eucharistia sacrificio crucis
 cōformissima est** 91. a. b
**Eucharistia ut est sacramentū,
 directè habet vim nutritiua
 & uitiua animæ suscipien-
 tis cum Christo** 90. a
**Eucharistia duabus cōtra pec-
 catum uiribus præita** 90. b
**Eucharistia secundum rē tria
 habet** 71. a. b
**Eucharistia est sacramentum
 & sacrificium: & duos usus
 habet** 138. a. b
**Eucharistia predesti fumentis
 ut sacramentum & ut
 sacrificium** 16. b. & infra,
 & 120. a. & 125. b
**Eucharistia sacra fumer tibus
 & non fumentibus quo pa-
 cto proficit** 133. a
**Eucharistia unde habeat ra-
 tionem sacrificij, & unde
 sacramenti** 125. b. eiusque
 utrobique; vis. ibid. & 126. a
**Eucharistia offerri potest in
 omnem usum & finem, in
 quem sacrificia legis diuini-
 tus fuerūt instituta.** 18. b
**Eucharistiæ sacrificium, crucis
 sacrificio non derogat.**
 92. b. & infra.
**Eucharistiæ vis ut est sacra-
 mentum** 125. b
**Eucharistiæ sacrificiū Synaxis
 qua ratione dicatur** 127. a
**Eucharistiæ sacramenti vis du-
 pliciter consideratur** 131. b
 & infra.
**Eucharistiæ vires, & sacra-
 mentorum virtutes sunt a-
 ctuæ** 84. b
**Eucharistiæ fructus & effe-
 ctus multiplices** 121. a
 125. a. 127. a. b.
**Eucharistiæ māducatio, Chri-
 sti morte significat** 163. b
 dicitur quodāmodo Chri-
 sti immolatio ibidem.
**Eucharistiæ vis quæ bona pa-
 riat, quæ mala depellat, car-
 ta** 133. b
**Eucharistiæ sacramentum, ca-
 terorum nobilissimum, &
 consummatum** 109. b
**Eucharistiam sacram qui non
 accepisset in Christi natali,
 Paschate, & Pentecoste, A-
 gotē cōcilij cōstitutioē pro
 nō catholicis habitus** 178. b

Gre-

INDEX.

- G**regorius Nazianzenus in paruo oratorio priuatim celebravit 136.b
 Gregorius quo tempore flo-ruerit 35.b
- H**
- Heronymus quo tempore in humanis 160.b
 Homium modò status in terra 93.b
 Hostia quomodo apud Paulum accipitur 172.b
 Hydropsastarù hæresis pro vino sola aqua utebatur in sacrificio 142.a
- I**
- Anua celi ante Christi morte obstruxta erat 176.b
 Immolo verbum quid significet 163.b
 Immolare, alia actio est à manducatione ex immolatis 164.a
 Ioânes Alexandrinus Patriarcha, Eleemofynarius ob insignem erga pauperes liberalitatem dictus 139.b
 eiusdem factum ibid.
 Iudei ad idolorum cultù procliuus 7.b. sacrificiorù multitududine cur onerati ibid.
 Iudæi negant Christi sacrificium in cruce, Hæreticù verò recentiores in Eucharistia 8.b.9.a
- L**
- Atinæ linguæ præstantia, carta 155.b
 Leontinus Episcopus Neopo-lican. Cypri. 139.b
- M**
- Anuum impositio in sacerdotis inauguratione seu ordinatione, non est de essentia sacramenti 112.b
 Martialis discipulus Dñi 11.b
 Martyrù memorię celebrandę quo pacto 157.b. 158.a
 Melanchthonis obiectiones contra Missæ sacrificium. 171.a.b.
 Melächthonis verbis quibusdã contra vim sacrificij missæ prolatis respondet auctor, & primæ eius obiectioni 185.b. & infrà.
 Melächthonis obiectio secunda eliditur 187.b
 item tertia 189.a
 item quarta 189.b
 item quinta 194.b
 item sexta 195.b
 item septima 197.a
 Melanchthonis actus 197.b
 Memoriam martyrum 169.b
 Metaphoricæ suppositiones quo pacto veritatem contingant 31.b
 Missa valet & efficaciam habet dupliciter 117.a.b
 Missa Latino sermone, non vulgari celebranda est. carta 154.b. & infrà.
 Missa in quot partes diuidatur 5.a
 quid comprehendat ibid.
 Missa an vox latina sit eius etymologia ibid.
 Missa vox Hebraica 4.b
 Missa Hebraicè, oblationem significat ibidem.
 Missa

INDEX.

- Missæ sacrificij oblatio seu ipsum sacrificium ibid.
 Missa quot præsentibus celebrari possit 134.b.
 137.a. 139.b
 Missa Christi, nostræ confertur 80.a.b
 Missa omnis publica est ex multis rationibus 138.b
 Missa est sacrificium 11.a & infrà
 Missa etiam peccata lethalia expiat 128.b. 130.b. & infrà
 Missa non sumentibus etiam prodest 218.a. 122.b
 item absentibus 126.b
 Missæ sacrificium dum pro laborante in maris fluctibus offertur, cibus virtute angelica laboranti allatus. 123.a 124.b
 Missæ sacrificio peccata delentur 119.a
 Missa sacrificium nostrum cur per multa variaque sacrificia in lege veteri deumbratum 8.a
 Missæ celebrationem Iacobus frater Dñi, & Basilius Cæsariensis ediderunt 145.a
 Missa potior seu principalior pars 145.b
 Missæ sacrificium, horrorem afferens 14.a
 Missa sacrificium quibus mor tuis uon proficit 124.a
 Missa sacrificium captiuo & vinculis detento profuit. 123.a. 124.b
 Missæ sacrum & Rabini Hebræorum agnoscunt. carta 27.a.b
 Missa sacrificium quibus nominibus patres, scriptoresque ecclesiastici appellauerint 99.a.b 132.b
 Missæ sacrificium qui agnouerūt, omnes recensentur. 32.a.b 36.a
 Missæ vocem recentè nõ esse, sed vetustã 33.a.b. & infrà
 Missam, opus sacrificij appellat Melanchthon 187.b
 Missam Pontificali solennitate primus Antiochiæ celebravit Petrus 145.b
 Missam celebrandi modus duplex 134.a
 Missarum à celebratione non debere amoueri vestes, caeremonias, & signa externa. 159.b. & infrà
 Missarum priuatarum vsus antiquissimus, sanctè receptus, ac vtilis 134.a. & infrà. 139.b.
 Missas certas priuatim certis sanctis tribui, haud est absurdum 157.b. & infrà.
 Missas certas sanctis cur tribuamus 158.b
 Modus quo Christus in sacramento sacramentaliter inest suo corpore, est supernaturalis 59.b. 99.a
 Monica, Augustini mater, morte imminente, eum rogauit, vt ad altare Dõmini eius memoriam haberet. 124.a.
 Mortui cuiusdam anima rogauit Centùcellensem presbyterum, vt per sacrã hostiã opem illi ferret 124.a.b
 Mor-

I N D E X.

Mortuorum duorum animæ
 Gregorij tempore à purgatorij poenis liberatæ 124. b
Mortuis prodest Missæ sacrificium 119. b. 120. b.
 tã igne purgatorio expiandis, quã beatis 123. a. b. & infrâ. 167. a. b. 168. a. b. & 208. a. & infrâ.

N

Noctua cur solis lucem nequeat aspiciere 144. a. b

O

Obiectiones contra Missæ sacrificium 170. a. b

Obiectiones Melanchthonis contra Missæ sacrificium. carta 171. a. b

Obiectiones Caluini contra Missæ sacrificium 172. a

Oblatio quomodo accipienda sit 172. b

Oblationem Christi in cœna nouissima sub panis & vini speciebus quo pacto Diuus Augustinus agnouerit 46. a. b

Obtulit se Christus propitiatorie in cœna sub speciebus panis & vini 83. a

Obtulit Christus in cœna 54. b. & infrâ. 57. b. 58. a. b. & infrâ.

Obtulit Saluator seipsum in cœna nouissima, sub speciebus panis & vini, in sacrificium verum & proprium patri 178. & infrâ.

Oecolampadius Christum re ipsa in Eucharistia existere negat 9. a. b

Oecumenij sententia de hostiæ Christi oblatione 65. b

Offerre voluit et obtulit Christus in cœna propitiatorie. 80. b. 81. a

Optatus Afer quo tempore in humanis esset 160. a

Oratio dominica cur post Canonem ex Gregorij præserto dicatur 145. a

Orare pro Martyre, iniuria est carta 159. a

Ordinis potestas ad dispensationem sacramentorum. 99. b. 100. a

P

Passio Christi quatuor præcipuè notanda habuit 29. b

Passio Christi quibusdã quasi gradibus peracta 173. b

Passio Christi habuit rationem meriti, satisfactionis, & sacrificij. 178. b

Passio Christi salutem nostrarum quibus rationibus perierit 187. a. & infrâ

Passioni Christi dupliciter vniimur 98. a

Peccati macula qua re eleuatur 13. a

Peccata venialia quo pacto Eucharistiæ effectû nobis intercipient 135. b
 item lethalia 127. b

Peccata remittendi potestas per clauas significata 110. a

poenæ

I N D E X.

Poenæ reatus qua re tollitur. carta 131. a
Potestas consecrandi & offerendi in Missa an eadem sit cum potestate remittendi peccata 108. a. b, & infrâ.

R

Romana Ecclesia dinio iure ratione cathedræ, atque potestatis Apostolicæ, mater, domina, & magistra est reliquarum Ecclesiarum 155. a

Romana ab vrbe in qua loca fides orthodoxa profuxerit 156. a

S

Sacerdos vniuersi est orbis legatus 119. a. b

Sacerdos mediator est inter Deum & populum 201. b

Sacerdotem semper agit Christus 23. b

& pro nobis interpellat. 95. a. & infrâ.

Sacerdotium nostrum, Christi est sacerdotium 131. b

Sacerdotalis potestas per quæ verba à Christo data sit. 76. b. & infrâ.

Sacerdotium Christi quare secundû ordinem Melchisedech esse dicatur 205. b

Sacramentum quid proprie sit 193. a. b

Sacramento in ipso quo pacto Christus existat. 93. a. b & infrâ.

Sacrificio verbum, quid significet 163. b

Sacrificium corporis & sanguinis Christi in pane & vino futurum, à Prophetis prænuntiatum 25. b

Sacrificium Christi in cruce, similitudinem quandã habuit sacrificij seu sacerdotij legalis 204. a

Sacrificium corporis & sanguinis Christi, soli Patri offerendum hæretici quidam existimarunt 17. a

Sacrificium cœnæ, virtutem multis modis habuit carta 179. a. b

Sacrificium latius sumptum, quid sit 7. a

Sacrificium proprie, ibid.

Sacrificium verû quod sit 6. a

Sacrificium proprie quid 58. a

Sacrificium quid sit 6. a

Sacrificium inuisibile, ibid.

Sacrificium duplex est 194. a

Sacrificium etiam pro absentibus à Iob oblatum 118. b

Sacrificium spirituale sub lege naturali, & sub lege Moisis. carta 10. b

Sacrificij Christi in cruce qualitas quæ sit 93. a

Sacrificio triplici de causa indigemus 121. b

Sacrificia multa & varia fuerunt in veteri lege. 67. b & cur 68. a

Sacrificia omnia sub lege, & autem legem, ad veri Dei cultum pertinentia, figuræ fuerunt Eucharistiæ sacramenti 71. a

Sacrificia duo à Christo in cœna oblata fuisse quidam existunt.

INDEX.

existimant 63.a
 Sacrificiorum genera semper
 varia & diuersa fuerunt 7.b
 Sancti vita functi pro nobis
 orant 158.b.159.a
 Scholastici Doctores omnes
 Missę sacrificium defunctis
 prodesse affirmant 224.b
 Scriptorum ecclesiasticorum tem-
 pora adnotantur 35.b
 Stanislaus Hofij Cardinalis
 lans 43.b.44.a
 Stephanus Martyr quo tem-
 pore vixerit 160.a

T
 Thomas quos effectus &
 fructus in sacra Eucharis-
 tia agnoscat 125.a.b
 Thomas quid de oblatione
 Christi in cœna nouissima

arbitratus sit 49.a.b.50.a.
 b. & infra.
 Thomę obiectiones cõtra or-
 dinę sacrificij Missę, cũ solu-
 tionibus 151.b. & infra.
 Tradita ab Ecclesia, in dubiũ
 neutriq; sunt vocanda 26.b

V
 Victimę incruentę in Mis-
 sa 14.a
 Victimę cruentas cœdimus,
 quãdo vsque ad sanguinem
 pro Christi veritate certa-
 mus 194.a
 Visus vt fiat, oppret vt spe-
 cies visibiles vd visum mul-
 tiplicentur 62.a
 Vitimbergensis confessio-
 nis error 136.b. & infra

Indicis Verborum ac Rerum me-
 morabilem Finis.

INDEX CA-
 pitum Libri
 Primi.

ROPONVNTVR Articuli ad Li-
 turgiam Missęque sacrificium pertinen-
 tes, qui & in dubium à Theologis vo-
 cantur, & toto hoc opere explicantur,
 Caput primum.

Veris catholicisq; assertionibus seu con-
 clusionibus, responsones ad singulos ar-
 ticulos afferuntur. Cap.2

De origine huius nominis Missę, deq; eius significatione,
 caput tertium.

De sacrificio, & diuersis sacrificiorum generibus, cap.4

De pernicioso eorum errore, qui Christum in Eucharistia
 sacrificio segant. cap.5

Adstruitur probaturq; conclusio prima ad Articulum pri-
 mum. cap.6

Testimonijs Canonum, Decretorumq; Apostolicorum, &
 Conciliorum scitis ac sanctionibus, veritatem eandem elu-
 cescere atque obfirmari. cap.7

Liturgię Missęque sacrum ab vniuerso eorum, quos Schola-
 sticos nuncupamus, ordine approbari. cap.8

Vniuersitates omnes catholicas, recentioresq; pios Theo-
 logos, eandem de sacrificio Missę veritatem fateri & am-
 plecti. cap.9

Quo pacto prænotati Doctores eandem de sacrificio Missę
 veritatem asserant, probentq;. Hebræorum Rabinos
 hocidem sacrum olim agnouisse, demonstratur. cap.10

Quo pacto Ioannes Eckius, Antonius Monchiacenus, &
 Thomas Catetanus, viri doctissimi, catholicique, Missę
 sacrificium probent & tueantur. cap.11

Eadem veritas magis fulcitur, illustratur, Lectorisq; ocu-
 lis subicitur, nec non catalogus Apostolorum, Marty-
 rum, Sanctorumq; & Patrum, qui de hoc augustinissi-
 mo

- mo Missæ sacrificio loquuti sunt, apponitur, cap. 12
 Vocem hanc Missæ, neuiquam recentem esse, quod Hæretici
 non sine temeritatis nota opinantur: sed vetustam, ex anti-
 quorum & spectatæ fidei patrum monumentis magis ma-
 gisque demonstratur cap. 13
 Vocis huius Missæ, antiquitas ostenditur ex Chronologia,
 seu supputatione temporum, quibus prædicti patres in hu-
 manis erant, & concilia celebrata fuerunt. Eandem vocem
 in diuinis scripturis secundum Hæretici codicis, & Chal-
 daicæ versionis fidem, reperiri. cap. 14
 Consonis Patrum & catholicorum Theologorum testimo-
 nijs probatur secunda conclusio ad Articulum primum,
 quæ habet quod Saluator noster in cœna nouissima, seip-
 sum sub speciebus panis & vini, in sacrificium verum pro-
 priumque Patri suo obtulit. cap. 15
 Christi Seruatoris sub speciebus panis & vini in cœna obla-
 tionem, an & quo pacto Augustinus agnouerit? cap. 16
 Diuum Thomam arbitrari, Seruatorem nostrum in cœna
 nouissima corpus & sanguinem suum sub panis & vini
 speciebus Patri obtulisse, argumentis & rationibus per-
 multus probatur cap. 17
 Aliorum etiam Theologorum minime discrepantes senten-
 tiæ referuntur atque perpenduntur. cap. 18
 Prænotata conclusio secunda ad Articulum primum, de obla-
 tione à Seruatore nostro sui ipsius, sub speciebus panis &
 vini facta, citra dubium, ex re facta, & præcepto eiusdem
 Seruatoris confirmatur, veraque esse demonstratur. De
 modo, quo Christus in sacramento Eucharistiæ existit.
 caput 19.
 Duo à Seruatore nostro in cœna oblata fuisse sacrificia, quos-
 dam existimasse: horum sententiam haud quaquam esse
 improbandam. Eorum, qui primæ ad primum Artic-
 ulum conclusioni concinunt, catalogus apponitur. cap. 20
 Oecumenij dictam, de sanguinolentæ Seruatoris nostri
 hostiæ oblatione, enumeratis patribus neuiquam ad-
 uersari, quin auctorem hunc incurentæ hostiæ oblationem
 asseruisse videri. Libros Apostolicarum institutionum, qui
 Clementis Martyris titulo circumferuntur, non esse subdi-
 titios. cap. 21
 Assertur probatio prima tertiæ ad primum Articulum con-
 clusionis, quæ habet quod Seruator noster obtulit se in
 cœna modo prædicto, non solum per modum hostiæ pa-
 cificæ

- tificæ aut holocausti, sed etiam per modum hostiæ pro pec-
 cato, in sacrificium propitiatorium. cap. 22
 Adducitur ad eandem conclusionem secunda probatio, ex eo
 quod res figuræ respondeat. cap. 23
 Statuitur probatio tertia ex agno Paschali typico. cap. 24
 Struitur probatio quarta ex significatione, comprehensione,
 & sacerdote sacrificij in cœna nouissima. cap. 25
 Conclusionis eiusdem probatio quinta, ex verbis Seruatoris
 nostri. cap. 26
 Eadem conclusio sextò probatur ex ritu, factis & verbis qui-
 bus offerimus: ad hæc, quia sacrificium in persona Chri-
 sti consecimus, & Seruator noster nunc offerens, haud qua-
 quam mutat intentionem qua olim obrulit. cap. 27
 Assertur eiusdem conclusionis probatio septima, ex compa-
 ratione collationeque Missæ Seruatoris ad nostram. ca-
 put 28.
 Conclusionis eiusdem probatio octaua ex dictis diui Tho-
 mæ iuxta diuinis scripturas. cap. 29
 Assertur nona probatio prænotatæ conclusionis, pro quibus
 Christus obrulerit, declaratur, eiusque oratio in cœna
 apponitur cap. 30
 Decima & vltima eiusdem conclusionis probatio cap. 31

LIBRI SECVNDI.

- RIOR Conclusio ad secundum Arti-
 culum quadrupliciter probatur. Cap. 1
 Ex natura proprietateque inconruenti sa-
 crificij, & eius institutione, Christi-
 instituentis intentione, posterior con-
 clusio ad prænotatum Articulum se-
 cundum probatur. cap. 2
 Sacrificium Eucharistiæ, crucis sacrificio derogare, existimas-
 se nonnullos: quorum falsa opinio eliditur. Quæ sit san-
 guinolenti sacrificij qualitas, & quis hominum in hac vita
 status, declaratur. cap. 3
 Eadem veritas magis magisque in lucem protrahitur. Chri-
 sti passionem semper post Adæ peccatum, ad salutem fuisse
 necessariam, probatur. De vnione hominis ad Christi
 passionem. Sacramenta nostra quænam sint instrumenta,
 qui effectus, & qui fructus, Quorū nomenclaturis, epithe-
 Dd Patres

- tisq; sancti Paters, Missæ sacrificium appellauerint. cap. 4
- C**onclusio vnica eademq;e mox bifida, ad Articulum tertium probatur: atque optimè demonstratur, Christum his verbis, Hoc facite in meam commemorationem, A postolos effecisse sacerdotes, vt in Missa consecrarent, & corpus sanguinemq;e suum offerrent. Ex forma, qua Apostoli cooptati & inaugurati sunt sacerdotes, an & potestas consecrandi & absoluendi in simul tributa sit. cap. 5
- Q**uædam, quæ suboriri possent dubitationes, indicantur & facili explicatione amouentur. Potestas consecrandi, offerendiq;e in Missa, an sit eadem cum potestate remittendi peccata: & an vtranque in cœna Apostoli à Seruatore nostro acceperint, absolutumq;e sacerdotale officium tunc adepti sint, latius disseritur. cap. 6
- E**adem adhuc pertractantur: apponiturq;e Catalogus Doctorum non solum antiquorum, sed etiam recentiorum, qui Christum in cœna nouissima Apostolos fecisse sacerdotes, testati sunt. cap. 7
- P**rior conclusio ad Articulum quartum probatur: & ostenditur, Missæ sacrificium Eucharistiam sumentibus, tanquam sacrificium & sacramentum professe: non sumentibus vero, tanquam sacrificium duntaxat. cap. 8
- I**aciuntur nonnulla fundamenta Conclusionis posterioris ad prænotatum Articulum quartum: qua affirmatur, diuinum Missæ sacrificium offerri posse etiam pro ijs qui sacram Eucharistiam non sument: pro peccatis, necessitatibusq;e eorum, qui in humanis agunt, atque etiam pro fidelibus vita functis. cap. 9
- C**ontinuando præcedentia, agitur de fructibus, effectibus, virtutibusq;e multiplicibus sacræ Eucharistiæ: deq; passionis Dominicæ memoria. cap. 10
- M**issæ sacrificium fato functis, tam beatis, quam in purgatorio constitutis, professe demonstratur. cap. 11
- Q**uinam sint ad sententiam Diui Thomæ, effectus & fructus sacræ Eucharistiæ: quam utilitatem hæc præstet contra peccata. & peccatorum reatus. Quid apud D. Thomam desiderari possit. Vndenam Eucharistia habeat rationem sacrificij & sacramenti, & quæ sint eius circa vtrunque vires. cap. 12
- P**rosequendo præcedentia, quaeritur de modo quo sacræ Eucharistia vim habeat satisfactiuam, & dissidentes in hac re Theologorum sententiæ referuntur, Agitur de earum con-

- conciliatione, de que per hoc diuinum sacrificium à peccatis & eorum reatu expiatione cap. 13
- A**n virtus expiatiua in Missæ sacrificio agnoscenda sit, discutitur: & eorum, quæ hæctenus super conclusionibus ad Articulum quartum probata sunt, fit Anacephalaxis. cap. 14
- V**nica ad Articulum quintum conclusionis fundamenta iaciuntur, ac manifestè probatur, Missarum priuatarum iam esse antiquissimum, sanctæq;e receptum, multisq; magno pere prodesse, & nequaquam reiiciendum. cap. 15
- C**onfessionis Vvrtimbergensis error cum præcipuis eius contra priuatas Missas erroribus refertur, & solidis catholicisq;e responsionibus refellitur. cap. 16
- P**robantur conclusiones, quibus Articulo sexto respondetur; & aquæ vino admitionem nullo pacto Christi Seruatoris instituto aduersari, quin ei maximè conuenire, licet necessariò ad Eucharistiæ sacramentum non requiratur, optimè demonstratur cap. 17
- P**robatur vnica conclusio ad Articulum septimum, qua probè dicitur, Missæ canonem, omnino erroris esse exortem, totumq;e à veritate & pietate pendere, ideoq;e nulla ex parte esse abrogandum. Canonem eundem variè à varijs diuidi demonstratur. Cur antequàm sanctissimi mysterij celebrationem aggrediamur, prolegomena quædam, & preparationem quadruplicem præmittamus. cap. 18
- D**e antiquitate, veritate, & ratione eorum, quæ in Missa ante sacrum canonem dicuntur. cap. 19
- D**e his quæ in sacro canone continentur, de que eorum, quæ post hæc sunt antiquitate. Referuntur D. Thomæ obiecta contra sacrificij Missæ ordinem, & eiusdem solutiones ad eadem obiecta apponuntur. cap. 20
- P**robatur conclusio vnica ad Articulum octauum, qua habetur, quod ritus Ecclesiæ Romanæ, quo secretò, & submissa voce verba consecrationis proferuntur, bonus est, pius, laudandus, & obseruandus, nulloq;e pacto damnandus. cap. 21
- C**onclusio vnica ad Articulum nonum probatur, qua interpidè asseritur, Missam optimè, iustè, ac sanctè celebrari Latino sermone iuxta ritum Ecclesiæ Romanæ, & eos errare affirmatur; qui nullo alio sermone, præter quam vulgari, quem omnes passim nouerint & percipiant, eam celebrandam esse opinantur. cap. 22
- P**robatur conclusio, quam sortitus est Articulus decimus, qua

qua affirmatur, non abufum, fed laudantem, vtilemque; con-
fuetudinem esse, certas Miffas certis sanctis tribuere. c. 23
Probatnr conclusio, quæ obigit Articulo vndecimo, qua ci-
tra dubium, citraque errorem asseritur, non esse tollendas
ceremonias, vestes, nec amouenda signa exteriora, quibus
Ecclesia in Miffarum celebratione vitur, quin potius
quenque hæc omnia laudibus & obseruantia profequi de-
bere. cap. 24

Ea probatur conclusio, quæ articulo duodecimo ascripta
fuit, qua rectè affirmatur, Christum pro nobis mysticè im-
molari, non esse idem quod nobis ad manducandum dari :
quin potius immolationem, actionem esse seiunctam à
manducatione, & ab ipsa porrectione, qua nobis mandu-
candum potrigitur sacramentum. cap. 25

Falciunt probationibus obstruaturque; conclusio nouissima,
quæ decimotertio Articulo ascripta fuit, qua dicitur
Miffam non esse tantum sacrificium laudis & gratiarum
actionis: sed etiam esse sacrificium propitiationis, tam pro
viviis quam pro defunctis. cap. 26

LIBRI TERTII.

Referuntur obiectiones septem, quibus con-
tra veritates catholicas præcedentibus
libris explicatas, nonnulli disputationis
gratia aduersantur: vel quæ lectorum
mentes sollicitare possent. Cap. 1

Referuntur septem Philippi Melanchtho-
nis obiectiones, quas ille contra Miffæ

sacrificium propitiatorium, non sine magno errore mo-
litus est. cap. 2

Referuntur potiores Caluini argumentationes, quibus ille
catholicam de sacrificio Miffæ veritatem labefactare cona-
tus est. cap. 3

Prima in ordine obiectio soluitur, ac diluitur. cap. 4

Secundæ in ordine obiectioni respondetur. cap. 5

Afferitur responsio contra tertiam oppositionem. cap. 6

Soluitur, ac diluitur quarta in ordine obiectio. cap. 7

Eliditur quinta obiectio. cap. 8

Soluitur, ac diluitur sexta in ordine obiectio. cap. 9

Affer-

Afferitur responsio ad septimam obiectionem. cap. 10

Respondetur quibusdam Melanchthonis verbis contra vim
sacrificij Miffæ, non sine magno errore, prolatis, & pri-
ma eiusdem obiectio contra Miffæ sacrificium propitia-
torium, refellitur, ac disijcitur. cap. 11

Responsio afferitur ad secundam Melanchthonis obiectio-
nem. cap. 12

Refellitur, eliditurque tertia Melanchthonis obiectio cap. 13

Disijcitur quarta Melanchthonis obiectio. cap. 14

Confutatur quinta Melanchthonis obiectio. cap. 15

Responsio afferitur contra sextam Melanchthonis obiectio-
nem. cap. 16

Septima & vltima Melanchthonis obiectio evertitur, ac dis-
ijcitur. cap. 17

Refellitur, eliditurque prima Caluini argumentatio con-
tra Miffæ sacrificium ab eo contracta. cap. 18

Eliditur secunda Caluini obiectio. cap. 19

Tertia Caluini obiectio refellitur. cap. 20

Caluini quarta & vltima obiectio eliditur. cap. 21

Indicis Capitum
Finis.

PRIVILEGIUM.

CAutum est priuilegio Regio, ne quis
præter Libertū Malcotium hos tres
Gasparis Cafalij de Sacrificio Missæ, ac
sacrosanctæ Eucharistiæ celebratione
per Christum in cœna nouissima, li-
bros hisce proximis quatuor annis im-
primat, aut alibi impressos vanales di-
strahat, sub interdict. vt patet in Priui-
legio. Datum Bruxellis, Anno 1565.
12. Octobris.

Subsignauit
H. Facuvvez.

Francis L...